

STUDENTSKÁ HLÍDKA

Č·L·A

ROČNÍK IX.

ČÍSLO 1.

OBSAH:

*Běla Pečínková: Vůdce. - Jindřich Smrček: Inter arma. - J. Žal: A neminou se drahou svou. ? — Dr. Fr. X. Novák: Meditace o radosti. — Jan Trakal: Impromptu. — Frant. Heppner: Ant. Slaviček ve svých dopisech. — Běla Pečínková: Episoda. — Jos. Andrič: Kulturně-politická organizace v příštím jihoslovanském státě. - J. Žal: Na bojiště. - Frant. Heppner: Podzimní interieur. - Bohdan Sobin: Dva večery. — V. B.: Odchod. — J. Krlin: Arnošt Hello, jeho život a dílo. — *.* Pahýl. — Co život dal.*

SDĚLENÍ REDAKCE:

Obálka na „Stud. Hlídku“ musí býti ponechána ta, která loni. Návrh na obálku novou, o čemž se v „Hlídce“ mluví, nemožno provést z technických důvodů. „Stud. Hlídku“ vyjde tento rok šestkrát, dlužno tudíž zvýšiti předplatné pro studující na 4 K a nestudenty na 7 K za šest čísel. Druhé číslo vyjde před Vánočními svátky. - - - - -

SDĚLENÍ ADMINISTRACE:

Byli jsme žádáni, bychom rozeslali náš časopis na ukázkou. Činíme tak a prosíme toliko ty pány, kteří nemíní náš časopis odbírat, by nám ho brzy odeslali. Jest nás nesmírně málo, a až nám nastanou přednášky, budeme všichni příliš zaměstnání, takže rozvláčné odesílání by nás příliš zdrželo. Mimo to rádi bychom věděli, kolik as bude mít „Studentská Hlídku“ odběratelů, bychom se mohli již zařídit podle toho a dali tisknouti určitý počet čísla druhého. Nejsme tak dobře financováni, by nám nezáleželo na nějakých sto výtiscích. Předplatné na jeden ročník stanoveno 4 K pro studenty a 7 K pro nestudenty. Šeky zašleme jak jen se vše v našem státu ustaví stran té věci. — Dotazy buďtež posílány: Administrace Praha II., Voršilská 1. - - - - -

Řídí redakční sbor. — Zodpovědný redaktor V. K. Zachoval.
REDAKCE A ADMINISTRACE: PRAHA II., VORŠILSKÁ 1.

STUDENTSKÁ HLÍDKA vychází šestkrát ročně. Studenti předplácejí ročně K 4.—, nestudenti K 7.—.

**MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL ČESKÁ LIGA
AKADEMICKÁ.**

**TISKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY
V PRAZE II., SPÁLENÁ UL. ČÍS. 15.**

STUDENTSKÁ HLÍDKA

REVUE ČESKÉHO KATOLICKÉHO STUDENTSTVA.

ROČNÍK IX.

1918.

ČÍSLO 1.

BĚLA PEČÍNKOVÁ:

V Ů D C E.

Být zvonem na dómu, jenž městu kraluje
a tónem hlubokým
dát povel zvonům všem, když přijde

svatvečer

a první hvězda blýskne v toužný zrak —

být zvonem na dómu a tónem hlubokým
jak mužné slovo plné naděje
a víry bez mezí
zcelit a sladit zvonů hlaholy
a zvonků výkřiky

v jediný širý chorál mohutný,
v němž hyne povyk, mlkne všední křik —

být zvonem na dómu a tónem hlubokým
jak tlukot srdce v lásce bez mezí
nad všemi, přese vše a za všechny
svou zpívat modlitbu
a pod jiskřícím nebem v svatvečer,
když slední ztichl zvon
svým dobrým právem s Bohem hovořit:
Jsou srdce hotova
pro příchod Tvého, Pane, království

JINDŘICH SMRČEK:

I N T E R A R M A.

S Vídní si historie posledních let ironicky zahrála; v horkých červencových dnech 1914 šlela (tentokrát svorně židovská i křesťansko-sociální) nadšením nad vypověděním války Srbsku a starosta byl jen mluvčím jejích citů, když za tento čin na příslušných místech veřejně děkoval; vídeňský člověk ovšem tehdy netušil, že daň, již si válka vyžádá, bude tak bolestná a tak krví prolutá. Těšil se na zajímavé, příjemně rozčilující divadlo, a dnes sténá pod tíhou té hrůzně grandiosní lidské epopoje, nad níž neznají dějiny úžasnější, a děsí se jejích konců.

Jsou ještě u nás prostodušní lidé, kteří obracejí nadějně zraky k Vídni, čekajíce odtamtud silné, osvobozující, poctivé slovo. Jejich optimismus je závidění hodný; neznají Vídně. Té Vídně, o níž již dávno před válkou Hermann Bahr napsal, že »kdekoliv na světě lidé řeknou Vídeň, nemyslí tím město a jeho lid, nýbrž poli-

tiku: politiku odporu proti sebeurčení a samosprávě«, že jest »po celém světě označením útla-ku, otroctví a bezpráví, s průvodem valčíku a fiakry«, a že »problémem Vídně jest, zda lidé zde pracující najdou sílu zničit starou Vídeň, smýti vinu minulosti a vytvořit nové město, město práce, práva a svobody, město ležící duchově v Evropě.« Bahr v to věří. My zase známe historii.

Zdá se, že válka má svoji logiku; mstí se na svých původcích, poráží »kolosy o hliněných nohách«, vyvolává nová hesla, oživuje staré, polozapomenuté naděje. Je velikým kvasem, odstraňujícím nečistý nános minulých století a odůvodňuje naději lepšího, spravedlivějšího příští. Její zenit je nesporně překročen; drama se chýlí k svému konci.

Kosti padlých českých vojáků běhají se po celém světě a s problemem malých národů dostal se na evropské forum i národ český. Zájem

o nás stoupá; válka naučila mnohé zeměpisu a rozšířila i vědomosti národopisců.

Jakým shledán bude český národ, až v oné osudné chvíli rozhodováno bude na staletí o jeho osudech? A jakým jest dnes a kterak se připravuje na onen historický den, až svobodný národ s vlajícím praporem vystoupí na půdu královských našich Hradčan a zapláče radostí u hrobu sv. Václava nad splněním svých staletých tužeb, na onen pohnutý den, kdy jeho slavnostní chorál zazní odtud v celou širokou českou zemi?

Bohu díky, český lid je dnes zdrcující většinou jednotný. A sketou jest, kdo drolí tuto jednotnou frontu zbabělým pochybovačstvím, jedovatým travičstvím, nedůstojnými kompromisy a lpěním na zpuchřelých, neživotních tradicích.

Máme tedy svou jednotnou národní reprezentaci, ale marně a teskně pátráme, zda vedle českých Šusterčičů, uvidíme i českého Korošce, Jegliče, Mahniče . . .

Přijde po válce den soudu, kdy na každém bude požadován průkaz nějaké zásluhy, dokument práce a snahy, vynaložené na vybřednutí ze starých, kalných, stojatých, hnijících vod.

Máme obavu, že zbude tu řada lidí stojících s prázdnými rukama a že hněv lidu nezasáhne jen ty ony viníky, nýbrž celé stavy a snad i principy, jež dotyční ztělesňují. Zda si to uvědomili malicherní pochybovači a krátkozrací politikové? Aby nelomili rukama, až bude již pozdě!

Rafie na velkém, světovém, válečném orloji blíží se k hodině dvanácté. Pomalu, ale vytrvale a stále. Nespěme! Dnešní doba žádá si činů! Připravujme i my s celou obětavostí příchod onoho dne, který se vrací v historii jednou za staletí!

P o z n á m k a: Prosíme své čtenáře, aby laskavě uvážili, že ode dne, kdy odevzdáváme rukopisy tiskárně, až do expedice čísla uplynou za dnešních poměrů 3—4 týdny, takže to, co dnes je vítěznou a slavnou skutečností, bylo pisateli tohoto článku tehdy jen nadějíplnou tuchou. Ačkoliv tedy »Inter arma« je předstiženo událostmi, popřáváme článku přece násta, vyhrazující si současně oslavit zrození naší státní samostatnosti při jiné vhodné příležitosti.

J. ŽAL:

A NEMINOU SE DRAHOU SVOU ?

Den horký, suchý, srpnový,
kdy žárem vzdychá stromová
a nad zčeřeným mořem klasů
se třepetá vzduch modravý

Jde bílá cesta vozová,
kam nebem ptáci plují . .
A s květu na květ těkavě
motýli poletují.

Dva chodci žárem poledním
se k předu zvolna šinou;
zde bodlák kýv jim na pozdrav,
tam rudé máky kynou.

Teď pestrý motýl u cesty
se třepetavě na květ snes
a ptá se modré čekanky,
kam jdou ti divní lidé dnes?

Kam jdou v tom dusném bezvětrí,
kdy země oheň dýchá,
proč dvojice ta do stínu
jak jiní nepospíchá?

Kam jdou, kam jdou - a odkud - proč?
se pestré květy ptají.
A chodci dávno zmizeli
a květy vzpomínají

Zda půjdou stále cestou tou,
či po čase se rozejdou — —
zda horkem, žízní nepadnou,
či neminou se drahou svou . . ?

A neminou-li, z večera,
až slunce níž se schýlí,
zda dojdou ještě za šera,
či přiblíží se k cíli . ?

Je dusné ticho . . . Lány zčeřené —
a po nich horečně
se modravý vzduch třese

Jdou tiché nářky kamsi po cestách
a v stromech žíznivých
ni lístek nepohne se

MEDITACE O RADOSTI.

Problém radosti jest vlastně problémem srdce. U každého člověka, i u studenta.

Srdci jest radost pokrmem. Prímým pokrmem, nenahraditelným pokrmem. Kolik již z toho jediného obrazu, který není pouhým obrazem, ale opravdovou skutečností, dá se vybrati pokynů, naučení, výstrah pro náš duševní život, pro důležitou otázku, že se máme těšiti a jak se máme těšiti.

Z pokrmu jest krev. A krví žije, jest srdce, žije, jest veškeren organismus tělesný. Však též odborníci nazývají krev »tekutým organismem«.

Tak jest i s radostí. Z radosti ochota činu. Odvaha činu. Důvěra činu. Vytrvalost, vynalézavost činu. Přilnutí k činu. Splynutí s činem. To všechno, co nazýváme jedním slovem podnikavost, vůle k životu, jíž žije duše, žije člověk jako člověk.

Člověk žije duševně, pokud žije v něm radost. A kdyby to byla radost jen vysněná, jen nadějí vykouzlená, jen fantasií vybášená. Jakmile v něm umírá poslední záblesk radosti, umírá v něm i cnost, život duše. Vlastně srdce naprosto vyčerpané, vyhladovělé nemá síly bít se za cnost, obětovati něco pro dobro. A tak stává se maně kořistí černých mocí vůkol sebe a v sobě.

Odtud vyniká ohromná důležitost nadpřirozené naděje v životě duchovním. A kdyby všechno nás v životě zradilo, aby ona nám zůstala věrnou a blízkou! Tím bližší a věrnější, aby nám byla naděje nebeská, čím dále mizí s obzoru našeho všeliká radost světská! Jestli i naděje radost, tím bohatší a vroucnější, čím bližší a drahocennější jsou dary, které slibuje. V zápase našem nejposlednějším bude ona mostem, po němž přejdeme z života tohoto do života onoho —

*

Chudokrevnost není ještě o sobě nemocí. Avšak jest matkou nesčetných tělesných (a nepřímou i duševních) indisposicí. Malátnost, pokleslost, okamžitá náládovost, kolísavost, nezpůsobilost k podnikům velkým a rozhodným, nemírné výbuchy tu rozpustilosti, tu pláče, všelijaké mátohy a přízraky, životní podnor-

málnost jsou chudokrevností přímo podmíněny. A což teprv, dopustí-li Bůh nemoci — Každá nalezne dvěře do organismu otevřené. Každá má v organismu chabém a slabém svého nejlepšího spojence a přítele.

Nejnebezpečnější pak jest ten zjev v mladých letech, kdy tělo má ještě růsti, rozvíjet se, kdy je čekají těžké úlohy, souvisící s utužením, zabezpečením pro budoucí život a jeho zápasy. Lékaři předepisují takovým ubožákům »přiměřenou stravu«, a co ji zvláště podporuje, zdravý vzduch, pohyb.

Jest i chudokrevnost duševní. Nazývá se různě. Melancholie. Duševní pokleslost. Apathie k dobru. Malomyslnost. Škarohlídství. Chorobná hloubavost. Přemrštěná bázeň věčných trestů — a jak se ty negativy duševního života nazývají. . . Různě se ta duševní chudokrevnost nazývá, ale vždy znamená duševní chorobu a nemoc. Ne očekávejte nic velikého od takových duší! Třeste se o ně ve chvílích těžkých zkoušek a obětí —

Zvláště, jsou-li mladé, stojí-li teprv na prahu života. Chcete-li je zachrániti, veďte je k naději, k přiměřené radosti, ke všemu, čím sílí a těší se srdce!

*

Nedostatek výživy a přebytek výživy.

Celá řada těžkých, ano i smrtelných nemocí má svůj původ v nepoměru mezi výživou a mezi organickou prací srdce, mezi organickými příjmy a organickými výdaji. V krvi příliš bujně neb i příliš hojně, abych se populárně vyjádřil. Nemocí sem spadající jest celá legie. —

Ne legie, ale milliony jsou těch, kteří umírají nepoměrem, vlastně nadpoměrem radostí a povinností, srdečních příjmů a srdečních výdajů. Kterí náležejí k »závidění hodným« vyvolencům, že si mohou opatřiti vše možné rozkoše a zároveň dovedou se vyhnouti každé vážné povinnosti. Kterí smejí vynaložiti všechny své myšlenky jen k tomu, jak si zjednati radost, jak utéci bolesti. Kterí žijí, aby se radovali, ale ne, aby pro Boha, pro lidstvo

pracovali a působili Hnusné a odporné zjevy. Blíží se více obrazu zvířete než obrazu svého Tvůrce. Ze zvodnatělých očí duše jim vyhlédá chlípnost, naduřelé, zamodralé rty mluví o obžerství, líná sytost tělesná o smrti všeho, co připomíná duši, věčnost, Boha. Jděte po promenádách světových lázní, zabavte se v nádherných vestibulech mezinárodních hotelů, poslechněte na chvíli, o čem se tu debatuje, co ty »vyvolené« toho světa zajímá neb tíží. ! A řeknete »mrtvé duše«. Všecko mají, ale nemají, neznají životní práce, vážné oběti, spásné bolesti — —

*

Chudokrevnost. Nadkrevnost. K nim přistupuje třetí, nejobyčejnější a tudíž i neplodnější pramen nemocí a bezčetných utrpení: krev otrávená, všelijak chorá a zkažená stravou otrávenou neb organismu nepřiměřenou. Různým kořením. Všelijakými pikantními příkusky. Kávou. Nikotinem. Alkoholem — abych uvedl jen nejznámější. Stravou pro žaludek příliš nezáživnou, »těžkou« a j. Vždyť málo kdo má správné pojmy o oné důležité otázce vlastní výživy; avšak přemnoží se tu spokojují předsudky snad tak starými, jak starým jest lidstvo, ale přece falešnými. A konečně kdyby i věděli, co jich organismu jest zdravým a prospěšným, co by jim to pomohlo? Vždyť v takových věcech přece přemnoží jen po jednom se táží, co je okamžitě dráždí, co jim právě chutná, co hrdlu v té chvíli je příjemno . . .

Jestliže tak se děje v otázkách výživy tělesné, nám již o sobě bližších a přístupnějších, což teprv říci o výživě duševní, o radosti? Tu kolik jest vášní, tolik je těžkých předsudků, kolik nízkých chtíčů, tolik nepřemožitelných nepřátel radostí opravdu lidských, duši i tělo ubíjejících. Bezmyšlenkovitost, předsudky, hřích, frivolnost, hle, toť vůdcové a učitelé naši na poli duševní diety, tolik rozhodující o našem díle životním, o zemi a nebi.

A když dříve nebo později nadejde čas, že duše naše chřadne, v tisícerych se svíjíc bolestech, na všecko myslíme, všemu jinému přičítáme vinu, jen ne sobě. Jen k tomu se nepřiznáváme, že jsme sami sebe otrávil, neb že se ještě otravujeme — radostí.

*

Abychom tedy nikdy nebyli bez radosti! A poněvadž, kdo na zemi žije, neunikne

chvilím, kdy odstoupí od něho země a všecko, což jest jejího, s nebem uzavřeme smlouvu, v životě pro nebe, v nádeji nebe hledejme pojištění, náhradu toho, bez čeho duše nemůže se nezkaziti, a čeho nám země nemůže ani bezpečně ani trvale poskytnouti — — radosti.

*

Aby radost nebyla nám ani bůžkem ani modlou! Něčím, co nezná míry ani zákona, ani ohledu, ani smilování. A poněvadž srdce lidské bezedno jest, a bezedná i jeho touha po rozkoši, stůjme nejvíce na stráži, kdy nejbohatšími jsme na radosti!

V těch chvílích nejvíce se modleme, v těch nejvíce se posilujme prostředky přirozenými i nadpřirozenými, nejvíce se vyzbrojme proti vlastnímu srdci, proti vlastní slabosti!

*

Aby radost naše zdráva byla a nám vždy přiměřena! Prostá, jak prostým má vždycky zůstat veškeren život náš. Podle naší duše, a ne podle jiných. Vybraná, jako vybrané jsou skutky, jimiž si zasloužiti chceme Boha. Radost duše obrácené k nebi, a ne radost ničemníka krácejícího k záhubě — —

*

Jest tedy radost něčím, co úzce souvisí s výsledkem života, s uměním nejen žít, ale žít zdravě, žít silně, žít záslužně.

Jest radost něčím, co bychom neměli ponechávat náhodě ani rozmaru, a nejméně cizímu určení. O čem bychom sami měli se zpytovat, kde bychom měli sami nad sebou bdíti. Kolik méně by se našlo v našem životě zmařených chvil drahocenných! Jak lehčím by bylo jednou naše umírání! Jak snadnější naše zodpovědnost — —!

Jest radost květina, která kořeny má v čase, ale plody svými zasahuje do věčnosti. Pěstiti bychom ji měli úmyslně a vědomě v duši, aby mohutně vzrostla, plně se rozvinula, bohatě nás odměnila.

*

Ale předběhl jsem se ve svých myšlenkách. Nesnese každý organismus každého pokrmu. Proto Bůh tak bohatě vypravil, tak mnohoná-

sobně předměty k výživě potřebnými zařídil spiritu tohoto světa. Ne, aby člověk hltavě na všecko, co mu do cesty nadběhne se vrhal a tím se snad zabíjel, ale aby si z té hojnosti vybral, co a kolik potřebuje, co a kolik mu jde k duhu. A čím výše stojí člověk na stupnici kultury, v čím určitějších žije poměrech, čím vyšší úkoly staví sobě v říši práce, bádání, přirozené i nadpřirozené síly a cnosti, tím větší věnuje pozornost výběru toho, čím se živí. Jiná jest strava prostého rolníka, jiná zas zjemnělého aristokrata. Jinak živí se člověk v krajinách polárních a jinak na rovníku. Jinak myslivec a jinak řemeslník. Jinak člověk pracující rukama a jinak muž námáhající hlavu. Jinak útlé dítě a jinak člověk dospělý, ano v mnohém ohledu jinak muž a jinak žena. Proto není bez podstaty přísloví, které praví: *pověz mi, co jídáš, a povím ti, kdo jsi.* —

Tak se má věc i s radostí. Nespočetnými, nekonečně rozmanitými paprsky září a tryská nám ze všeho, což jest, ze skutků Božských i lidských. Někdy zřejmě a otevřeně, jindy tajně a hluboce skryta. Někdy sama se nabízejíc, jindy těžko zas přístupna. Někdy až omamující a podmaňující nádherným zjevem, jindy pokorná a skromná a neúhledná, a přece vzácná i drahocenná. Někdy jen k tělu mluvíc, jindy zas duši unášejíc. Někdy v teplých údolích života kvetouc, jindy vysoko v Alpách, kde zuří bouře a sídlí ledy

Všude a na každém způsobu i v každém čase. Nejen v dýmu tabákovém a v zápachu alkoholovém, ale i na zdravém ozoně bohatých lesů. Nejen při sladkých zvucích hudby, v síních koncertních, ale i při prostém zpěvu skřivánčím na čistém vzduchu jarního dne. Nejen na měkkých polštářích, v chládku a pohodlí salonního vozu, ale i na otužujících cestách s holí v ruce, pěšky po zaprášených silnicích, na úpalu červencového slunce. Nejen za kvetoucího jara, ale i za sněhu a bouře. Nejen ve zlatých palácích, ale i v místech bolesti a bídy. I v nemocnicích, v sídlech nevýslovných utrpení, viděl jsem duše plné vyšší nadlidské síly a vnitřní radosti. I v chýžích naprosté chudoby a opuštěnosti slyšel jsem úchvatná slova spokojenosti, díky k Bohu . . . Jako bolest ničím nedá se zdržeti, aby nevnikla do chýše i paláce, do vsi i do města, na každé místo, v každý čas, tak její protichůdce, radost. Všude se s ní potkáš, máš-li o ni zájem, všude ji naleznáš, všude ji můžeš mít, a lemu s ní umět volit.

A čím zvláštnější je tvůj stav, čím vyšší vytkl sis v něm cíle, tím jest nutnější, abys neponechal náhodě důležitou otázku své zábavy, svého zotavení, svých radostí vůbec. Tím důležitější, aby sis vybral zábavy, radosti přiměřené, svědomitě vypočtené pro svůj cíl a pro zaměstnání své. Platí i v ohledu potravy srdce tvého, co řečeno o potravě tělesné: *pověz mi, jak se bavíš, a povím ti, kdo jsi!*

*

Církev svatá, matka duší našich, sama v té vážné věci jest i vzorem i pomocnicí zároveň. Když přemnohé, o sobě nikoli špatné radosti puncem »světských« opatřila a tím pro nás co málo se hodící označila.

Není v tom krutost, ale vyšší moudrost, ne-li snaha usnadnit nám zápas, uvarovati nás propastných konfliktů. Nesmí v údolích se bavit, kdo denně na strmých výšinách musí pracovati. Již cesta sem i tam vyčerpala by největší část jeho sil a času. Avšak kdo vysoko na horách pracuje, na horách i bydlí a na horách si hledá svou pravidelnou zábavu — toť přece ví každý života horského zkušený.

Nesmí změkčilé příbytky, zženštilou společnost vyhledávati, kdo jsa vojákem, denně jest povolán k těžkým pochodům, k strádáním mnohým, k zápasům na život i na smrt. A ještě méně jest mu dovoleno, zatoužiti po rozkoších nabízených od vojska nepřátelského, které právě povinen jest potírat. Kdyby to ani zakázáno nebylo, dává to zdravý rozum, vede k tomu vědomí vlastní cti.

Jak vytrvá s Kristem ukřižovaným, kdo se těší se světem ho křižujícím?

Jak troufati si bude hlásati přísnost, kdo sám životem zvolil změkčilost?

Jak bude mluviti chudým a trpícím a vyděděným tohoto světa, kdo s rozkošníky se směje a mezi labužníky nalezl své místo?

Jen slepé oko necítí bolesti, když náhle z temné noci ocitne se na plné sluneční záři. Jen hluché ucho nerozjítí se, když náhle vedle sebe nebo hned po sobě zazní tóny naprosto sobě odporující a disharmonické. Jen mrtvý organismus netrpí, když vydán jest bezprostředním odporným vlivům tuhého mrazu a ohnivě výhně

— Tak mrtvým jest srdce, které necítí rozporu a protivkřiklavých rozdílů mezi životem, který žije a zábavou, kterou snad hledá, mezi životem podstatně svatým a přísným a zábavou

nasáklou světem, páchnoucí hnilobou hříchu —
— Takové srdce jest mrtvé, neb alespoň těžce nemocné. A není-li ještě ani mrtvým ani těžce nemocným, onemocní, an o umře brzo, utrpením, vysílením, následky, z takových mravních propastí v duši jeho vzešlymi. —

Opakuji, církev zakazujíc nám jistě zábavy a radosti, nezakazuje nám útechy a zábavy vůbec. Avšak chce nás ušetřit propastných rozporů mezi životem a radostí, nebo vlastně mezi povinností a srdcem. Chce, abychom učili se radosti hledati tam, kde těch sporů není. Abychom se učili hledati radosti, které jsou spojenci našeho života, které organicky obepínají a obapolně posilují povinnost i srdce.

*

Abych ještě několika črty obraz napočatý dokonat, myšlenku navrženou doplnil.

Čím zdravějším, mladistvějším, silnějším jest organismus, tím prostější se nasytí stravou, an tím instinktivněji přím o o d m í t á všecku rafinovanost, dráždivost, pikantnost ve výživě. Přirozeně vychovanému dítěti chutná i kousek chleba jak marcipán a mlékem neb vodou hasí dokonale svou žízeň. Naopak kašle a slzí, má-li požívatí potravu opepřenou, ušklibá se a hlavu odvrací, poprvé-li má pít alkohol. Zvrací a jest nemocno, bylo-li svedeno k pochybným »rozkošem« nikotinovým.

Tak jest i s radostmi. Čím prostějším, přirozenějším, zdravějším jest život duše, tím prostší jsou i zvolené zábavy, tím větší z nich radost.

Zdravý hoch obkročí tátovu hůl a má — koně. »Objede« s ním pětkrát, desetkrát domácí zahradu, kolny, zrejdi »na něm« snad půl vesnice a má radosti houf — a užil zdravého vzduchu, otužil mladé tělíčko vydatným pohybem, ani o tom nemysle a netuše.

Vůbec neznají zdravé děti, jakmile překročily první léta života, zábav jiných, leč na čerstvém vzduchu, na teplém sluněčku, na zeleném trávníku, v sypkém písku, za stálého pohybu, poskoku, křiku, závodění, smíchu. A co při tom jásotu a výskotu, radosti a uspokojení a osvěžení, otužiloosti, síly, vznětu, šťastného plného života — Nabídněte jim plné pokoje hraček a jídel a obrázků, za teplého, krásného dne! Podívají se

na to, okusí toho, pochlubí se tím i třebas, ale pak seberou, co se sebrati dá a hrnou se ven, ven . . .

Učme se od dětí radovati se, zotavovati se, což jest vlastně jedno! Pryč s každou radostí dráždivou, která nenasycuje srdce, avšak přesycuje je a otravuje! Pryč s každým duševním alkoholem v našich zábavách, ve kterém není ani síly, ani zdraví, ani šetrnosti, avšak zárodek všelijakých duševních nemocí a bolení srdce a omrzlost života a hýrání nejjemnějšími instinkty duše! Pryč s každou rozkoší z měkčilou, která nás činí jen zchoulivšími, omrzelými, neschopnými pro tuhé zápas a tvrdé cesty života!

Ven, — ven — Ven z dusných světnic, od špinavých karet, od otravného nikotinu, od motavého alkoholu! Ven, na boží sluněčko, pod zelené stromy, a třebas i do sněhu a bouře! Ven do přírody, která tělo uzdravuje a duši prohlubuje, která těší a sílí, křísí a otužuje, která nedopouští, aby jí bylo zneužito, která nestaví blízkých příležitostí a osidel našim vášním, neotravuje srdce, nezabíjí povinnosti, nemrhá ani penězi ani duševními statky — —!

Jest cosi dětského ráje, dětské přímosti a prostoty, dětské síly, svěžesti, lačnosti života . . . ve volbě radostí prostých, otužujících, laciných, jak jen příroda je skytá. Ne v řemeslném, hrubém sportu přírodním, ale v laskavém, intimním i účelném styku s přírodou a jejími čistými radostmi.

*

Vedle prostoty v radostech jest ještě jeden způsob radovati se, který svědčí o zdraví, mladistvosti duševní, totiž užívati radostí mírně. Jsou duše choré nebo stařecké, které k zábavám v každý čas jsou ochotné, které radostí se nemohou ani nasytiti. Jimž žítí jest vlastně zotavovati se a radovati. Duše stařecké a choré buď skutečnou chorobou a opravdovým stářím, aneb i leností a požívavostí a zabíjením času a hříchem. Zdravá však duše a svěží a energická hledá své nejkrásnější štěstí v plném proudu činnosti a práce. Zotavení jest jí jen nemilým ústupkem, kterému se podrobuje z nutnosti, z ohledu na zesláblé síly, ač nerada a jen pokud opravdu musí.

*

Význam radosti tkví v jejím poměru k srdci, v jejím vlivu na srdce. Dvě hlavní moci jsou v člověku: rozum a srdce. Obojí uplatňuje se v každém našem skutku, ve veškerém našem životě, ale vliv rozhodnější, jednání konečné zá-

visí od srdce. Rozum jest světlo, jest bílým dnem, v jehož jasnosti kráčíme, ale srdce jest ona moc, která činí, že jsme vykročili, že se pohybujeme, že nic nedbajíce hrbolaté cesty, spěcháme k cíli. Rozum radí, varuje, ponouká, přimlouvá, ale srdce jest, které rozhoduje, ustanovuje, které konečně jedná. Rozum jest materie, vůle, srdce jest forma lidských skutků, dobrých neb i zlých, mohutných neb i slabošských. Proto mocnost nad mocnostmi jest, co v člověku vládne srdci, čím žije srdce. A radost vládne srdci, jí srdce je zdravým, silným, mohutným a vřelým.

*

Myšlenky právě pronesené vztahují se k jedné stránce problému radosti. Ku stránce, která nejvíce jest na jevě a které tudíž nejvíce bývá zneužíváno: k účelu radosti. Ačkoliv i zde již mnohým vážným pravdám se lze naučiti, přece nejvíce získá pro duši svou, kdo nespokojuje se povrchem, ale pokročí dále k samé podstatě radosti, aby tak schopným se stal, poznati i pravé vlastnosti a podmínky radosti. Pokusme se, těmi směry se zamyslit!

*

Na samý počátek otázky po podstatě radosti položil bych rozdíl mezi radostí a zábavou.

Všeobecně se ty dva pojmy kladou na rovně, a já sám přidržel se dosud v této stati, z příčin praktických, toho způsobu mluvení. A přece se mi zdá, že jest v tom veliká nesprávnost a zřejmé nebezpečí, když ta záměna se provádí i v životě praktickém. V přesném slova smyslu:

radost jest příroda, zábava jest umění.

Radost jest potrava, zábava jest lék.

Radost roste a žije za daných podmínek sama, zábava se vyrábí a pěstí uměle.

Radost jest, abych řekl, dílo Boží v člověku, zábava jest dílo lidské v člověku.

Radost opravdová nikdy nemůže ani škoditi, zábava může i otrávit.

Radost jest pro všechny, zábava pro slabé, choré, pro ty, kteří nějak žijí nepřirozeně.

Zábava toť, hle, karty, kuželný, tance, koncerty, radost jest jako milé sluníčko, jako jaro vzduch, jako osvěžení májového dne.

Celý člověk jest, který má mnoho a velkých radostí, málo řídkých zábav —

*

Naše doba vyniká nad všechny časy předchozí ani klassického pohanství nevyjímaje — umě-

ním, rozšířeností, obecností, množstvím, raffinovaností ve způsobech bavit se. Žádná položka veřejného života společenského a státního, ani samo vojsko našich až po zuby ozbrojených států, nevyžaduje takového ohromného nákladu, jako naše zábavy. Jediná Paříž vydávala ročně skoro 60 millionů za zábavy, jak nedávno bylo čísti v novinách; z toho připadá přes 30 millionů na divadla, opery, koncerty a jiné »umění«. Německo platilo ročně daleko přes 3 milliardy marek za pivo, víno a různé likéry. Na Moravě, jak tolikéž oznamovaly noviny, se ročně jen prokouřilo dvacet millionů korun.

Duši všech těchto ohromných výdajů jest, vědomě neb nevědomě, přiznaně neb nepřiznaně, snaha způsobiti sobě radost, bavit se. A to jest jen jedna část našich zábav. Kdybych k tomu ještě přidal t. zv. »nóbl« zábavy našich aristokratů i demokratů, všelijaké závody, sporty, Venušiny brlohy, výlety, hostiny . . . byl bych asi oprávněn k závěru, že daň, kterou platíme (i nejchudší z nás sem náležejí) dobrovolně na zábavy, předčí daleko všechny ostatní dohromady Neumíme žít, tož se bavíme. —

Kdyby nic jiného, ten jediný nepopíratelný fakt dokazuje jasně, jak jsme nemocní. Jak jsme prázdní pravé radosti. Jak přítomné lidstvo stůně na »srděčniva du«. Tu netřeba ani ukazovati na přišerně rostoucí počet sebevrahů, defraudantů, neurastheniků, kandidátů šílenství. Kdo nedá pekařovi, dá lékárníkovi. Žijeme (duševně a obrazně vzato) z »latinské kuchyně«, ze zábav; to postačí tomu, kdo má otevřené oči.

*

Nepravím, že každá zábava jest špatnou neb škodlivou. Špatným a škodlivým jenom jest, když se zaměňuje zábava a radost. Škodlivým a špatným jest, když někdo zanechává v sobě radost, a hledá jen zábavu. Špatným a škodlivým jest, když zábav se užívá bez potřeby a přes míru. Zábava jest něco umělého, jest surrogat, jest lék, jak právě řečeno. Jest nepřirozeno, a časem musí se státi škodlivým, záhubným, když někdo opustiv přírodu, žije vyumělkovaně, když někdo zdráv jsa, živí se léky, a nebo když někdo nemoci podléhá, užívá léčivých prášků a tekutin nemírně a nerozumně.

Jest zábava potřebná. Při duších slabých, neznajících ještě sytiti se plným, záživným chlebem života, jako bývá u dětí vůbec a u mládeže. Při duších zlomených zápasem a bédami života. Při všech, kdož nuceni jsou žíti,

pracovati za podmínek nepřirozených a vysilujících, jak za doby naší napořád se děje zvláště ve velkých městech, při jistých najmě duševních povoláních. Naše doba sama jest největší blížkou příležitostí a nejnebezpečnějším svědcem zároveň k zábavám umělým a nepřirozeným, a již za to by zasloužila plného odsouzení.

Avšak jest věcí těch, kteří i zábavu a zotavení vyhledávati musí, aby se co nejvíce vystříhali zábav pikantních, vzrušujících, nemírných, jak už několikrát jsem upozornil. Aby z potřeby nevyvinula se náruživost, z řídké výjimky stálé pravidlo, z nutného ústupku lidské slabosti hanebná služba nízkým stránkám životním. Čím jednodušší, čím přiléhavější k opravdové potřebě, k našemu povolání, k osobnímu snažení jest zábava, tím lepší.

*

Odvraceje se od výměru negativního, od toho, čím radost není, rád bych osvětlil pozitivně, v čem podstata toho důležitého činitele lidského života záleží. Avšak jen stopy radosti dovedu sledovati, ano se mi zdá, že podstata její vlastní jest zahalena tajemstvím, rovněž jako podstata její sestry, krásy, jejího otce, života.

Nalézt ji všude, kde nalézt i pravý i zdravý život. Nejen v pohodlných údolích života, ale i na Alpách jeho olětí. Nejen v hedvábí a šperku, ale i v chudobě a cárech. Nejen mezi zpěvem a hudbou, ale i pod tíse tekoucími slzami —

Čtete životy svatých mužů a svatých žen. Snad po celá desítiletí nepoznali, co my nazýváme zábavou. Snad po desítiletí konali jen, co my nazýváme tvrdou prací, životem těžkým. Sloužili Bohu, bližnímu, každou chvíli v práci a modlitbě. Přísně drželi na uzdě tělo své. Někteří z nich nebyli ušetřeni těžkých, vysilujících nemocí, dlouholetých vnějších ústrků a pronásledování. A přece, chcete-li poznati radost nejvroucnější, nejčistší, nejopravdovější, nejmohtnější, jak jí vůbec schopno jest srdce lidské, u nich, u svatých Božích vám ji dlužno hledati. Mohl bych uvést celou řadu skvělých jmen, od sv. Pavla a sv. Vavřince až po sv. Lidvínu, sv. Alžbětu Dur., sv. Filipa Ner. a Moravana sv. Klementa. Ale pokládám to zbytečným, ne-li škodným, když jedno a totéž jest, svatým býti a radostně žíti.

Hle, život a radost, oba v blízkosti nejužší, oba zároveň na nejvyš-

ších výšinách života v pravdě ideálního! Pravím výslovně a s důrazem: i život i radost.

Jestli svatí Boží se vám zdají málo »moderní«, obraťte se po stopách jiných!

Vkročte do velkoměstských nemocnic, všimněte si té nahromaděné zde bídy, všimněte si těch, kteří dobrovolně a z vyšších pohnutek zde slouží a tu bídu mírní. Po čem rozeznáte povolání k tomu vznešenému, ale i tolik těžkému životu právě od povolání vyľhaného, předstíraného, zdánlivého? Podle radosti, vnitřní spokojenosti, vyššího míru, jimiž se plní duše těch, kteří stojí na výši hrdinské své úlohy. Ukažte mi v těch strašných místech sestru, milosrdného bratra, v duši své rozervané, smutkem zatopené, nad svým osudem plačící, a ujistím Vás, že »sem nepatří«, že »nevytrvají«, ano, že asi sotva dostačí plně i mravně stránce svého úkolu. —

Anebo, učte se hlouběji nazíratí do života rodinného! Připomeňte si, co nahoře kdes řečeno o oněch dvou rodinných nápisech, a vlastně rodinných heslech, vzájemně se podmiňujících, vzájemně se doplňujících: »tuto se obětují lidé«, »tuto jsou šťastní lidé«. Čím více pochopení nalézá v rodině tajemství oběti, tím více žije rodina, a tím jest šťastnější, t. j. na radost bohatší. Neníť obět nepřitelem štěstí rodinného, ale slabost, ale rozmařilost, ale požívacost, a vůbec všechno, co od kořene v rodině otravuje možnost, ničí schopnost obětovati se, dovésti za sebe trpěti. —

A chcete-li ještě jiných příkladů, zeptejte se mužů, kteří mají za sebou život plný požehnané práce, bohatý podniky, strastnými avšak i blahodárnými, ale kteří málo užili zábav, výletů, divadel, lázní . . . Ptejte se kněží horlivých a svatých, jichž život se podstatně odehrává mezi úzkými a odpovědnými prkny zpovědnic, mezi svatými zděmi chrámovými, mezi dusnými stěnami chudoby a bídy . . . Ptejte se jich, aby vám upřímně řekli, které byly nejkrásnější chvíle jich života, kdy měli radosti nevíce i nejčistších. A odpoví vám, že tehda, když mohli nejvíce dobrého konati, t. j. když život jich dosáhl intenzivnosti i extenzivnosti stupně nejvyššího.

Ale nač dlouho se oklikami zdržovati, když cesta přímá jest nejkratší a stejně jistá? Což není život duše totožným sláskou? A láska jest štěstí největší, nejplnější, nejčistší, všechno ostatní

v sobě zavírající, nejpožádanější. —

A opět se táží: Což neznamenal ráj prvního člověka i vrchol jeho štěstí? A v tom ráji zaujímalo krásné okolí, vnější vláda nad přírodou a pod. místo přece jen podružné. Avšak pravý význam ráje tkvěl v harmonickém, dokonalém vnitřním životě prvních rodičů.

A ještě po třetí. Což není život věčný i věčným milováním a zároveň i věčnou radostí? Což stupeň té radosti v nebi není podmíněn stupněm lásky a zároveň i stupněm zásluh, života v milosti Boží dříve rozkvetšího? —

Hle, odkud vyvírají a kam ústí prameny pravé radosti. Opětuji: tajuplná jest podstata radosti, jako i podstata života, lásky. Ale není-li radost sama životem, není-li sama láskou, jest jistotně jich dcerou a též s životem i láskou jakostí a vlastností

A poněvadž život náš, naše láska, v tomto slzavém údolí jest nedokonalý, hříchem otrávený, jen jako na okamžiky k nebi plně se probíjející, jest i naše radost zde na zemi nedokonalá, chvilková, nemocná . . .

A poněvadž život náš, naše láska, zde na zemi jen obětí a bojem ozdravují, mohutní a plně dospívají krásy, stal se boj a sebezápor spojením, podmínkou, branou k radosti pravé a čisté, k radosti na zemi a k radosti věčné — —

*

Bojím se, že se stanu nudným a rozvlácným. Ale pro ohromný praktický dosah budiž ta věc ještě vyslovena o sobě.

Radost tedy náleží organicky k životu, jest totožnou s životem. Ale žítí, jest rozvíjetí se, jak často bylo poukázáno. Žítí jest odvrhovati překonané, méně cenné, jest reformovati se, zápasiti, přemáhati . . . jest všechno to, co jedním slovem nazývá se věrné konání, celá povinnost.

JAN TRAKAL:

I M P R O M P T U.

Šalvěje kvetou, voní stráž i lesy
Aří starou kolovrátek hvízdá
a kdo jde večer krajem, zasteskne si
Reflexy slunce v oknech chalup svítí. —
Na křivé cestě mezek v stínu dřímá
a v lomech kámen do sluje se řítí .

Jest tedy radost v organickém, nitrném spojení, doplnění, podmínění s povinností konanou svědomitě a láskou.

Není tedy pravé radosti bez svědomité povinnosti, a není zas trvalé, věrné povinnosti bez pravé vnitřní radosti.

Hříchem pak jest ubíjeti jedno i druhé v člověku, i radost i povinnost. Poněvadž kdo ubíjí jedno, ubíjí druhé.

Velká hlediska otevírají se nám při těch základních větech, o štěstí a o lásce, o povinnosti a o životu, o radosti a o nebi

Chceme-li tedy nashromáždit mnoho slunce, mnoho jasu, mnoho čisté radosti životem, nepřetjeme se nejdříve, jak se budu bavit, ale jak budu žítí. Jak budu žítí záslužně, svědomitě, bohatě a plně a zdravě. Jak odvrátím od sebe, od svého srdce hřích a všechno, co k hříchu vede. Jak posilním duši svou, přirozeně i nadpřirozeně, aby obstála v bojích i zápasech, bez nichž život nemá hloubky a nemá koruny ani trvání?

Kdo těmi otázkami začne, šťastně rozřeší obojí problém, problém radosti a problém — zábavy. Avšak kdo hledá je radost, začne zábavou, zhyne hladem a sežrán bude hříchem, než dospěje, kam zamýšlel.

*

Hle, kde roste radost!

Ne v palácích rozmařilosti a nevěry, ale poblíž zapírání sebe a věrné povinnosti.

Ne v klotu lidských nárůživostí a hříchu, ale v blízkosti tiché, čisté, svaté lásky.

Ne tam, kde člověk hned z ráje zraněný sám a sám se přičiňoval, ale kde i Bůh, milostí svou mocnou i léčivou jeho snaze byl nápomocen.

Ne daleko od Boha, ani bez Boha a proti Bohu, ale s Bohem, v úzkém spojení s ním, v předtuše věčného s ním přebývání — —

Samoty mlčí . . . duše vzlykající.
Je chvíle truchlivá jak před odchodem.
Vlak v dálku jede . . . krajinou již spící
Podzimní vůně Stýská se mi, stýská
po plavém vlasu, modrých očí jasu.
Na horách tmí se, tmí a v dálce blýská.

ANT. SLAVÍČEK VE SVÝCH DOPISECH.

(Profil malíře a básníka.)

Nikdo nemůže tvrditi, že pochopil duši Slavíčkovu zcela, poznal-li tohoto toliko z jeho obrazů a skic; tím chápal by jen Slavíčka malíře. Ale jest nutno a potřebno znáti jej i jako básníka a toto vlastní naše poznání přiblíží nás více k nesnadnému pochopení tvorby krajináře.

Mohu tvrditi směle, že Slavíček byl básníkem. A to básníkem sensitivním, jenž snaží se vyjádřiti ve svých obrazech celou svou bohatou duši, všechny své myšlenky, city a dojmy, zkrátka všechno, co dotkne se jeho nitra a co zachvěje jeho duši.

Přes to, že nepsal básní, soudím tak dle zanechaných dopisů, jež psal svým přátelům a známým, že básnicky vnímal a cítil; v nich právě možno poznati jeho neukojitelnou touhu po uměleckém tvoření z vlastní vnitřní nutnosti.

Korrespondence umělců, otištěná po smrti těchto, vždycky prozrazuje nám něco z toho, co umělci pokládají za vedlejší při svém tvoření, ale co mnohdy je inspiruje a často i samo pomáhá umělci při jeho tvorbě.

Láska k přírodě u umělců, zvláště u malířů-krajinářů byla vždycky více méně veliká; u Slavíčka není to však jen láska, nýbrž návrat k přírodě a žití s ní ve smyslu *Rousseauov*ě. Slavíček zanechal nám v dopisech *) své myšlenky, pocity a dojmy tak jasně a čistě, jako jasný a čistý byl vzduch v horách, který dýchal — a tak promítá i svou touhu, svou lásku a zbožňování přírody na široká plátna.

Občan Thorés psal Théodorovi *Rousseauovi*: »Vzpomínáš-li si ještě doby, kdy seděli jsme v oknech našich mansard, nohama klátili na okraji střechy a pozorovali zákoutí domův a komínů, jež jsi, přimhuřuje oči, přirovnával ku pohoří a stromům? Vzpomínáš-li si malého stromu v Rothschildově zahradě, jež jsme mohli viděti? Každý čerstvý výhonek malého topolu vzbudil na jaře náš zájem. V podzimu počítali jsme padající listy.« — Z dopisu toho poznáváme, jak dívali se a s jakou láskou k přírodě žili klassikové moderního krajinářství z *fontaine-bleauské* školy, jakým byl *Rousseau*,

Corot, *Dupré*, *Diaz* a *Daubigny*, »v jichž dílech ke slovu hlásí se ona chvějná touha, s níž moderní člověk z hluku a čoudu velkoměsta vykračuje do Svaté Samoty přírody!« —

A takovým »moderním člověkem« byl i Slavíček. Utíká z Prahy rád a kdy jen může. Píše z Kameníček: — »Do města se nic netěším, jako kdyby mne tam táhli provazy.« — Jen v přírodě cítí se šťastným a v hluchých, horských samotách oddává se svému básnickému snění a touhám. — A maluje-li v samotách, vyjadřuje to, co v jeho nitru žije a co jím tak prudce zachvívá.

Jak vyhledával samotu již ve studentských letech, přiznává se ve své skromné curriculum vitae, zasláné r. 1903 Hevesimu do Vídně. Psal — »snad působením našich kostelů, které jsem vídal rád zvláště večer, kdy byly skorem v přití, zmocnila se mne touha vstoupit do kláštera.« —

A takovým klášteřem byly mu později tiché, opuštěné samoty v Kamenických, Kraskově, Oldřichovci, v Německé Rybné a Hostišově, kde žije jen stále v důvěrném rozhovoru se svojí učitelkou-přírodou a již jedině patří jeho měkká, oddaná duše.

Tam jest nadšen krásou křivolakého stromu a meze, chudých bramborových polí a zařmaných rybníků, krásou křoviska, shrbených chalup a oplotěných zelinářských zahrad, rozbrázděných a rozmoklých cest do vesnice a krásou oblak na vysokém nebi. — Z Hostišova píše: — Není nic hezčího, než vidět pod vrchem nebo na něm rozlezlou vesničku a okolo ní všude samé různobarevné body — pasoucí se krávy.

A v létě r. 1906 píše z Kraskova — a také nemohu ani já za to, že mám rád několik doškových chalup pod zapařeným nebem, když u nich kvete strom, obsypaný bezinkami. — Ku konci dopisu připojuje — nic bych Vám teď nepřál, než sednout si na tu mez, mezi mateřídoušku a seděti mezi tím obilím, jak ono žlutne a bělá a připravuje se k dozrání. —

Ale je i v tom rozkoš, — veliká krása — lehnout si za humna a dívat se na nebe a dýchat rozeřtáý vzduch, jak se třepetá a křížkuje

*) Malíře Ant. Slavíčka vybraná korespondence. Nákl. S. V. U. Manes. Dráhy a cíle sv. 8.

nad několika doškovými baráky. — Ve svých samotách je Slavíček z jara i v zimě, v létě i v jeseni a stále a stále vrací se na stará svá místa, jež nepostrádají nikdy pro něho kouzla a nadšení.

A Slavíček je vnímavý do extrémů a citlivý zároveň. O nejjemnějších podnětech, jež ho fascinují, dovede se pak široce rozepsati v dopisech.

Při vzpomínce na Luhačovice píše z Prahy r. 1901 v zimě: — Snad ony lesy bukové, které snad nikde nejsou v té rozloze a velikosti jako u Vás, — by na jaře osvěžovaly, — a snad jejich jarní půvab je silný s tím navlhlym zápachem ležícího na zemi listí. — Neznám buky z jara a dráždí mne představa, jakže asi mohou působit. Nevím, čím to je, ale proč člověk má tak rád bělokoré stromy? — Jsou žíhané jako břízy, ale mohutnější, a proti těmto jsou jako pardalové. — Něco kočkovitého je v břízách, — jsou jako anglické nebo škotské dogy. — Břízy znám, ale bukového lesa jsem neviděl v jaře, kdy raší a kdy v něm všechno zpívá. — Kdož ví, nezanese-li nás vítr v tu stranu. —

A Slavíček viděl v samotách bouře, jaké bývají jen v horách a jež mnohdy trvají celý den, ba i déle, slyšel, jak hučí větry v lesích a jak to v prořídlych stromech píská, viděl sněhové vánice a deště, plískanice na stráních a jarní strže, mráz s ojíněným křovím, u cesty se zmrzlými ptáky a zavátými vysoko domky. A Slavíček je všeho dobrým a bystrým pozorovatelem. Postřehne vše.

Píše v dopise z Kameníček r. 1903: — To nikdo z Vás si nemůže představit, jaké dojmy se zde střídají. Jako dnes, a každý den. Vůbec není dne, kde bych nebyl jimi navštěvován. Jsou zde přišerné nálady. Tak úžasně tmavé, — celý kraj stmí a jakási oblaka starozákonní také černá — visící takřka nad samým člověkem, — ženou se přes Vás a Vaši hlavu. Mihnou se Vám báby — v pestrých barevných šatech — utíká to domů, protože v mracích a v obloze zdá se soudný den. — Pak je větrice — s přívalem. Najednou šedivá mlžina dešťová se přes vás přenesse. — To je jen možno vidět, — ale není možno to vypsat. —

A jindy zase píše z Hostišova r. 1902. — Jsou zde tak zcela zvláštní horské půvaby. Právě v sobotu byla zde nálada, kterou jsem ještě nikdy před tím neviděl. Cáry mraků letěly přes lesy — byly nízko — letěly přes domy. Byli

jsme v nich. Tak nízko šly — že valily se jako chumáče šedé páry z ohromné nějaké lokomotivy. — Ze všeho měl Slavíček nejraději v samotách bouře. Něco obdobného jako u Beethovena. Při bouřkách díval se do kraje, pozoroval hru barev a slyšel, jak kraj úpí a sténá . .

Z Kameníček psal 3. srpna 1907. — Kdyby jen bylo hodně bouřek. Mám je nejradši, když světlo je žlutavé a za sírovým terénem je hodně tmavé nebe. Nevím, dočkám-li se jich. Je tu větrno — skoro chladno, ale příjemně při tom. —

V září r. 1903 psal: — Jsme od několika dnů v Kameníčkách — totiž v mracích. — Šedé cáry se ženou krajinou a není viděti ani na 7 kroků. Vyhlíží to jako v úžasně husté mlze. Dnes zde v té šedé náladě šel takový horácký pohřeb. — Pár babek v červených, přes hlavu přehnutých sukních toho nebožtíka, jež vezl šimlík — provázelo. — Ty břízy kolem silnice a šedé chuchvalce hustých mraků — dělaly k tomu tak jednoduchému výjevu — dekoraci. — Nic není na tom, — ale podivná věc! Ani nemohu vypsat, jak na mne to působí. — V těch psích dnech cítí snad člověk tím spíše s chudým tím horským lidem — a rozumí snad spíše všem jeho bědám. — Ale nic sentimentálního není v tom. Jen ta příroda v celé své nepřízni snad jiné vyvolává dojmy, — ne veselé, ovšem, ale mohutné. —

Po týdenních deštích, jsa v mrzuté náladě, kdy nemůže jít ven, aby pracoval, píše z Krasnova: — Koukám okny ven jako z kriminálu. — Prší — prší — stále, v jednom kuse po celý ten čas (skoro týden) co jsme zde — a mimo dvou, tří hodin v tom čase jsme slunce vůbec neviděli. Z domu se nemůžeme hnout; půda je tak změkklá, že bych byl dnes v ní málem zanechal galoše — a rybníky — celé rybníky všady. Je mi to až divné, jakoby to ani přestat nemělo. — Melancholická nálada se bezděčně vtírá, řekl bych — vpíjí v člověka. Před okny jsou stromy a jsou těžké — studené; vždy mi připadají — když je tak jako dnes — jako z ocele.

Stejnoměrně — jednotvárně, tak dutě padají kapky deště na okna — v jednom kuse a stále: nad stromy je šedivé nebe a nic. Vrchy jsou zakryty mraky šedými navrch a tmavými vespod — a jsou to 3 barvy a všechny vlastně jsou v jediném generálním tónu, šedivém. Šedě se lesknou střechy, šedivé jsou reflexy na listech švestek — šedé jsou ty páry jako hadry a kouř — a teď zrovna ze zvoničky na návoji je

slyšet tlumené zvonění, klekání — také jako za závojem. — A když byl Slavíček všechno vy-
pozoroval, co se děje kolem, vniká do života to-
ho lidu. Po únavné práci a stálém uměleckém
rozmachu jde mezi lid, jakoby pro posilu a cítí

se být jejich a mezi svými. Jemu nestačí snad
znát tvrdé rysy tváří, mozolnaté ruce a všechno
plahočení vesnického lidu — chce poznat i jejich
prostou duši a co jí zmítá . . .

(Pokračování.)

BĚLA PEČÍNKOVÁ:

E P I S O D A.

Zase jsi přišel? Snad po tisícáté!
Neznámý hochu, dej Bůh Ti už klidu!

* * *

V nádraží stojím za časného jitra.
Plno tu lidí už hovoří, chodí.
Stoupám si k zábradlí. Vlak je již tady!
V červené čepici úředník běží,
všechno se pohnulo v očekávání.
»Ne, to je rychlík — ten nestaví tady!«
povídá portýr se znuřenou tváří.
Všechno zas mrzutě koše své staví.
Z mlhavé dáli teď přihnul se rychlík,
zmírňuje tempo, co stanici mívá,
ale jen o znání. Řadu má vozů.
Všecky jsou plny. I na můstkách stojí.
Tu mladý vojín též, na zádech baťoch,
stojí a čeká: Zda zastaví přece?

Maďar je; doma byl na svatbě sestry.
Vrací se k praporu — nejvyšší čas je!
V Nymburce čekal dvě hodiny dlouhé.
V čekárně dřímá; a sny byly sladké.
Družička růžová na něj se smála,
máti i otec tu na blízku byli,
stůl plný koláčů, sestra a ženich.
Vojny a hladu snad není už více!
Bože, jak hezké má děvčátko oči!
Jakou mu pohádku o lásce předou!
Družičko růžová — nevěstou bílou
budeš kdys, přísám Bůh! — a já tvůj
ženich!

Písknutí. Vytrh' se z růžova snění.
Co? Už je čas? — Šoup' čepici k týlu
a popadl baťoch. Ven z čekárny letí,
do lidí vráží a podivnou řečí,
které krom v Uhrách čert nechápe ani,
ptá se tu lidí, zda vlak jede k Lysé?
Kývali, jakmile chytli to slovo
a voják běží přes koleje dvoje,
vyběhne vzhůru — a vlak už se hýbá.

Divno mu trochu, že zbrkle tak pádí,
stanice mívá a nestaví nikde.

Jestliže v Lysé též se nezastaví,
jak že se dostane včas do Milovic?
Raport a vězení kyne mu jistě.
Ze svatby do »basy«! Kontrast je silný.
Vojácký život svou železnou patou
stoupl mu na hrud'. — Hoch pohodil

hlavou:

Jestliže nestaví, vyskočím z vlaku!
,Neskákej!' matčiny prosí jej oči —
byly tak tesklivé při rozloučení. —

»Maminky všechny se o syny bojí,
do smrti chtěly by učit je chodit,
ochotny podat jim záhyb své sukně.
A já přec, máti, už přes rok jsem voják.«

,Skočíš, či neskočíš?' šelmovským zrakem
družička na něho, hrdinu, hledí.

Až jí to napíše, směle co proved',
dech se jí zatají, rozšíří oči.
Bože, strach o sebe chtěl by v nich vidět!
Co potom odpoví? Vyplísni něžně,
slíbit jí musí, že bude se šetřit,
pamětliv toho, že v dálce dvě oči
mnoho by plakaly, kdyby snad . . . Dítě! —
Dvacet let mužů! Ten všecko si troufá,
o tolik silnější ženy se cítí,
že by ji celou chtěl na dlani nosit,
jakoby pod hnízdem našel kde's ptáče.
Skočili jiní a skočí on taky.
A pak: To musí být. — Víš, co je vojna?

— — — — —
Stojím a hledím naň. Podivný hochu!
Hrdinské rysy, ty často se snoubí
předem už ve tváři s tragickou maskou.
Z hrdiny mučedník trhnutím štětce.
Podivný hochu! Proč za tebou hledím?
V tváři tvé jímá mne rys odhodlání —
kdo jej to v grimassu neštěstí křiví?

— — — — —

Stojí a čeká: Zda zastaví přece?
Stroj však už zase jak nabral by dechu,
vpředu tam opět zrychluje pohyb.
Skočil . . .

A v oblaku mouky se svíjí
krvavé tělo pod koleesy vlaku,
osm as vagonů těžce ho drtí.
V supění vlastním a jekotu lidí
přehnal se rychlík a odsupal dále.
Na prázdných kolejích tělo tu leží,
zraněná hlava i ve smrti pěkná
s mohutnou záplavou tmících se vlasů,
tvář, na níž dokonán tragický rys už,
a kousek dále jsou nohy a ruka,
všechno to v poprašku mouky je slito
v nestvůrnou směs, je baťoch tu prázden,
zerván, tu svazeček cibule leží
s nezbytnou paprikou v uherský guláš

Bled běží úředník, přednosta, portýr,
zřízcenci nosítka nesou a spěší
odklidit tělo a zamést mouku,
nežli se objeví vlak od Nymburka,
kterým ten ubožák vlastně měl přijet.
Zděšené oči jich sledují dílo

— — — — —
Družičko růžová — na naší straně
družičky mívají dvoje vždy šaty:
v bílých se na svatby se smíchem chodí,
v černých se závojem, zlomenou svící
za truhlou kráčí a často i pláče,
na malé podušce zelený víněk
do hrobu mládenci družička hodí.
Nepadl milý tvůj italskou kulí —
mysle však hrdinsky, na tebe myslil.
Láska i vojna — to směsice citů,
strachu i odvahy — kdo se v tom vyzná!
Zaplač — i oplakej svatební sny své.

— — — — —
Matičko stará tam v Uherské zemi
(maminky na celém světě jsou stejny),

tak už to život vždy za sebou vodí:
Jednomu dítěti vystrojíš svatbu,
druhému cizina chystá už pohřeb,
nebudou věčně tvé sukně se držet,
kde's byla jista, že chráníš je všeho;
odběhnou — odběhnou — nedovoláš se!
Za mužem dcery a na vojnu syni,
za láskou k smrti — a nedovoláš se.
Maličké děti jen jídaly chleba,
veliké ujedí pomalu srdce.
Mateřská láska, jež může prý všecko,
někdy je bezmocná jak spící dítě:
nezbývá, maticko, nežli se modlit
za živé, za mrtvé, dech pokud stačí.

— — — — —
Z nádraží vozík hrkotá v noci
silnicí bílou, žíhanou stíny
zkřivených stromů. Po nebi hledím,
orion marně dnes nad sebou hledám,
vzpomínek dvojích to dostaveníčko,
ve středu právě, tří hvězdiček v řadě.
Teskno mi naválo od toho v duši.
Měsíce zsinálá plocha jen plove
neslyšně výše a polévá všecko
jakého's zakletí stříbřitým fluidem.
Tesknotu čerí mi světlo to v duši.
Obilná vůně ze skosených polí
chlácholí darmo vše vzbouřené smutky.
Nebudu hledět v to nesmírně nebe,
jestliže od toho srdce mne bolí.
Fixuji pohled . . . Tu přede mnou běží
koníci drobní svým poklusu tempem.
Uši na sehnutých ku předu hlavách
noří se v stín a zas vyplovou v světlo,
světlo a stín se dál po hřbetech smýká,
hrkotá vozík a obilí voní. — —
Světlo a stín.

A už zase je tady.
Život a smrt. Nikde neujdeš tomu.
Neznámý hochu, dej Bůh Ti už klidu!
Dej ho i mně, kterou srdce dnes bolí

JOS. ANDRIČ:

KULTURNĚ-POLITICKÁ ORGANISACE V PŘÍŠTÍM JIHOSLOVANSKÉM STÁTĚ*)

(Věnováno česko-jihoslovanskému bratrskému sblížení.)

Naše víra, že se v době nejbližší uskuteční
nejkrásnější sen našich duší: jednotný a svobod-
ný jihoslovanský stát, je skálopevná, a nikomu

se již nepodaří vyrvati ji ze srdcí, jež vroucně
milují svůj trojjediný národ slovinského, chor-
vatského a srbského jména. Jugoslavijska musí

*) Psáno o prázdninách.

býti, když celý národ to chce. A bude! To je ono Krekovo »le eno«, ono »jen jediné«, pro něž nebudeme váhati obětovati i nejtěžší oběti s celou láskou, a zápalem silného povstávajícího života naší mladé jihoslovanské národní energie.

Vycházejíce s tohoto předpokladu a počítajíc s ním jako se skutečností nedalekých dnů budoucna, musíme ovšem už nyní počítati také s novou orientací a konstelací kulturně-politických poměrů v našem sjednoceném národním státě. Úkolem těchto řádků má tudíž býti: na podkladě dnešního stavu hnutí na slovanském jihu poskytnouti možnost nahlédnouti do oněch budoucích poměrů, pokud je ovšem teď už lze sobě představit i aspoň v hlavních rysech, jež ujasní až budoucnost sama.

I.

Že Slovinci mají nejvzornější katolickou národní organizaci mezi všemi Slovany, je věcí s dostatek známou. Je to z větší části životní dílo velikého Kreka, dílo, jež vyvrcholilo v loňské květnové deklaraci jihoslovanské, za kterou s duší i tělem svorně jako jeden muž stojí veškerý národ a lid slovinský. V této organizaci slovinské tkví ona síla, která neodolatelně žádá samostatnost, svobodu a sjednocení celého národa jihoslovanského a která dává každému jednotlivci tak obdivuhodnou odvahu v boji za tento národní ideál. Čtvrt století pracoval nebožtík dr. Krek na této organizaci a dílo jeho se vsutku ideálně podařilo. Je třeba jen zbežně přehlédnouti výsledky tohoto organizačního úsilí na všech polích národního života, abychom se o tom přesvědčili.

Náboženská organizace je u Slovinců tak všestranná a silná, že se liberalism zde nikterak nemůže pevněji a hlouběji zakotvit. Kulturní organizace je tak skvělá, že po osvětové stránce Slovinci předčí všechny ostatní Jihoslovany. (Ačkoliv jsou jinak na př. v ohledu národního školství v celém Rakousku na posledním místě, neboť, kdežto Češi aspoň procentuálně mají přibližně tolik škol, kolik jim ze všech rakouských poměrů patří — Němci a Poláci mají procentuálně mnohem více —, Slovincům připadla všeho všudy pouze dvě gymnasia, což činí sotva devátý díl toho čísla středních škol, jež by jim dle spravedlnosti náleželo. Na obecných školách poměry nebudou mnohem lepší, uvážíme-li, že se slovinský učitel vychovává na německých přípravkách. Ale přes to se Slovinci osvětově krásně vyvinuli.) V lidu slovinském není analfabetů, a národní vědomí je

tak silné, že jsou poměry v Chorvatsku, kde máme autonomii v ohledu školství (ale přece až 50 procent analfabetů), v porovnání s tím přímo bídné. Že právě katolická organizace má největší podíl na tomto osvětovém pokroku Slovinců, dokazuje především velice vyvinutý slovinský tisk. V žurnalistice je na prvním místě deník »Slovenec«, hlavní slovinský katolický orgán (vychází už 46 let), jenž má ze všech slovinských deníků nejvíce čtenářů. Vedle něho vychází celá řada (30 až 40) jiných slovinských novin, časopisů a listů. Z kulturních institucí je rozhodně na prvním místě »Družba sv. Mohorja«, jehož roční lidové edice jsou nejčtenějšími knihami v slovinském lidu vůbec. V literárním životě, kde je ostatně liberalism nejsilnější, mají katolíci rovněž slušný podíl. Toho svědkem je jich literární časopis »Dom in Svet«, vedle literárně-vědecké jich instituce »Leonova družba«. V literární instituci »Slovenska Matica«, jež byla sídlem liberalismu, přicházejí teď taktéž k slovu. Mimo to mají 3 vlastní tiskárny v Lublani, Mariboru a Celovci, což je ovšem pro katolický tisk nemalého významu. Ještě skvělejší postavení mají katolíci v hospodářské organizaci slovinské. Jich »Zadružna Zveza« jako středisko tolika set zadrug znamená dnešní vlastní oporu národní energie slovinské, a je pýchou celé slovinské organizace. Pokud se však politické organizace týče, je známo, že jsou ve vídeňském parlamentě ze dvaceti čtyř slovinských poslanců mimo dva všichni katolícky smýšlející, kteří činí jádro »Jihoslovanského klubu« a vedou tak zdárně jeho politiku za schválení i nejprudších liberálů. Slovinská lidová strana (»Slovenska ljudska stranka«) je největší slovinskou politickou stranou vůbec, a ani v budoucnosti se liberálním odpůrcům jejím nepodaří vyrvat jí primát v slovinském politickém životě. Naopak, její posavadní úspěchy svědčí o tom, že strana tato roste. V rámci celkové slovinské organizace zůstává slovinská studentská kat. organizace poněkud pozadu. Před válkou tomu nebylo tak. Početila 9 středoškolských organizací a 3 akademické spolky: »Dan« v Praze, »Danica« ve Vídni a »Zarja« v Štyrském Hradci. Všechny tyto spolky byly soustředěny v Studentském Svazu, a jejich orgánem byla »Zora«, studentský časopis vsutku vzorných kvalit. Ze všeho toho zůstaly jen trosky: »Zora« ve svém třetím desetiletí přestala vycházeti, ze studentských organizací není ani jediná, »Dan« zůstal bez členů a »Danica« i »Zarja« živoří. Že takovéto poměry v řadách studentských zůstati nemohou a nesmějí, cítíme

všichni, nejlépe snad »Slovinský katolický Seniorát«, organizace to intelligentů, kteří vyšli z akad. spolků. Jedná se tedy o to: postarati se o pevnou organizaci dorostu laické intelligence, aby pro jeho nedostatek neutrpěla celková národní organizace.

Chorvatí mají zcela jiné poměry ve své národní organizaci. Zde je katolické hnutí mnohem mladší slovinského. Veliký vůdce náš biskup Mahnić a veliký učitel náš Krek — oba Slovinci — museli nejdříve v Slovinsku vybojovati předpoklady zdárného pokroku národního ve znamení kulturních ideálů, než dílo své mohli rozšířiti dále na východ celým národem jihoslovanským. A pak jejich dílo vskutku rázem získalo pevnou půdu v celém národu chorvatském, zvláště v řadách mladší intelligence. Dnes po necelém půldruha desetiletí počítá s dílem tímto celá chorvatská veřejnost, neboť se stává vždy pozoruhodnějším činitelem v našem veřejném životě.

Náboženská organizace není tak všestranná a silná jako u Slovinců, a důsledkem toho jest na jedné straně rozhranění liberalismu, na druhé mravní úpadek v intelligenci i v lidu. (Nejlépe v tom ohledu stojí Zagorje, kraj nejbližší Slovinsku a s ryze katolickým živlem. Kdekoli však živel katolický přichází ve styk se živlem pravoslavným, úpadek náboženského a mravního života stává se vždy citlivějším.) Ani v kulturní organizaci nekvetou Chorvatům zrovna růže, ačkoliv zde lze již konkrétněji ukázati na jednotlivé úspěchy, jež byly doposud vybojovány. Osvětová práce Fra Didaka Buntice, který v Hercegovině zrovna vykořenil analfabetismus, je velkolepým, ojedinělým příkladem šíření lidové osvěty, jíž by nám na všech stranách bylo tak nezbytně zapotřebí. (Ve školství nemáme celkově doposud žádného vlivu: ani v obecných, ani ve středních školách (o universitě ani nemluvě) nemáme valně lidí, kteří by v duchu našich kulturních ideí na těchto ústavech pracovali. Ale že přece jen zde pokračujeme k lepšímu, svědčí na jedné straně snaha, aby se na každou střední školu dostal aspoň jeden profesor, který vyšel z naší organizace, a na druhé straně snaha o utvoření jednotné učitelské organizace, kterou by v rámci celkového kat. hnutí tvořili učitelé obecných škol. Positivně měl r. 1914 jednak v oboru školství, jednak v oboru menšinové práce býti učiněn krok ku předu, tím, že hlavně za podpory kat. hnutí měla na Řece u kapucínů býti založena první chorvatská konfesíonální škola, aby tam živel chorvatský

byl zachráněn od maďarisace a romanisace, avšak válka tomu zabránila. Jinak třeba také vytknouti, že je právě v řadách mladého našeho hnutí vidět zvláštní zájem o menšinovou akci proti Maďarům, Němcům a Vlachům, že zde nalezly vždy největší činnou podporu obě naše menšinové instituce »Hrvatska Narodna Stráža« a »Družba sv. Cirila i Metoda«. Všecky tyto snahy teprve uzrávají k činům. Zatím můžeme jinde ukázati již na činy samé.) V řadách mladého našeho hnutí byla před válkou věnována zvláštní pozornost omladině lidové, která měla býti organizována na křesťanském podkladu. Vznikaly tedy omladinské spolky, číslo jich dosáhlo až asi čtyřicet, orgánem jich byl časopis »Mladost«, vycházející v Zadru, kde akad. spolek »Pavlinović« byl centrem celé této akce. Dnes z toho nic nezůstalo válkou ušetřeno, pouze »Mladost« vyšla jednou loňského roku co almanach. I publicistiku nám válka ohrozila, neboť nebyti války, dnes by její mříže byla mnohem hustší, než je dnešní. Ani to však nebylo dosti, nýbrž hrozilo k tomu ještě nebezpečí, že ztratíme hlavní orgán našeho hnutí »Riječke Novine«, který vycházel v Řece od r. 1912 a který byl na začátku války »z důvodů státní jistoty« zakázán. Avšak rychle potom byl přeložen do Záhřebu a s jeho vydáváním bylo pod názvem »Novine« opět dále pokračováno. Dnes stojí mezi devíti liberálními deníky záhřebskými jediný tento náš deník na ryze křesťanském stanovisku, zároveň však též na radikálně národním v prvních řadách boje pro jihoslovanskou národní a státní jednotu i svobodu. V poslední době stává se vždy víc a víc cenným listem v chorvatském veřejném životě, což úzce souvisí se všeobecným vzrůstem poznávání významu celého našeho hnutí. Mimo tento deník počítá se k nám pouze ještě v Dalmacii splitský týdeník »Dan«. V Bosně byl »Hrvatski Dnevnik« před výstupem arcibiskupa Štadlera proti jihoslovanské deklaraci nějaký čas v rukou našich lidí, té doby se však nalézal v opačné národní frontě; můžeme s ním tudíž počítati jen potud, pokud doufáme, že v budoucnosti po rozřešení jihoslovanského problému opět přijdou do jeho redakce naši lidé. Konečně deník »Hrvatska Obrana« v Osijeku je list našim ideám dosti nakloněný, ač přímo našim není. Celkem je tedy katolický podíl v chorvatské žurnalistice dosti malý, a hlavní toho důvod vězí v poměrech hmotných. Měli bychom v první řadě míti vlastní tiskárnu v Záhřebu, a pak i jinde. Tak naše žurnalistika musí živořiti z macešské milosti lidí, kteří s našim hnutím necítí, anebo jsou přímo proti ně-

mu. Z ostatních asi 20 různých chorvatských našich listů a časopisů stojí za zmínku, pokud se jejich širšího významu týče, jenom snad ještě »Hrvatska Straža«, časopis pro vědu a kulturu, jehož význam však v posledních letech oproti dřívějšímu (vychází už 16 let), utrpěl značný úpadek, a pak »Hrvatska Prosvjeta«, časopis spisovatelů, sdružených kolem »Kola chorvatských spisovatelů«, založeného r. 1913, kterýžto literární časopis naopak v poslední době ukazuje zjevný pokrok oproti ročníkům dřívějším. Jinak v literárním životě chorvatském katolíci nepoživají zvláštní úcty, kdežto všechny instituce tohoto druhu (»Matica Hrvatska«, »Društvo hrvatskih književnika«, »Jugoslavska akademija« a j.) mají vesměs výlučně liberální živly ve svých rukou. Široké a důležité pole práce otvírá našim pracovníkům »Društvo sv. Jeronima« (založeno r. 1868, tedy zrovna před 50 lety), instituce obdobná slovinské »Družbě sv. Mohorja«. Vydává ročně vybrané edice pro lid, a tyto jsou nejčtenějšími knihami v chorvatském lidu vůbec. **Hospodářské organizace**, obdobné slovinské »Zadružné zveze«, nemáme žádné. Je sice přes 200 chorvatských zadrug pod vedením »Chorvatské zemědělské banky« (»Hrvatska poljodjelska banka«), závodu financovaného hlavně penízem biskupů a kanovníků, ale o nějaké katolické akci zde mluvit nelze. Je v tom ryze kapitalistická spekulace, a ježto zadrugy sedláků nesmějí býti pramenem kapitalistického zisku, poněvadž pojem zadrug a pojem kapitalistické spekulace bankovních obchodů nelze spojit, stav nynější nemůže zůstat trvalým: bude nutno vyrvatí vedení zadrug bance a vytvořití centrálu, přizpůsobenou podstatě těchto hospodářských institucí, nejspíše podle vzoru slovinského. Oproti liberálním živlům, kteří mají silnou finanční organizaci, zastánci našeho hnutí nemají nic pevnějšího. **Organizaci politické**, která by měla basi v kat. hnutí, nelze rovněž konkrétně mluvit. Možno jen podotknouti, že jsou lidé našich ideálů, kteří se s tělem i duší věnovali studiu a práci na tomto poli, a že už příští vólby do chorvatského sněmu (anebo snad už do jihoslovanského parlamentu) ukáží resultát této práce a našich snah v tomto směru. Až budeme mít své poslance, utvoří se definitivně i naše organizace politická, o které je doposud jen to jasno, že nebude stranou konfesíonelní, že totiž bude vytvořena s pravoslavnými politiky, kteří budou chtít pracovat na podkladu téhož politického a obdobného kulturního programu. Nejkrásnějším však výsledkem celého mladého

chorvatského hnutí je přece jen jeho **studentská organizace**; hnutí to vyšlo ze studentských řad rokem 1903 počínaje. Před válkou počítala tato organizace asi 35 středoškolských organizací, 10 bohosloveckých (světských i františkánských) sborů, 5 akademických spolků (»Hrvatska« ve Vídni, »Domagoj« v Záhřebu, »Preporod« v Št. Hradci, »Kačić«, v Inmostě a »Antunović« v Budapešti), 4 provinciální osvětové akad. spolky (»Pavlinović« v Zadru pro Dalmacii, »Dobrila« v Pazinu pro Istru, »Martić« v Sarajevě pro Bosnu a »Štrosmajer« v Djakovu pro Slavonii). Všecky tyto jednotlivé organizace a spolky byly soustředěny v Studentském Svazu, jehož legislativou byl roční sjezd delegátů jednotlivých středoškolských organizací (pouzdaníckí sastanak) na jedné straně a sjezd delegátů akad. spolků i bohosloveckých sborů (predstavnički sastanak) na straně druhé. V samém Svazu zastupoval obě skupiny t. zv. sekretar, jenž sám aspoň jednou ročně všechny organizace navštěvoval a se všemi byl ve stálém písemném styku. Orgánem Svazu byl studentský časopis »Luč« spolu i s organizační přílohou »Djački Vjesnik« (Studentský Věstník). Redaktoři obou těchto listů byli voleni na sjezdu akad. delegátů, který ostatně volil všechny funkcionáře Svazu pro dobu jednoho roku. Toť ústava a stav chorv. kat. studentské organizace, jež počítala před válkou snad až 2000 členů. Válkou byla ovšem valně otřesena, ale rozbořena nebyla. Z organizací dnes existuje snad jen asi 15, bohoslovecké sbory ovšem žijí, ale intenzita jejich práce ochabla, kdežto z akad. spolku pracoval ze začátku jen »Domagoj«, a »Kačić«, »Hrvatska«, »Preporod« i »Štrosmajer« začaly teprve později znovu. O ostatních doposud není slechu. Studentský Svaz až podnes obnoven nebyl, ač se právě o to jedná, avšak jeho funkci převzal »Domagoj«, jenž deleguje rovněž sekretáře pro středoškolské organizace. Z legislativ sešel se v druhém a třetím roce války sjezd středoškolských delegátů (pouzdaníckí sastanak). Studentský orgán »Luč« vychází po celou dobu války v ročních svazcích, a od jara r. 1917 vychází mimo to měsíčně »Djački vjesnik«, organizační studentský věstník. Obsáhla tato studentská organizace, posílá ovšem ročně slušný počet hotových lidí do řad chorvatské intelligence, a je proto samozřejmo, že význam vlastní organizace těchto intelligentů, »Chorvatského katolického Seniorátu« stále roste, a že se stává nemalým činitelem ve veřejném životě. Středisko Seniorátu je v Záhřebu, a odbočkami jeho jsou slavonský i dalmatský

Seniorát. Jeho orgánem je »Senijorski Vjesnik«, který na podzim předešlého roku začal vycházeti.

Katolických Srbů je pramálo. Jsou snad jenom v Srbsku, ale počet jich není veliký. O nějakém katolickém hnutí srbském tedy doposud nemohlo býti řeči. V řadách chorv. hnutí ozvalo se přání, aby u Srbů bylo vyvoláno našemu hnutí obdobné pravoslavné hnutí s kulturním programem obdobným našemu. Dnešní pravoslaví srb-

ské je sídlem liberalismu. Kdyby však na podkladě pravoslavně náboženském povstalo u Srbů národní hnutí, byly by naše styčné body v boji proti liberalismu vždy těsnější. Mimo to by náboženské uvědomění, jež Srbům naprosto schází, sblížilo jejich duším ideu unie. A tak bychom se v budoucnosti sešli nejen v tomtéž vlastním státu, nýbrž snad také v téže církvi. Možná, že nám jihoslovanská idea k tomu velice dopomůže. (Příště konec.)

J. ŽAL:

N A B O J I Š T Ě.

Vlaku, bij o trať v pravidelných nárazech!
Vlaku, leť a rozrážej vzduch a dálku! Bij o nervy mé v smrtelných nárazech a zabij a beze stopy rozdrť myšlenky mé, lezoucí jak brouci na koleje, po nichž se řítíš! Vlaku, bij o ně v silných úderech. Bij o spánky mé a přehluš nárazy krve, ukolíbej mne v bezmyšlení a zapomnění. — Vlaku, osude můj, řiř se slepě vpřed po trati vytčené bez úchytky. Mé srdce do ruda rozžhavené bolestí i vzdorem sviť ti na cestu. Železný netvore, řiř se nocí vpřed. Osude slepý, strhni mne s sebou a nes.

Srdce mé, ty-li řiříš jízdu, pusť vlak v nejzazší rychlost, pusť jej a nech sobě

Vlaku, řiř se vpřed!

Uzříš-li mrtvého ležet na kolejích, neohlížeť se a žeň se slepě vpřed. Uzříš-li prázdné pole, lesy pod západem dýchající vůni, zadechni je zápachem kouře, a přelet šíleně kolem!

Uzříš-li milence, jdoucí stezkou ruku v ruce,

s pohledy v sebe potopenými, nepohlédni na ně a zrychli šílený let!

Srdce mé, svíť-li ty ohnivým zrakem na trať, zhasni světlo a vzepři se!

Po hřebetech alpských hor se řítíš, dlouhá obludo!

Po příkrých stráních supeš, myšlenko má! Nad údolími, nad spícími městy, jež světélkují tisíci světly tam pod námi dole — v černé tlamy tunelů, ve tmě příštích dnů . . .

Po jakých výškách bolestí, po jakých úbočích a srážech poneseš mne ještě, osude můj?

Kdy zajedeš v tunel, z něhož nikdy, nikdy nevyjdeš?

Srdce mé, vzepři se! Stáhni rty nepoddajnou vzpourou, srdce moje, srdce pokorné!

Usmívej se bezmezným pohrdáním nad údolími dole —!

Vlaku, bij o trať těžkými kladivy a řiř se vpřed, slepě a se vším, se vším, se vším!

Nač čekáš, srdce mé? Vzepři se!

FRANT. HEPPNER

PODZIMNÍ INTERIEUR.

Nenech mne samu ve vzpomínkách rejti!

V pokoji nízkém teskno mne vždy schvátí
když přijde večer tklivý
a října dnové zlatí . .

Již naše zátiší jsou plna poesie
jak podzimní les v pavuči .

Znavená můra v okna tělíčkem svým bije, —
samovar zaskučí! —

Jen podívej se hodin na rafi!

Studený deštík z rána na okna se věší .

Japonský vějíř schovám, slunečníky rudé,
svůj skizzák z cest i náčrtky v něm chudé
a vzpomínky na kraje, stanice a lesy

Ať větry nyní zadují do snění! —

Co možno čekat ještě víc?

U cesty blátivé se stromy krčí v chvění
i mdlý jas okenic. —

Je řídký les a na polích nic není.

My zůstaneme v tichém rozhovoru
 až v mlze kraje kontury se ztratí
 jak sladká hudba tria.
 jež do krčmy se vrátí,
 až parník v přístavě v dál houkne naposledy.
 Takové chvíle mám vždy rád . . .
 Je všechno znavené i záhon aster dřímá,
 ze zahrad čiší chlad
 a slední parník v přístavišti dýmá .

BOHDAN SOBIN:

D V A V E Č E R Y

Tehdy bylo to koncem října, než přišel večer (a přicházel vždy tak líně, nekonečně), kdy sevřela mne taková mocná úzkost a s ní nostalgie. Nevím, čím to. Vím jenom, že nad střechou staré, předměstské věznice v severních Uhrách, tedy i nade mnou, táhly v hejnech kavky. — Žalostně křičely. Táhly někam k mlhavým obzorům nad silnicí s černými, trčícími topoly . . . Tehdy chtěl jsem letět s nimi, daleko, k neznámým domovům. Jejich perutě byly jistě silné pro daleký cíl, jako silná byla má touha. Slyšel jsem melancholický rytmus jich křídel, ztrácejících se diskretně v tmách. Nebe bylo kalné, smutné. A byl jsem rád a šťasten, že viděl jsem zamřížovaným oknem aspoň kus nebe a plující oblaka. — S nimi honily se mé myšlenky. Vzdouvaly se větrem, jásaly ránem a tesknily večerem. Shelley napsal verš: mou pěstounkou je obloha. — Ona byla i mně. —

Myslíl jsem na domov, na rozsochaté sosny u lesa, na laťové ploty před okny, na blýskavý rybník za vesnicí, na kavčí hnízda a — na své mládí, kdy v jeseni z pokosených jetelů čišela vůně země, kdy vstávaly husté, těžké mlhy, až pasoucí se krávy v nich se ztrácely. A přidal jsem k tomu vesele šlehající polní ohně a plaché, roztříštěné hlasy pastevců a křik hus. — Představte si taková zákoutí na stráni vysoko u lesa, večery hlídačů koní u ohnišť na zdupaných polích, jaké črtával Aleš k sentimentálním národním písničkám. — To inspiruje. Byl jsem tak blízko domova. A sedě na pryčně se svými myšlenkami a tesknými sny, opakoval jsem z Wildeovy ballady o žaláři v Readingu:

my, již jsme v žaláři, to víme jen,
 že zdi jsou pevně stavěny;
 že každý den je jako celý rok,
 rok, jenž má velmi dlouhé dny.

A touha po domově, po těch shrbených chalupách a k nim přikrčených zahrádkách s bezlí-

stými slunečnicemi před okny rostla a letěla za hejnem kavek — tam někam — daleko — snad k nám, zase do těch starých, zvětralých hnízd a rozsochatých sosen, k mému mládí .

I listopad přišel do věznice. V zpuchřelých okenicích jen vítr monotonně hvízdal. Vyskočil jsem na pryčnu a chytil se zbytkem fyzické síly mrazivých mříží, viděl jsem jen zase oblaka, plná sněhu, jak klidně plují nad krajem. S nimi plul i můj život. Pryčna s vlhkou vězeňskou zimou zkřivila vyzáblé tělo, jako krátká rakev. Venku padal první sníh. A po dušičkách sněžilo celý den. Schoulil jsem se pod houní a tělo svoje natáhl. Vítr si stále dováděv pohvizdoval, jako v prázdné kaštanové aleji u nás za vesnicí.

A já si zacitoval verš z Whitmanna: je každá hodina semenem století a opět století .

Těžko se usíná s takovými myšlenkami . . . A usíná se přec . . . Taký byl život ve »vězení snů«. — Pak rozloučil jsem se s celou. Při mém odchodu připadala mi tak směšnou a malichernou. To bylo v lednu za mrazivého rána. —

A ještě jednou oddal jsem se podobnému snění. Vždycky a vášnivě pozoroval a miloval jsem přírodu a toulal se krajem. Mám toulky rád a v nich prosnil jsem mnoho dlouhých chvil. Z nich přinášival jsem si domů vždycky něco nového a svěžího, něco, co při vzpomínkách dovede zlákat a zmámit. —

Bylo to v Solnohradě ku konci dubna. V prázdných hodinách toulal jsem se městem, abych pochopil to staré jeho epitheton »německý Řím«. — A snad našel jsem jej v typických slozích solnohradských kostelů a klášterů, — v renaissančním a barokovém slohu a pak konečně i v lidu.

Na kapucínský vrch lákaly mne tmavé, zasmušilé buky a samotářské, reflexivní ticho a zapomenutí Břečtan se tam beznadějně po

zdivu svíjel a klášterní zahrada byla po celý den zavřena. — Nevím proč. Chtěl jsem tehdy vidět domek, kde Mozart komponoval svoji božskou »Kouzelnou flétnu«. — Ale co všechno mnohdy nechceme?

Na hřbitově svatopetrském v klášterním kostele stával jsem často u hrobu Mozartovy sestry Anny — u té, kterou měl Wolfgang tolik rád. — To bylo snad vše. Na svatopetrský hřbitov chodil jsem potom častěji. Býval jsem tam vždycky sám, jediný a tak sladce jsem snil mezi hroby. Tam cítil jsem vnitřní svůj růst. —

Snad na všech hřbitovech se sní. Ale na svatopetrském snil jsem intensivněji a více než kde jinde, — zvláště, když v horkých polednách prudce voněly rozkvetlé pivoňky a fialový bez... a na nízkých hrobech svítila strakatina červenových, delikátních barev.

Je mrtvý svatopetrský hřbitov. Jednoho večera zůstal jsem tam dlouho. Seděl jsem za hroby

u zdi, pod vonícími keři. Kosové měli v nich svá hnízda. A mladí kosíci právě z nich vylétali do světa. Byli čtyři z jedné ptačí rodiny. Slétli se na starou hřbitovní zeď. — Rozhlédli se pátravě kolem — po celém kraji za zdí, po hřbitovních cestách i po svém rodném křoví... Hopkovali dovádívě po střeše zdi, tloukli zobáčky do zvětralého zdiva a — ulétli do světa.

Starých jsem nikde neviděl. Prázdné hnízdo zbylo po mladých v křoví. Až když jsem se vrátil domů, hvízdal sameček na střeše klášterního kostela. Tak tesklivě a přec krásně, že mi stesk sevřel srdce.

Noc tlačila se pod akáty hřbitovní. Dole v bílém městě hučela sklovitě zelená Sálce a vysoko nade mnou zablýskly první hvězdy.

V tom večeru tušil jsem, že jde kdosi veliký vedle mne, jenž vyšel si do noci, aby opěvoval život a snění. —

V. B.:

O D C H O D.

Byl to čas podivných krás, který prožíval Sáva než se odebral na vojnu.

Oddělil se od dřívějšího života poutí na Hostýn. Z ní odnesl si v mysli několik obrázků a chvíli velkého pozdvižení duše k Bohu. Časně ráno čekal v Hulíně. Nádraží plno slováckých poutníků. Pak průvod nahoru. Na Hostýně plno barev. Kostel zní pevnými, kovovými slováckými hlasy. Sta jasných, přímých hlasů vyprošuje si tu pomoc. Sáva vzrušeně se modlil a zazpíval mariánskou píseň z plna srdce.

Na zpáteční cestě stavil se u svých příbuzných. Bydlili na samotě v horách, v lesnatém údolí. Ztrávil u nich několik dní. Žilo se tam lehce a přirozeně. Ráno u horského potůčku se umyl, vzal knihu a šel na louku. V otavě leže četl. Horizont byl jasný. Život byl přirozený a cenný. Pracuje se tam celé dny, zdravý vzduch se dýchá. A večer zpívají, dlouho do noci, zvláště když je měsíc v úplňku. Několik dní uplynulo rychle. Tesknil pak dlouho doma po tom »pokojném domě« v horách.

A potom přišel ten podivný život. Byl podzim. Začal už a rychle postupoval. A ten život, jenž byl později v jeho vzpomínkách docela odlišný od dřívějšího, začal snad toho jitra po návratu jeho, jež bylo tak jasné, že bys lehce pro vždy popřel existenci mraků. Bylo klassicky čisté ráno. Louky na polo již posečené třpytily

se rosou. Šel po nich a četl chvílemi Mickiewiczovy sonety. Byly také tak jasné, jednoduché, klassické krásy jako jitra. Potkal sekáče, kosící louky. Zmíralo druhé jaro.

Když je posečeno obilí, nastává druhé jaro. Otavy voní jetelem, vlní se, jetele na polích kvetou, voní. Vůně omamuje. Zapomíná se na nastávající podzim a žije se tak radostně jako na jaře. Ale jednoho dne objeví se na lukách sekáč, a prvním jeho rozmachem nastává podzim. Druhé smrti luk léto nepřežije. Horké dny, jež proti očekávání nastávají, věští jeho agonii.

Bylo — už dávno, zdálo se — po druhém jaru a šel podzim. Sáva osamotňoval poznenáhlu na vsi. Ostatní se rozešli po městech za svou prací, jen on zde čekal. Protismyslně byl vytržen ze života a zůstal sám. Měl ještě duši plnou, necítil prázdnoty nového života, jenž ho čekal. Prožíval den po dni se zvláštní rozkoší. Z prázdnin zůstalo trochu teskna, jež stoupalo osamocněním. O budoucnosti neměl žádných určitých představ. Žil jen přítomností, jež odívala se mu podivnou krásou. Odpoutával se od minulosti a směřoval k uzavření a vyvrcholení.

Vstoupily do jeho osamocnosti lesy. Už v létě ho k sobě strhly. Bloudíval až do pozdního, mlhami modravého večera sečí. Když šel zpět s kulovničkou na rameně, provázal ho už měsíc. Procházel nočním šerem s velikou rozkoší.

Každý večer býval mu svátkem a postupem k jakémusi krásnému cíli. A když nyní zůstal sám na vesnici, stal se mu les druhem, jenž ho stále něčím novým překvapoval. Sedával večer na čekání, ale opájel se množstvím nevysvětlitelných zvuků neznámého původu, jimiž se navečer les rozhovořoval. Jakýsi hvizd, skřípnutí, chvílí táhlý, pronikavý zvuk jakoby vzdech ohromných prsou nesmírně trpících a zas tichý hovor vrcholků, stromů, jež hovořily . . . o čem, kdož ví? . . .

Podzim rychlejší volil krok. Dni bývaly mlhavé. Když navečer vstoupil do lesa, byl mech pln utajené vody. Ticho plynulo neslyšitelně. Ani svých kroků neslyšel, naučil se choditi tiše jako lesní zvěř. Byl na místě, kde stával. Kolem barvy podzimku v lese. Sedé kmeny stromů, zelený mech, opraný vodou. Ani nejmenší lidský zvuk nepronikl do tišiny. Tajil i svůj vlastní dech. Tak stál dlouho, jen očima pravidelně bloudil po lese.

Den ze dne byl krásnější. Nebylo nic nového v životě, ale život nemřel, stoupal naopak. Domýšlel Sáva spory svého mládí. Byl jím spokojen, i tím, jak žil: Napojil povždy duši mládím, nadšením i touhou po práci.

Přemýšlel o malém dílku — a přece to bylo, co tvořilo jeho život — jež chtěl po sobě zanechat. Cesty v samotě a tichu bývaly do veliké dále viditelné. K zalknutí radostný pocit osvojování si, vědění, jasnozření ho opájel. Sta poměrů stávalo se náhle jasných. Zachytil ~~nebylo~~ možno těch myšlenek, ale napájel jimi duši pro příští dny.

Krása dní vzrůstala. Srostl s tím lesem, zasněným přísnou dumou navečera a ve dne zdravě dýchajícím, rozjasněným praskáním bičů a hovorem lidí v něm pracujících, jejich zdravým humorem, že když pohlédl navečer od vesnice na zamlžené vrcholky lesů, sotva se zdržel, aby se nerozběhl k nim.

Ale podzim chvátal. Začínaly býti zlé dny. Pracovával v nich, shrnoval a dokončoval. Vypravoval se i z domu. Žil při tom nepochopitel-

ně vzdálen toho, co naň za několik dní mělo přikvapiti. Žil svým životem. Ve dne práce, večer potulka v lese.

Zbývaly tři dny. Chodil s jakýmsi spěchem každého večera do lesa. Zašel tam i dopoledne, se stromů přšla mlha. Proběhal v jakémusi spěchu celý les, navštívil všechna milá, známá místa a vyšel z lesa . . .

Byl u sv. přijímání. Účtoval. Byl čist, smířen s minulostí a odpoután ode všeho. Všecko bylo krásné, dobré, všecko mělo svůj význam. Proto mohl ztráviti radostně poslední chvíle.

Poslední den byl doma dopoledne. Byl rozhodnut, že ztráví doma i odpoledne a večer. Ale večer chytila ho touha — a rozběhl se k lesům. Prošel všemi svými cestami snů a touhy. Nemyslel o tom, že zítra bude už pryč. Žil jen tou chvílí nezměrného ticha a krásy, vnitřního míru a síly.

Posledně kráčel po zablácené, setmělé cestě. Za sebou zanechal věrného druha, svého mládí, jenž proň slzel tisícem droboučkých, mlžných slzí.

A ráno se loučil. Zbývají ještě tři hodiny. Dočítal narychlo cosi. Přehlédl svou knihovnu. Prošel všemi světnicemi. Prošel zahradou. Přehlédl v duchu to, co sám v životě dokázal. Pak poslední úvahou zúčtoval se vším, a dal se do klidného rozhovoru s rodiči. Otec Sávův jakožto lesník na pohled trochu nabručený, vskutku však povaha měkká, nevěděl toho dne co počíti. Práce, jež vyplňovala jeho dny, dnes byla zbytečná. Matka, sanquinička, již dovedly zaujmouti všechny jevy života, a jež je chápala vnitřní jakousi silou v jejich podstatě, vedla s ním hovor, chvílí slzou přerušovaný.

Byl už čas jíti. Odcházel. Přesl síní a rozplakal se uviděv starého, rozbrúčeného svého druha-psa, který myslel, že jde do lesa a rozběhl se za ním.

Otec a matka mu žehnali. Chvíle byla těžká. Plakal.

Končilo jeho radostné mládí.

J. KRLÍN

ARNOŠT HELLO, JEHO ŽIVOT A DÍLO.

(Věnuji tuto studii o Hellovi, mně tak milém, M. R.)

I.

Jsou tři geniové ve francouzské literatuře století XIX., výluční a nesmířitelní, věřící a pokorní; tři srdce lačnická po spravedlnosti a jejím království na zemi, po krásě a jejím světle; tři

opovrhovatelé vši prostřednosti a všeho žvastu, nahromaděných kolem tribun tak zvaného dobrého tisku; tři vyobcovaní ze všech shromáždění církevníků a jimi ignorováni; tři velcí zneuznaní, dnes již tlící pod zemí, ale žijící v du-

ších těch nadějných mladých; snad nevděční žebráci, jak byl nazván jeden z nich, ale nehanbíci se za svoji chudobu, leckdy svítící jako chudoba betlémská; tři zabloudilci z dálného středověku v 19. stol. a z jeho výšin poblížející; tři geniové: Barbey d'Aureville, Léon Bloy a A. Hello.

Arnošt Hello! Jest myslitelem, dosáhnuvším slávy. Za jakou cenu? Sám to praví a cítíme, jak při těch slovech jeho srdce kvílí a se láme: »Popatřte na jména všech těch, kteří dosáhli nikoliv pověsti, nýbrž slávy: čtete jejich historii. Ptejte se jich; odpovědí vám, že spotřebovali k odstranění davu a k vyklizení místa více síly, než bylo třeba k vytvoření tisíce veleděl. Hodiny, jež by byly mohly býti krásné a plodné, strávili snášejíce muky nespravedlnosti pocíťované; rozmrhali nejčistší svou krev v zápasu zevnějším a jalovém, jenž zdržoval plodnou práci umění; malomyslnost jim uloupila tisíckráte, jim a světu, jejich nejkrásnější nadšení, jejich nejmladistvější zápaly; kolik to hodin, jež měly býti hodinami genia, hodinami světla, jež měly zářiti v čase i prostore, jež měly zploditi věci nesmrtelné, byly žalovými hodinami smutku, zmařilátnosti, úmoru.« (Člověk 350.)

Toť nářek, tryskající z hlubin uraženého a rozbolestněného nitra. Možnost věru říci, že jimi mluví o sobě. Jeho ideálem bylo dosáhnouti slávy, a ta nepřichází, leč skrácená slzami. Ti prostřední, a byli to v prvé řadě literáti katoličtí, myslili, že touží po proslulosti; neviděli, či nechtěli vidět, že proslulost jest parodií slávy. Odtud ta apatie, již zříme proti duchu Hellovu. Ten boj, jež Hello proti nim vedl, byl strašný a dobojován až po smrti jeho. Zahrabali ho, ale jeho myšlenek zahrabati nemohli. Dostaly se z hrobu, a třeba ubíjené, měly dosti žáru, by zapálily oheň na nejkrásnějších krbech Francie, v duších velkých umělců, by je prozářily a dovedly k Slunci, z něhož tryská veškerá Pravda, Dobro a Krásno. Zástup mladých geniů francouzských zdvihl Hellova slova a za odměnu byli jimi osvíceni. »Člověk nepoznává se než při svitu blesku. Blesk prorývá noc, zazáří a hasne a člověk žije ze vzpomínky. očekáváje příští záblesk.« (H. Člověk 351.) Nuže, slova Hellova byla takovým bleskem.

Arnošt Hello narodil se 4. listopadu v městě Lorientu v Bretagní, vždy zasmušilý a vážný, hornatý a studený, ale za to tím více proteplený paprsky víry. Zříme v celém jeho životě i v celém jeho díle tyto dva prvky sladěné v milou jednotu: vážnost a vzlet. V době, kdy ostatní Francie se hroutí nábožensky, stojí Bretaňsko

jako maják v příboji vzedmutých vln a právě vysílá paprsek světla, paprsek spásy tonoucímu. Rodí Francii Helloa a posílá jí ho, vyzbrojeného zbraní Lásky a naplněného vždy planoucím nadšením a entusiasmem. Z Helloa se stává, když vystudoval lyceum, právník a po absolvování práv advokát. Ale jeho duch žíznil a neukojeň tím, co se mu podává, nemůže již tehdy se spřáteliti s pojmem advokáta, jak se mu všeobecně rozumí, odhazuje roucho úřední a stává se jediné a výlučně obhájcem Pravdy absolutní a v jejích službách stojí až do své smrti: »Otče, přicházím z poradní schůze: byla tam předložena otázka, smí-li advokát hájiti vědomě nějaké pře, poznal-li její bezprávnost? Odhlasovali kladně a dále mne mezi sebe počítati nebudou.« (Sig. Bouška, Fysiognomie Světců XVI.) Při čtení těchto slov jakoby zazníval z povzdálí velebný zpěv křesťanské Liturgie, té sladké a geniální Básničky, který pěje Církev Svátá v den svatého Ivona:

»Sanctus Ivoterat Breto,
advocatus sed non latro,
res miranda populo.«

Řeknu-li o Arnoštu Hellovi, že byl Bretoňcem, říkám tím, že byl mužem víry. Vždyť jest v nás vkořeněn přímo názor, že, co Bretoněc, to pravý křesťan, že ta bylina víry, vzrůstající ze samé půdy kraje, stále zavlažovaná deštěm pršícím s nebe a ne uměle vydržovaná, nasycuje a opojuje téměř svým vonným dechem každé dítě země. Čtete dílo Hellovo a užijte to. Postavil bych vedle něho z celé té skupiny francouzských umělců jediného Leóna Bloy, umělce rovněž tak výlučně věřícího a objímajícího v plné kráse význam slova »Církev«. Jako Bloy i Hello daleko se zablýhl do minulosti, pohleděl k Táboru i katakombám, utkvěl ve stoletích XI. a XII. a když se vrátil do stol. XIX., jakoby se mu zatoučila hlava. Pohroma, v níž spatřil toto století, jevila se mu nesmírnou. Zalekl se, kdž poznal, jaké síly, jaké nezdolné síly jest mu třeba, by milou svou Francii vyzvil z bahna, do něhož ji vtlačili filosofové XVII. a XVIII. století. Zalekl se, vždyť to byla duše na výsost pokorná. Pokora jakoby mu byla vrozena, tak jest čistá, velká a nehledaná. Daleko jsme od pýchy moderních myslitelů, kteří a priori se dívají na vše, co nese signum katolicismu, s despektem a ironií. Hello naopak, oslněn jasně, se sklonil a dal se jím prohřáti a prosvítiti. Ve svém spisu: »P. Renan. Německo a atheismus XIX. století,« rozbírá příčiny lhostejnosti u víře a nevěry a za hlavní důvod jejich klade pýchu lidskou. Na

dotvrzenou uvádí slova Písma: »Dixit insipiens in corde suo: non est Deus,« a dodává: »Popíráti Boha není doktrinou, jest zakuklenou nenávisť a Písmo neumistňuje atheismus v rozumu, nýbrž v srdci.« (H. 9.) A srdce Hellovo bylo veliké a čisté v tom smyslu, že bylo vysoce pokorné. Z oné pokory prýští i Láska vystupňovaná v plamenné zanícení pro všechno krásné, pro vznešené umění a hlubokou a přec prostou filosofii gallilejských rybářů, na níž jako kopule se vznášejí celá století. Nad své »já«, jež pokládal za nic, postavil veliké a jasné ideje, na nich založil svůj život a své skvělé dílo. »Jaký jest smysl slova »já«?» táže se (Slova Boží 88.) a odpovídá: »Ego jest slovo latinské, stažené dle zákonů jazyka řeckého. Ego, egeo. Ego, přítomný indikativ slovesa egere. Potřebovati. Ego jest stažený tvar egeo, jako φιλω v řečtině jest stažený tvar φιλωέ. Ego = egeo = potřebuji. Kdo řekne »já«, prosí chtěj nechtěj. Jest výše než věže u Notre Dame jazyk lidský, když říká »já«, »ego«. Jazyk lidský nosí až k nebi velikolepé svědectví naší Nicoty.« Lze poznati, že Hello si byl vědom do důsledků své nedokonalosti. Právě proto připomíná Bloyovi »Chromého u rybníka Bethasidského, jenž byl uzdraven slovem našeho Spasitele, a vždycky vyhlížel, jakoby nosil své lože.« (Žebrák N. 189.)

Hello si byl vědom své nedokonalosti. Zaráží až, když se dozvídáme od umělce, který »nejlépe znal intelektualitu této nešťastné geniální a trpící bytosti.« (Bloy, Žebrák N. 256), jak až byla setřena jeho vůle. Je to opravdová slabost, neschopná činu, neschopná odporu ani hrdosti. Arnošt Hello byl až výstředně citlivý. Bylo třeba někoho, kdo by tuto výstřednost odstranil, smyl. Přirozeně, mohla to být jeho žena, již opravdově miloval, a jež se měla stát lékařkou této nešťastné bytosti. Bylo třeba k tomu ženy veliké a skromné, ženy nejen s láskou manželky, ale i s láskou, a to zdůrazňuji, matky, která, až by vystavěla tento chrám, by se odplížila jako středověký stavitel na poušť, na kolenou vzdávajíc Bohu díky, že ji k tak vznešenému dílu vyvolil a prosíc za odpuštění, opominula-li něčeho. Madame Zoé mezi ty veliké neznámé ženy nepatřila. Místo lásky a sebeobětování plnila ji celou ješitnost a pýcha. Nehledala slávy pravé, hledala slávy své a svého povýšení. Hello seznámil se se Zoé Berthierovou ve 24 letech, když mu bylo 18 let a r. 1857 pojal ji za manželku. Od té doby počíná snižování, sešměňování, ubíjení tohoto velikána — vlastní ženou. Představte si Helloa, tolik práhnucího po výšinách, stahovaného do bláta všednosti!

Helloa, určeného pošlapati všechny literární příživníky, ohlodávající Strom Vědění Dobra, Pravdy a Krásna, staženého mezi ně! Umělce a myslitele, stvořeného s hlasem hromu, jenž měl o trásti základy rozvrácené společnosti, zakřiknutého vlastní ženou! Helloa, jehož péro, zaostřené, by tím jistěji rýsovalo záblesky Světla, bylo seříznuto mamam Zoé a namočeno do prostřednosti a banálnosti. Mnohdy se nám zdá nedostatek stylu u tohoto muže, toužícího tolik po osobním stylu, přímo ohromný. Myslím hlavně knihy jeho »Povídek obzvláštních«, »knihu »Le siècle« a i některé stránky z jeho děl stěžejných. To není ten neohrožený veliký Hello, tak vysoko vzletnuvší, toť mamam Zoé, suchá a vychladlá stylem i pojetím, látkou i podáním. — Arnošt Hello vřazený mezi čeládku seskupenou kolem časopisů, chtějících šířiti belletrií mravnost, hlásanou dekalogem a nemajících ducha! Směšnost až mrazící. Mamam Zoé tak ho stěsňala a tak ho oloupila o jeho vůli, že jí podléhal nejen v určení své práce, ba on stál pod jejím diktandem, korresponduje a co nejhoršího, na její nátlak odvrhl od sebe člověka, jehož snad nejvíce miloval, a který mohl ho vyvléci ze směšnosti, do nichž zapadal. Byl to Léon Bloy, z jehož rtů vydralo se po jeho smrti bolestné zaupění: »Jaký to bolestný člověk, tolik stravující se touhou po rozjímání Tváře Boží, a tak slepý, překážek nikdy nespátivší! Všeho, čeho měl býti plným vlastníkem, vůle jeho, hrdost, ušlechtilost, odvaha; všechno, co dělalo opravdu Hella, bylo z něho vyssáto, se strašnou zdoluhavostí upírů. I to bylo zachyceno, co Bůh dal tomuto ubožákovi v slzách se rozplývajícimu, co bylo zlatým ovocem jeho uzamčených zahrad, užitek i Eridino jablko jeho modlitby; o vše, naprosto o vše byl připraven.« (L. Bloy, Zde se vraždí velcí lidé, 22.) Rozhodně ho nemohla uchvátit prostřednost těch, s nimiž se stýkal, a jichž musil nenávidět. Ani ho nemohl ukojiti ten »buržoasní pořádek« paní Hello, její nasládlé průpovědi — známe jich dost, čteme-li dílo životopisce Hellova, Serra, dílo pitomé a odpor-né, inspirované paní Hellovou —. To, co v něm vřelo, ta bolest se musila něčím vybit, a ona se vybíjela v modlitbách. Našli je po jeho smrti vsunuté do stolní zásuvky. Jsou mezi nimi modlitby, diktované srdcem plačícím nad vlastní nicotou vůči té bezměrné Velebnosti a Majestátnosti Boží, ale i modlitby vytrysklé přímo z té zoufalosti, jež propukala v jasných chvílích, kdy se mu otvíralo peklo jeho života: »Vyléč mne, vyslyš mne, volá! jsem stvořením nejbíd-nějším, jaké kdy vyšlo z tvých rukou, a jiného

nemám, co bych řekl. O Milosrdenství lkám pro ubohého, nemocného, jenž nemůže již dále!« A jinde: »Pane, nejsem nic, nemohu nic!... Nejsem mužem, jsem dítě. O Bože, nemohu ani jednati, ani bolestí snášeti, ani čekati. Jsem zázrak slabosti!« Kolik asi utrpení musilo býti nahromaděno v nitru té bytosti, aby křičela a kvílela tak úpěnlivě? Ne nadarmo zdají se tyto modlitby jako prosou psané vzdechy Verlaineovy. Jako u Verlainea, hlavně v druhé knize »La Sagesse«, i zde mluví, či lépe kvílí a lká duše, vědomá si své nicotnosti, zalitá lítostí, ale i zažehnutá nesmírnou láskou k Bohu milosrdenství, jenž hojí všechny rány a do duše klesající vlévá sílu a radost. Verlaine napil se silnými doušky z číše opojné rozkoše, jeho nitro, opilé jimi, bylo tak povaleno a strženo v kal. Bylo slabé, než aby se vlastní vůlí vymrštilo a vzlétlo do výšin. Teprve, když dotkl se ho jemnou rukou nebeský umělec, vzneslo se a rozpělo se jásavě. My čteme ty písně, tak krásné a hudebné a jsme jimi oslněni. U Arnošta Helloa jakoby se řinuly buď z ustavičného uvědomování si vlastní nedostatečnosti proti té velebné majestátnosti Boží, z vědomí, že jediné ve výšinách nadzemských jest náplň všeho Krásna a vši Pravdy; nebo z bolesti, že jest mu oddálen, odtrhnut ode rtů ten kalich sladký, odtrhnut — ženou.

Modlitby Hellovy nám ukazují rovněž jeho vysoké vzdělání theologické, jež u lajka nás tím více překvapuje. Čteme-li jeho dílo, zříme, jak pevně a neochvějně stojí. Řekl jsem, že cílem jeho bylo státi se nebojácným a neohroženým advokátem Pravdy. Chtěl-li jím býti, musil hledět co nejbližše přistoupiti k oné Pravdě, dáti se jí proniknout a prolnout. Proto vidíme mladistvého Helloa, odloživšího šat úřednický, spěchat s radostí a nadšením na plamenné řeči Lacordaira, toho velikého kazatele francouzského. Nebyl jím však ukojen. Dovedl mu sice ukázati, jak krásná a nádherná jest budova katolické Církve, na jakých pevných základech stojí, jak hrdě a do jakých výšin vztyčuje své štíhlé věže, ale neuschopnil ho vniknouti dovnitř, v samu podstatu té krásy, síly a něhy. K tomu byl Lacordaire, a Hello sám to doznává, příliš mělkým a povrchním. »Nepronikl do tvrze Světla«, praví o něm, jakoby říkal, že jeho zrak byl oslepen vnějškem a jeho pohled neměl již té intensity, by pronikl stěny a pohlédl k Svatostánku. Nadšení však v Hellovi rozpoutal, a to nadšení již si našlo učitele, který by je prohloubil a projasnil. Byl to veliký theolog a svatý kněz, Abbé Gratry a profesor na bohosloveckém ústavu v

Saint-Sulpice, pozdější biskup Baudry. Tak Hello vzdělán a obrněn, vstoupil do života.

Od té doby vidíme ho bojovati všude, kde se útočí na principy Pravdy, Dobra a Krásna, bortiti staré modly a místo nich vztyčovati nové a vznešené cíle lidstvu zemdlému a otrávenému u jedem racionalistické filosofie věku osmnáctého a devatenáctého. Začíná vydávat se svým přítelem Seignerem časopis *Le Croisé* a budí údiv. Jeho řeč dopadá jako kladivo a pod jeho úderem roztryskuje se vše, co slabošské a nemohoucí. Ale časopis zaniká vinou Seignerovou a Arnošt Hello dává se do služeb jiných revuí katolických. Sám již časopisu nezaložil žádného a přistupoval mnohdy na kompromissy různých těch pánů redaktorů a doprošoval se jich, on, Arnošt Hello, jeden z největších filosofů a nejhlubších duchů Francie XIX. století, by uveřejnil jeho práce.

V tehdejší době stojí v čele katolických Francouzů Ludvík Venillot, duch v pravdě nebojácný i velice intelligentní. Duchovenstvo i lajci, všichni se za ním hrnou, jeho spisy jsou nejen hojně kupovány, ale i hojně a vášnivě čteny. Venillot jest brán v dotaz, ať jde o cokoli v a věří se mu úplně. Nuže tento muž, mající v rukou vše, měl v rukou i francouzský katolický tisk, »dobrý tisk«, jak se říká. A tento muž dopustil se toho zločinu, že uzavřel dvěře do tohoto tisku lidem tak geniálním jako Arnošt Hello, León Bloy a Barbey d'Aurevilly a sloupce žurnálů se otvíraly lidem bezvýznamným, duchům neintelligentním a slabým. Nazývám to zločinem a jistě mi dáte za pravdu, uvážíte-li, do jakých propastí se Francie řítí, a jakých geniů a jaké vytrvalé lásky bylo třeba, by byla v pádu tom zadržena. Intelligence a víry, slitých v harmonii, bylo třeba tehdejší Francii. Obojí vidím u Helloa a i tu libou jednotu. Byly chvíle, kdy jeho hlas se rozburácel nad tím podvodem a klamem v literatuře, a kdy se zdálo, že rozmetá veškeru tu havěť do všech koutů světa. O, jak by byl vznešeným Hello, Hello neznající smlouvání a nelítostný jak k sobě, tak ke všem! Intelligence! Jest založena na Skále, a proto je tak pevná. Studium theologie byl Hello připoután k studiu Písma Svatého, a to studium bylo mu zbraní i potěchou a posilou. Hello nám sám vysvětluje v úvodu k »Slovům Božím«, proč tak činil. Praví doslovně:

»V Babelu, ve kterém žijeme, kdy zmatek a rozdělení vykonaly svoje veledílo, veledílo, nad kterým by i samy mohly užasnouti; kdy snad překročily svými výkony svoje naděje. Na nás jest, bychom i my svoje naděje rozněcovali. Na

nás jest, bychom mluvili z víry, naděje a lásky.

Na nás jest, bychom si přitiskli na prsa toto slovo, jehož světlo září do našich temnot.

Čím více rozdělení se ukazuje, tím naléhavější jest láska. Každý člověk, jenž hledá světla vně lásky, hledá světla v hlubinách temnot.

To jest pravdivo vždy pravdou obecnou; je to pravdivo teď pravdou obecnou, a též, jak myslím, pravdou speciální« (Slova Boží XII.).

Hello šel k Písmu, poněvadž v něm viděl zářit slunce víry, naděje a lásky, tedy tři živlů, jimiž žije duše člověka a mohutní, a jichž ztrátou se drolí a rozpadá. Moderní lidstvo odvrhlo tyto tři ctnosti a výsledek musil podle toho vypadati. Prázdnost a rozdělení místo plnosti a jednoty. Hello hledal tu plnost a jednotu v Písmě. Jeho dílo jest rozsáhlé. Ať opomím překlady s hlubokými předmluvami, studuje jednotlivé systémy filosofické, zkoumá jejich slabiny, osvěcuje je; vniká do tajů umění jak literárního tak výtvarného a statě o umění, stylu patří k nejkrásnějším, jaké kdy o tom předmětu byly napsány; objímá svým věděním starověk, koupe se v rose středověku, rozhlíží se a obvazuje rány novověku; tvoří statě, dýšící mystikou světců; řeší nejvážnější problémy, jimiž se vzdouval tehdejší svět. Tolik toho a přec se jeví celé dílo jednotným. Která pouta svírají ty tak odlišné mnohdy předměty? Řekl bych, že je to studium Písem Svatých, při němž se radil s největšími komentátory Církve až do své doby, ale i s největšími mysliteli. Arnošt Hello zřel v Písmě Pravdu, ježto ten, který mluví v Písmě, jest Pravda sama, jest i Cesta, jest i Život. Po té Cestě k životu velkému, ježto pravdivému, takové jakoby bylo jeho heslo. Není tedy divu, opírá-li se o Písmo Hello, buduje-li na něm. Bez toho bychom sotva spatřili v jeho knihách tu vznešenost a čistotu, lásku a radost. To Písmo Svaté ho též sílilo a povznášelo. Zkrátka, Hellovi se stalo Písmo knihou knih, a dlužno tomu rozuměti do poslední písmenky.

Vystoupení Arnošta Hella ve francouzské literatuře jest skvělé a silné. Katolicism znám byl do jeho doby jen jako suchá doktrina, neživotná a společnost Církve, soudilo se, je s to a utlumuje vlastně veškeru mladost, žár a veškero nadšení. Rozhodně se nemohlo dařit v takové společnosti duchům geniálním a básnicky naladěným. Pusto ale v srdci bylo. Zříme proto ten útek, tu příchýlnost k venkovu, kde se hledala Radost, již by se vyplnilo prázdno v nitru stále se rozšiřující. Srdce naše musí mít něco, co by milovalo a čemu by se klanělo. Ale čemu se klanět, co milovat, když v nic nevěří? Zde se lidstvo za-

stavilo. Čekání bylo hrozné a ticho chvilku se rozhostivší příšerné. Vědělo se, že člověk musí býti postaven na pevných základech, na pravdivých zásadách, jinak se shrouť. Na geniovi, jakým byl Hello, bylo, by vyvstal a stavěl, či lépe řečeno, by boural a stavěl. Třeba entusiasmu, ušlechtilosti, vyzdvižení kladného tvrzení. Třeba postaviti krásu tam, kam patří a říci, že nesmí se sesměšňovati se šerednem. Třeba souditi, neúprosně souditi bez bázně, že vyvstanou proti ti, kteří budou vymýceni z lidské společnosti. Němci nazývají to kácením model, Götterdämmerung. Umělec a myslitel, jakým byl Arnošt Hello, musil nezbytně proti sobě popuditi spoustu lidí, poněvadž se z něho valila síla, která nikoho neopomíjela. Žádalo se na něm a usilovala o to též jeho choť, jež v tom viděla úspěch, by se pokořil některé vlajce literární a směstnal se s prostředními názory různých redakcí a stran. Podléhal ve chvílích slabosti, ale znovu se vztyčoval, aby šel sám. Hello jasně zřel, že buď bude volit Slávu bez ohledu na utrpení, nevděk, nepochopení, nebo proslulost, prostřednost, hloupost. Buď Lásku a Spravedlnost bez kompromisů nebo vypočítavost a lidskou úctu. Hello zvolil si první. Súčtoval se vši prostřednostmi a postavil se proti davům. Již to, že byl nesmířitelným katolíkem, neznajícím tolerance, jak se jí rozumí, odlišilo ho a znepřátelilo mu ostatní. Svými čistými názory na umění, na kritiku, na život rovněž narazil. Svou definicí »umění jest smyslový výraz krásna«, bortil tolik literárních zámečků a žádal od umělce sílu, úplné vniknutí do světa idejí. Žádal od kritiky spravedlnost a hloubku. Viděl v životě vážné a pomalé stoupání na hory, viděl v životě práci a boj. Řekl odvážně: jest rozdíl mezi dobrým a zlým a vy téměř všichni volíte zlo. Nejen to, že vy zlo volíte, vy jím i krmíte lid. »Lid potřebuje chleba a Ideje, a vy mu nepřinášíte ani chleba, ani Ideje« (Renan 37). »Vy mu přinášíte smrt.« — —

Hello podjal se kritiky toho, co bylo klamné. A můžeme doznati, že by nebyly bez něho odstraněny různé ty systémy bludné, a že by mladí velikáni Francie dlouho musili bez něho hledat a dlouho by balancovali mezi bludem a pravdou, krásou a šerednem. Hello jim rozsvítil světlo.

Ještě jsou ve Francii dva lidé, blízcí Hellovi, B. d'Aurevilly a Léon Bloy. Byli oba velikými přáteli jeho a ve chvílích, kdy ho vše opouštělo, obracel se k nim, hledaje u nich útěchy a pokoje.

Celý literární svět francouzský ho ignoroval a bolest, již pocítoval Hello při tom, byla nesmírná. »Pomozte, pomozte,« volá k Barbey d'Aurevillymu. A vzpomínka, že by tento ho opustil, byla mu nejkrutší. A první Barbey vystoupil z opravdivého obdivu ve prospěch tohoto velikána a řekl otevřeně světu, co činí, zneuznáváje ho. A podobně si cenil přátelství Léona Bloy, jehož později čtyři léta před svou smrtí, v době hrozného utrpení tělesného a i duševního, opustil.

Arnošt Hello zemřel r. 1885 ve svém rodišti, kdež dosti dlouho žil. Jeho smrt byla tichá. »Pět vlaštovek, přilétajících oknem, sedalo denně na lůžku nemocného. V den jeho smrti přišly zase, a zvedly se do vzduchu a již se nevrátily. Hello přijal svátosti umírajících a čekal svou smrt. Několik minut před svým koncem pronesl tato slova, v nichž jest celá jeho filosofie:

Je remonte au Principe... a pak zašental Adieu! (s Bohem), za chvíli na to à Dieu (k Bohu) a skončil... (Bouška, 44.).

II.

Celé dílo Arnošta Helloa možno rozdělit na dvě části: překlady a práce vlastní. V té i oné týž genius s láskou sestupující v nitro, podstatu věcí a kochající se jejich krásou. Týž vážný duch, toužící uchopiti Pravdu a podati ji všem bližním.

Překlady jeho jsou skvosty. Volil knihy, jimiž by se rozhovořila i jeho duše, v nichž by načerpala zároveň výživnou potravu, chléb života; volil knihy geniů a světců, z nichž dýše mystika, a jichž hloubky ztěžít lze dohlédnouti. R. 1868 vydal překlad blahoslavené Angely Folignské knihy Vidění a Naučení. Arnošt Hello miloval tuto světici nevýslovně. Vábil ho svou tajemnou prostotou, zří v jejím díle všechnu tu krásu, jíž se jeho vznešená duše rozehřívá. Můžeme z nadšení, s jakým tato kniha jest přeložena, souditi, do jakých výšin až vzlétal duch Hellův, a jak se v nich cítil šťastným. Skoro jakoby patřil sám na tu nevystihlou krásu, po níž práhl celý svůj život. S radostí nořil se v ta tajemství, jež bylo dáno světici proniknouti a sytí se vznešenou moudrostí Nejvyššího. Čteme-li to dílo, hned tak prosté a naivní a něžné, hned zase plné hloubky téměř propastné; rovněž známe-li trochu jen Helloa, nedivíme se, proč nejdříve k němu sáhl a je přeložil. Všude rozdrobení a zmatek, u bl. Angely klid, pokoj, jednota. Proti prázdnotě světské a slabo-

sti plnost a síla. Proti nedokonalosti lidského vědění postaveno jasné a čisté poznání vší Pravdy.

Po roce vyšel druhý překlad, výbor z děl flámského mystika Ruysbroecka Podivuhodného. Tento doctor extaticus, jak byl zván, uchvátil Helloa, jak svým nadšením, tak svými hlubokými vědomostmi. A pak ten sloh básnický!

Ještě jednou ponořil se v studium mystické a náboženské literatury. Zaujala ho světice, žijící v druhé polovici šestnáctého století, Johanna Chézard de Matel. R. 1870 vydal její Vybraná díla s hluboce založenou předmluvou. Johanna Chézard de Matel byla zakladatelkou Řádu Vtěleného Slova.

Prvým vlastním dílem Hellovým jest r. 1859 vydaný spis »P. Renan, Německo a Atheismus v XIX. století«; tento spis přeložil r. 1908 do češtiny p. Josef Florian a vydal ho ve Staré Říši. Mottem celého díla jsou slova ze Svatého Pavla: »Omnia in ipso constant.« Na základech Ježíšem Kristem položených spočívá stavba celé společnosti lidské. Nuže, racionalism si předsevzal tyto základy rozbořiti. Pokusil se o to. Ale jaký z toho výsledek? Úplná negace. Negace náboženství, negace společnosti, negace vědy a negace umění. V tyto čtyři kapitoly se rozpadá první část knihy, věnovaná a pojednávající o M. Renanovi, představiteli atheismu francouzského. Hello sám praví v úvodu k tomuto dílu; jakým způsobem míní postupovati v boji proti tomu muži, jenž svým kouzlem slohovým dovedl omámiti tolik hlav a rozvrátiti celou společnost. »Prostudujeme atheismus francouzský v nejslavnějším jeho představiteli M. Renanovi. Uznáváme jeho velkolepý talent; budeme to obdivovati, ale nedáme se jím omámiti. Budeme se míti na pozoru před teplým kouzlem slova lidského, jež vzepřelo se slovu věčnému, místo co by mu mělo sloužit. Podáme tomu vznešenému bloudilci bratrskou ruku; nabídneme mu ve svých řadách místo, jehož zasluhuje. Vždyť budeme psáti pro něho, ne proti němu; ony čtyři negace však na něm i na všem tom, co vrhl do světa, dokážeme přece.« (II. úvod.) Hello jemným způsobem rozbírá celou soustavu filosofickou M. Renana, dokazuje její absurdnost, vyvrací ji a na její místo vztyčuje pravdivé a jasné názory, rozseté Kristem, zavraždené jeho krví a krví mučedníků, názory, jež hlásá Církev již 1900 let.

V druhém díle své práce obrací se proti atheismu německému, otcí atheismu francouzského. »Hodlám promluvit k velikému národu, ježž miluji.« (Str. 93.) Touto láskou byl Hello puzen a dohnán ke studiu filosofie německé a

prostudoval ji co nejdůkladněji. Snad ten vý-
chod poslechne mých slov, myslil si. K této čá-
sti přidává A. Hello přepis k německým univer-

sitám. Na konci pak celého svazku jest přidán
»Výňatek ze základů Theologie Blahoslaveného
Hierota.« (Příště další.)

* * *

P A H Ý L.

V krajině pusté, beze stromů
jsem pahýl blesky zedraný a kůra jedna jízva.
za tribunu jsem vranám, za terč hromu,
já překážím v tom kraji beze stromů,
já — posměchů a ironie výzva.

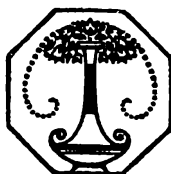
Já ptáky přáteli jsem zval
a co mi zbylo z větví, pro ně prostřel,
já písní milenec;
z mých zkazek melodie bral
kýs černý pták a přec
se pustě vysmál, jak se vzdálil v dostřel,
ve sboru vrabců všemohoucí král.

Mně větřík lichotil se v hrud
a všeptal všecko svojí lásky hoře:
to v kořen zapadlo a neuvidí zoře.
Však co mi vyloudil, to Bůh jen suď,
na kterém trhu kde tím bavit luzu.
co krev mne srdce stálo, žal a hrůzu.

Mne ověnčili trním, bodláčím,
by styl v tom byl a pendant k mému věku,
ať touhu kvést prý směšnou potlačím,
já, pahýl zedraný ve sterých bouří jeku.

Však hospodařil Bůh
a nešel na radu k těm, co jsou dole:
mně sluncem zahřál hrud a v bodláčí
hrst zeleni se k slunci protlačí,
ať vhod či nevhod moudrým hlavám v kole.

V krajině pusté beze stromů
jsem pahýl zedraný a všechněm pro smích
má koruna si nese svěží ratolest . . .
Já prosím Boha jen, by ušetřil ji hromu,
by dal ji ze všeho, co mě je, žít a kvést
do mlžných večerů bez jiter letních rosných

CO ŽIVOT DAL.

NELZE DNES vytýkati životu, že by nebyl štedrý; ba naopak, zaplavuje nás denně takovou spoustou událostí, že nemáme ani času se v nich náležitě orientovat. Válka, která už převrátila tolik pouček a vysmála se tolika formulkám, dala nám i nová měřítká; událost, která dříve zajímala veřejný život celé týdny, ať už to byl vládní výnos, manifestace, úmrtí vynikajícího muže, nový čin literární či jiná sensace, přejde se dnes beze všeho vzrušení. V době milionových armád a miliardových dluhů zaměstná nás intenzivněji už jen pád některé říše, proklamace neodvislosti nového státu a sotva jsme si ujasnili plný dosah tohoto fakta, sdělují nám noviny událost jinou, ještě dalekosáhlejší. Naše měřítko se tedy zvětšilo; přestali jsme být v tom směru malichernými.

Úměrně k velkým událostem dneška vzepjal se až k samému maximu intenzity náš zájem. Nikdy dosud nebyla účast na veřejném životě tak vzrušená a také tak univerzální jako dnes. V každé Lhotě čte se denní list; dělník, rolník, kněz, student sahá ve chvíli oddechu po novinách.

Nikdy nebyli jsme nadšeni pro to, aby český student s přespřílišnou horlivostí všiml si politických událostí; chtěli jsme, aby raději se připravoval, budoval na pevných základech budovu svého charakteru a svého vědění. Ale dnes, alespoň přechodně, pokud válka nedohrme a ze všech těch zmatků nepovstanou nové pevné útvary, o jejichž zabezpečení netřeba již mít obav, zavírat oči nelze.

Pevného vodítka je nám potřebí víc než kdy jindy. A proto je tím žalostnější, že v oné části národa, již ideově stojíme nejbližší a kterouž bychom rádi viděli růst do strhující expansivity, toho vodítka je nejméně. Co časopis, to zvláštní program, jiné sympatie a tendence, jiná taktika. Není politické autority, jest jen chaos, zvětšovaný do nekonečna nedůslednými příštipkáři a politiky, vydávajícími své náhledy za názor celých vrstev. Teprve v posledních týdnech se poměry trochu zlepšily, přece však nejsou ještě úplně uspokojující. Této roztržiténosti odpovídá také váha ve veřejném životě českém. Nařikáním se dosud nikdy ničeho nepořídilo. Čím si chce taková rozháranost vydobýti respektu?

Život je mnohotvárný, plynulý a vzrušující. Kdo mu neporozumí a zůstane stát, převalí se přes něho a hučí dál jako prudké jarní vody.

My mladí, na jejichž vlajících praporech není ještě stínů a jichž úvěr není ještě zdiskreditován nesplněnými sliby, zbabělými kompromisy, polovičatostí a nedůsledností, stali bychom se rádi krystalizačním bodem, kol něhož by se seskupila legie lidí, kteří si upřímně řekli, že tak, jak bylo dosud, dál to jít nemůže, a kteří, vidí-li, že budova je na spadnutí, ani se nedívají netečně, ani nehledí odpomoci nějakým tím sloupem či novým šindelem, nýbrž, přiměřeně vyzbrojeni, budují na základě trpkých zkušeností starších zcela nově, hloub a šir, s hořícím srdcem a poctivou rukou.

Kdos dobré vůle a uvnitř přesvědčen, že nikdy není ztracen ten, kdo věří v sebe, pojď s námi! Ale: my nechceme, abys nám věnoval jen nějaký zlomek svých sympatií, jen trochu svého pomíjivého zájmu! Celého člověka chceme, se vší jeho silou a vírou, do poslední ho nervu a úderu srdce oddaného naší myšlence, čili prostě: celou osobnost. Neboť jen osobnosti dovedou vytvořit hnutí a nést je na svých bedrech.

A ty, kdož se s onou červotočnou, ke zkáze odsouzenou budovou nemohou rozloučit, ponechme jich nutnému osudu! Naplňuje se neodvratně. Nám byli by olověným balastem, zatěžujícím naše mladá křídla!

Obálku »Stud. Hl.« navrhla sl. Tyda Málcová z Litomyšle, absolventka mnichovské malířské akademie. — V tematě »Práce a individualita« bude dr. F. X. Novák pokračovati v čísle příštím. — O poměrech slovenských letos své čtenáře prozatím informovat nemůžeme. Policejní režim, denunciantství a persekuce, stíhající v Uhrách každého, kdo se odváží odhrnout clonu s úžasných poměrů maďarských, nám to znemožňují. Avšak všeho do času a Pán Bůh na věky! Veliká, přísná a spravedlivá Nemesis dějin se blíží. Přišel den, kdy maďarský národ stane před soudem kulturní Evropy a nezapomeneme se na žádný zločin, jichž byl napáchal řadu nekonečnou. A nadešel i den, kdy po slovenských horách zaznívá mohutný, vítězný chorál svobody a vzkříšení ze staletého smrtelného útlaku a kdy v pohnutém souzvuku buší srdce a tisknou se pravice bratří, ode dávna k sobě patřících.

Naše rovy. V minulém ročníku psali jsme na těchto místech o bolestné ztrátě, kterou jsme utrpěli smrtí Ludvíka Skalického a dnes s krvácejícím srdcem klademe opět hrst vzpomínek na čerstvý rov milé, dobré, věrné duše Václava Navrátila ze Suchbát u Olomouce. 2. srpna 1918 přinesl »Našinec« krátkou lokálku o jeho náhlém skonu a jen málo lidí tušilo, jakou to nadějnou hlavu položili do země k tichému odpočinku. Studoval gymnasium v Kroměříži, v Praze absolvoval filosofickou fakultu. Dráze učitelské se věnovat nemohl, ježto musil domů, aby udržel statek, jenž pozbyl hospodáře. Za války sloužil u pevnostního dělostřelectva a účastnil se několika bitev na Soči, v nichž jeho zdraví, podlomené ostatně částečně již za pražských studií, velmi utrpělo. Dostal jednorocní dovolenou, z níž se už nevrátil.

Navrátil byl milý společník, pracovitý člen výboru Č. L. A., nadějný literát, nadšený a oddaný žák Vrchlického. Jak miloval svého mistra, o tom podává nejlepší doklad jeho studie »Osířel Parnas« v V. ročníku »St. Hl.« Psal mnoho, prósu, verše, dramata, měl značné literární styky, ale jeho neobyčejná skromnost způsobila, že o jeho literárním díle víme jen, pokud psal do »Stud. Hl.« Své verše podpisoval obyčejně jménem »Tetřev«; kdo bude listovat v minulých ročnících naší revue, setká se s tímto pseudonymem velmi často. Své statek podepisoval různými chiframi, tak že jen nejužší kroužek jeho přátel věděl o jeho autorství. Do třetího ročníku napsal studii o Tolstém (str. 97), pak články »Aby bylo jasno« (str. 157), »Co budeme dělat o prázdninách« (298), povídky »Balvan« (str. 201) a »Rozváté illuse« (str. 54), do Rozhledu polemiku »Naši representanti?« (179); v ročníku čtvrtém sledáváme se s jeho serií článků »Student a divadlo na venkově« (86), s provoláním »Vítejte jaro« (153), do ročníku pátého napsal »Naše prázdniny« (2), »Podpůrný fond« (166), v ročnících dalších umlká však již zcela. Skládali jsme do něho mnoho nadějí a nyní je konec všemu. Na tomto světě není již s ním setkání, třebaš »jen ta hrstka polní trávy roste, roste mezi námi...« Ti, kdož ho blíže poznali, zaslží při vzpomínce na tu milou, tichou duši; a kdo bude listovat v starých ročnících »St. Hl.« a zastaví se u jeho prósy »Rozváté illuse«, neubrání se pohnutí při čtení jejího závěru: »Můj příteli! To psal jsem tehdy, když tvůj mlčný stín

se v noci ke mně snížil a rukou kynul mi. Jdu za Tebou — jak měsíc za slunečnou září a do jdu brzy — později? Měj pokoj zatím, mrtvý hrdino — Ty duše něžných zkrvavělých snů!»

Náš milý hochu, jak bychom pro Tebe nezaplakali? Klečíme u Tvého rovu a modlíme se za Tvoje odpočinutí. Ave, anima candida!

O koleji Arnošta z Pardubic pronesli jsme již v ročníku minulém řadu přání a stesků, ale nemůžeme dnes říci, že by se byla stala nějaká podstatná změna ve smyslu našich intencí. Máme především na zřeteli duševní život chovanců; přáli bychom si, aby byl hlubší a vroucnější než bylo dosud. K tomu je potřebí ovšem také duchovního správce, který by měl vlastnosti naznačené námi loni ve »Stud. Hl.« V roce právě minulém nedělo se v tom směru vlastně nic. Vliv duchovního správce na náboženský a mravní život chovanců rovnal se právě nule, nehledíme-li k několika vyhláškám na černém kolejním prkně, jichž ostatně nikdo nedbal. Takhle my si svoji kolej nepředstavujeme!

Letos bylo přijato na 70 chovanců. Hodně se jich hlásilo, každý měl doporučení od nějakého pana probošta a kanovníka a tak se jich také mnoho přijalo. Budou v pokojích po 2, 3 až čtyřech. Kdo zná akustické chodby koleje a celkovou kázeň v koleji, tomu opravdu zůstává naprosto záhadno, jak bude možno někomu v takovém prostředí vážně pracovat a ke zkouškám se připravovat. V Hlávkových kolejích dostane akademik ve studiu zkoušek samostatný pokoj ve zvláštním křídle domu, k tomu zvlášť určeném. V koleji Arnošta z Pard. dostane pro obveselení ještě 2—3 spolubydlící, a tomu se pak říká porozumění pro studentský život a podporování pilných a snaživých studentů.

Neradi se těmito poměry veřejně zabýváme, ale copárství některých činitelů nás k tomu proti naší vůli dohání.

Pokus o nábožensko-filosofické zdůvodnění demokracie, práva sebeurčení a jihoslovanského státu. Slovinský profesor bohosloví dr. Alexij Ušeničnik vydal v Lublani, se schválením biskupské konsistoře, spisek »Za Jugoslavií«. Brožura tlumočí názor slovinské církve a také biskupa Jegliče na demokracii, sebeurčovací právo národů a jihoslovanský stát. Poslyšme některé z Ušeničnickových myšlenek:

»Obzvláště dvě ideje v naší době kategoricky žádají své právo. Idea demokracie a idea národnosti. O ideji demokratické může každý souditi jak chce. Demokratické hnutí jest však skutečnost a byla by marná námaha, chtítí svět formovati v rozporu s ní dle vlastních přání. Mimo to není snad demokratická idea sama sebou nemravná, nežádá než společenské zrovnoprávnění, aniž by bylo nutno popíratí stát neb společenský pořádek. S demokratickou zásadou je těsně spojen zvláštní politický požadavek: právo sebeurčení. Mnozí hrozí se toho »bezbožného« požadavku. Jistě může býti právo sebeurčení pojímáno bezbožně tam, kde zrovna není žádného práva, nýbrž největší bezprávi.

Dle filosofie Rousseauovy o státě je národ absolutně suverenní, vůle lidu je nejvyšší právní norma a jediný pramen práva. Revoluce je svatá. Lid může činiti, co chce, jak chce a kdy chce. Může jednati politicky nerozumně, ale nikdy ne nespravedlivě. Tento systém je zásadně atheistický. Podobně, zdá se, představují právo sebeurčení ruští revolucionáři. Mnohé, co myslí a konají, je zcela zvráceno, mnohé, co žádají a prosazují, je zcela správné. Nezáleží tak mnoho na celém komplexu idejí, z nichž povstaly požadavky v přítomné době žádané, jak na těchto požadavcích samotných. I kalné řeky nesou ve svých proudech zlatá zrna,

a obsahují-li také bezcenný písek, není to důkazem, že by se vyšlo na prázdno při hledání. Prameny francouzské revoluce byly nanejvýše kalné a její průběh převratný a přece jak cenné vymoženosti přinesla lidstvu, když se kal usadil. Nemohli bychom vůbec jí postrádati.« Jestliže tedy erfurtský program žádá »sebeurčení a samosprávu lidu v říši, státě, provincii a obci«, je to požadavek, který bez ohledu na socialistický program může býti pochopen a odůvodněn. Demokratický proud táhne celým světem. Nemůže býti úlohou křesťanských politiků slepě se mu stavěti v cestu a tak celou zášť národů obrátiti proti katolické církvi, nýbrž nutno mu porozuměti, oprávněné, přípustné, s božským právem slučitelné od bezbožného oddělití a národy od toho zachrániti. — Jakým způsobem chce slovinský národ dospěti cíle? Slovinský národ zavrhuje a zatracuje každý násilný převrat právního pořádku. Každou vzpouru proti právní autoritě. V tom poslouchá jen církevního učení. Ovšem, církev učí nás chápati revoluce. Lev XIII. ukazuje na krvavé revoluce, kterými se často skutečňují státní změny. Jestliže nějaký stát celé třídy, stavy, národy nebo jiné společenské skupiny ve prospěch jiných utlačuje, ve vývoji zadržuje, jedná proti nejvyššímu sociálnímu zákonu, proti všeobecnému dobru. Jakmile potlačování si toho uvědomí, cítí to jako bezprávi, které jim stát činí, a jsou se svým osudem nespokojeni. Jestliže nepomohly žádné prosby ani požadavky, aby se stalo po právu, shromažďuje se v jich srdcích, aby se stalo po právu, shromažďuje se v jich srdcích napětí dosáhlo vrcholu, může malíčkost způsobiti výbuch a nepředvídaně živelní silou vybuchne revoluce. Tak bylo to v Rusku za světové války, tak bylo u nás r. 1848, tak bylo ve Francii v roce 1789. Většinou je revoluce ze zdola jen následek revoluce od shora. Nepořádek lidu následkem státního nepořádku. Theologové a učitelé práva XVI. století byli proto toho názoru, že v jistých případech sice nikoliv revoluce, ani vzpoura, ale organisovaný odpor lidu docela je oprávněn. Tyranské zasahování státu pak dle jich mínění opravňuje i krajní odpor lidu. Toto jsou nebezpečné nauky, ale měly by těm, kdož řídí stát, sloužiti za výstrahu, aby se vždy znovu a znovu rozpomínali na své sociální poslání. Neboť — a to je hluboká poznámka jezuitů — protože proti veřejnému bezprávi není právního prostředku, božská prozřetelnost pojala do svého úradku vážně zuřícího davu jako mstící nástroj věčné, neuprosné spravedlnosti.

Z Velehradu. Česká Liga Akad. použila letošní bohoslovecké akademie velehradské ve dnech 29. a 30. července k navázání styků a seznámení s mladými dělníky na vinici Boží. Naši členové dostavili se v hojném počtu a zúčastnili se i slavnostních schůzí Apoštolátu a Cyrillomethodějské Matice. Na některé osobní výrazy nespokojenosti s nynějším směrem »St. Hl.« odpověděl předseda spolku kol. Novák, který prohlásil, že od nynějši orientace své upustit nehodláme, třeba že není naším cílem vzhledávati nepřátele řešením otázek, jež se nás přímo nedotýkají. Toto stanovisko bylo uhájeno a posléze i všeobecně schváleno. — Podotýkáme konečně, že se letos na cyrillomethodějském Velehradě také němčilo. Víme ovšem, že to nebylo v projektu pořadatelů a že se tento experiment setkával u většiny s pocitv velmi smíšenými. Po druhé budeme chtítí záruku, že takováto překvapení nebudou nás očekávat. Nehodláme k nim nijak assistovat.

Z duševního života Francie. Odříznuti od ostatního kulturního světa, dovidáme se jen spoře tu a tam, co se děje v jiných zemích a jaké převraty v myšlení národa způsobila tam válka. Co nám ke čtení předkládalo oficiální pravodajství, stojící ve službách vojensko-

byrokratických, nám ovšem nemůže dostačiti. Tak o Francii jsme četli již nespočetněkrát, že stojí na pokraji vojenského i mravního úpadku, některé listy viděly v tom přímo trestající ruku Boží, spočinuvší těžce na nevěrecké zemi, ale Francie přes to v pátém roce války stála pevně, ba s entousiasmem čekala svého konečného triumfu.

Barbussův román »Oheň« (vyšel u Topiče, další jeho rozšiřování bylo však dříve policejně zakázáno), dal nám nahlédnouti do duše prostých francouzských vojáků, bijících se ve Flandrech, před nedávnem pak referoval »Český Západ« o jiných dvou knihách, nás eminentně zajímajících; je to román Emila Baumanna »L'Abbé Chevoleau, caporal an 90e d'Infanterie« a román Henri Bordeauxa »La Jeunesse Nouvelle«.

Kdežto Baumann líčí ve formě dopisů a zápisků život a nábožensko-filosofický názor svého hrdiny, klerika Chevoleaua, na válku, v níž se vrhají kostky o osud jeho vlasti, pozoruje Henri Bordeaux francouzskou mládež, pronikaje hluboko její ledví. Jeho »nová mládež je méně naplněna mozgovými strašidly a je méně intelektuelní; utušila, že je jí přijmouti nezbytné vztahy a vyzkoušené učení víry, jedna víra, jeden cíl. Jaká síla, když vstupujeme do života s touto trojnásobnou oporou!«

Tento vzestup a obrat způsobila dle Bordeauxa válka; jí vstoupila francouzská mládež do skutečného života. »Válka byla popudem, který roztrhl utopie a neplodné sny, a postavil nového ducha proti zdrsžené přítomné skutečnosti.« Mládež se mění; mizí bezedný smutek, neklidná touha kosmopolitická, kolísání mezi úvahou a činem, mezi požitkářstvím a umrtvováním; vše se přetavuje v čin. Jsou i tu výjimky, oddechy, únavy; hlavně v posícní válce, »která znamená fysicky i duševně zpomalený život, život podobný svítlně, jejíž knot jsi stáhl, abys nechal hořeti jen noční plamének«. I příroda uspává: »Dni jsou skvostné. Smutné a bledé, stejně rozdílné od našich krutých idejí i od zimní temnoty.«

Ale když ranní vítr prorazí ranní mlhy a jásavé slunce ozáří novou Francii, jež se rodí z bolestí nové doby, tu přináší mládež s radostí a nadšením každou oběť i smrt. Je nutno přinést oběti aspoň v křesťanském smyslu. »Máme-li tu věčnost opravdu před sebou, co tu značí život nebo smrt? Je to jen malická zastávka, prudký vzlet na naší cestě k věčnosti.« »Válka má jako každá oběť zřejmou sílu očistovací. Obětí a bolestí se obnovujeme.« »Bůh je tu. Buďme v jeho ruce jako tvárná hmota v ruce dělníkově

Nová Francie vyrůstá před očima spisovatelovými: Francie věřící, křesťanská, vracející se ke starým náboženským tradicím, jichž je plna historie země a národa, Francie povstávající nově ve své mládeži, jež nechce již upadat do hříchů svých otců. Nad budoucností své vlasti autor nezoufá; a tak, jak praví referent »Č. Z.«, »nad vši dusnou náladou, již rodí tato krvavá válka, září v této zemi demokracie zvláštní podivuhodná autorita: »la douce France« (»sladká Francie«) — »naše domovy, naše rodiny, naše nebe, naše půda, naše minulost, celek, jenž tvoří jádro našeho života, bez něhož si nemůžeme představití svoje štěstí.«

Podivná soutěž. Neznámý dárce věnoval Družstvu Vlast 1000 K, jichž se má dle jeho vůle dostat autoru románu, »založením i dějem ze života katol. kněží českých takové literární ceny, jakou mají: V angličtině román P. A. Scheehana »Můj nový kaplan« a v němčině P. Josefa Spilmanna »Oběť zpovědního tajemství.« To vše nebylo by nic zvláštního, kdyby soutěž nedávala autorovi následující »maršrutu«, z níž je zřejmo, že lidem, kteří stojí za oním konkursem, jsou záko-

ny umělecké literární tvorby španělskou vesnicí. Praví se totiž v podmínkách: »Děj budiž tak rozvinut, aby podal jasně zásady neunavné činnosti pastýřské ve dnech poválečných. Román vyplň obsahem nejvyš 12 tiskových archů, to jest 192 stránek formátu »Vlasti«. Spis musí býti psán čistou mluvou, uhlazeným slohem, v kapitoly dějem vzájemně k sobě přiléhající, harmonického založení i ukončení díla.« To jest prostě naivní. Takové podmínky mohou se klást literárnímu řemeslníkovi, nikdy ne však umělci. Umělec tvoří z vnitřní nutnosti a nedá si nikdy předepsat formu ani počet stran. Ostatně z kněžského života máme už práci celou řadu a mohla se některá z nich cenou pocítit dodatečně. Tak Baar načrtnal kněžských profilů celou serii a jsou to práce prvotřídní. Je-li něco, co nás může u inteligentních lidí sesměšnit, pak to jsou jistě takovéto prostoduché konkursy. O výsledku soutěže neopomeneme svým čtenářům referovat.

Čeští patroni. »Hospodine Bože, v Tebe doufali otcové naši; doufali a vysvobozoval Jsi je,« — toť jest responsorium z modlitby k našim patronům českým, tak se u nás modlívali vlastenci.

S lítostí přiznáváme, že jsme na naše patrony zapomněli při všech svých svízelech a zápasech. Máme množství chrámů z doby staré i novější, ale po obrazech našich věrozvěstů, po svatém Václavu, Prokopu, Ivanu a j. obyčejně marně se ohlížíme. Děkujeme jim své národní bytí, jejich zásluhou jest to, že zde ještě jsme, že po tolikerých ranách znovu hlavy zvedáme a světu se hlásíme.

Nesmíme ani vinu svalovati na jiné; nezatačili jich do pozadí ti, kdož jsou jiného vyznání nebo ti, kdo stojí v táborech jiných. Jsme tím vinni sami. Snad jsme špatně pochopili mezinárodnost, všesvětovost katolické víry, že stavěli jsme obrazy světců z národů jiných, světců, kterým sice sluší úcta nehlubší, ale kteří přece nebyli z krve naší, kteří nepůsobili v naší vlasti. Chyba záleží v neposlední řadě také v tom, že slovo boží často jsme poslouchali z úst cizích, že ta slova vycházela ze srdce, které netlouklo vždycky souhlasně s naším.

Víra jest sice společná národům, ale každý ji přizpůsobuje své duši. Tomu rozuměli moudří misijnáři a upravili své nauky vždy tak, aby bez odporu do duše národa vnikly. Víra po tisíciletí národem vyznávaná srostla s jeho bytostí, nabyla zvláštní barvitosti a stala se podstatnou složkou jeho života. Naše výstava národopisná byla toho dokladem. Sloučením duše národa s křesťanskou vírou vznikly zvyky a obyčeje, které lid zachovával, kterých se drží podnes i tam, kde víra pozbyla mnohého ze své vroucnosti a živosti.

Století devatenácté bylo věkem vzkříšení mnohých národů; v něm i my jsme vystoupili ze tmy na světlo. Když smysl pro osobitost národní, vážnost k lidovým zvykům zjednávala si platnosti ukázalo se to také na poli církevním. Pražská předměstí náhle vzrostla stavěla si chrámy a zasvěcovala je českým patronům. Postaven byl chrám svatého Cyrilla a Metoděje v Karlíně, svatého Václava na Smíchově, svaté Ludmily na Královských Vinohradech, svatého Prokopa na Žižkově.

Probudila se úcta ke starým památkám. Podnikli jsme dostavbu velechrámu svatého Víta, chrám vyšehradský zvedl se k nové slávě, založili jsme Jednotu pro obnovu kláštera blahoslavené Anežky. Stalo se tedy leccos, ale jest toho přece málo.

Žijeme ve věku, kdy národní obětavost se vzmožila. Po mnohých sbírkách, které neměly podkladu národního, vzpomněli jsme konečně na sebe. Scházejí se peníze na České srdce, na Národní divadlo v Brně v míře ta-

kové, jak toho po léta letoucí nebylo. Vzpomeňme si také na náš život národně církevní.

Mnohý dobrý Cech není si plně vědom, co znamená v naší historii svatý Prokop. Založil nám pravý český, slovanský klášter. Pěstoval v něm slovanskou liturgii. Z toho kláštera vyšel Božetěch, jeho škola umělecká. Krásné evangelistáře, rozkošné kostely v kraji sázavském a na Kutnohorsku dávají svědectví činnosti umělecké, národní a individuální. S oprávněnou pýchou můžeme vzhlížeti k těmto památkám, ale úcta ke svatému Prokopu jest u nás sotva znatelná; na jeho svátek zapomínáme, o jeho hrobě na Hradčanech mnohý z nás ani neví, Sázava sama stojí jako smutná zřícenina.

Sluší se to národu uvědomělému?

Dostavěli jsme velechrám svatovítský, klášter blahoslavené Anežky jest už zajištěn, chrám svaté Barbory na Horách Kutných jest obnoven. Teď ať dojde na Sázavu!

Obnovení Sázavy budiž naším cílem, buď naším heslem národním, k němu směřuj naše agitace. Studentstvo, kněžstvo, intelligence ať probouzí pro tento veliký a krásný účel v lidu porozumění. Na Sázavě ať opět se zvedá chrám, veliký chrám posvěcený svatému Prokopu, v něm ať hlaholí posvátný jazyk staroslovanský, při něm ať stojí klášter mnichů slovanských jako za dávných časů, ať hlásá památku svatého Prokopa, opata Božetěcha, knížete Oldřicha, krále Vratislava.

To budiž ideálem věřící intelligence, českého kleru. Národ, který dovedl miliony přispěti Červenému kříži, najde prostředky, aby dosáhl toho cíle, aby provedl skutek, který má býti základním kamenem nové doby, naší lepší, šťastné budoucnosti!

Josef C. Sychra, přední náš skladatel církevní, v poslední době složil opět na text Fr. Žáka T. J. nadšený zpěv Sv.-václavský »Přísa-ha«, počínající »Přísahejme heslu Václavovu »Bůh a národ« věrnost znovu.« Vítaný jistě příspěvek k oslavě služeb Božích za český národ, které v poslední době na den sv. našeho patrona a dědice sv. Václava na mnohých místech se počaly konati.

Jméno Sychrovo u nás není tak známo a rozšířeno, jak zasluhuje. Z ciziny o něm více toho zvíme než u nás. Nedávno četli jsme ve Švýcarském hud. časopise Chorchwächter (roč. 43, č. 1) o provedení jeho veliké mše octo vocum v kostele nejsv. Trojice v Bernu, která byla již dříve provedena na cecilianské slavnosti v Gos-savě a na dómu ve »Sv. Havle«, jako pětilásá jeho mše v Interlarenu. Práv-li se v podrobnější analýsě o díle Sychrově, že »v ohledu hudebním jiné moderní mše s šumnými akkordy daleko předčí«, vystihuje se slovy těmi význam Sychrův, jehož tiché a skromné působení na poli hudby církevní u nás zasluhuje pozornosti co největší. Co Sychra napíše, má hodnotu uměleckou; nikdy se neohlíží po laciném a mělkém efektu, každé dílo vychází z vroucího, nábožensky citícího nitra, je modlitbou v tónech. Sychrovy skladby ovšem vyžadují láskyplného zahloubání, aby působily na toho, kdo se jimi obírá a působily pak při provedení na posluchače. Marně bychom se sháněli v nich po sladkých, ale všedních obrazech harmonických, příjemné, nerozčilující rytmy, tak často žádané libivosti na místě umělecké hloubky. Tak známe ho nejen z jeho mší, ale i z jiných skladeb církevních a kantát. Takovým zůstává i v lidové písni duchovní, jak o tom nejlépe svědčí jeho »Prosba k sv. patronům«, Mšeňní píseň k sv. Václavu a jiné. Sychrova skladba nejnovější k slavnostem Svatováclavským na text Fr. Žáka T. J. nese se duchem vlasteneckým. Skladatel složil ji hned dvakrát. Jednou pro hlas s průvodem varhan a po druhé pro smíšený sbor s průvodem varhan.

Obě nesou na sobě všechny stopy tvorby Sychrovy. Vzletná melodie, prostá všedností, pečlivě z ducha českého jazyka plynoucí deklamace zpívaného slova, bohatý podklad harmonický v průvodu, jenž nevyhýbá se případné chromaticity, pokud jí k vyjádření nálady textu je třeba. Jednohlasná skladba vyniká silou výrazu a vzletem, je to v pravdě nadšený zpěv pro chvíle posvátného vzrušení, jenž vrcholí v závěrečné apostrofě. Celá skladba jakoby vyrůstala ze starobylé písně svatováclavské a tvořila bohatý květ z úrodné půdy její.

Bohatší a rozmanitější jest ovšem skladba pro smíšený sbor s průvodem varhan, která také je na rozdíl od jednohlasného zpěvu umělejší, kladouc spolu větší požadavky v ohledu intonačním a rytmickém na sbor i také na varhaníka. Mohutný jednohlas spojených hlasů mužských a ženských zahajuje skladbu, uváděje tak případně hesla sv. Václava »Bůh a národ«, aby vrylo se v paměť. V stále gradaci, bohaté na účinné obraty harmonické, stupňuje se skladba až k závěrečné apostrofě, kterou skladatel počíná expositivní hlasů na slova »Nedal's zhynout často tonoucím« a pak ji širě rozvádí k hymnickému závěru. Upozorňujeme zatím na tyto skladby rukopisné, které se výborně hodí k oslavám svatováclavským a doufáme, že nové dílo našeho skromného a zasloužilého skladatele záhy bude vydáno a stane se přístupno všem sborům našim.

Literární droby. Marcel Prévost: Dopisy žen. S velkým sebezapřením přečtete dvacet ženských dopisů, tvořících obsah knihy, a marně si lámete hlavu dvěma momenty: především, nač tato hloupost byla z francouzštiny překládána a pak, jakým omylem se mohlo státi, že překlad vyšel v Topičově sbírce »d o b r ý c h přeložených knih«. Neboť co dopis, to banální a neřestné povídky o milenkách a milencích, tajných schůzkách, manželské nevěře, podvodu a cizoložství, povídky, jejichž nechutnost a nemorálnost nebezpečně konkuruje (viz na př. »Nevíňátko«) s nejnižší pornografickou literaturou. Ani nejmenší stopy nenaleznete v knize po nějakém mravním kodexu, ani slova o povinnostech a vážném pojmání života. Jen tlachy zhýralých žen, jejichž baseované nervy hledají horečně nová dráždidla k svému okamžitému uspokojení. Kniha mělká, v níž není kouska umění, kniha lživá: jeť v ní sneseno tolik neřestí, že byste jich ve skutečném životě Francie ani nenalezli. Neboť Francie skutečná není totožná s tou, o níž se dočítáme v moderních, neřestných románech a kluzkých komediích.

Knihnice »Evy«. Leží před námi čtyři úhledné svazčky, vydané olomouckým ženským časopisem »Evou« za redakce Lad. Zamykala: Sbíрка veršů Gab. Ronaje »Pane, smiluj se nad námi!«, básně Fr. Stržovského »Půlnoční světla«, povídky B. Kovaříka-Bečvana »Judita« a konečně Jos. Pospíšila »Statkář filosof a jiné povídky«.

Redakce knihovničky měla šťastný den, když do malé, velmi vkusně vypravené knihy shrnula až dosud po různých časopisech a kalendářích roztroušené povídky Pospíšilovy. Naše veřejnost dluží tomuto skromnému umělci velice mnoho a my tu konáme toliko svoji povinnost, tvrdíme-li hezky hlasitě a zřetelně, že Pospíšil vyniká nesmírně a daleko nad různé naše samozvané literáty, jejichž slavožář vytvořila novinářská klika, čpící povrchností, kamarádstvím a diletantstvím. A proto i zde, třeba že v knihovničce výše uvedené tvoří svazek poslední, chceme se jím zabývat na místě prvním, jak si toho svrchovaně zasluhuje.

Literárního kritika zaujme nejvíce Krásná duše, Pět a deset a pak ovšem oba pendanty Statkář filosof a Pokušení. Třebas totiž i čísla ostatní (Ježíšek,

Pokání, Misionář, Probuzení). obsahovala celou řadu pozoruhodných psychologických postřehů, přece jenom záře Pospíšilova umění není v nich rozlita tak štědře, jako u kreseb prve uvedených, takže ustupují spíše do pozadí.

»Pět a deset« je klasickým dokladem, jak se má psát pro náš lid. Povídka vyšla svého času v kalendáři »Venkován«, a vím z vlastního doslechu, jak působila (přes nehorázné ilustrace) na prosté venkovské čtenáře. Pravědní motiv: prohra peněz v karbanu je tu autorem zpracován tak plasticky a věrně, že jeho hluboký účín nemůže ani zdaleka být srovnán s literárním brackem, jímž své kalendáře plní Kotrba, Steinbrenner atd.

»Krásná duše« je prostě rozkošná. Jak bude na př. zajímavou pro kritika, který se bude jednou soustavně zabývat Pospíšilem, srovnat tuto lehounce nadechnutou črtu s obdobnou povídkou Sig. Boušky »S Pánem Bohem!«. Na těch šesti malých stranách pozná čtenář hned všechny význačné přednosti autorova umění, jeho prostotu i hloubku a nesmírně dobré, citlivé srdce. Hleďte v české literatuře něco rovnocenného a marně se budete namáhat, abyste vypátrali autora, který by tak delikátně a s tak radostnou bolestí vylíčil krásnou duši umírající školačky.

V »Statkáři filosofu« a »Pokušení« zabývá se Pospíšil těžkým problémem lásky a pohlaví. Statkář filosof vyšel před lety v »Novém Životě«, kdežto »Pokušení« r. 1910 v Meditacích. Leží tedy mezi oběma pérokresbami značná dimenze časová, která ostatně velmi ostře charakterizuje vzestup a růst autorova stylu, psychologického zdůvodnění a vůbec celého pojetí látky. Čtete »Statkáře filosofa« a pozorujete hned, že do literární arény vstoupil zápasník, překypující eruptivní silou. Míří vysoko; nespokojuje se všedními náměty, ale sahá odvážně hned po problémech, jež dovedou strhnout člověka do hrůzných propastí a pohřbít v nich tolik nadějí a štěstí. Několika tahy načrtá na svém plátně sedláka Farkače, Andělu, Chadrabu a dovede vás svými scénami rozrušit do nejspodnějších hlubin a napnout vaše nervy ke krajní intenzitě. Látka povídky je syrová, plná nebezpečných srážů; autor-naturalista líčí věrně, nevyhýbá se přílehlým slovům (třebaže v nové redakci leckterá hrana byla setřena) a když se pak s vámi loučí ve vlahé, blýskající se letní noci, cítíte jasně, že tato povídka je veliký slib, dávající růst nejsmělejší nadějí.

»Pokušení« je splnilo vrchovatě; zde už je Pospíšil ukázněný, metodičtější a střidmější. Na scénu předvádí jen dvě — tři osoby, ale ty prokresluje tak mistrně, že mané při tom myslíte na Švabinského. Jeví se nám tu jako nesmírně rafinovaný a detailu, hluboký psycholog a znalec života, dotýkající se jemnou rukou (snad jen kněz dovedl tak psát) palčivých, otevřených ran. V Statkáři dává mladý autor sřít se obětí do propastí zkázy, dává jim umírat a sympatického soudce propouští do života jen s několika útěšnými slovy čížkovského faráře, kdežto v »Pokušení« mladý kněz zápasy a drobnými pády jen roste, aby na konec vztyčil hlavu i srdce, jako topol ohýbaný větrem a šlehaný bouří.

Povídky jsou psány čistou češtinou až na nesprávné použití přechodníku (str. 7) a některé příliš příkré výrazy, kontrastující disharmonicky s křehkou mluvou povídek (zobák na str. 135 a svinstvo na str. 171). —

Povídky B. Konaříka-Bečvana uvádějí čtenáře na moravské Valašsko. Ale tento milý kout se svým svérázným, bodrým lidem je Konaříkem tak vylíčen, že by pomalu každému zašla chuť se na ty Valachy jet někdy podívat. Až na několik povídek, v nichž

nesporný autorův talent nedal se svést na scestí touhou po literární sensaci (Judita, Matka, Lítost, Naše Babuška), shledáváte se v knize jen se samými opilci, vrahy, ženami, léčícími své muže z opilství vodou z mrtvoly, a nevěstami, provádějícími prapodivné koušky ve svatební noci. Kresby a jejich charakteristiky jsou příliš vyumělkované, schematicky konstruované, neživotné a literárně pochybné. Autor v nich zapomněl, že největším uměním je prostota a ne podivné, ojedinělé zvláštnosti a literární rarity.

»Pálenoční světla« Frant. Střížovského jsou úmornou četbou cyklu básní, jímž schází právě básnické posvěcení a také o modlitbách Gab. Ronaje »Páne, smiluj se nad námi«, nelze říci, že by snesly přísnějšího uměleckého měřítka.

Post festum. Šaldův »Kmen« věnoval celé číslo oslavě padesátky pí Růženy Svobodové. Je to dojiště nejen aktem uznání a obdivu těch, kdo v slavnostním čísle píšou o R. Svobodové, ale je to i aktem Šaldova přátelství ke spisovateli. »Cesta«, do níž píše Machar, také přítel pí Svobodové (věnovala mu své »Černé myslivce«), píše toto:

»V poslední době bylo nám několikrát vzpomínouti slavných literárních jubileí, ale také na neštěstí — čísti oslavné články o nich. V literatuře přichází sláva hodně pozdě a nikdy nezkaleně; ale když už přijde, toť budiž to sláva ctihodná a pokojná, uznání nezvanivé, pokora bez hysterie a láska bez protivné erotiky entusiasmu. To nesevďčí o dobrých instinktech, psát o našich slavných lidech tak, jako školní čítanky psávají o panovnících, ani o dobrém vkusu prodávati zamilovaně na výrazné tváři oslavovaného pana X., na »pomněnkově modrých očích« pana neb paní Y., »na černém hedvábném taláru« jubilanta Z. A ještě něco: Slouží-li takový slavný člověk nějaké veřejné instituci dle svých nejlepších sil, obětuje tím sebe, svůj čas, svou práci cíli nadřazenému. Ale tu přispěchá takový slavnostní pisatel nebo pisatelka a obětuje nadřazený cíl oslavované osobě, čině z celé veřejné instituce podnož osobní slávy. Takové psaní může znehodnotit i úctu upřímně cítěnou i slávu plně zaslouženou.«

Pročpak pisatel nemá odvahy říci, že se to týká oslav paní R. Svobodové a její činnosti v Českém srdci?

Osobní fetišism je stereotypním zjevem tam, kde není křesťanského vztahu k Bohu, a ti, kdo se nikdy určitě nevyjádřili, jak hledí na život posmrtný, považují vždy za jistější, aby zde vzali odměnu svou.

Křesťanská charita česká měla vždy tolik vkusu, že svoje dělníky nevynášela; České srdce, které ji přehlízí, nemá tolik vkusu, aby nemusilo z vlastních řad býti na to upozorňováno.

Literární dílo pí R. Svobodové je obdivuhodné po stránce formální a hodnotné tam, kde v ženě zdůrazňuje tóny ryze ženské, neměnné i v chaotické změti moderního hledání a nepokoje, tóny, které znějí tak hluboce křesťansky. Tomuto dílu hodláme věnovati příležitostně náležitou pozornost.

Moderní české úsilí architektonické. V »Cestě« debatuje K. Č. s textovou částí čtyřčísla Volných směrů, kde tři čeští architekti Vl. Hofman, Ot. Novotný a Pav. Janák do budoucího kulturního boje přinášejí radostnou důvěru, že česká architektura promluví nové, hodnotné slovo.

Arch. Novotný věří s jistotou, jež připomíná nezapomenutelného profesora Waskova z Rodiny Polanieckých a jeho teorii o úkole nejmladších Ariů, že ze Slovanů budou to Čechové, kteří se pokryjí slávou

vítězství v tomto boji, Hofman radí hledati nové možnosti až u pramenů slovanské historie, v prvcích staveb Hluculských, Janák ukazuje na nutnost studia, jak řešiti český prostor v rodinné české světnici, domě, náměstí, činžáku atd.

K. Č., ačkoliv sdílí požadavek slovanského nebo přímo českého rázu naší nové architektury, svým lapajícím způsobem dovedl by leda ztrpčit mysl těm, kdo přicházejí s tak krásným posláním. Píše:

»— je tu otázka, lze-li pak opravdu nalézt tuto kýženou cestu »v hlubině vlastní mysli« instinktem umělce či pronikavým přemýšlením? Táže-li se architekt, jaký tvar náměstí by byl pravým prostorem pro český veřejný život, tážeme se my nejprve, jaký jest a bude ten český veřejný život? Je tu už se svými zvláštními zvyky, vytvořil už svůj ráz forensní a společenský?

Jaký má býti český rodinný dům? Dříve však, jaký bude český rodinný život? Minulých sto let setřelo u nás přemnoho ze starého životního rázu; a dnes nemůžeme se ani zdaleka dohadovati toho, jaké budou další, především sociální změny našeho prostředí. Život, jež žijeme dnes, nevyvinul se plně po svém; přijali jsme do sebe až příliš mnoho povšechně středoevropského; dá se však toto nevyvinutí, toto přerušení tradic, toto zplanění nár. života překonat tím, že vložíme hlavu do dlaní a budeme intenzivně přemýšlet, co dále? Nepochybně je možno tak dáti mnoho individuálních popudů; ale žádným přemýšlením nevytvoří se nové zvyky života. Zde dlužno spoléhati na práci života a nikoliv na práci rozumu.«

Myslí tedy K. Č., že jsou snahy po nové české architektuře předčasné?

Proč nastalo přerušení tradic a proč jsme přijali příliš mnoho středoevropského, proč zplaněl náš život národní? Protože nebylo dosti umělců, kteří by zřetel národa obraceli stále k samému sobě. Byli, ale nebylo jich dosti a nečinili to s náležitou, naléhavou důležitostí. A pokud náš život národní nezplaněl, oni mají o to zásluhu. Umění a život jsou organicky spjaty a těžko říci, která složka druhou určuje a která je primární. Bez umění je život národa vegetativní, umění křísí a burcuje národy živořící.

Naše postavení politické a sociální, pravda, dávalo nám málo důvodu pro sebevědomí národní — ale proč jej dalo Maďarům?

Dnes však i to sebevědomí máme a můžeme mít. Žijeme fasi očekávání a závratných nadějí — což to není právě horký a vypjatý život? I ze snů možno tvořit. Vznikla-li z nich myšlenka nové české, češtější architektury, blahoslavené naděje a sny! Život náš často rozčarovává ze snů a nadějí, ale pokud nám je splnil, je zásluhou těch, kdo dovedli předběhnouti skutečnost a tvořit polo ze snů. Těmi dostali jsme se výš a dále.

Proč by nebylo možno přemýšlet už o novém rodinném domku českém, domku, který by i v nejjednodušších poměrech zval k tradičně srdečnému českému rodinnému životu? Leckde vzrostl kapitál doma a z fronty přinese si mnohý nemálo touhy po lepším rodinném životě, než jaký byl u nás před válkou. Uvolní se ruch stavební, bude tu chuť stavěti — odkáže K. Č. všechny ty stavebníky s návrhy českých rodinných domků až na tu dobu, jak utváří se život rodinný? Ovšem, i dělník bude chtít si žítí po svém a česky, ale právě u dělníka městského, továrenského tvrdíme proti p. K. Č., že bude vytrvale vraceti se k selance, co k pendantu a protikladu svého života, postrádajícího slunce a květů a že mnohem raděj ozdobí zeď svého příbytku kresbou vlčího máku než stylisací ozubených kol a předmětů z denního svého málo radostného života.

Proč by nemělo se přemýšlet, jak na př. stavěti moderní český činžák, aby svým řešením prostoru paralelisoval naši národní vlastnost svérávnosti, aby tedy nájemci co nejméně byli nuceni se stýkat — snad by taková separace vedla potom přirozeně k větší družnosti?

Také nejsme tak docela bez českého veřejného života, byť zamlklého a utajeného, jak to u národa hněteného a persekovaného jinak nebylo možno. Ale naše pražské Václavské náměstí na př. ve dnech oslav jubilea Nár. divadla jako už jindy před tím dokumentuje, že si ten náš veřejný život dovede voliti vhodný prostor.

»Život tvoří potřeby a také na ně odpovídá uspokojeními,« praví K. Č. a my dodáváme: Umění v zájmu krásy svérázné musí se účastniti už tvorby těchto potřeb, musí zasáhnouti praeventivně a vychovatelsky a musí býti pohotově a připraveno k jich krásnému a svéráznému uspokojení. Proto vítáme vroucně snahy našich architektů a přejeme jim mnoho zdaru.

Žádejte 1. číslo na ukázkou!
Předplatte!

Cena 3 K pro studenty,
5 K pro nestudenty.

Agitujte mezi známými!

J I T R O.

List pro nižší třídy škol středních.

1. číslo vyjde
počátkem prosince.

Redakce a administrace:
Praha II., Voršilská 1.

STUDENTSKÁ

HLÍDKA

Č·L·A

ROČNÍK IX.

ČÍSLO 2.

OBSAH:

S radostí jsme přivítali zrození samostatného Státu československého. — *Běla Pečínková*: Nad sněžnou čáru. — *Dr. Jos. Hanuš*: Náboženské školy (zv. svobodné) ve Francii. — *Jar. Znorov*: Písničky. — *Frant. Heppner*: Ant. Slaviček ve svých dopisech. (Pokračov.) — *Jindř. Smrček*: Domů. — *PhC. A. Novák*: Katolická reformace. — *J. Krlín*: Arnošt Hello, jeho život a dílo. (Pokračování.) — *Jar. Znorov*: Českému srdci. — *Prof. Dr. Jos. Novák*: Učitel a žák. — *Jar. Znorov*: Věky. — *Josef Krlín*: Několik úvah z nynější doby. — *Vladislav Růžička*: Několik časových úvah. — *Spalding-Lankaš*: Příležitost. — Co život dal. - - - - -

SDĚLENÍ ADMINISTRACE:

V prvním čísle bylo ohlášeno, že druhé číslo vyjde již před svátky. Nebylo možno dodržeti, co řečeno, pro obtíže technické. Ježto jest již vše upraveno, bude možno pokračovati při dalších číslech pravidelně. Třetí číslo vyjde 15. února. Rozeslali jsme duchovenstvu z diecese českobudějovické a moravských prvá čísla na ukázkou. Nevím, snad všechna byla odeslána zpět. Nemůžeme to revidovat a zaříditi se při odesílání nynějšího čísla, ježto při vyklizování našich místností vládou byly obálky z „Hlídek“ a tudíž adresy ztraceny. Jestli snad si někdo z důstojných pánů „St. Hlídku“ ponechal, račiž nám to laskavě oznámiti, bychom dodali číslo druhé a i čísla následující. Obracíme se na katolické studentstvo a inteligenci laickou s prosbou, by staly se odběrateli našeho listu. Pište si pro časopis na adresu: Praha II., Voršilská 1, kde jest redakce i administrace. - - - - -

SDĚLENÍ REDAKCE:

Převzal jsem druhým číslem počínaje redakci „Stud. Hlídky“ Nebylo mi možno zodpověděti písemně různé dopisy, jež mě došly, tím spíše, že jsem i jinak byl zaměstnán v našem spolku. Různé pak statí měl jsem v redakci „Stud. Hlídky“ v místnostech Ligy a dosud jsem je nemohl nalézt. Jsou pravděpodobně někde založeny. Žádám tudíž, by laskavě mi bylo odpuštěno, neodpovídám-li, a nebylo mi to vytýkáno jako nedbalost nebo neuctivost k jednotlivým přispívatelům časopisu. Pokud mohu, odpovídám zde na některé věci: — * * * Článek „Hlad“ Vámi zasláný nemožno uveřejnit. Idea není patrna z celého článku a i styl jest neucelený a slabý. — Zdeněk Bystřina: Ve stínu Olivy. Krása Básně nezáleží v tom, by každé slovo bylo psáno velkou písmenou a tak, že nelze porozumět, co vlastně básník chce říci. Utápíte se ve slovech, zabíhajících někdy ve fráze a ubíjejících naprosto myšlenku celého díla. Každá báseň třeba, by byla prožita a pak jistě odpadne i to hromadění slov. Autokritika! — *Jar. Znorov*: Písničky. Budou uveřejněny ve 3. čísle. Báseň „Sluníčko se v západ chýlí“ jest geniální. — Příspěvky račte laskavě zasílati na adresu *Jozka Krlín*, Praha II., Voršilská 1. Přejete-li si, by bylo soukromě odpovězeno, oznamte mi to. - - - - -

Řidi redakční sbor. — Zodpovědný redaktor Josef Hovádek.
REDAKCE A ADMINISTRACE: PRAHA II., VORŠILSKÁ 1.

STUDENTSKÁ HLÍDKA vychází šestkrát ročně. Studenti předplácejí ročně K 4.—, nestudenti K 7.—. - - - - -

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.

**TISKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY
V PRAZE II., SPÁLENÁ UL. ČÍS. 15.**

STUDENTSKÁ HLÍDKA

REVUE ČESKÉHO KATOLICKÉHO STUDENTSTVA.

ROČNÍK IX.

1919.

ČÍSLO 2.

S radostí jsme přivítali my, katoličtí akademici a s námi studentstvo katolické, zrození samostatného Státu československého.

Planouce nadšením stojíme u jeho kolébky a do vínku nově zrozenému dáváme všechny své síly mladistvé, všecken svůj entusiasmus a slibujeme, že práce celého našeho života bude směřovati k růstu tohoto státu.

Chceme pomáhat při budování, chceme na starých troskách stavět nový chrám.

Jsouce pevně přesvědčení, že stát může kvésti jenom tehdy, bude-li spočívati na Skále, na principech Pravdy, Dobra a Krásna, prohlašujeme, že jako katoličtí akademici, prosycení a vychovaní na těchto nejvyšších Ideách, budeme pracovati a snažiti se, by Jednota vládla všude a Pokoj.

Vzpomínáme zároveň obětavých činů Masarykových a Lásky našich Legionářů, mezi nimiž za vlast bojovali i naši kolegové a děkujeme jim všem z hloubi srdce. — Mrtvým pak z jejich řad přejeme *requiem aeternam*. Svou krví nám vykoupili Svobodu, na nás vloživše odkaz, bychom si ji udrželi. —

Chceme tak.

Sursum!

„Česká liga akademická.“

BĚLA PEČÍNKOVÁ:

NAD SNĚŽNOU ČÁRU.

Jdu sama v chladu.
Klopotné promítání
mlhami z mlh a v mlhy zas
po příkré alpe kams nad sněžnou čaru.
Nechte mne, ruce!

Šílený lezec, jistě nohu kladu
(však svaté šílenství před strachem z výšek
chrání)
na mnohou tříšť, jež kryje příkrý sráz.
Je vůkol mráz — však srdce v jednom varu.
Nechte mne, ruce!

Mně darmo vaše měkké stíny kynou.
Nač ohlédat se? Zním svou cestu celou:
V mých stopách slza střídá se jen s jinou
a potom krve rudé krůpěje

tím krokem vpřed se s teplem loučícího srdce.
Oh, přikryjte mou stopu, sněžné závěje!
Zůstaňte, ruce!
Jsou vaše stíny temnější mlh, které kol mne se
stelou.

Nač oslabovat srdce zevním teplem tím?
Já nevrátím se v dol.
A všechn vnitřní žár dám oné chvíli v dar,
až jednou na alpe se bohu pokloním,
sníh bělostný až smutky skryje kol,
a čistý vzduch až vdechnu volnou hrudí,
a Slunce východ zapálí všech sněžných diamantů čar

Zůstaňte, ruce!
Vaše teplo studí.

NÁBOŽENSKÉ ŠKOLY (ZV. SVOBODNÉ) VE FRANCII.

V době, kdy počíná u nás otevřený boj proti náboženské výchově ve školách a o zesvětštění školy známými návrhy profes. dra Krejčího a spol., není bez zajímavosti, poznati nynější stav školství ve Francii, která boj tento již prodělala a ještě prodělává, a to s výsledkem velmi potěšujícím a úctyhodným.

Uznání i u nepřátel vynutily si tak zv. školy svobodné (Écoles libres), řízené a udržované církví katolickou a všeobecně rozšířené po celé Francii vedle škol veřejných (státních, Écoles publiques), laických.

Nutno především seznámiti se se základní organizací školství ve Francii.

Před revolucí starala se o školství pouze církev, revolucí v prohlášení lidských práv zdůrazněna potřeba všeobecného vzdělání a vyučování, než pro všeobecný rozklad společenský nebyla provedena. Napoleon zákonem z 1. května 1802 a z r. 1808 zorganizoval školství. Rozesílají se tu školy obecné (Écoles primaires), udržované obcemi, školy střední (Écoles secondaires), t. j. koleje, udržované obcemi, korporacemi (řeholemi) i jednotlivci, a lycea státní, vedle nich školy odborné a universty.

1. Veškeré školství francouzské nazýváno souborným jménem L'Université de France s ministrem vyučování v čele a rozděleno jest na 17 okresů školských zv. Académies, jimž jako nejvyšší správce nad veškerými ško-

lami v okrese a zástupcem ministrovým jest rektor (recteur d'académie). Každá akademie dělí se na kraje (départements) (v celé Francii s Alžírskem celkem 90), tyto na okresy (arrondissements) (úhrnem 370) a tyto zase na okresy volební čili kantony (cantons) (na 3000), obsahujících v celku přes 36.000 obcí. V čele krajů jsou političtí úředníci, prefekti (les préfets, podobní okres. hejtmanům u nás), v čele obcí starostové (maires). K řízení záležitostí školských jsou školní rady (Conseil départemental) v krajích, v nichž zasedají jednak odborníci inspektoři, jednak volení zástupci rodičů (les délégués cantonaux) a učitelé zvl. škol normálních (učitelských ústavů), v obcích jest komise školská.

Nejvyšší dozor nad vyučováním na školách obecných i vyšších ve všech 17 akademiích vykonává 7 generálních inspektorů (inspecteurs généraux de l'enseignement primaire), pro školy mateřské jsou 4 inspektorky. V krajích dozírají inspektoři akademií (inspecteur d'académie), kteří jsou jaksi náčelníky školství, ač podléhají autoritě prefektově a co se týče škol normálních, autoritě rektora akademie. V každém okrese pak jsou inspektoři a inspektorky (inspecteurs primaires).

Nejvyšší školní radou jest při ministerstvu Conseil supérieur de l'instruction publique, sbor, mající nyní 57 členů, jednak jmenovaných prezidentem republiky, jednak volených ze všech dru-

hů škol a úřadů školských, jednak zástupců učitelstva.

2. Druhy škol v době nynější. Základnou školství jsou školy obecné (*École primaire élémentaire*) pro mládež od 6 a 7 do 13 let obvykle s trojím stupněm (1. *cours élémentaire* od 7—9 let, 2. stupeň střední od 9 do 11 let a 3. vyšší od 11 do 13 let).

Škola obecná jest pro všechny děti závazná a bezplatná (stát platí služné učitelům, obce stavějí a vydržují budovy).

Přípravou k obecné škole a útlukem dětí, zamechaných bez dozoru rodičů zaměstnaných, jsou velmi rozšířené školy mateřské (pro děti od 2 a 3 až 6 a 7 let staré) a k nim se družící ve městech třídy dětské, jež jsou více přípravou k vyučování školnímu (obvykle 2 třídy dětí od 5 do 7 let). Dle statistiky z r. 1896/7 bylo všech mateřských škol veřej. ve Francii 2574 (z nich 1923 laické a 651 řádná), soukromých 3109.

Doplněním škol obecných jsou ve větších obcích (nad 6000 obyv.) od r. 1833 (zákon ministra Guizota) školy obecné vyšší (naše měšťanské) (*Écoles primaires supérieures*), do nichž vstoupiti mohou děti od 12—15 let po předběžné zkoušce (*Certificat d'études primaires élémentaires*), kterou vykonati mohou z celé látky obecné školy již v 11 letech. (Měšť. škol takových jest poměrně málo, celkem 276 r. 1899). Hojnější jsou t. zv. kursy pokračovací (1—2leté) (*cours complémentaires*) pro odborné vzdělání k řemeslům, obchodu, rolnictví, vinařství a pod. nebo jako příprava pro odborné školy vyšší (průmyslové, umělecké, hornické, stavitelské a pod.)

Školy obecné vyšší mají obvykle své internáty, proto jsou na větší výši, než naše měšťanské. —

Pro vzdělání učitelů jsou zákonem Guizotovým r. 1833 a hlavně reformami J. Ferryho z r. 1879 a 81 zřízeny v každém kraji školy t. zv. normální mužské a ženské. Jsou bezplatné s internátem (celým zaopatřením) a přístupny jsou kandidátům od 16 do 18 let na základě zvláštní zkoušky a vysvědčení (*Brevet élémentaire de capacité*) z látky škol měšťanských s podmínkou, že zůstanou 10 let v činnosti učitelské. Škola normální trvá 3 roky a končí zkouškou, na základě jejímž dostane kandidát vysvědčení (*brevet supérieur de capacité*), ale chce-li na školách učit, musí vykonati zkoušku z paedagogiky (*Certificat d'aptitude pédagogique*). Zajímavé jest, že velký počet učitelů nemá prvé zkoušky vyšší (naší zkoušky

dospělosti ústavů učitelských), na tuto neschopnost a nedbalost učitelů všeobecně stěžováno.

Pro vzdělání profesorů pro normální školy jsou pouze dvě školy normální vyšší, a to pro muže a ženy s internáty, kde nabývají způsobilosti učit na normálních školách (*Certificat d'aptitude au professorat*).

Před reformami Jules Ferryho z let 80tých a zvláště před odlukou církve od státu z r. 1904 až 5 při nedostatečném vzdělání a nezpůsobilosti světských učitelů vynikali učitelé řeholních řádů kongregací, jimž svěřena většina škol veřejných, a kteří měli vzorně vedené řeholní školy normální. Patrně, že řeholníci byli trnem v oku nepřátelům katolické církve, zvláště svobodným zednářům a protestantům, kteří, jsouce v čele ministerstva, vypověděli boj na život a na smrt těmto institucím a způsobili konečně vyloučení řeholí a náboženské výchovy ze škol státních a ovšem svým násilným bojem způsobili vzkříšení náboženského života v takové výši jako jest dnes.

Boj o náboženství ve školách francouzských. Zákony Napoleonovými zaveden školní monopol, jediné státu příslušelo zřizovat školy, které byly svěřovány z valné části duchovenstvu a řeholím hlavně z toho důvodu, že v nich mělo oporu státní autority a že byly bez velkých nákladů. Zákonem Guizotovým z r. 1833 svěřovány školy více silám světským, dozor nad nimi inspektorům laickým, vyjma dozor nad náboženským vyučováním (svěřen duchovním), ale na mnohých školách objevil se tím duch protináboženský, takže voláno po svobodě, založiti si školu, řízenou duchem křesťanským. (První škola »svobodná«, založená Lacordairem r. 1833, ale násilím státním přes odpor katolíků zavřena). Svobody této dosaženo r. 1850 15. března zákonem Fallouovým, jímž dáno rodičům právo, zřídi si školy svobodné, v nichž by dítky jejich nebyly uráženy v citech náboženských, nýbrž vychovány v duchu křesťanském. A tak povstávají vedle sebe, dle sil učitelských, školy čtvery: školy veřejné státní se světskými učiteli a druhé, řízené řeholními řády, a školy svobodné (soukromé), vydržované nákladem řeholí a rodičů (řeholní svobodné a laické svobodné).

Přirozeně povstal boj mezi školami, resp. učiteli laickými a duchovními a to hlavně o náboženskou výchovu, který byl sílen hlavně zednářskými ložemi a časopisy, a když po neblahé válce německo-francouzské r. 1870-71 a kruté porážce imperialismu francouzského prohlášena byla republika, tu vítězi, svobodní zednáři, prohlásili vyhlazovací boj církvi katolické nejprve ve školách. Roku 1882 (28. března) ministr

Jules Ferry (manželstvím s rozhodnou protestantkou, proniknutý liberálním duchem protestantským) vymohl na komoře poslanců i na senátu vedle všeobecné závaznosti návštěvy školní zsvětštění škol státních (dle něho nazvanou neutralitu) vzhledem ku konfesím. V oběžníku, školám zaslaném zdůraznil sice neutralitu školního vyučování, děti ve školách státních nesmějí býti uráženy ve svých citech náboženských a ve víře, vstípené doma rodiči, žádal přísně od učitelů, aby vedli děti k úctě Boží a k poslušnosti zákonů božských, aby nedopustili, aby jméno Boží nebylo zlehčováno, zavedl vyučování mravouce (bezbarvé) laické. Než, jak daleko byl tento úřední program školní od skutečnosti; byl jen na papíře, kdežto mnozí učitelé, smýšlením atheisté a materialisté, často uráželi cit náboženský, mnohde zesměšňovali modlitbu a úkony náboženské, takže rodiče, uražení ve svých svatých právech na děti, zakročovali proti útokům, a když to nepomáhalo, s velikými obětmi zakládali školy svobodné dle platného zákona Fallourova. Zákon Julia Ferryho o laicisaci škol vyloučil řádové učitele ze škol státních. Ovšem hned nemohlo se to pro ohromný počet škol takových provésti, ježto nebylo náhrady osob světských schopných, mimo to kongregace mnohé byly velmi oblíbeny, takže mohlo odstraňování jich dít se zvolna. Kongregace, odstraněné ze škol veřejných, odešly ze škol těch i se všemi žáky do škol nově zřízených mnohde svobodných (soukromých) a tak můžeme rozuměti statistice obecného školství z r. 1896-7 (cit. Obecné školství francouzské od prof. dra Drtiny z r. 1903 str. 9.) Dle této statistiky bylo r. 1889 ve Francii a Alžírsku 16.529 učitelů a učitelek řádových. Prováděním zákona Julia Ferryho v době od r. 1891-2 do r. 1896-7, tedy za jedno pětiletí, přibýlo ve školách laických veřejných 7%, na školách veřejných řádových ubylo 22.4% (zrušením), naproti tomu na školách soukromých ubylo 11.1%, kdežto na školách soukromých řádových přibýlo 7.3% žáků. Ve školním roce 1896-7 činil počet žáků škol laických 3,911.806 a na školách řádových stále ještě 1,619.612. Ovšem násilné vyloučení kongregací ze škol veřejných nedálo se s klidem nebo bez odporu se strany věřících.

Když Jules Ferry chtěl odstraniti prvních 261 kongregací ze škol a mocí vojenskou dal zakročiti, tu lid rozjitřený postavil se na odpor, 386 úřadů obecních a městských se poděkovalo a 159 advokátů, hájících svobodu řeholníků, se sazeno. Náboženské vyučování odstraněno ze škol mateřských r. 1881 a r. 1882 ze škol obecných. Rodičům dána možnost, aby děti své

dali vyučovati náboženství od svých duchovních, k tomu určen čtvrtky a neděle, kdy děti mají prázdnou a nesmějí býti zaměstnány učiteli.

R. 1886 zakázáno členům kongregací vyučování na školách veřejných a když odešli do škol soukromých, svobodných, bylo jim i zde zakázáno učit. Nejkrutěji vystupuje ministerstvo Combes-Rouvier a Clémenceauovo v letech 1900—1904 zákony, které znemožniti měly veškerou činnost řeholníků a vyučování na školách jakýchkoliv. Během 4 let zavřeno na 16 tisíc škol svobodných řeholních ze 17 tisíc, což dalo se s nejkrajnějším odporem rodičů i dětí a způsobem násilným. Na 30.000 řeholníků musilo opustiti za pláce dětí své školy vlastní, z klášterů, škol řeholních učiněna kasárna, úřadovny, musea, radnice, světské školy, charitativní ústavy, ovšem bez lásky křesťanské. Mnoho řeholníků, kteří nechtěli porušiti slibů svých, vyhnáno z vlasti, bez náhrady, bez uznání.

Papež mnohé členy kongregace dispensoval od slibu, že stali se světskými duchovními a přijati do škol soukromých, svobodných jako učitelé. Místo řeholníků nastoupili mladí vychovanci škol náboženských do škol, které si nyní jen rodiče vydržovali. V mnohých krajích, zvláště chudších a vlažnějších, ubylo škol svobodných, někde však se vzrůstajícím nepřátelstvím vládnoucí strany zednářské přibýlo. Poměr počtu žáků ze škol svobodných a státních dle statistiky z r. 1910-11 (percentuelně): Nejvíce v departementech Morbihan, Ille-et-Vilaine, Maine et Loire, Vendée, Ardèche od 40—50% a stále ještě přibývá (v krajích bretoňských), pak v severních krajích (kolem 30%), pak v jižních a pyrenejských, poměrně nejméně v krajích východních na Mose, Moselle, Aisně, v alpských a v Alžíru 10—20%, průměrně ve všech 90 departementech (i s Korsikou a Alžírem) 18.6% však stále přibývá (1907-8 + 0.8, 1909-10 + 0.3), kdežto před vypuzením řeholí a zavřením škol řeholních (r. 1900-1) byl poměr 24.9%. V diecési Morbihan r. 1913 bylo celkem 397 škol svobodných (z nich 25 mateřských, 20 smíšených (hochů a děvčat), 129 chlapeckých a 223 dívčí, 271 učitel a 544 učitelky a dětí 43. 778 proti 41.670 dětí ve školách státních (dle úřední statistiky inspektora Akademie). A v jakém nepoměru jest počet žáků ve třídách: v kantonu Vihiers ve 20 školách svobodných 2000 žáků a ve veřejných 20—200 žáků. V časopisu »L' Echo de Paris« ze 13. března 1912 jest zajímavý obrázek z blahodárného působení laické školy na děti, že totiž téměř všechny přeshly do škol svobodných, ač si je rodiče musí vydržovati. V okresu Pournovo jsou

63 školy státní se 303 žáky a z nich 10 bez žáků vůbec vedle 3602 žáků, vyučovaných ve školách náboženských, které nestojí stát a obce ani sou, kdežto vypočítali, že jeden žák školy státní za 7 let své školní povinnosti stojí 26.831 franků.

Rozluka církve a státu přijata v komoře poslanců 3. července 1904 (341 hlasem proti 133) a 6. prosince 1905 v senátu (179 hlasy proti 103) a vyhlášena úředně 9. prosince t. r. Následují tragické scény pronásledování církve. Nařízen soupis a prohlídka majetku církevního, chrámů, far, biskupských a kapitolních sídel, seminářů, zabavování majetku toho státem — při čemž došlo na mnohých místech k největším násilnostem, zatýkání kněží, věznění, ku krvavým srážkám, při zakročení vojskem důstojníci mnozí i vojsko odepřeli plniti rozkaz, nutící je ku svatokrádeži a olupování bezbranných sluhů církve.

Ale namnoze toto pronásledování probudilo vlažnější a nadchlo věrné katolíky k heroickým obětem, které pouze se snad vyrovnají hrdinství Irčanů.

Na obranu náboženského života a výchovy povstává r. 1908 v celé Francii rozšířený spolek »Sdružení otců rodin« (Associations de chefs de familles) dle diecésí neobyčejně zorganizovaný, jenž má za účel, dohlédati na neutralitu škol státních, resp. aby učitelé neopovažovali se urážeti jejich děti v náboženských citech, a když by se tak stalo, aby zakročili u úřadů. Ovšem mnozí učitelé škol státních, sami jsouce katolíky

pravými, vychovávají děti i ve školách státních v tradicích náboženských. A hlavně sdružení otců rodin stará se o zřízení škol svobodných a jejich udržování, kde toho třeba,

Školy svobodné mají zcela totéž zřízení i organizaci, jako školy státní, v sídlech diecésí mají školy normální, své pojišťovny, fond pensijní, své odborné časopisy. Děti chudé ze škol svobodných dostávají nyní od obcí, stejně jako škol státních, podpory *v e ř e j n é* (obuv, šatstvo, polévku v poledne, knihy, peníze). Vedle škol svobodných jsou ještě zřízeny t. zv. katechismy, t. j. místnosti, kde se vyučují děti škol státních (ve čtvrtek, nebo jiné dny) po vyučování školním (na školách pravidelně se vyučuje 6 hodin, t. j. od 8—11 a od 1—4); mimo tyto hodiny chodí děti na katechismus, kterému učí buď kaplan, nebo některý učitel ze škol svobodných, nebo paní, dívky vzdělané, katechistky zvané. Ve čtvrtek a zvláště v neděli pak všechny vyučuje souborně farář v kostele, horlivé pak odměňuje tím, že jména jejich v kostele vyvěsí. Se školami obecnými jsou zřízeny téměř všude školy mateřské svobodné, udržované zase rodiči.

Vedle »Sdružení otců rodin« nejmohutnější je vlastenecká liga žen francouzských, mající r. 1908 325.000 členek, 2000 dopisovatelek a 582 komitě; liga tato pečuje zvláště o udržování škol dívčích a patronátů.

Příště dále o školství středním, universitě a spolcích studentských. *Dr. Jos. Hanuš.*

JAR. ZNOROV:

P Í S N I Č K Y
(F. D.)

A mně se dnes zdálo,
že jsu ptáček malý,
že ti mojí písní
líce zčervenaly.

A mně se dnes zdálo,
že jsu vlaštovička,
že ti mojí písní
zjasnila zornička.

Zjasnila se jedna,
usmály se dvoje,
že ten malý ptáček
bylo děvče tvoje.

Dnes hvězdičky zaspaly,
nevyšly mi vstříc,
dvě však oči zaplály,
za šera jen víc.

Dnes hvězdičky zaspaly.
i ty naše dvě —
a mne větřík políbil
oči na obě.

A to nebyl větříček,
ale byls to ty.
Kdož by nepřál hvězdičkám
trochu dřímoty?

ANT. SLAVÍČEK VE SVÝCH DOPISECH.

(Profil malíře a básníka.)

(Pokračování.)

Poznat ten kraj a lid v něm bylo osobní notou a charakterem Slavičkova umění. Z psychologie kraje (zvláště kolem Kameníček) četl a chápal i psychologii lidu.

Píše o tom z Kameníček: . ale zdá se, čím dále člověk přemýšlí o životě celém, tím více je nucen vnikati v ten lid, jehož život právě má velice málo radostných pocitů a jichž celé snažení je jen rvaním o chleba, jako je to v otčenáši. —

Pravda nemůže býti ani jinak.

Vystihuje to v dopise, zaslaném v dubnu 1904 z Prahy.

»Mraky se tam po horách honí a je tam někdy celých 14 dnů jako pod příkrovem. Vše nutí člověka ke convergenci zorem, aby vyjádřil část toho, co cítí, že souvisí se životem chudáků, kteří v dusných, dřevěných barácích zůstávají. Já jsem ještě daleko toho cíle, a i prvého stupínku k němu. Když tak na ten kraj vzpomínám, myslím si, že snad nejsem schopný tolik, abych jednou všechno barvou podal — takové pohřby tam, z vesnic sousedních, kdy lesními cestami jdou s nebožtíkem, a to většinou jen staré ženy, mladí nesmí opustit výdělků. Ani den nesmí se zmařit a pracují za 40 krejcarů od 4 hodin ráno do 11 hodin v noci. — Ty naše chudé, chudácké kraje! Člověku z města jsou výčitkou! Všechny naše starosti, všechno, co nás tíží, je přece proti jejich životu a dření luxem. Život náš — i skromný — přepýchem! A těm věcem naši lidé neporozumí. Zabloudí tam jen málokdo a to na chvíli a padá naň hrůza a utíká odtud.«

Při charakteristických pohledech do kraje otevíral se Slavičkovi současně i život těch horalů. Chápat je plně s uměleckou bystrostí, vnikat do těch rázovitých a tvrdých individualit a tam, jsa v poetických extásích, cítit se šťastným a uspokojeným.

Tam poznával, že příroda, tato věčná »alma mater«, jest živitelkou vši bolesti a utrpení, živitelkou té horské bídy a strádání a také zdrojem života.

Příroda a život v ní stále jej k umělecké tvorbě podněcují. A Slaviček není pasivním obdivovatelem. Osobní poměr k přírodě, jaký se jevil u malířů worpswedských, zvláště pak u Overbecka, Mackensena, Mo-

dersohna a Vogelera, žijících a malujících široká, močalovitá lada s vlhkými lesíky a život kolem řek Wespy, Hammy a Wüny, jevil se i u Slavička.

Jedině z tohoto poměru vnímavé duše mohla vytrysknouti Slavičkova individualita básnická a malířská.

V dopise, zaslaném z Kameníček na podzim r. 1904, píše: »Jen venku, tam, kde jsou silné dojmy, mohlo by se časem utvořit nějaké skoro umělecké dílo — jinak ne. Vše ostatní je zbytečné. K dílu uměleckému je zapotřebí celého člověka — srostlého s tím vším, který vše má rád. Jinak je to polovičatá skizza turisty — flirt. Už není krásy, aby jí malíř chytil do své »skizzovní knížky«, musí ji prokousat a ztrávit a musí mu přejíti do každé krvinky v jeho krvi; musí být úplně doma. Není to nikdy to, co to je, ale jak a co v tom člověk vidí. Z malé věci stává se najednou veliká a mohutná; není to ani ta cesta, ani ta vesnice, ani ten les, — je to kus toho vnitřku jen, a to stačí. Je to kus veliké oblohy, jak se klene nad malým, krátkým životem, boudami, z nichž se kouří a lesem kolem pasčat — kus života lidí — jak sedí, osvětlení petrolejovou lampou, v malé seknici selské hospody — ne jen tváře, ale celý život. Všechno se to míhá a žije — a člověk to má rád. A snad jednou s tím splyne a bude v tom pořád.«

A ku konci dopisu připojuje passus: »Je to hloupost snad, ale člověk to má v sobě.«

Jak intenzivně oddával se pozorování v kraji, charakterisuje věta dopisu z Kameníček: »Chodím po lesích s Balíkem a koukám na ty šedivé stromy a je-li vítr a hučí-li to od Lán, jako dnes — tak se mi to líbí nejlíp a zapomenu konečně i to, že jsem malíř.«

Anebo jinde psal: » . . . ale k čemu pořád krajiny — k čemu. Také květy — i jarní, i letní, i podzimní — krása je to — krása — květy i utržené. Jsou to celé velké symfonie barvy — nikdo to nepochopí, kdo je nemá rád. To je i život.«

A u Slavička vášně pro reálné objektivnosti mění a krystaluje v lásku a zářivé blaho; promítá vnímavou duší, »produševňuje se, stává se mohutností duševní, jistým útvarem geniality, je mocí tvůrčí, která, jako každá jiné tvůr-

čí moc, má schopnost, stupňovat se až k své nejvyšší hodnotě.«

S největším procítěním píše Slavíček ve svých dopisech o loučícím se létě a klidných podzimích. Co krásných, jasných, dychtivých a básnických postřehů a dojmů v nedokončených a jen načrtnutých větách, nedopovídaných, s pomlčkami, jež nutí čtenáře stále tím mocněji ku přemýšlení a úvahám . . .

13. srpna r. 1905 psal z Kameníček: »Jeřáby červenají a břízky žloutnou. Blíží se rychleji zde, než v kraji, i u Váš v podhoří — podzim. — Je všechno smutnější, ač mimo žita obilí ostatní ještě v polích se bělá — Taková divná předzvěst je v tom všem — že za několik dní bude všechno dole jako smeteno a že pak přijdou dny ještě sychravější, ale už bez naděje na zlepšení.

Brzo bude konec — a pak nadobro s bohem. Chtěl jsem, když jsem po prvé viděl ten divný kraj, — více, než jsem zmohl. — Chtěl jsem do vnitřku života těch lidí, i tohoto kraje. Nezmohl jsem ani tisící díl. — Vždycky, když sedím v Praze, vzpomínám na ty chvíle zde — a prodělávám nejhorší krizi — Jsou to vzpomínky, zhuštěné, v jedno shrnuté, jako ten neb onen den, prožitý s podrobnostmi třeba už vybledlými — Reální skutečnost vlastně mizí a zůstává jen sytý dojem. — Snad to by bylo teprve umělecké dílo.«

V létě r. 1908 psal z Oldřichovce: »Linnecká silnice je obrostlá jeřáby, — už jsou na mnohých stromech jako rubíny a na ostatních rychle červenají. To je krásné, ani se vypsát nedá — Zvláště když je východní vítr a nebe je nazelenalé — bez mráček. — Jsou to báječné barvy — divoké a harmonické na nejvyšší stu-

peň možnosti — Co jsou proti tomu korsa květinová; to jsem si dnes myslel, když jsme šli silnicí v podvečer, když i slunce připadávalo — Byla přece ta šarlatová barva — caesarská — právem.«

A přiznává se dále: »Táhne mne to k nim a bojím se skoro sáhnout na barvu a nemohu se nasytit pohledem; strach mám z plátna, před kterým si sednu v té aleji červených jeřábů — Člověk by tak chtěl a přece je vůle i snaha slabá proti tomu, co v tom leží zvláštního, co se ani vyslovit, ani namalovat nedá — Skoro je to hudba barev a člověk je více slyší, než vidí, spíše cítí, než je s to pochopit.«

Když vrátil se Slavíček ze svých toulek domů, do atelieru, pln jsa dojmů a pestrých postřehů, aby zasednul k práci, psal v červnu r. 1903: »Teď chci k těm myšlenkám, které ve mně bouří. Dobře cítím, že jen harmonický soulad, jednoduchá myšlenka, provedená formou co nej-jednodušší — je můj cíl.

Viděl jsem teď chudé kraje za Hlinskem. — Dlouhatánské úhory a ubohá pastvíska, — malé cesty obrostlé břízkami a tu a tam na kopečkách roztroušené borovičky — Všechno jaksi zakrslé, — v sebe schoulené, — chudé, — úžasně chudé. A nad tím vším nebe — v tónu, jako by smířovalo tu chudobu, roztroušenou v nepatrných barácích a tu bídu těch tkalců — Viděl jsem, jak ti lidé namísto potahů sami orají těžkou, kamenitou půdu, — jak musí tak namáhavě kypřiti skoupou zem těch pohorských krajů. — Tam jsou dojmy, které člověku stahují srdce — Vím, nepovede se všechno, jak by si člověk přál — To jsou pak rozpory a učivé neuspokojení!«

(Dokončení příště.)

JINDŘICH SMRČEK:

D O M Ů.

Pastel.

Vánoce, ó, Vánoce!

Jak jde studený, zamlžený den za dnem, cítím intenzivněji vaši sladkou vůni a dýchám pohnutěji vaše pokojné kouzlo. A vztahuji k vám své opuštěné ruce, abych do nich zachytil kousek tepla a trochu štěstí, jež štědře skytáte srdcím pokorným a čekajícím.

Vzhlížím k vám tiše a otevírám dokořán brány svého srdce pro váš slavný příchod!

Jsou roráty; do chladného prosincového rána zazáří denně okna světleného chrámu a o jeho klenbu bije prosba tisíce hrdel: »Rorate coeli

desuper!« Na nízkých rovech hřbitova bělí se sníh a za mlčelivými lesy vstává zimní mdlé jitro . . .

První — druhá — třetí — poslední neděle adventní. Blíží se krokem slavnostním a veselé vánoční Hody se Štědrým večerem, koledou a svatým Štěpánem, rolničky zvoní jim na cestu a zemdlené, unavené srdce člověka rozhořívá se jim vstříc bílým žářem. Svatý Mikuláš podělil už dětskou droboť dárky a církev oslavila neposkvrněné početí Tě, jež do betlemských jeslí položit měla lidstvu dětátko-Vykupitele.

Je blizoučko už Štědrý den. Poesie všech poesíí, rosná kapka štěstí, třpytící se čistě v monotonní šedi uplývajících dnů života.

Poslední přípravy na cestu jsou skončeny; nádražní čekárna hučí davem a chvěje se nepokojem. Ty chvíle očekávání mám nesmírně rád. Je mi rozkoš, nemyslit na nic a vzdát se zcela sladké náladě okamžiku.

Práskají zapadající dveře, signál prořízne vzduch, zadrnčí terče. Vlak se hýbe. Těžce a vytrvale bručí si dunivou, dnes jaksi veselou melodii; v dýmu továren a v parách prosincového rodícího se dne zahalená Praha zůstává vzadu. Domy řídnu a sněhem pokryté lány polí táhnou se po obou stranách trati. Stokrát viděné a přece vždy milé scenerie vesnic, samot, březových hájů, měst, strážních domků s malou zahrádečkou, luk, úvalů a kostelních věží, jichž bělost odráží se tvrdě od šedavého pozadí zasmušilého rána, střídají se s rychlostí letícího filmu. Na zamrzlé řece klouzají se v beranicích zachuchlaní kluci a mávají na pozdrav rukama uhánějícímu vlaku; jakýsi dědouš vleče stromek, uřezaný právě v jedlovém mlází; lokomotiva se žene po břehu Labe.

Vzpomínám, kdy jsem jel naposled domů, kolikrát už jsem touto tratí projel, počítám stanice a hraji si s myšlenkou, jak dlouho bych z téhle zastávky musil jít domů pěšky, že by na to dva dny nestačily a zas se dívám po ostatních cestujících, zda snad také jako já jedou domů, k rodnému krbu, k mateřskému srdci.

Míjí hodina za hodinou; přeseďám. Z okna vidím už známý kraj. Mírně zvlněný, tu a tam lesem porostlý, stále do výše stoupající a i studenější. Prošel jsem bohatšími a krásnějšími kouty, ale tenhle mi přec jen nejvíc přirostl k srdci. Dívám se naň s láskou. Na osamělá stavení, křižovatky cest, na mlýn, klapající vytrvale mezi sehnutými, bezlistými vrbami.

Konduktérky vyvolávají stanice. Blíží se poslední, moje . . . Den zatím pokročil a slunce urazilo už větší část své nizoučké dráhy. Západ zkrvavěl a rudé požáry polily popelavý úsek západního obzoru.

Ještě mi zbývá několik kilometrů pěšky. Cesta je tvrdá, umrzlá a jde se lehce. Vidím známé profily lidí a pozoruji s účastí, tamhle na té chalupě že je nová střecha a zde v ohbí silnice že porazili starý, rozložitý strom. Z vesnických kostelů i kapliček zaznívá klekání a cinkot rolníček třese se ve snášejícím se podvečeru.

S pohnutým srdcem dýchám vůni domova; vůni drahou a nevypsitelnou, prostou, jako dech mateřidousky, čistou jako slzy dítěte a milou jako pohled matčiných očí.

Má rodná střecho, budiž pozdravena!

Stará hrůšň rozkládá nad ní své bezlisté větve, třpyt vycházejících hvězd odráží se od jejích zasněžených ploch a v oknech bliká světlo. A jak líbám matčiny rty, všímám si, že na čele přibýlo jí vrásek a v jejích dlouhých krásných černých vlasech že prokvétá více stříbrných vláken. Ale pohled jejích očí je nezměněně dobrý a ruka mateřsky teplá.

Jsem doma . .

A tento o sobě již slastný pocit stupňují betlemské jesličky, zkazky Štědrého večera a vánoční koledy. Vzdávám se jim zcela a nechávaje svět jít kolem, otevírám dokořán srdce betlemskému novorození.

Za několik hodin, až dohasnou svíčky na vánočním stromku, oslaví naše osada v kostele tu požehnanou chvíli.

U oltáře zpívají kněží hodinky, na lavicích blikají svíčky a sloupky a vrhají na stěny pítvorné stíny. Na návsi troubí ponocný rohem dvanáctou.

Je půlnoc svatá, bílá, měsíčná . .

Stojím v tom hustém zástupu lidí, zpívajících z plných plic »Narodil se Kristus Pán«, myslím na mysterium betlemského chléva, na zašlé dny ranního mládí, na svého otce, na jehož v zemi mizící rakev před lety právě v tento den dopadaly hroudy zmrzlé hlíny

vzdech srdcem táhne hluboce
a zvony znějí, světla hoří,
ó, Vánoce, ó, Vánoce!

(J. Vrchlický).

Ph. C. A. NOVÁK:

KATOLICKÁ REFORMACE.

Říká se, že se dějiny neopakují. Ale není to zcela pravda. Aspoň dnes stáváme se svědky velikého náboženského obrození katolicismu a to ve všech směrech. A jest pozoruhodné, že opakují se tytéž motivy, které vyvolaly velkou

náboženskou revoluci XIV. a XV. století — husitství.

Dosud brali jméno husitství nadarmo odpůrci a nepřátelé církve zcela neprávem. Užívalo se husitství k protináboženským štvani-

cím, ač ono nemělo nic společného s nynějším bojem proti Římu a církvi vůbec. Kdo přečetl náboženské traktáty Husovy, Chelčického, Příbrama, Mikuláše z Pelhřimova, Rokycany atd., všude narazí jen na upřímnou snahu, povznést zkažené mravy, zbavit církev balastů, které se v ní zahrnily během století.

Tedy vlastně láska k církvi a ne boj proti ní byl z hlavních pohnutí revoluce. Hlasy nevole směřovaly proti panujícímu systému, osobnostem a nikdy proti principům. Kde osvobozený rozum sáhl na tato imponderabilia — utonul záhy na scestí, jak vidíme na Táborech. To však si málo ctitelů Husových a husitství uvědomuje. Pojímají husitství zcela jednostranně. Hus na př. houževnatě se bránil proti tomu, aby byl zván kacířem. A prohlašuje-li se za bojovníka svobody svědomí — co by říkali jeho ctitelé přání jeho, aby »změtení lidé byli puzeni k té poslední večeři a provinilci proti šestému přikázání byli mrskáni a bití!« (Erben: »Výklad víry« 33.)

A nejpokrokovější sekta Táborů upaluje dva své znamenité kněze Martínka a Kániše, že bloudili ve víře o svátosti oltářní, ač sami si reklamovali právo, vykládati písmo svobodně dle svého rozumu.

Jako těchto několik vytržených vět neobjasní nám ideový podklad husitství, tak nesmíme za bernou minci brát výlevy kde kterého pisálka a hledět na celé husitství pod zorným úhlem středověku, ze kterého vyrostlo. Nejméně důvodů k přežvykování otřelých frází mají čeští evangelíci, kteří se mní býti pokračovateli Husitů. Tolik úvodem k pochopení dalšího.

Jak jsme již naznačili, máme my větší právo, dovolávat se husitství. Slovem my míním mladou katolickou generaci, která již dávno viděla ve Vídni jen upíra, který ssaje z naší krve a na náš účet. My, jako Husité, vidíme, že Antikrist přišel, aby zničil skálu Petrovu. A je zajímavé, v čem viděli husitství mravokárci Antikrista — v bohatství a světské moci církve. Ideálem jejich byla církev chudá, zápasící o život, bojující krví svých mučedníků, a viděli zatím církev co mocnou vládkyni světa, která užívá bohatství a ramene světského k šíření pokorného náboženství Kristova. Není divu, že středověk vybájlal několik legend, které přes svou podvrženost mají dobré historické jádro.

Takovou je legenda o donaci Konstantinově papeži Sylvestrovi, kdy církev dostala nejen svobodu, nýbrž i moc, bohatství a stala se první velmocí světa, neboť meč duchovní měl k dispozici i světský. Charakteristická jsou legendární slova

Konstantinova k papeži Sylvestrovi: »Vos estis nobis dati dii et inconveniens est, ut homo iudicet deos.« (Occam.)

S mocí a bohatstvím přišla pýcha a nečinnost, s ní hříchy, plynoucí z pohodlí a pocitu bezpečnosti, ba skoro bohorovnosti. »Tenkrát byl vlit jed do církve římské«, praví legenda.

A třeba musíme uznati, že církev na barbary musila působit zcela jinými prostředky, než na vzdělané lidstvo novověku, přece mnohé ze středověkých způsobů zachovala církev až dodnes a jistě ne ku svému prospěchu. Křesťanství má v sobě tolik vnitřní síly — tolik mravních hodnot, že si může udržeti vládu nad dušemi bez asistence jakýchkoli činitelů, zejména moci světské.

Služebníci Boží, zaslepeni mamonem, ztratili původní poslání své — zvěstovat chudým evangelium.

Jak správně vystihl nepřirozenost poměru církve a státu veliký myslitel středověký — Petr Chelčický.

Stát pokládá nutný jen pro pohany. Křesťanům by zcela stačila církev — pro ni by mohl stát zahynouti. Stát je mu nutným zlem, ale horším zlem je stát křesťanský, nejhorším zlem pak moc státní ve svém spojení s církví. (Goll: Chelčický a Jednota, vyd. Kroftovo, 1916, str. 22.)

»Křesťanský stát, toť sloučení dvou věcí neslučitelných, neboť k podstatě státu patří donucování a moc, aby i co dobrého působí, rozkazoval a prováděl mocí a to pro špatné křesťany, stojící na místě pohanů. Pravého křesťana netřeba nutiti k dobrému a nemá býti k dobrému puzen mocí, neboť Bůh žádá dobro z' dobré (svobodné) vůle.

Antikrist by neměl té síly, jako má proti křesťanstvu, kdyby moc světská mu nepomáhala jako pomáhá.«

Jak správně, třeba ideálně, ukazuje Chelčický na kořen zla — neudržitelný poměr církve a státu. A tenkrát to byla církev, která byla navrchu, kdežto dnes klesla na pouhou služku státu.

A praví výstižně dále: »A přece zůstává dodnes v platnosti zákon Kristův: »Chceš-li za mnou přijíti, vezmi kříž svůj a následuj mne«, a nynější církev kříž Kristův (boj proti Antikristovi), který měla nésti, shodila ze svých beder.« Jak mužná to slova pro všechny malomyslné, chabé a zbabělé lidi dneška, kteří bojí se očisťujícího boje, utíkají před mučednictvím a utrpením — pro Krista.

Vezmeme současné poměry. Kdo je vinen

neblahým stavem dneška? Neobjevil se tu opět Antikrist? Nevidíte opět tytéž zbraně jeho: mamon, pýchu, kompromisnost, otročení státu? Církev, řídící se příkazem Kristovým, že nalomená třtina se nesmí dolomit, uzavírá nešťastné konkordáty, ustupuje bojácně před brutální mocí státní, přivírá oči před skandály a pohoršlivým životem dvorů panovnických, táž církev, která raději ztratila celou zemi (Anglie), než aby dovolila králi cizoložství. Ve snaze, aby stát jí dovolil vyučovat mládež po křesťansku a uchránila svět před zoufalstvím nevěry, povolila slabošsky přestupovat příkázání Boží a dočkala se — opaku. Pod škraboškou katolických států (bývalé Rakousko bylo snad nejlepším exemplářem) pardonovala zlořády, vyslala kněze na bojiště ne jako spoluvojína trpitele, ale jako důstojníka, trpěla dvorní skandály — a dnes stojí zdánlivě jako zbytečná před společností válkou zdivočelých národů. Ba dala si vyrvat i soudcovskou moc na světě a vidí, jak v jádru svém vlastně prosté věty evangelia — sebeurčení a svoboda národů, smírcí soudy, rovnost a právo pro všechny — tyto nejkřesťanštější pravdy hlášány jsou neodvisle od Božského řádu (Wilsonovy body). Kde zůstaly interdiktory a klatby církve? Neslevovalo se tentokráte mnoho?

Státy přes tuto blahovůli církve staly se liberálními a zneužily slabosti její neslýchaně. Bohatství a světská pompa svedla mnoho sluhů Božích, mnozí ztratili neohroženost a bdělost a dali se použít pro služby Antikristovy.

Dále to takhle jít nemůže, to cítíme dnes všichni, kteří to dobře s církví myslíme a všechny své síly chceme věnovati katolické reformaci. Jako Chelčický budeme neohroženě brániti její úplnou nezávislost ve svobodné naší republice. Stát sám musí přijít k církvi, ne ona k němu, neboť žádný stát nemůže dobře obstát bez výchovných prostředků církve a náboženství vůbec. Chceme popřáti každému úplnou svobodu svědomí, jsme vychováni tolerantně a žádáme si stejnou úctu a respekt pro své přesvědčení. Nezavíráme oči před nutností reforem, ale upozorňujeme, že je to zcela věcí církve, a ne lidí naprosto neinteresovaných. Takovými nehoráznostmi, jakou je na př. ve školství návrh sl. Zemínové et comp., nemíníme se obírat, věříme ve zdravý rozum občanů svobodné republiky. Náš článek nechce býti rekriminací, nýbrž je psán z lásky k věci a proto, že jsme měli už dříve odvahu, říci své mínění. Herostraty nebudeme — odkaz matky, zvláště choré, bude nám svatým a drahým.

J. KRLÍN

ARNOŠT HELLO, JEHO ŽIVOT A DÍLO.

(Pokračování.)

Láska Hello-ova k Německu je hluboce odůvodněna. Vábí ho ta jeho síla. Při vstupu do nového věku rozvrátilo Německo křesťanskou Evropu, otevřelo pod výmluvou volného a svobodného bádání rozumového brány všem bludům, stavši se kolébkou Luthera a jeho dítky, protestantismu. Místo pravdy nastolilo skepsi, již byly krmeny všechny věky pozdější. Mlékem protestantismu kojilo tolik a tolik národů, vnášejíc mezi ně rozvrat. »Rozbili jste Evropu, když jste rozdělili jednotu (180, Renan.) vyčítá jim Hello. Všechna filosofie německá, Lutherem počínajíc, až do dob nejnovějších, stojí v otevřeném boji proti Kalvarii, na níž uhasínalo světlo světa. Podobně i literatura německá, umění německá. A nebyla to díla ceny nepatrné, jež tato literatura a toto umění zplodily světu. Myšlenky z Německa živily okolní země, jejich idee byly přijímány v nich jako nejsytější a nejvýživnější chléb, jenž padal se stolů bohatců, německých knih a universit. Marne dal spáliti Napoleon knihu nadšené George

Sande-ové. Mládež francouzská hrnula se do německých škol a lokala plnými doušky nápoj sladký ale i otravný bludné filosofie a vědy. Hello to cítí, před jeho zrakem rozvírá se svět, naplněný a obydlýný vychovanci té nauky a rád by zažehl svými slovy světlo, přivodil Jednotu. Jest si plně vědom, že Jednota jest jediné v tom, jenž sám o sob pronesl slova: »Já jsem, kterýž jsem,« v tom, »in quo omnia constant.« Je přesvědčen též, že německý duch prvý užil slov, přináležejících jen Bohu, o člověku, v něm spatřil náplň všeho, otevřel zdroje lidské pýchy a tím podvrátil základy lidské společnosti a podřal kořeny života. Německo si to musí uvědomiti, musí si přiznati tu trpkou pravdu, že bylo dlouhou dobu ne dobrým učitelem, nýbrž svůdcem a nahraditi to, co zkazilo. Musí a má povinnost, křičeti do celého světa: Klamali jsme vás po tři století, dávajíc vám ne chléb, nýbrž jed. Přijímáme opět do svých luhů Vyhnance, jenž nemá, kam by hlavu položil, mučně Kalvarského, Ježíše Krista, otevíráme svá srdce i-

deám, jím hlásaným, jež jsou jediné pravé! Německo by napravilo zločin, který kdysi spáchalo, odtrhnuvši a vyravši miliony lidí z objetí církve. Ta nosí ustavičně smutek matek od té doby, co ji dítky opustily: »Opakuje nad vámi, volá Hello k Německu, slova proroka krále nad ztraceným synem: »Absolone, synáčku můj, synáčku můj, Absolone!« (Ibid. 181.) A již sní o jednotě, o radosti, které zachvátí celý svět, až to jeviště vzpoury, jakým jest Německo, se promění v jeviště smíru. »Hlahol pokoje rozezvučí se od naší milé Paní Pařížské k naší milé Paní Kolínské a slavné »Te de um« zahlaholí po vší zemi.«

Základem a příčinou boje proti Bohu, tím i proti katolicismu, jsou ta hluboká slova svatého apoštola Pavla: »In quo omnia constant.« Nuže, svatý Pavel pronesl slova ta o Kristu, o Bohu a sofistika je chce pronést z pýchy o člověku, Připustila by je o Kristu ještě jako o člověku, třebas povznesenějším nad ostatní lidi, ale nikdy ne o Kristu jako Bohu. Upírajíc je Kristu Bohu, upírá je Bohu vůbec. Zasahuje tedy v jeho osobě Boha v srdce. Ostatně, chce jediné nastolit místo Boha člověka a tomu se pokorit ve svém srdci. Chce učinit lidstvo bohy, k čemuž třeba odstraniti Boha jediného a nesmířitelného, Toho, který jest. Křesťanství uznává jediného Boha. Je to Bytost a »podstatnou podmínkou Bytosti absolutní jest osobnost. Idea Bytosti absolutní nutně obsahuje i život, osobu, vědomí.« (Ib. 5.) Co však praví sofistika a atheismus? Odstranit Boha nemůže, neboť čím by pak vyplnila srdce lidská? Ta srdce musí milovat, musí se klaněti. Ale čemu? Nicotě. Či ne Nicotě? Vždyť sofistika upírá Bohu osobnost. Upírajíc Bohu, Bytosti absolutní, osobnost, popírá Boha vůbec. Neboť Bůh jest nutně esenciálním životem. Takovým rozhodně není abstraktní Bůh Renanův, Schellingův a Hegelův. Něčím neskonale vyšším, než Bůh, jest jím člověk, proto jest zbožňován na místo Boha. Člověka učinila centrem všeho, oddálivši Boha. Dílem Božím jest Církev, jsou ty velebné nauky, které byly vsety Kristem do tohoto světa, jest jím Pravda, již bylo oblaženo srdce lidské. Jako jediná toliko jest Pravda, tak jest jediné i náboženství. Atheism mluví o úctě ke všem náboženstvím. Pochopitelně, neboť ta náboženstva jsou dílem lidského rozumu, uplatňuje se v nich země místo nebe. Jsou dotknutelná, úslužná, poddajná a dají se zpracovati a měniti. Není takovým náboženství pravé, náboženství Kristovo. Ono »jest darem Boha, oním darem libovolným a dobrovolným, jenž by mohl i nebýti a jež Ježíš Kristus zvěstoval Samaritance. Je

to náboženství božské a Bohu se podobá. Nese na sobě jeho pečeť. Dokonaný, absolutní, absolutně božský, katolicism, opatřený svými dogmaty a svými svátostmi.« (Ibid. 123.) Jest nedotknutelný a neměnitelný jako Bůh, který ho přinesl, je nedotknutelný a neměnitelný. »Katolicism je celý z jednoho kusu. Je veskrze božský.« (Ibid. 124.) Vládne nad člověkem a nutí ho pokleknout. Bůh stvořil svět, dal mu zákony určité. Nuže, atheism tvrdí, že ty zákony jsou neměnitelné a zasahuje-li Bůh přes to v ten stroj, jaký zde v přírodě zříme, dopouští-li třeba, či sám vykonává zázrak, celý řád ruší. Zapomíná úplně, že, tvoře, jednal tak svobodně, že má tudíž právo, volně se stvořením nakládati. »Stvořil-li, tedy i spravuje, nebo jinak řečeno, pokračuje v tvoření.« (Ib. 71.) Moc, již měl při stvoření, má dosud, a i tu svobodu, by jednal, jak sám bude chtít. Zázrak ostatně neruší nikterak vědy přírodní, ani přírody samé, on jim jednoduše vévodí. Tak na př. zázračné vyléčení nikterak neničí medicíny. »Jsou to dvě různé aplikace síly, jež léčí. Jedna jest souhlasná se řádem přirozeným, druhá nikoliv. V tomž celý rozdíl. Tato síla, nehmotná o sobě v obou případech, působí přece na hmotu. Nechť člověka zachraňuje před smrtí modlitba nebo chléb, tajemství, jež v něm život probouzí, jest v obou případech nehmotné jako život, k němuž se vrací a jako zákon, jenž velí tento návrat.« (Ib. 60.) Jestli Kristus otevírá zázračně zrak slepému, nesvrhuje tím medicíny, to by bylo jen tehdy, kdyby bláto samo nemocné oko zyléčilo. Popře-li se nadpřirozeno, dospěje se k té nevědomosti, již Renan přisuzuje dobám naivním, pravě: »Tehdy zázrak se nejevil jako něco nadpřirozeného; zázrak byl řádu obyčejného, nebo spíše, nebylo ani zákonů, ani přírody pro tyto lidi.« Jinými slovy: Popřením zázraku nadpřirozeného dospívá k zázraku-pravidlu, zázraku přirozenému a pozbývá zákonů.

Katolicism hlásající Boha osobního, tvrdí, že stvořil svět, řídí a zachovává. Duch lidský a vesmír mají důvod svého bytí v zákonu svrchaném, ve »Slově, v němž Bůh rozjímá bytosti a zákony; a přece duch lidský a vesmír hmotný jsou dokonale rozdílny.« (Ib. 105.) Vesmír jest rozdílnou substancí od substance božské, není Bohem. Rovněž duše lidská jest realizací idee, Bohem rozjímané, není však Bohem. V tomž tkví vzájemnost světa viditelného a neviditelného, že oba mají svůj arcitýp v témže slově. »Pravidelnost, harmonie, geometrie, krása, hudba jsou vepsány do světa jednoho, jsou vepsány do světa druhého, a jsou vepsány v kombinaci obou světů.« (Ib. 105.) Člověk ruší

svobodně harmonii hříchem, aniž Bůh, jenž neobmezuje svobody člověka, mu zabraňuje. Křesťanství odděluje Boha od stvoření, připisujíc absolutno toliko Bohu; ale tvrdí, že vtělením Slova byl Bůh sjednocen s člověkem, a skrze něho s přírodou, aniž byly smíchány. Jako by zbožšťovalo člověka a zlidšťovalo Boha, ne-směšujíc je.

Kniha Hellova je velikou apologetikou strhujícího učení, přineseného Kristem, svěřeného Církvi a jí vždy propagovaného filosoficky a věcně. Dotkl jsem se zde trochu otázky substance Boží a vesmíru, souladu mezi řádem přirozeným a nadpřirozeným, hodlaje o ostatních pojednati příležitostně: při filosofii, umění, kam všude vnesla církev nové názory, vdechlo nový, opravdový život. Hluboká znalost filosofie a umění vynášejí nové a nové myšlenky, opět do popředí staví tu onu otázku, umělecky přímo

a několika tahy vystavují našemu duševnímu zraku dílo odpůrců, proti nimž tasí meč; věřící a proto mající právo promluvit — Credidi, propter quod locutus sum, —, mluví hned něžně, hned silně, ale vždy mluví Pravdu, jsa pod hledem Božím. Nezná úskočnosti ve svém boji. »Třeba dáti průchod spravedlnosti a konati ji, protože spravedlnost jest právem a povinností. Jest ve spravedlnosti síla, již každý pociťuje, síla spasná a útěchyplná. Tomu, jenž se zbavuje dobrovolně této svaté moci, nechybí toliko obratnost, chybí mu velikost a vznešenost.« Vlastní slova Hellova, uvedená ve spise, než začíná objasňovat Hegela, jsou plnou náповědí, co chce a věští, že všeho dokáže. Jest s tím »in quo omnia constant«, je tudíž nepřemožitelný.

»Harmonii, harmonii, harmonii

(Pokračování.)

JAR. ZNOROV:

Č E S K É M U S R D C I

(Patriarchu A. Jiráskovi v nezměrné úctě.)

Hle, divých běsů rádí kolem krutý hněv,
sten slyšet nešťastných obětí v temnou noc —
a všecka pomoc lidu zdá se už marná.
Nás zbylé roztrhali na řad na kolik
a strhli mezi námi lásky pravé mosty;
jich šípy otravné nad hlavou nám sviští.

A nejhůř rádí v řadách našich dětí —
Jak drobných písklat kterým hnízdo strhli,
tam slyšet vyplašených bolný pláč.

Však povstal velký kněz už mezi námi
a srazil hloučky všechny v jeden pevný svaz:
»Ne mečem rozplášíme divých běsů hněv.
Jen bohů dobrých za pomoci klesnou
ta k ráně smrti napřažená rámě.«

Své srdce vlastní, kaditelnici vzácnou,
v svých rukách pozvedl — a vysokým šlehem
hned vzplanul rudě oheň jeho posvátný.
A všecek lid hned zved' obětnice svoje.
A všechny plameny se sloučily v jednu — — —
velikou žertvu — — — — —
— — — — — I zmizeli běsi.

A rudý ohňův svit pad' na tváře ztuhlé
všech obětí mrtvých,
jak velké ohně panychidy slavné.
A těm, kdož zranění sténali při cestách,
zář tajemných těch světél lásky přinesla
zas sílu života a nadějí nových.

— — — — —
Pak zhasili ohně. A zbylým olejem
tím vonným vlastní krve své sytili
své bratry žíznivé a hladem klesající.

Prof. Dr. JOS. NOVÁK:

U Č I T E L A Ž Á K.

Tajemství výchovy spočívá v tom, pokud a jakými prostředky učitel dociluje, aby žák srovnal svou vůli s vůlí jeho. Výchova se daří, pakli poměr vzájemný jest dobrý, t. j. je-li u žáka aspoň z valné části dobrovolná poslušnost vůči učiteli a u učitele pevná blahovůle oproti

žáku. Nedocílí-li učitel správného vyrovnání mezi sebou a žákem, pak výchova jistě ztroskotá.

Buduje tedy výchova na třech faktorech: předně na zvláštním konstituování duše žákovy, která v souboru svých mohutností, vloh i sklonů liší se od duše člověka dospělého a vyžaduje

proto také jiného hodnocení, dále na osobnosti učitelově, a konečně na látce, s níž se učitel a žák zabývají.

Paedagogika posledních dob věnovala svou pozornost hlavně látce učební, kterou upravovala dle přísných požadavků rozumových a v ní viděla kořen veškeré výchovy. Tímto duchem jest ovládána paedagogika Herbartova, která rozumářskou, spekulativní cestou, obdobnou oné, jaké se užívá v badání filosofickém, chtěla stanovit zákony, jimiž se duše dětská ve svém vývoji řídí. Ducha této paedagogiky jest dosud cítiti na našich školách, hlavně působením faktorů vyšších.

Veliký význam, který pro výchovu má osobní vliv učitelův, se nikdy nepopíral. Bohužel, na učilištích, v nichž se připravují budoucí učitelé mládeže, nepečovalo se téměř až dosud o to, aby se v kandidátu učitelství nebo profesury pěstovaly ony rysy osobnosti, které pro výchovu jsou nejceněnější. Taková výchova předpokládá mravní výchovu charakteru, která na našich školách vůbec a hlavně na středních a vysokých se nepěstuje. Výborné rysy osobnosti, kterými se vyznačují někteří učitelé, pocházejí ze zdrojů docela jiných, než jest oficiální výchova na středních a vysokých našich školách.

Hlavní chybou, že učitel nedovede účinně působiti na nitro chovancovo — a v tom spočívá výchova — jest to, že ho nezná v jeho odchylnosti a že žáka, hlavně na školách středních, namnoze posuzuje jako člověka sice dospělého, třebaže ne tak duševně vyvinutého. Toto stanovisko jest však mylné. Žák ve svém vývoji není »člověk dospělý ve zmenšeném měřítku«. Ani tělesně a dokonce ne duševně. Duše žákovská má docela jiné rozdělení svých sil a je ovládána zcela jinými instinkty a sklony, než duše člověka dospělého. Nazírání, cítění a hlavně hodnocení jest u žáka prováděno — abychom užili obrazu z Kanta — dle docela jiných kategorií, než u člověka dospělého. Proto učitel, který si toho není vědom, nedovede často pochopiti jednání žákovy a vinu tohoto rozporu hledá ve špatných stránkách žákovy duše, kterých tam třeba ani není. Ostatně zjev ten jest všeobecnější. V životě veřejném, ať literárním, nebo politickém, jsme často svědky úporných bojů, které vznikají jen proto, že generace stará nedovede chápati duševní svět mladé a naopak. Kdo chce působiti výchovně, musí především pečovati o pochopení duše chovancovy, aby pak mohl házet zmo výchovy na úrodnou půdu jeho duše a nikoli jen na skálu.

O duši žákově nepoučí učitele vysoká psychologie knižní, jak se pěstuje na školách. Ta

jest příliš abstraktní, pojmová, a spekulativní. Snaží se duševní život lidský, který jest tak bohatý a nevypočítatelný, znázorniti suchým schematem, které by se hodilo na všechny. O zvláštních hybných silách v duši člověka a hlavně člověka mladého, o sklonech, pudech a touhách mladé duše, kterou možno v jednotlivých okamžicích jejího vývoje jen intuitivně zachytiti a pochopiti, ale nikoli spekulativně, t. zv. vědeckou methodou analysovati, nedovede říci ničeho. Jest to už proto nemožno, ježto každá duše jest jednotka, od ostatních odlišná a reagující svým způsobem na popudy vnějška.

Chce-li učitel vniknouti do duše chovancovy, musí k tomu více užívati srdce, než rozumu, musí míti schopnost, vcítovati se do skutečného života svého okolí a odtud získávati pravou životní moudrost. Průpravou nutnou a nejlepší k tomu jest důkladné poznání sebe. Kdo zkoumá a uvědomí si svou povahu vlastní, kdo si upřímně dovede představit, jaké pohnutky vnitřní stojí za jeho jednáním — a ty, zvláště u činů t. zv. šlechtných, jsou často jiné, než ty, které veřejně přiznává — ten pozná, jak často t. zv. cnost stojí na slabých základech a jest možná jen proto, že buď nebylo příležitosti špatně jednati, nebo že hrozily ze špatného jednání nepřijemné následky. Kdo upřímně jest schopen přiznati pravdu, musí doznati, jak málo konáme dobra pro dobro samo, častěji však proto, že konání to přináší nám užitek, ať už ve smyslu pozitivním, nebo negativním. Který učitel takovou revisi svého nitra provede, získá schopnost, rozuměti jiným a i oprávněni, souditi činy žáků a vyslovovati o nich svůj ethický rozsudek.

Duševní styk se žáky se daří učiteli snadněji, když jest ještě duševně mladý, když jest schopen reminiscencí na svou dobu studijní, na pohnutky, které tehdy řídily jeho jednání. Pak nestaví se proti žákovi hned s počátku ať nedím nepřátelsky, ale jistě cize, nýbrž jest schopen vpraviti se do jeho myšlenkového oboru a užití správné cesty k vedení. Učitel ve škole nemá se na život a přestupky žáků dívat okem kriminalisty, který vidí jen obsah činu a nestará se o vnitřní pohnutky, nýbrž okem psychologa, který ze znalosti povahy žáků dovede vycítiti i motivy činů a má pro ně proto jiné hodnocení. Jak často liší se učitel v posuzování od žáků, kdo jest žákem hodným a kdo nikoli. Hodným jest ten, kdo se snaží učiteli všemožně vyhověti, kdo při každé příležitosti jej uctivě zdraví a své služby mu nabízí, kdo při vyšetřování staví se na stanovisko učitelovo a jest odhodlán pověděti, kdo jest pachatelem některého studentského kousku. U spolužáků však za hodného

soudruha často neplatí. Kdo hlouběji zkoumá motivy, které řídí takovou povahu, pozná často, že za okázale projevovanou ochotou skrývá se snaha, aby učitel při posuzování jeho měl mírnější měřítko a prozrazení pachatele-spolužáka poukazuje často na slabost charakteru, který není schopen trpěti pro společnou věc a jest sobecký, ba i zbabělý.

Při svém výchovném působení má si býti učitel vždy vědom, že žák jest bytost dosud nezrálá, ve stálém přerodu jsoucí, zmítaná od extrému k extrému, jak které sklony nabudou v ní okamžité převahy. S člověkem nemocným nutno zacházeti jinak, než se zdravým. Ošetřovatel musí přeslechnouti leckteré neuvážené slovo, které se přičte chorobnému stavu. U žáka neustáleného a možno říci stále duševně nemocného dlužno voliti metodu podobnou. Nerozvážené slovo nebo čin žákův netřeba vždy vztahovati na celý jeho charakter a dle něho pak upravovati nějak cize svůj poměr k němu. O nerozváženém slovu často nitro jeho ani neví, žák necítí, že provádí něco nedovoleného, mnohý čin jest pouhé gesto, k němuž byl žák vydrážděn svou ješitností a pseudo-hrdinností. Učitel má zachovati i pak vůči žáků stejnou blahovůli a třeba i zapřením sebe má v žákův probuditi lepší stránky a zjemniti jeho cit. Ješitnost, touha po vyniknutí a uplatnění se, sociální instinkty, velikášství a touha po neodvislosti jsou v mládí až chorobně vyvinuty a potřebují správné funkce spíše, než potlačování, aby na nich vyrostly cenné vlastnosti charakterové. Žák dobře cítí — třebaže toho nepřizná — že nedostačuje svým duchem, aby se vyznal v otázkách životních, jimiž se musí prokousávati. Buďto se rád přimyká k dospělému, k učiteli, který jej nepokořuje, který jej bře vážně a umí jej vyváděti z duševních nersrovnalostí a konfliktů na správnou cestu. I trest z ruky takového učitele přijímá bez pokořujícího dojmu, že byl znásilněn, když ví, že učitel pro trest má důvod, že jím nechce žáka pokořiti, nýbrž přiměti, aby byl lepším.

Dobrý poměr učitele a žáka vyznačuje důvěra vzájemná, jakou k sobě mají. Bez ní dobrá výchova je nemyslitelná. Učitel má býti pro žáka autoritou a tou není, když žák k němu nemá dostatečné důvěry. Učitel může tu jíti dobrým příkladem napřed a míti důvěru v žáky. Ti pak oplácejí mu stejným. Kde profesor vidí ve studentech jen zbučníky, kteří mají na mysli, jak jen by něco uličnického provedli, nebo lenochy, jichž tužbou je, všechno »odšvindlovat«, tam jistě nevznikne správný poměr, jaký má býti mezi učitelem a žákem. Nedůvěra se strany u-

čitelovy jest jedem pro povahu žákovu a vyvolává v ní na povrch z bahna ony špatnosti, které jí na počátku styků vlastní nejsou. Učitel má vyvolávati »hrdinu v duši žakově«. Přirozeně dočká se učitel zklamání i u těch žáků, k nimž důvěru měl. Ale to má mu býti pobídkou, aby hledal příčiny svého nezdaru nejen v tom, že důvěru poskytl, nýbrž v celém okolí a životě žakově, a i v povaze své.

Vzpomínám si, jak za svých studií těžce jsem nesl poměr, v němž mezi mnou a učitelem nebylo důvěry. V dotyčném profesorovi — a nemohu se toho dojmu zbaviti ani dnes po více než patnácti letech — viděl jsem policejního úředníka, jehož úlohou jest, pátrati, kdo není připraven a dáti mu pak špatnou známku. Měl zavedený systém puntíkový za každý přestupek, pro jeval velikou radost, když mohl některého živějšího hochu a tvrdohlavce při nějaké nesprávnosti chytiti a jemu výsměskem nebo posláním zprávy o tom domů k podpisu mnoho trpkých chvil způsobiti. Moje nedůvěra k němu vyrostla tak daleko, že při českém diktátu jsem jej — přiznávám se, že nesprávně — podezříval, že úmyslně špatně vyslovuje, aby nás spletl. Připomínám, že nepatřil k učitelům nejprísnejším; i takového jednoho, před kterým se vše třásl, měl jsem rád, protože jsem měl důvěru v něho. Důvěra, kterou má učitel k žákovi, má význam i pro budoucnost, neboť vychovává hochu k samostatnosti a k vědomí, že to, co činí, jest správné. Anglický filosof Socke napsal: »Čím dříve budeš svého syna považovati za muže, tím dříve v muže vypěje.«

Ze vzájemné důvěry, která má panovati mezi učitelem a žákem, vyplývá na straně učitelově blahovolné chování oproti žákům, na straně žáků úcta k učiteli. Blahovůli přibližuje se učitel k žákům a stává se sám opět žákem. Učitel, který dovede míti účast na životě studentů a nemluví s nimi stále jen kantorsky a povýšeně, ovládne snadno jejich duševní názory. Žáci pocítují uspokojení, že učitel je pokládá již za osobnosti, které mají už právo na samostatné myšlení a rádi pak přijmou i napomenutí. Takovým způsobem vybíjí se v nich touha po svobodě, která jest tím silnější, ježto život školský přináší jim málo, co dělati mohou, ale za to více, co dělati musejí, nebo nesmějí. Musejí se učiti, musejí poslouchati, musejí dávatí pozor a pěkně seděti, nesmějí kouřiti atd., ale málo jest toho, co by mohli dělati, a je to zajímavé. V žácích má proto učitel viděti bytosti, které potřebují rady a pomoci, má najíti v duševním světě žáků činnosti, jež je těší a jsou též článkem výchovy. Jest pak to též nejvyšší, čeho může

učitel u žáků docíliti, to jest, býti jim skutečně rádcem.

Blahovolné chování učitelovo k žákům znamená snad snížení požadavků oproti žákům. Myslím právě naopak. Žák k učiteli, který jest oblíben pro lidskost, nutně se chová lépe, než k tomu, jenž jest mu cizí. Učitele oblíbeného nechce si rozhněvati, pracuje mu proto více a stáleji. Též v chování osobním jest žák blahovolným chováním učitelovým nucen k oplácení stejnou mincí. Učitel, který vždy k žákům zdvořile se chová, za prokázanou úsluhu děkuje a prosí, když něco potřebuje, v hovoru neužije hrubého názvu nebo podezření, tomu se přihodí zřídka, že žák se chová k němu vzdorovitě a hrubě. A stane-li se tak, tu stačí učiteli, poukázati na rozdíl chování jeho (učitele) a žáka, a to působí daleko účinněji, než brsknutí napravní. Pak žáci snaží se učitele předstihnouti ve zdvořilosti a přestanou v něm viděti tyрана, který si smí dělati vše, i co jest proti disciplinárnímu řádu, beztrestně. Přátelský a srdečný poměr, který mezi učitelem a žákem má býti asi takový, jaký jest mezi umělcem-mistrem a jeho žáky, musí vyvěrati z osobnosti učitelovy

a nesmí býti snad familiérním proto, že jest poměr takový nejpohodlnější. Učitele slabocha, který žákům vše dovolí, nemají tito přece rádi. Učitel i při své blahovůli, která jest formou styků, může a má si vymáhati splnění povinností od žáků. Platí tu přísloví: »Suaviter in modo, fortiter in re.«

Styk mezi profesorem a studentem i při výborných vlastnostech učitelových přinese vždy ještě řadu konfliktů. Škola nebude nikdy rájem. Znamená vždy omezení svobody žákovy, vytrhuje jej z rodiny, ze sladké nečinnosti, nebo bezmyšlenkovité hry, vnucuje mu povinnost a nedbá jeho individuálních tužeb po ulehčení. Ale to již jest dáno v povaze věci. Tato omezování působí, že se dráždí vrozené špatné sklony žáků a tito jsou strhováni k nerozvážným skutkům. V duši žáků jsou skryty vášně a pudy dobré i špatné a špatné snadněji nabývají nadvlády nad jedním. Z této nadvlády nižšího pudového života má učitel žáky vyváděti, což jistě lépe se mu podaří, když se žáky má soucit a s láskou posiluje v nich život vyšší, než když všechen individuální život, kterým se mládí vyznačuje, bezohledně potlačuje.

JAR. ZNOROV:

V Ě K Y

Sloky v prose. — F. D.

Nad proudem nezměrných věků vzdouvají se
vlny Času.
Plynou tu mrtvolky pochybeného žití, plnou tu
gondoly ne zlého, ale mělkého života.

A vlna padá, vzdouvá se, tříští a pění —
Nad jejím povrchem vstávají ti, kdož pochopili,
co pravda je věčná —

Nezměrné nadšení ztravuje jejich tělo — a oni
vzdušní plnou nad proudem hmoty.

Pak přijdou nové idee, nové zápasy, nová
zvlnění —

A zase plnou životy zašlých životů, jen
jiná zranění, zas plnou gondoly, jen jiná zbarvení.

Jen jedni jsou stejní: kteří pochopili. Duše
jejich plnou nad zvlněním času a podávají si
ruce s duchy minulých věků —

Nová staletí —
Ti jedni jdou opět po břehu žití, sbírají bezcenné lastury, vyhozené proudem.
A život plyne, plyne, staletí zmírají s těmi,
kteří žili jenom v nich.
A nad proudem Času spojují se ruce těch, kdož
pochopili význam pravého štěstí.

JOSEF KRLÍN:

NĚKOLIK ÚVAH Z NYNĚJŠÍ DOBY

Nazval bych nynější dobu dobou ulice. Ulice povykuje a hřmotí a hřmotem tím jsou zastrašováni všichni a zpracováváni. Čekalo by se, že intelligence bude určovat dráhy a směrnice celému

dalšímu vývoji. A zatím? Kam se poděla? A jestli je, pak je tak slabošská, že se třese říci otevřeně své ano, nebo své ne a zalézá před každým sebe menším dupotem pod peřinu, jako by

utíkala před hromem a bleskem. Ci již tak hluboko zapadla do bludu, že nerozezná Pravdu od nepravdy, spravedlnost od bezpráví, Dobro od šeredna? Ulice pozdvihla — a jediné ta jest důslednou — své ostré hlasy proti Římu, proti klášterům, proti církvi a všemu nejsvětějšímu, co jí bylo vštípeno na strom lidského života, a hned od nejmenšího pisálka až do největšího žurnalisty všichni strhli křik proti nim a proti reprezentantům její vychrlili tito ďábelští chrličové spoustu obžalob a nadávek, samou špínu a samé lejno svých nečistých niter. Ulice, vychovaná klamnou a falešnou rhetorikou, hned žádala vyhnání mnichů z kláštera emauzského, jako škůdců národního života a žurnalistika hromadila klep na klep. A za těmi jako moderní rytíři přihnula se vláda v automobilech a okupovala, aby chránila před násilím. A kdyby ta ulice žádala stržení kostelů, rozmetání jich jako stánků Boha, který by mohl trestat, odpoví se jí: »Historicky jsou to cenné památky, i umění jich bude žet, ale ostatně jednáte podle svého svědomí.« Byly jednou uvolněny všechny uzdy a popuštěny, a dnes se již v běhu nedá nikdo zarazit. A tím méně, jestli se bude ten dav jen štvát a podněcovat. On nemyslí, on neuvažuje, on jen se řítí slepě vpřed, kam ho táhne vášně a okamžitý nápad. Dnes jása někomu, zítra, když se ten někdo proti němu postaví na odpor, bude mu klnout a ho nenávidět. To není materiál, z něhož se vytvoří velcí a šťastní lidé lesklými a bombastickými frásami. Třeba mu dát Pravdu.

*

Boj, jenž začíná se rozvíjet, dal by se nazvat ne bojem o katolicismus, nýbrž bojem o Boha. Heslem dne jest úplná emancipace, emancipace od všeho, čím dříve lidstvo žilo a rostlo a tudíž v prvé řadě od Víry, jež prý ruší společnosti svobodu a tím svobodu člověkovu vůbec. A ukázalo se, čeho nikdo nečekal, že totiž člověk stále a vždy něčeho potřebuje, co by mělo nádech velikosti a zdálo se býti ideálem. Když sofistika zbortila nebo aspoň zviklala v lidstvu pojem Boha a náboženství, když v důsledku toho zvrátila a zničila všechnu mravní odpovědnost a dopřála zvuře vášním lidským, když zřela výsledky svého vychování, zastavila se a chtěla nitro lidské vyplnit jinou ideou, ideou nacionalismu. Již nynější doba nám ukazuje, že je to jen slabá náhražka válečná, která potrvá čas a musí býti nahrazena něčím větším a trvalejším.

Moderní lidstvo chce odstraniti Boha. Nevidí, neb nechce viděti, že tím národ zhyne anebo bu-

de věčně nespokojený a rozervaný. Odstraní-li Boha, odstraní závaznost mravní, mající ve Věře svůj základ a co pak chtějí? Na nějaké světské morálce chtějí vybudovat lidstvo, dokazuje jen, jak neznalí jsou ti vůdci srdce lidského. Německý myslitel a básník Herder, umíraje, zvolal ku jednomu ze svých oddaných přátel: »Dejte mi velké myšlenky!« Nynější lidstvo křičí: »Dejte nám chléb!« a jeho hlas jest pravdivý až přílišně. A když toho chleba mu nebude dopřáno? Zemře. Léon Bloy pronesl kdysi slova hluboce pravdivá, jež by si ti dnešní svědčové měli vepsati do svých mozkovic: »Z národů, jimž se vezme Bůh, vyvádějí se pouze otroci.« Člověk měl bázeň před Bohem, jež jest znamením synů Božích; to byl křesťan, který miloval. Nynější lidstvo místo Boha zbožňuje sebe, svoji pýchu, své Ego. Odvrhuje božské zákony, aby stálo pod zákony státními, jež jsou chráněny bodáky; a to lidstvo má ve zraku jen výraz nenávisti a vzpoury. Láska nahrazena jest egoismem a sobectvím.

*

Příznačnou jest v naší době vystupňovaná žádost po penězích, koření se Zlatému Teletu. Všichni se před ně vrhají, házejíce v jeho rozžhavené břicho svou čest, blaho svých bližních, zkrátka vše. To bezcharakterní keřasství, to vysávání nejen že neustalo v nové republice — myslilo se, že je odstraněna láska k vlasti — ono se stále zvětšuje. Na jedné straně jest nahromaděna kupa tisícovek a na druhé bída. Naši bohatci zaplňují vinárny a kavárny, bavíce se za peníze, jež sedřeli s těl chudých, s nevěstkami a různými těmi emancipovanými dámami, zapíjejíce republiku. Chudina zase se začíná stavěti do front. Však i ten chudý se chce bavit. Což dovolen je toliko bohatým ten požitok? Jen se podívejte do těch různých restaurací a hampejzů v nynějším masopustním čase. S hnusem odtud musíte utéci. Taková je tedy ta nová radost, to nové štěstí?

*

Naše české ženy, pokrokové či socialistické — nevím již, jaký titul je zdobí — ale jistě inteligentní, vytyčily též svůj program. Bylo to nezbytno. Moderní muži vynikli tím, že dělali jen samé programy a proto ženy, kdy jsou jim učiněny rovnoprávnými, musí si počínat taktéž. Ale spoň v začátcích, později jistě budou rozumnější, jsem o tom přesvědčen, až je budou výsledky těch programů mrskat a šlehat. Nuže, stojí za přečtení ten program. Jistě každá dobrá matka má na zřeteli blaho a šťastnou budouc-

nost svého dítěte. Když jsem jako student odcházel z domova studovat, a ještě dnes, ta prostá žena venkovská, již bych však nedal za milion těch pokrokových, mě žehnala a žehná, říkájíc: »Nespust se Pána Boha a bude z tebe hodný člověk.« Dnešní ženy, městské a svobodné, hlásají: »My chceme vychovat své děti bez Boha (ony by napsaly: b e z b o h a), nechceme znásilňovati jejich útlé rozumky hloupými výmysly temného středověku, ale chceme je vychovati v osvícené lidi.« A zdá se, že ty děti se stávají osvícenými, až to světlo mrazí. O tom by snad mohl leckterý pan učitel napsati pěknou kapitolku již dnes, a což teprve po letech. Když dnes se dítě vysměje a pokřikuje po knězi, je to pochopitelné. Když totéž dítě si nevází učitele, je to též pochopitelné. Totéž dítě se oboří na svoji matku a dovede jí říci: »Ty nejsi o nic lepší, než já!« Proč by si tak nemohlo počínati vůči lidem cizím. Či snad k cizímu bude cítit úctu?

Svoboda vyžaduje rovněž, aby byla provedena rozluka manželství. A proto naše ženy, aby byly svobodny, přijímají ten požadavek samo sebou. Pan dr. Bouček již za ně promluvil a jeho slovo nalezlo v parlamentu ohlasu. Lze jen čekat na další. »Hrozné jest žít společně s mužem, jenž se mi hnusí, jenž je tvrdý, nevěrný atd.«, říká žena, zatím co muž říká totéž o ně. Pravda. A je toho prý vino křesťanství, které svátostí stavu manželského ty dva lidi na věky slučuje. To se neví, že kněz by nikdy neoddal bez vzájemného svolení. Jestli slečna Zemínová, jejíž hloupost právě tak obdivuji, jako její drzost, mluví při této věci o zaprodanosti kněžstva, pak vystavuje zase jen svoji nevědomost a chvástavost. Nuže, podstatnou složkou svátosti stavu manželského jest obapolná shoda, jest Láska. Ovšem ne láska, trvající pokud kvete tělo, řekl bych, jen živočišná, nýbrž Láska opravdová, jež jest založena na účtě a víře v ženu a podepřena vědomím nesmírné odpovědnosti před Bohem, jenž dva lidi prostřednictvím kněze spojuje. Ustupuje-li láska penězům, či jiným podobným prvkům, jak je tomu u našich buržoá a z valné části u nynějšího lidstva, pak se nedivím, když po roce, stráveném společně, odchází muž i žena hledat náhradu a klame jeden druhého. Základní chyba tkví v rodině. Naše milostivé paní a bohužel mnoho našich matek, nevychovává svých dětí na pevných zásadách, mnohé nevěnují jim ani příliš pozornosti, vždyť jsou od toho kojné a chudé matky jsou jinak zaměstnány a tak do života přicházejí jen loutky, opravdové loutky, rozmarné a nepatřící na nic vážné, ani ne na manželství. Musí tak být,

aby byly zaopatřeny, tak soudí ženy; třeba, aby někdo obstarával domácnost, filosofují mužové. Ovšem, když byli dva lidé oddáni před Bohem, byl jejich svazek nerozlučitelný. Byla prováděna tajná prostituce a dnes, když nastoupí rozluka, bude ta prostituce veřejná. Jiné změny nebude, tahle jedna dostačí. O děti již bude nějak postaráno, a když se jim nedostane lásky od rodičů, nechťsi.

Dnes jsou v mnohých rodinách svazky manželské značně uvolněny. Dlouhá, mnohdy čtyřletá odloučenost obou manželů shladila lásku, muž žil, jak se mu zlíbilo a žena rovněž. Nebylo síly, jež by utužovala věrnost, přísahanou u oltáře, ježto byla opuštěna Víra. Svědomí se pomalu otupovalo, až se otupilo docela. Vidím jedinou cestu, jež by aspoň z části dovedla přivést nápravu, a tou jest návrat ke Slovu Páně. »Každá žena, jež nevloží Nadpřirozeno do svého života a do všech obcování a zaměstnání svého života, jest prostitutkou — účinně a skutečně,« praví již jednou citovaný Léon Bloy. Naše žena to nadpřirozeno ze svého nitra vytrhává a myslí, že teprve tehdy dosáhne naprostého Pokoje, až je odstraní ze svého nitra úplně. Čekejme!

*

Katolická strana! Teď se o ní tolik mluví, a ostatně napadne to pokaždé, když se uslyší, jak třeba nějaký pan F. V. Krejčí, či jiný vrcholný řečník a filosof z povolání pronese věty: »že musí býti odstraněn katolicismus« a kdesi cosi, neboť těch vět je tolik, že by bylo třeba hlavy větší, než mají ti noví reformátoři dohromady, abychom si je zapamatovali. Nuže, co vlastně je ta nová katolická strana? Chce býti, či má býti stranou, spočívající na pevných základech, položených Kristem před devatenácti sty dvaceti lety. Chce pokračovati v díle, jež započali svatí apoštolové a mučedníci. To znamená, že musí býti proniknuta Vírou a Láskou, že musí kolem sebe rozsévat toliko Světlo a odstraňovat tmu, jíž dnes jest zastřen svět tak silně, že nevidí, jak se řítí do propasti. Musí nebojácně, proniknuta jsouc pravdou a vedena jsouc pravdou, říci všem ostatním do očí, že lhou a klamou jiné, jako sebe. Aby to mohla udělat, musí vyvrhnout ze svého středu všechn hnis a všechnu prostřednost. Musí býti tak pokornou, že si přizná své chyby, odstraní je a založí nový svůj život na Skále. A ten život bude velký a bude i svatý a nebude se bát, i kdyby proti ní stály rozvášněné davy. »Kdo není se mnou, proti mně jest,« řekl Kristus. Musí se buď celá přiklonila cele ke kříži, jím, z něho a pro něj žít, nebo zoškliví katolicismus i tomu nejmírnějšímu

z našich odpůrců. Kompromis zabíjí ideu, zabíjí i dílo. Katolík musí býti výkvětem pokolení lidského, plný milosrdenství a lásky, pachtící se po Krásnu a Pravdě a Dobru a taková musí býti i strana. Jinak nastupuje zde odporné schisma, překážející jen universálnímu rozpietí katolicismu. — Bude taková ta naše nová strana?

*

Svět. Roku 1846 zjevila se Matka Boží, Maria Panna na La Salette ve Francii a pronesla k Melanii tato slova: »Rámě mého syna jest již tak těžké, že je nemohu udržeti, aby vši váhou nepadlo na ničemné pokolení lidské!« Tak asi vyznívají ta slova. A co říci o dnešním světě a o dnešním lidstvu? Udrží Matka Páně rámě rozhněvaného Soudce? Tehdy nebyl ten svět tak prohnitý a přece Marii razplakal. »Jest mrtvá víra, křesťanství pohřbeno. Jak chtěti, aby nepřišla ohromná neštěstí? Katolíci jsou tak nesmírně nevěrní, odpřírodnění, zblbení, zvláště v kleru, že se považují za hromosvody, zatím co nedovedou býti leč magnety blesku.« Tato slova, pronesená o Francii před deseti lety, rozbolestňují, ježto jich možno užiti i o katolících našich. Třeba prosit, aby bylo udrženo rámě Rozhněvaného.

*

VLADISLAV RŮŽIČKA:

NĚKOLIK ČASOVÝCH ÚVAH.

V poslední době, od té chvíle, kdy jitřenka svobody zasvitla nad naší vlastí, zápasí spolu hlavně dva názry o budoucím postavení katolické církve ve svobodné republice československé. Jeden názor, vycházející většinou ze řad nepřátel církve, chce úplnou rozlukou církve od státu. Druhý názor, jež propaguje několik hlav z katolického tábora, jest proti vši rozluce, a žádá urovnání, konkordát, soužití, asi podobné, jako bylo ve starém Rakousku.

Zamysleme se nad tímto problémem. Zkoumejme, který stav více prospěje církvi, jejímu vnitřnímu posílení, většímu prohloubení zásad křesťanských v životě jednotlivcově i společnosti, pronikavějšímu rozšíření království Božího na zemi.

Abychom předložené otázce porozuměli, rozeberme si stručně ideu církve a státu.

K jakému účelu svolal Kristus lidi?

»Bude-li království rozděleno, zpusťne a dům na dům padne«, proslovil Kristus. Ta slova napadají, když zříme, jak naše kněžstvo, nechápající vznešeného svého povolání, vrhá se do různých stran, bortíc tak samo, které má být zářným příkladem, Jednotu, tolik Kristem hlásanou a Svatou církví zdůrazňovanou. Jeden organizuje kněze do strany agrární, druhý do státoprávně-demokratické, třetí do křesťansko-sociální a dá se myslit, že tato řada není ještě ukončena. Zapomíná se, že jest kněz postaven do světa pro všechny, »aby se stal vším«, vrhá se a robí politiku a věřící, ti dobří a lačníci, pláčou. Ty různé strany, protináboženské a protikatolické je přijímají, věduce, že tím je rozbíjejí a rozbíjejí tím i katolicismus a kněžstvo neprohlédá. Chytá se slabého stébla ze strachu, že mu vše vezmou, zapomínajíc se zachytit břevna kříže, které nedovedly rozlámat a rozdrobit věky. Obracíme se na Vás, kněze, my mladí studující a prosíme vás, abyste se nepachtili po přízni davů, ale hledali nejprve království Božího. Poznejte již, že na vás z největší části závisí všechno, že k vám zvedají zrak ti tisícové venkovanů ještě věřících a trpících vaší nedokonalostí a vaším jednáním. Že k vám patří jako k lodivodům mladá katolická inteligence, chtějíc vámi býti vedena po moři a chtějící a pracující všemi silami o to, aby království Boží přišlo, království Míru a Pokoje, království Radosti a Lásky. Nezklamte nás!

» . . . svět všečen jest ve zlém postaven«. (I. epišt. sv. Jana 5. 19.) A Kristus přinesl spásu tomuto světu, ve zlu postaveném. Nepřišel zničit »zlý« svět, nýbrž zničit »zlo« ve světě, t. j. svět obnoviti, povznést, přiblížiti k Bohu. Lidé, kteří uposlechli Kristova volání, nazývají se nejprve »učedníci«, později »věřící«, »svatí« a »křesťané«; tvoří formální celek, jenž se zove prostě »církvev. Církvev má tentýž účel a totéž poslání, jako Kristus: obroditi svět — »ut Christus formetur in vobis.« Toho cíle lze dojíti dvojí cestou: cestou osobního mravního zdokonalování a cestou zlepšení společenských vztahů. Lidstvo není prostou summou samostatných jednotek, nýbrž lidstvo — to jest společnost. Proto křesťanství, má-li obroditi celé lidstvo, musí proniknouti nejen jednotlivce, nýbrž všechny společenské živly i vztahy, musí obroditi nejen individuum, nýbrž i celek, společnost. Tato spo-

lečnost nalézá své vyjádření ve státě. Proto křesťanství dosahuje svého cíle ve »svobodném« spojení církve a státu. To jest ideál »křesťanského státu. Úkolem křesťanského státu jest, aby uvedl do života politického i mezinárodního požadavky mravnosti, aby povznášel společnost do výše církevního ideálu, aby ji obrozoval dle obrazu a plánu církve Kristovy. Úkol křesťanského státu jest totožný s úkolem samého Krista: zničit zlo ve světě.

Křesťanský stát jest produševněn pravdou a láskou. Vláda křesťanského státu nespočívá na fyzické síle a moci, nežádá otrockého podřízení jednotlivců, nýbrž předpokládá svědomí, jež káže pracovat pro blaho lidstva. Práva křesťanského státu neplynou z lidského egoismu, nýbrž z mravní ceny člověka, jakožto obrazu Božího. Zákon ve státě křesťanském nezotročuje, nýbrž zdokonaluje. Panovník křesťanský není jen pánem a držitelem všech práv jako pohanský císař — on jest prvním vykonavatelem všech povinností křesťanských, prvním dělníkem na stavbě království Božího na zemi.

Takový jest úkol křesťanského státu, narysovaný v evangeliu a v učení křesťanském. K takovému ideálu pracuje církev. Povinností státu jest zdokonalovat své poddané, mravně je povznášet, »ut Christus formetur in eis«. Z toho plyne, že stát i církev pracují na stejném úkolu, za jedním cílem. Proto nedivíme se, že papežové stavěli se tolik proti odluce církve od státu. Pročítáme-li encykliky »Mirari vos« papeže Řehoře XVI. (15. srpna 1832), konstituci Pia IX. »Quanta cura« (8. prosince 1864), breve téhož papeže ze dne 15. ledna 1872, 6. března, 8. května, 9. června, 28. července 1873, 21. května 1874, encykliku Lva XIII. ze dne 21. dubna 1878 a ze dne 1. listopadu 1885 »De civitatum constitutione christiana« atd. atd., pozorujeme v tom jen úsilivnou snahu jmenovaných Otců, povznést stát k jeho pravému účelu, spolupůsobiti dle plánu Božího, aby lidstvo individuálně i kolektivně se zdokonalovalo v syny Boží a dědice království nebeského. Má-li se však vyhověti řečenému úkolu, jest hlavní otázkou, věří-li světská vláda v církev nebo nevěří — a zda opravdu všemi prostředky, zákony, mocí svojí spolupůsobí s církví k rozšíření království nebeského.

Tolik úvodem.

V Rakousko-Uhersku byla církev se státem sloučena. Spolupůsobil rakouský stát opravdu se zásadami církevními?

Nikdy.

Rakouský stát církev zprznil. V Rakousku byla církev otrokyní státu. Má-li míti tato věta

právního podkladu, nastíníme jen velmi krátce zotročení církve v »katolickém« (!?) státě.

Rakouský stát jmenoval většinou biskupy a ti musili složit před svým nastoupením přísahu věrnosti. První podmínkou jmenování bylo, že kandidát stolce biskupského musil být mravně i »politicky« zachovalý. Vláda jim udělovala různé tituly (excellence . . .); proto, kdo se jí nepovedl, jako zvěčnělý biskup Brynych, zemřel bez titulu. Každý pastýřský list byl předložen zemské vládě. Při poslední volbě arcibiskupa olomouckého přijel Duch svatý z Vídně v podobě Hussárka a »osvítíl« duchovní otce ještě před volbou. Vláda nastrčila nám cizince na stolec sv. Vojtěcha, jenž nerozuměl českému životu národnímu, neznal jeho tradic, jeho bolestí, ani tužeb, jenž neznal českého jazyka.

Zkrátka — církev byla státem protežována a bodáky i žandarmy chráněna — ale to bylo její zhoubou, a nepřijetí říjnový převrat, bylo by to její smrtí v našich zemích. Ta církev ve starých poměrech by byla neschopna života. Živořila by, zhynula by jako uschlá ratolest rakouské kultury.

Máme svůj samostatný český stát. Jaké chceme míti postavení církve v českém státě?

Chceme rozluku.

Proč? Jest česká republika také tak zločinná, jako Rakousko? Nikoliv. Tři sta let jsme se za ni modlili, po ní toužili, pro ni pracovali.

Z dvojího hlavně důvodu chceme odluku církve od státu:

1. z důvodu historického.

Jest jisto, že křesťanství dostoupilo svého vrcholu a lesku ne ve středověku, nýbrž v prvních stoletích křesťanských, v katakombách, v době pronásledování od státu, v době nenávisť se strany císařů. Tehdy byla církev vnitřně nejsilnější. Čím více však rostla její moc na venek, tím více upadala uvnitř. Rok 313 nebyl nejšťastnějším rokem pro církev. . . křesťanství mravně pokleslo, když se stalo státním náboženstvím a smísilo svoje evangelické zásady se zásadami římského imperia«, píše Petr Chelčický (»Sít víry«).

Přílišná vnější, světská moc církve nikdy nespokojila vnitřní tužbu nitra lidského. Petr Valdenský, Hus, Chelčický, Čeští Bratři, Savonarola, Luther zůstanou zářným pomníkem v dějinách církve; pádným důkazem, že církev jest v první řadě ústav, spočívající na čistě mravním základě, trvající na hluboké, účinné lásce ke Kristu, jejíž účelem jest posvěcení a spasení duší. Teprve ve druhé řadě a to pouze z přirozené nutnosti, z touhy po vzájemném obcování, stává se církev viditelnou jednotou, společností. Pě-

stuje-li však církev příliš tuto vnější formu na úkor svého vnitřního úkolu, zpronevěřuje se svému poslání. *Historia magistra vitae*. Vraťme se životem i zásadami k prvotní církvi svobodné, kde nevládla moc meče, nýbrž moc Ducha svatého, kde nehrálo teplo tučných prebend, nýbrž teplo lásky ke Kristu, na níž nespočívalo světlo paragrafů a vlídný úsměv císařů, ale požehnání Boží! Jen lidé nízkých názorů bojí se odluky. Přijdou boje, ale tu právě se ukáže obrodný kvas učení Páně, tu ukáže se též ryzost a pevnost charakteru jednotlivcova; slupky, plevy, třtiny od nás odpadnou. Ale my slupek, plev a třtin nepotřebujeme, o ně nestojíme. My chceme žulové kvádry, jež dovedou stát na svém místě i za hřejivých paprsků slunečních, i v dobách bouře a převratů. »Kristus nestaral se o číselný počet svých přívrženců. U něho nejedná se o číslice, ale o srdce.« (Dr. J. Parker: »Ejhle, Bůh!«).

2. Rozluku musíme chtít z důvodu dnešních sociálních poměrů. Základnou demokratické republiky jest naprostá svoboda slova, smýšlení a sebeurčení.

Proto voláme: budiž heslem naším: »Spravedlnost a demokracie!« Tuto zásadu však lze buď vážně a důsledně přijmout, nebo zahodit. Není kompromisu.

Proto žádáme naprostou svobodu svědomí i kultu — tedy naprostou svobodu vnitřní i vnější. Vyznání budiž svobodné; nikdo ať nepřekáží jeho vykonávání, nikdo ať je nevynucuje. Náboženské vyznání ať nemá vlivu na právní postavení občanské, politické, úřednické a pod. Ideálem jsou Spoj. státy severoamer., kde státní zákony mají přísný ohled na náboženské názory všech sekt. Tak na př. křesťané přísahají při bibli, žid při talmudu a mohamedán při koránu. Kvakeři mohou mít při soudu klobouk na hlavě, zpovědní i úřední tajemství jest chráněno, komu náboženství nedovoluje nošení zbraní, může se vykoupiti atd. (Viz blíže dra. F. Kryštůfka: »Rozluka církve a státu ve Spojených státech«).

Žádáme manželství fakultativní, t. j. manželství v jakékoli formě (ať státní či církevní) uzavřené, budiž za platné uznáno. Manželství obligatorní, t. j. nucené státní přičí se i spravedlnosti i svobodě.

Všechny konfesijní školy budtež postaveny na roveň školám státním.

Konfese budtež uznány za schopny, nabývati a držeti jmění a majetek movitý i nemovitý. Rozluka v Unii nevzala žádné církvi jejího majetku — výjimku činí jen Virginie. Církevní jmění jest zaručeno státními zákony.

Těchto hlavních požadavků musí se církvi dostati, jsme-li opravdu ve stáť svobody a sebeurčení. Podrobnosti stanoví povolání činitelů později.

Ke konci skromnou poznámku a byl bych rád, kdyby jí bylo povšimnuto a vedla k diskusi.

Poukázal jsem, ovšem velmi stručně, na ideální poměry v Unii, jež by nám mohly sloužit za vzor. Náboženský život katolický tam kvete. Avšak nábožensko-politickou stranu církev dosud v Americe nevytvořila, ačkoliv měla k tomu mnoho příležitostí v bojích o rozdělení školních fondů mezi školy konfesijní. Nemohlo by se i u nás upustiti od politiky, která je vypočítavá, výbojná, která nevábí lidi klidnější povahy a věnovati se více vnitřní stránce náboženského života? Pozoruhodná jsou slova Masarykova v jeho »Sebevraždě«: »Kdo vykoupil lidstvo? Ani politik, ani národní hospodář, ani socialista, ani demagog. Jest opravdu velkolepé, jak se Kristus v oné době, politicky a sociálně tak rozbourené, vzdaluje vši politiky; jak lehké by mu bývalo, získati myslí politickým a socialistickým podněcováním! Tu však požaduje zdokonalování povah, požaduje prohloubení citu; chce, aby se lidé stali dobrými, neboť ví, že jenom tím naleznou uspokojení duším svým.«

Ta slova vedou k přemýšlení.

SPALDING-LANKAŠ:

PŘÍLEŽITOST

Lidské štěstí nemá žádné dokonalé jistoty než svobodu, svoboda než čest a ctnost než poznání; a ani svoboda, ani ctnost, ani poznání nemají nějaké síly a nesmrtelné naděje, leda jen v zásadách křesťanské víry a v potvrzení křesťanského náboženství. Jos. Quincy.

Jak žít? Jak nejvíce z života vytěžiti a nejlépe život využiti? Jak státi se člověkem a konati dílo lidské? O to běží a ne o politiku, nebo

obchod, nebo válku, nebo rozkoš. Prvou starostí člověka není, jak získá život, ale jak bude žít, neboť, žije-li dobře, najde snadno vše, čeho po-

třebuje. Život, toť příležitost, a proto jako souhrn okolností může býti prospěšen těm, kteří pracují o svém sebezuschlštění a o tom, aby se stali schopnými, konati dílo dokonalé. Příležitost, oportunitas, je slovo, které, jako jiná výborná slova, je vzato od Římanův. Značí vhodné místo u přístaviště. Je to příznivá okolnost, chvíle, místo učiti se, mluvit nebo konati něco. Je to pozvání, abychom hledali bezpečnost a zotavení, výzva, uniknouti všemu nízkému a všednímu a utéci se k vznešeným myšlenkám a důstojným činům, z nichž vyrůstá síla a radost. Je všudypřítomna. Co nazýváme zlem, jako chudobu, opuštění a utrpení, je, jsme-li moudří, samá příležitost k dobru. I smrt učí ceně života, jako jeho marnosti. Je pozadím, na němž cena a krása našeho života se jasně rysují. Její temná podoba provází nás jako náš stín, připomínajíc nám abychom pracovali a vítězili, dokud je čas; učíc nás, že, žijeme-li v tom, co trvá, nemůže zhoubce zničiti toho, co víme a milujeme; nutíc nás, mocí nikomu jinému nepatřící, abychom kladli váhu všeho našeho doufání a konání na věci nepomíjející. »Chudoba«, dí Quida, »je severák, bičující muže ve Vikingy«. »Nízkost je žebřík mladé ctižádosti.« Co rozkošnějšího, než znáti mužné a odhodlané mladíky, kteří, ač chudí a hladoví, lnou ke knihám, živíce se jich vůní a šťávou, jako včelky vůní šťávou květův. Za světla smrkových loučí, v temných podkrovních komůrkách na polích za pluhem, za časného úsvitu, kdy jiní ještě spí, pracují na své posvátné úloze, hledajíce potravy pro ducha, žízni po pravdě, toužící po plném světle vyšších světů, z nichž zachytili jen záblesky; šťastnější teď, ač nemají ničeho kromě víry a velikého cíle, než po letech, kdy úspěch na ně sype potlesk a zlato.

Život je dobrý, a příležitost, stávají se dobrým a konati dobro, je vždy s námi. Náš dům, náš stůl, naše náčiní, naše knihy, naše město, náš kraj, náš jazyk, náš obchod, naše zaměstnání — lidé nás milující i nenávidějící, nám pomáhající i odporující — samá příležitost. Ať jsme kdekoli, všude je příležitost, měniti prach denních příhod ve zlato. Zdrží-li mne sněh a bouře doma, není to vyzvání, abych se obrátil k nesmrtelným mlčícím, mluvícím, jen když jsou tázáni? Stihne-li mne ztráta, navštíví-li mne bolest, stane-li se mi křivda, neukazují mi, že dobro jest i v těchto zlých věcech? Právě štěstí může sloužiti k tomu, aby nás přesvědčilo, že bytným dobrem jest ušlechtilý duch a čisté svědomí. Úspěch ukáže nám věci, v nichž klesáme a jsme slabí; nezdar posílí naši naději a podnítlí nás ku novému zápasu. Zůstanu-li sám, jeť Bůh a všichni hrdinští smrtelníci se mnou. Je-li velké

město mým obydlím, povrchní život hluku a chvatu poučí mne, jakým požehnáním je, žiti ve společnosti pravdivých myšlenek a vznešených rozhodnutí.

Vše, co může mi pomoci, abych myslil a miloval, vše, co může mne činiti pokorným a úspěšným, vše, co může mi dáti sílu a trpělivost, a i kdyby to byla hříčka, lehounká jako pírkó, vše to je příležitost, která ráda se ukrývá v nepatrných a nevýznačných věcech, v nahodilé známosti a v nenadálém rozhovoru, ve spadnutí jablka, v plujícím pleveli, v náhodném výbuchu chemické křivule. Moudrost obléká se v nejjednodušší šat a kráčí skromně, nepovšimnuta zevlujícím a divícím se davem. Vládne královstvím nepatrných věcí, v němž pokorně smýšlející zabírají vyhrazená místa. Její tajemství zjevuje se pozorným, trpělivým a skromným. Je možno se jí učiti od mravence, nebo květin, kvetoucích někde v úkrytu, neb ze rtů pracovitých hospodářův a šetrných hospodyň. Moudrým je, kdo nalézá učitele v každém člověku a příležitost zdokonaliti se, v každé události, pro něhož není nic neužitečno nebo marno. Ukáže-li se ten, jemuž důvěřoval, nepravdivým, připíše to své nerozumnosti a neopatrnosti a umíní si pro podruhé býti pozornějším. Zhrdají-li jím lidé, je vděčen za to, že nemusí zhrdat sám sebou. Pomíjejí-li ho, stačí mu, že pravda a láska mu zůstávají. Setká-li se s někým, kdo se volně pohybuje a mluví v jemně a mile modulovaných tónech, nebo vypráví, co jen může vytrysknouti z upřímného a šlechetného srdce, je to příležitost. Ocitne-li se náhodou ve společnosti hrubcův a nevzdělancův, učí ho jich sprostota, aby si vážil ceny vychování a dobrých mravův. Blaženost a opravdové štěstí jiných rozmnožují jeho blaženost a štěstí. Jsou-li krásni, moudří a silní, jich krása, moudrost a síla budou i jemu nějak pomocny a prospěšny. Veselý a radostný hlas dětí lije radost a veselí do jeho srdce; ptačí zpěv probouzí v něm melodie. Kdokoli v kdekoli, v tom neb onom věku, promlouval ušlechtilá slova, nebo konal hrdinské skutky, mluvil a konal pro něho. Pro něho Mojžíš vedl lid z otroctví; pro něho tři sta reků zahynulo v Termopylách; pro něho pěl Homer; pro něho Demostenes obžaloval tyрана; pro něho Kolumbus brázdil neznámé moře; pro něho Galilei upřeně pozoroval hvězdnatou klenbu; pro něho božský Spasitel umíral. Ví, že vše, co oslabuje jeho dobrou vůli a umenšuje jeho soucit k lidem, i když jsou zaslepeni, vrtošivi a svéhlavi, ho ochuzuje, a hledá tudíž prostředkův, aby jich chyby obrátil v příležitost, tím více je milovati. Obchodní a politická řevnivost a soupeření, lidské před-

sudky a zvrácenosti, náraz sporných cílův a zájmův, neošálí ho o jeho vlastní dobro, nečiníce ho ani méně spravedlivým, ani méně laskavým.

Po boku Věčného bojuje za spravedlnost a nestrpí, aby šílenci neb zločinci ho strhli k nižším záměrům a cílům. Máme-li jen dobrého ducha, pak všechny věci, i které zraňují a ubližují, nám napomáhají. »Co se nám, pohrouženým v krásu a obdiv, sluší, je jasná mysl, odvaha a snaha, uskutečniti své tužby. Lidský život je pravý román, jenž, skutečně-li prováděn, přináší obraznosti vyšší radost, než nějaký výmysl.« (Emerson). Nemůžeme učiniti, aby hvězdy a hory a vše přetrvávající země sloužily klidu duše, povznesení ducha a trpělivému zápolení? Nemají květiny a lidské oko a pohled na nebe, když slunce vychází nebo zapadá, moci, aby nám ukázaly, že Bůh je krásný a dobrý?

Veliká, klidná Matka, jejíž krásná tvář, přes všechny bouře a boje dlouhých věků, je dosud plna klidu a síly, neučí nás moudrosti zdárného díla bez hluku a chvatu? Zdá se, že je skoro nemožno, abychom žili u přítomnosti přírody a nevyhlédli se z marnivosti a pýchy! Vidíme-li, jak jemně a trpělivě zahlazuje, nebo zkrášluje všechny stopy otřesů, převratů, znetvoření a bojů, cítíme, že jsme s to, abychom přemohli nenávist, závist, a každou nízkou vášeň.

Poněvadž život je veliké, ba nevystihlé ceny, nemůže žádná příležitost, kterou může býti zúšlechťen a zdokonalen, býti malá. Zbývá ještě vykonati vyšší a větší věci, než které dosud byly vykonány. Bůh a Jeho vesmír bdí dosud nad každou individuální duší, skýtajíce jí příležitost. Prostřed nepatrných a nevyhnutelných událostí denního života musí každý pro sebe vyhlížeti cestu k lepším světům. Naše moc, naše cena bude v poměru k pílí a vytrvalosti, s níž využíváme stále se vracející příležitosti, buď abychom dobrými se stávali, nebo dobro konali. Příležitost nikdy nechybí — pro vše je tu místo i prostředek — ale chybí nám vůle, víra, naděje a touha, chybí nám bdělost, rozvaha a opravdové úsilí, chybí nám úmysl a cíl. Myslíme si, že je nemožno, žíti vznešený život v nízké komůrce? Že nemožno býti hrdinou, mudrcem, světcem v dílně, při pluhu, v uhelništi nebo při strojní práci? Jsme všichni ve středu téhož světa, a vše, co se nám zdaří, je veliké a vznešené, je-li velikost a vznešenost v nás. Kdož nevěří v příležitost, jsou plni výmluv. Nemohou; nemají času; nemají prostředkův. Mohou však, chtějí-li; času k sebezúšlechťení a zdokonalení nikdy neschází; a kdo hledá, najde i prostředky. Příležitost činiti dobře, je všude a vždy, i když ten, kdo koná a jedná, stojí samotěn jako Abdiel

»mezi nesčetnými šalebníky nepohnut, neotřesen, nesveden a nezaleknut.«

Jen si vytyčme cíl, předložme úmysl, a příležitosti, ho dosáhnouti a uskutečniti, vyskočí jako pupence při polibku jarního slunce. Nevíme-li, čeho potřebujeme, jak můžeme pak najíti něco, co by nám bylo pomocno? Nepozorný kráčí pouští, v níž pozorný nalézá nejvzácnější věci. Málo lze čekati od spřádačů záminek a výmluv, od těch, kteří jen povídají, co vše by udělali; kdyby okolnosti byly jiné. Čilým a živým duším i překážky pomáhají. Neříkej, že nedostává se ti talentu. Jaký jiný talent měl ten neb onen velikán, ne-li svou vášnivou důvěru v účinnost své práce?

Důležitou věcí jest, abychom měli cíl a vytrvale jej sledovali. A jaký cíl měli by si moudří předložiti? Ne získávati a míti, ale státi se a býti. Člověk je nejen větší toho, co snad mu může náležeti; je větší planet a slunečních systémův. Snadno se přemluvíme, že byli bychom lepší a šťastnější, kdyby okolnosti byly příznivější. Možno, že je tomu tak, ale tak mysliti, je znamením slabosti a pošetilosti. Nikdy neběží o to, co by mohlo býti, kde opravdoví muži myslí a jednájí. Minulost je nenavratitelná. Naši povinnosti jest, abychom konali, co můžeme konati tu a teď; nářek a kvílení jen oslabují a rozptylují. Bezmezné dobro je každému na blízku; a i kdyby tisíckrát nám bylo uklouzlo, věme, že teď, právě teď je chvíle, abychom se ho pevně uchopili. Od nezdaru k nezdaru zvedáme se ku pravdě a lásce. Vzestup je možný i pro nejnížší tvory Boží. Když pohlédneme zpět skrze dlouhá léta svého života, ztracené příležitosti vyvstávají před námi jako výsměšní nepřátelé, volající: Příliš pozdě, příliš pozdě, nikdy již, nikdy; moudrý však neslyší žádného hlasu, který by mu hlásal beznaděj a malomyslnost. Hledí vždy kupředu, spěchá k cíli, věda, že přítomný okamžik je jediná příležitost. Teď je den spásy, teď je den soudu. Jednotlivec je jen bublina, vyskakující z nekonečného okeánu bytí a rozprchávaná se v nic; ale jeho život je přes to vkořeněn v Absolutnu, a všechny okolnosti, které obklopují a provádějí jeho existenci, jsou k tomu, aby v něm probouzely poznání a oceňování její nesmrtelné a nesrovnatelné ceny. Jsou proto příležitostmi, nebo mohou se jimi státi. Hlavní věcí a starostí není mu to, co mu vydělá více peněz, krásnější obydlí, lepší stroje, rychlejší nebo ničivější zbraně, ale to, co ho učiní moudřejším, silnějším, světlejším, láskyplnějším, bohumodobnějším. Užitek není to nejlepší. Mám říci, že nejužitečnější je to, co slouží božským cílům a úmyslům, co, i když nezaopatřuje

bydla a stravy, osvěcuje, povznáší a obohacuje lidský život? Emerson dobře dí, že ti jsou žebráci, kdož žijí jen užitečným.

Všechny věci existují pro Boha, a aby vychovávaly člověka k jeho podobnosti. Kdo by byl dsti šlechtitelský a čistý, rozseval by požehnání jako květina šíří vůni, a všichni, kdož by přišli v jeho blízkost, odcházeli by jemni a bohatí jako vzduch, který zlíbal vonné květy. Zvedati se denně ze svého já ku pravdě a kráse a dobru, toť tajemství, jak státi se den ze dne Bohu podobnějším.

Myslíme si, že nedostává se nám hmotných věcí, ale čeho opravdu potřebujeme, nejsou tyto věci, ale silnější a božstější život. Peníze jsou jen prostředek proti chudobě, a chudoba je jen jedno z mnoha zel; a zadáme-li své srdce jen a jen bohatství, vystavujeme se ne jednomu, ale všem zlům, které činí člověka ubohým a nešťastným.

Najdeme se tam, kde se hledáme — ve hmotě, nebo v duchu, v nízkém světě pouhého požitku a mrzké vášně, nebo ve světě, kde duše se přeměňuje pravdou a láskou. Dokonalost není ovšem v našem dosahu, ale kdo vážně usiluje o zdokonalení, nabývá cností a jiných výborných vlastností, okouší mír a radosti, o nichž mnohým sotva se zdálo. Jednáme-li ve světle ideálu lidské dokonalosti, ozřejmí a urovnají se všechny životní cesty, a příležitost je pak vždy po ruce, vždy přítomna a volající. Najdeme ji i v mládí i ve stáří, v radostných dnech i trudných chvílích, ve zdraví i v nemoci, v chudobě i bohatství, v přírodním divadle, s jeho změnou ročních dob, s jeho slunce západem a východem, s jeho horami a okeány, s jeho rovinami a řekami, i v neméně zázračném světě literatury a umění. Co jsou smysly, ne-li trvalé příležitosti, zvoucí nás, abychom pozorovali vše, co možno viděti a znáti, abychom naslouchali všemu, co možno slyšeti a rozuměti? Co jest úspěch, ne-li příkaz, abychom se pokusili o věci ještě vyšší? Co nezdar, ne-li povzbuzení vše doufajícímu srdci, aby znovu zkusilo své štěstí? Ať se nám v kterékoliv chvíli zjeví smysl a cena života, vždy je to okamžik, abychom konali dílo, které konati máme. Možná, že nikdo nám naši námahu nezaplátí, ale Bůh a příroda jsou vždy s námi, v každém úsilí nám pomáhající, abychom se stávali moudřími, silnými a cnostnými. Nemůžeme-li konati věci velikých, je vždy příležitost, abychom konali věci malé dobře; veliké příležitosti naskytají se jen těm, kteří dobře využili četné menší okolnosti a věci, jimiž životy všech jsou tak plny. Podlehne-li v nebezpečnostech a pokušeních, jimž nikdo neunikne, pak možno

to bylo jen proto, že je něco shnilého v našem denním životě, v našem obvyklém stavu. Nic není bez významu, ve všem je pravda a potrava pro plně žijící, a příležitosti, rojící se v hojnosti, přicházejí k nim — příležitosti učiti se, obdivovati, milovati, těšiti, povzbuzovati, osvěcovati a vésti. Nemáme vždy příležitosti, abychom se bezapírali, abychom si odřekli snadnou a lacinou rozkoš a tak se uschoptili pro radost čistší a bohatější? Rozkoš, toť vnadidlo na udici přírody a kdo se do něho zakousne, je chycen. Rozkoš, toť ubytovatel smrti. Jsme-li velici a pravdivi ve všedních a obyčejných věcech, nic nebude nám moci ublížiti. Nemáme-li příležitosti, abychom byli mlčelivi, zdvořilí, úslužní a laskaví, abychom pozorně naslouchali nebo účelně mluvili, abychom bedlivě pozorovali, abychom mužně trpěli a dobře konali? Je těžko nalézt příležitost, abychom byli upřímní a počestní? Čestnost, toť nejlepší dovednost, protože čestný člověk, ať si postavení nebo peníze opatří nebo neopatří, jest topravidlový člověk, žijící v klidu se svým svědomím, a co více, člověk Bohu milý. V chudobě je bohat, ve vězení svoboden. Ať je jeho vnější osud a štěstí jakékoliv, nezdar nemůže se ho dotknouti, neboť býti opravdovým člověkem, je to nejvyšší, co můžeme znáti na světě. Nedostává se nám příležitosti, abychom mluvili pravdu a žili dle svého, — poslušní dvou velikých příkazů: Nelži a nedělej dluhův? Lež snižuje nás v našich vlastních očích, a dluhy nás zotročují.

Co nesčetných požehnání zanedbáme a propaseme, když nedostatečně vnímáme, když oči světlu neotevřeme, když chybí nám poctivé smýšlení, pochopení, učlivost — vlastnosti a cnosti, které pěstiti je možno všem! Uniká-li nám ideální dobro, uniká nám ne proto, že je daleko a nedosažitelné, ale proto, že jsme lhostejní, úzkoprsí, krátkozrací a nesouciti. Abychom rozšířili a zkrásnili svůj svět, není nutno, abychom odkrývali nebo nabývali nových předmětův, ale abychom se pozvedali ku vědomému a láskyplnému souladu s dobrem vždy přítomným a nás zvoucím. Jak mnoho životní radosti pozbýváme, chybí-li nám nebojácný a láskyplný duch! Mužní a veselé myslí, jako krásní, jsou všude vítáni.

Je naší chybou, není-li krása naším údělem. Jemný a zářný duch vytváří tělo dle svého obrazu. Se zdravým tělem a živoucí duší, muž i žena, nemohou nebyti krásni, a ať jsou již rysy jejich jakékoliv. Nejmnější kouzlo je kouzlo výrazu. Jako měsíční světlo odívá kostřbaté a zubaté horstvo líbezností a půvabem, tak uslechtilý duch přetvořuje svůj hmotný obal.

Je málo pravdy ve Voltairově tvrzení, že příležitost konati zlo se najde stokrát za den, konati dobro, jednou za rok. Jest ovšem lehké klesnouti, lehké sestupovati a kráčet po pohodlné a široké cestě, vedoucí ke zkáze a těžko stoupati po příkré stezce, a lidé, hledající příležitosti pro hrubou sebeshovívavost nebo cokoli nedůstojného, najdou je. Život je pln krásy, je pln i ohyzdnosti. Každému je volno, aby sáhl buď po dobru, nebo po zlu. Kdo dává přednost tmě před světlem, lži před pravdou, nenávisti před láskou, hádce před mírem, rozkoši před radostí, nikdy mu příležitost nebude chyběti. Cnost jest ovšem obtížná, nepravost pak snadná. Ne zdraví, ale nemoc je nakažlivá. Bláznovství přichází nehledáno, moudrost jen naléhavě prošena.

Zlá společnost jistěji kazí, než dobro zušlechťuje. Příležitost dělá zlo a ne čestného člověka. Býti špatným je příjemno a zlý lehce bývá pokoušen a rychle podléhá. Příležitost je vskutku úslužná a ochotná. Jak se jí užije, závisí na tom, komu se nabízí. Může ji užiti, aby se kořil nebo posmíval, miloval nebo se rouhal, aby rozum rozvíjel nebo se hroužil v hlubší nevědomost, aby jednal jako hrdina nebo jako zbabělec, aby se stal světcem nebo ďáblem. Na něm závisí, pozná-li nebo nepozná-li správného okamžiku, obdrží-li nebeské poselství a stane se radostným a silným krásnou podobou pravdy.

To naskytne se jen jednou,
a propaseno, je ztraceno navždy.

Na všedního a nízkého ducha nečiní ušlechtilý charakter žádného dojmu. Ve smyslných povahách i čistí a nevinní vyvolávají ošklivé myšlenky. A není posvátného místa, není bytosti tak svaté, aby špatní lidé jich nezneužili ku špatným účelům.

Nejllepší částí příležitosti je člověk sám. Hvězdné nebe není vznešeno, není-li duše, schopné úcty a obdivu; jaro není krásné, kde není radostného srdce, které by vidělo a cítilo. Příležitost, toť živoucí vztah a soulad člověka s okolím. Kde není vztahu a shody, není žádné příležitosti. Po věky nevyčerpatelné zdroje Ameriky leží nepoznány a nevyužity, protože tu nebylo vhodných mužův. Kimberleyské diamanty byly jen bezcenné oblázky, hračka dítek divochův, až se vše změnilo, když padlo na ně oko muže, který uměl se dívat.

Celá příroda je přeplněna vzácnými, ba božskými věcmi pro ty, kteří dovedou viděti. Nesčetné ženy, nesčetní mužové viděli vrčí kotel, ale jen jednomu napadlo, že by síla, zvedající

víko, mohla býti uzavřena a v lidský prospěch využita.

Člověk nalézá nebo dělá své příležitosti, a ty zase pomáhají mu, aby se stával, čím býti má a může.

Dav chápe se příležitostí, jen jsou-li mu vnuceny; a i pak je nevšímavý, lhostejný a nerozhodný; a proto jest odsouzen k méněcennosti. Několik málo, pozvedajících se nad dav, vždy čile hledají a odkrývají prostředky, jak mohou je zdokonalovati, a stávají se tak pomocníky a vůdci.

Rodíme se, abychom rostli, — toť, co náboženství, filosofie, literatura a umění nám neustále opakují; a růsti můžeme, uvádíme-li se v živoucí styk se světem v nás a mimo nás. Použij nebo ztrať, toť přírodní zákon; proto použij a prospívej! Malá ztráta peněz činí nás nešťastnými, a chvíli co chvíli dovoluujeme, aby poklady, obohacující ducha, nám unikaly, jako kdyby byly blátem, z něhož zlato bylo vyrýžováno.

Je málo těch, jež by jich obvyklá práce zaměstnávala více než deset hodin denně. Počítejme osm hodin k spánku a dvě k jídlu. Čtyři zbývají jim, aby se vzdělávali a zušlechťovali. Jak je možno, tážete se, abychom žili bez zábavy a osvěžení? Najdi je v úsilí, rozvinouti svou bytost a radost a plnost života budou tvými v míře větší, než jsou možny i samým králům. Nauč se mysliti, a nikdy nebude ti scházeti milé zaměstnání. Uveď ducha svého v souhlas s myšlenkovými proudy, uloženými ve vznikajících knihách a nemusíš býti nikdy ani osamělým, ani malomyslným. Přelití myšlenek občerstvuje více, než přelití krve. Jako za bitvy vojín často není si vědom svých ran, tak ti, kteří mají cíl a opravdově za ním jdou, snadno zlostejní k obtížím a nehodám, které slabší lidé zmalomyslní a zuboží.

Hry a jiné zábavy jsou ovšem v jistém smyslu užitečny, zvláště pro mládež a pro všechny tělesně a duševně slabé, ale uvážíme-li, že jsou povšechně příležitostmi, mařiti čas a tak hlavní překážkou lidského pokroku, je těžko neodsouditi lhostejnosti a netečnosti k významu a ceně života, které často dostavují se tam, kde nabyly všeobecné převahy. Nejméně škodny jsou doma, a i tu jak nenahraditelné ztráty mají v zápětí. Hospodárnost s časem je nevyhnutelnější než hospodárnost s penězi; jeť nejen prostředkem, získávati peníze, ale i to, co je daleko vyšší a vzácnější — moudrost a cnost. Vše lze zase napravit, zmařený čas je však navždy ztracen. Je to živel, v němž život existuje, a jím plýtváme-li, plýtváme životní silou. Vše, co množí zdraví a tělesnou sílu, je dobré, neumenšuje-li síly du-

chovní, nebo neoslabuje-li vůle, obětovati se cílům vpravdě lidským. Vášnivě a vytrvalé pěstování zápasnického sportu v našich kolejích a u universitách podkopává touhu po mravním a rozumovém zdokonalení právě v době, kdy tvoření se charakteru a nabývání vědomostí jsou tak důležité. Ti, jichž ideál je zápasnický, jsou v nebezpečnosti, neviděti výše, než zápasisti. Právě lidská moc není fysická; její sídlo je v duchu, ve vůli, ve svědomí. Ať jsou naši žáci šťastni a veseli, ať se baví a radují ve volném vzduchu jako gentlemani, ale ať neobrací síly své pozornosti a svého obdivu k veslování nebo skákání, k házení míčem, nebo odpalování, ať si nemyslí, že veliká zručnost tohoto druhu je prospěšná nebo žádoucí. Obvykle jsou v tom výtečníky ti, jichž duchovní bytost je tvrda, necitelná nebo povrchní. Tyto sporty nejsou ani nejlepším prostředkem, podporovati zdraví a fysickou kulturu; ty jsou výsledkem mírného a ne výstředního cviku, střidmosti, spořádanosti, čistotnosti, spánku, radostných myšlenek a vznešených cílů, pěstěných v mužném a ušlechtilém duchu. Pouhá tělesná síla není ani znamením vytrvalosti, ani znamením životní síly. Umíráme smyslnou výstředností, nebo beznadějí, nebo obojím. Popřívání si a zklamání zabíjejí více, než práce, která, je-li plná radosti a naděje, zajišťuje dlouhé žití. Trápení se, mrzutost, ať již pramen je jich jakýkoliv, oslabují, odnímají odvahu a ukracují život. »Naši synové nás vraždí,« řekl bohatý muž, mluvě o příteli právě zemřelém.

Milá nečinnost, velebená básníky a milovníky takových chvil, není leností, ale volnou chvílí, umožňující, oddati se vysokým myšlenkám a vznešeným náladám. Skutečně líný je mučen pocitem únavy a je nudným proto sobě i jiným. Ať nic nedělají ti, kteří naříkají, že je jim pracovat. To-li jich neobráti, pak již nic na světě. Kdož žije v nečinnosti, tyjíce z ovoce práce jiných, pozbývá schopnosti, radovati se, konečně pociťují existenci jako břemeno a propadnou životní omrzelosti. Nevolo je sedícímu u plného stolu, myslí-li na mroucí hladem; a není potřebou teplý krb tomu, kdo vzpomíná těch, kteří žádného nemají. Abychom věděli, že život je dobrý, musíme si býti vědomi, že pomáháme a spoň několika málo jej učiniti dobrým.

Ne hra, práce je člověku příležitostí. Výsledek civilisace, kráčíme-li po cestě pokroku, musí býti možnost, aby každému byla přidělena práce, která, opatřujíc mu životní potřeby a pohodlí, ho zároveň těší, sílí, očisťuje a osvěcuje; a přijde-li tento den, bude se XIX. století zdáti jen málo lepším stoletím devátého; neboť společ-

nost, v níž miliony jsou odsouzeny, aby konaly otupující práci nebo zmíraly, je barbarská.

Století právě se končící bylo tak naplněno divy, pokroky ve vědě a blahobytu, vynálezy a objevy, že zdá se osvětlovati stránky historie plápoem slávy. Než není vše zlato, co se třpytí. Nezdá se tu tak vážný, jako úspěch je veliký. Jednotlivec nepozvedl se v té míře, jak jeho poznání se rozšířilo a jeho okolí zdokonalilo. Čím je, máme dosud za méně důležité, než co má a čeho užívá. V síleném běhu za bohatstvím obětují se davy nelitostně jako ve válce; závodění vleče je k okraji zkázy a žene ku práci za podmínek, které otupují a člověka o jeho lidskou důstojnost olupují. Chtivost vedla k světoširému zápasu, tak krutému, jako zápas v přírodě, v němž jen nejsilnější nebo nejzchytřejší a nejnesvědomitější vítězí a přežívají. Naše společnost vychovává zločince, a naše trestné instituce utvrzují v konání zla. Lidu se ukládá, aby vydržoval mocné armády a je opatroval stále nákladnějšími a účinnějšími vražednými nástroji; a války se podnikají, ne aby slabší národové byli osvobozeni a povzneseni, ale potlačeni a porobeni; a tyto zločiny páchají se i ve jménu náboženství a civilisace. Evropské velmoci přihlížejí tupě a lhostejně, jak bezmocné obyvatelstvo je vražděno; a Amerika, která vždy byla plná dobré vůle k lidem a všem vábnou a opravdovou příležitostí, zdá se, že se oddaluje od toho, co Američané milovali a pro co žili a žene se ve zlé společenství národů starého světa, spitých žádostí po výbojích a touhou po zlatě.

Mezitím, co poznání roste a člověk více a více se stává pánem přírody, jednotlivec, tak zdá se, nedbá zásad, které jsou základem dobrého života. Moc soustředěného a úsilovného myšlení, vytrvalé práce pro vysoké a nesobecké cíle, duch obětí, horlivosti, zbožnosti, víry a naděje, láska svobody a nezávislosti, se, jak třeba se obávají, umenšují.

Zůstane ještě dosti zla ve světě, abychom se uchránili samolibosti, pošetilého a nízkého zvyku sebechvály, ale nutno přece doznati, že vítězství XIX. stol. byla dostatečně velika a skutečná, aby vnukala důvěru a odvahu mladým lidem, kteří chystají se ve XX. století zaujmouti místo, jako silní a důvěryplní pracovníci v každé dobré věci.

Tu v Americe především blíží se nový věk, skýtající bohatou příležitost. Tu jen počátek byl učiněn; káceli jsme lesy, sušili močály, řeky přepíali mosty, stavěli silnice; jen projasnili jsme lesy a vyčistili ovzduší pro šťastnější raču, kterou příležitost pozve ku větším myšlenkám a bohopodobnějším činům. Stojíme v přední řadě

těch, k nimž obrací se život, obdařen všemi nástroji moci, které práce nejsilnějších a nejmoudřejších všech dob a míst dala světu.

Mohli jsme na svět přijít jako divoši nebo otroci, v zemi kanibalů nebo tyranův; a vstupujeme do života, vítání vším, co dává člověku cenu a radost, odvahu a bezpečnost. V americkém vzduchu jest inspirace. Vše je tu svěží a mládo, pokrok je tu méně obtížný; tu je naděje a důvěra, tu je touha a snaha, poznávati a konati. Bystrý, střízlivý, pilný a sebezáporu schopný může tu nabýti peněz, nutných k nezávislosti a volnosti, k založení rodiny a dobrému vychování dětí, — bohatství, které sílí a osvobozuje, ne nadbytku, který podkopává a ničí. Hmotné je dobré potud, pokud je prostředkem k dobru duchovnímu. Moc mysliti a oceňovati myšlenky jiných, milovati a šťastným býti v radosti, kráse, dobrotě a odvaze jiných, pozvedá nás nad naše časné okolí a obdařuje nás bohatstvím, jemuž nikdy peníze se nemohou vyrovnati. Velká myšlenka, nebo ušlechtilá láska, jako krásný předmět odvádí nás od tvrdého a nízkého světa našich sobeckých zájmů, noří nás v jasné vody čisté rozkoše a rozveseluje nás jako děti, ležící ve stínu a sbírající sněhobílé květy na ně padající.

Žádný opravdový člověk nevěří, že je nemožno konati veliké věci bez velikého bohatství. Dáme-li proto s Emersonem, že Amerika je jen souznačné jméno pro příležitost, nezdůrazňujeme její hmotných zdrojů nebo snadnosti, s níž možno je vykořistiti. Kdo ví, že životní dobro je uvnitř a že je nekonečno, a že, hledáme-li ho celým srdcem, více a více je milujeme a máme, rozumí, že malá část vnějších dober je postačitelna a lehko dosažitelna. Proto neoddává se ani honbě za bohatstvím, ani nemyslí na ty šťastné, kteří jsou bohati na tyto věci. Cítí, že největším neštěstím není ztráta peněz, nebo přátel, nebo úcty, ale ztráta vnitřní síly a neporušenosti, víry v Boha a lidi, sebeúcty, touhy po poznání a cnosti. Zatemnělý duch, tvrdé srdce, ochromená vůle, — hle, hluboká a pravá zla! Je člověk skutečnou bytostí, svobodnou, odpovědnou a nesmrtelnou, nebo jen fantomem, bublinou, vynořující se a za chvíli mizící v bezmezném nic, v němž všechny věci zanikají a více nejsou? Toť hlavní otázka, neboť přestane-li jednotlivec, umíraje, úplně existovati, jest i rača jen příživníkem planety pozvolna hvnoucí; a životní formule zní — z ničeho k ničemu. Nic však je nepochopitelné: neboť mysliti, toť uvědomiti si bytí: něco existuje; proto něco vždy existovalo. Bytí je duševní představa; a tvrdíme-li, že bytí je věčno, tvrdíme i věčnost ducha, že duch je

obsažen v přirozenosti věcí. Vědomí této pravdy duši znemožňuje, aby přijala mechanickou teorii vesmíru nebo se spokojila jen s hmotným. Je příbuzna s nekonečným duchem, a příležitost pro člověka je příležitostí, rozvíjetí své pravé já a růsti ve vědění a lásce. O co v hloubi svého srdce usiluje, není, aby jedl a pil, ale žil ve stále větším a důvěrnějším vědomém společenství se životní pravdou, která je potravou duše a živlem, v němž víra a naděje a svoboda prospívá a se daří. Zdá se, že modernímu duchu, nabyvšímu jemnějšího vhledu ve hru přírodních sil, neustále se přetvořujících v nové existenční způsoby, hrozí ztráta schopnosti chápati Věčno. Než toto oslabení a tento zmatek jsou časové, a ve svém širším poznání vybudujeme si slavnější a ušlechtlejší chrám, abychom v něm věřili, sloužili, a se modlili. Že by člověk, žijící jen okamžik a jsoucí jen atom, si mohl mysliti, že má podíl na přívlastcích věčné a absolutní Bytosti, zdálo by se býti nesmyslné. A přece vše, co je v něm nejpravdivějšího a nejvyššího, pudí ho k této víře. Pozbýti jí je pozbýti víry ve smysl a cenu života; jest opustiti princip, z něhož se rodí hrdinské boje a utrpení, jimiž svoboda, civilisace, umění, věda a náboženství byly získány a zajištěny jako hlavní požehnání račy. Je nemožno nalézt opravdové radosti, vyjma v zápase pro nekonečné, pro něco, čeho ještě nemáme, čeho nikdy mítí nemůžeme, aspoň tu na zemi. Proto, ať již člověk usiluje o jakýkoliv cíl, ať si klade jakoukoliv úlohu, vždy nalézá, že jeho dílo roste do nekonečna, a čím více dosahuje, tím jasněji vidí a chápe bezmeznost toho, čeho dosud nedosáhl. Jeho úspěch je nezdarem, jeho bohatství chudobou, jeho vědění nevědomostí, jeho cnost neřestí. Čím výše vystupuje v myšlení a lásce, tím více se mu zdá, že vše, co miluje, a o čem myslí, se rozplývá a mizí v tajemných hloubkách nejvyšší dokonalé Bytosti, která je stále a stále, z níž se rodí, a již hledati nekonečným časem, bylo by již požehnaným osudem. Naděje, naléztí Ho, vábí duši k neviděným světům, vynáší ji z přítomna, pudí ji k minulé a budoucné, aby mohla žít se zmizelými svěťci a hrdiny, nebo s božštějšími lidmi, kteří ještě přijdou.

Nejlepší okamžiky jsou ty, v nichž stojíme jen v sobě, sami s Bohem a celým Jeho světem pravdy a krásy. Toť rozkoš mudrcova; toť rozkoš učencova. Toť nevysychající zdroj radosti pro všechny, kteří milují duši a s ní žijí. Toť samota, která pro otevřené duchy a čistá srdce je zalidněna velikými myšlenkami a blahými tužbami. V davu, ve společnosti i jednoho nebo dvou, tyto nebeské návštěvy nepřijdou nikdy ne-

bo jen zřídka. Žní, sbíranou z vnitřního rozjímání, se živíme a sílíme, abychom brali účast na utrpení a činech moudrých a dobrých. Milující se cítí nejvíce blaho lásky, rozejdou-li se a oddají-li se viděním a snům ideálů je navštěvujících.

»Všude, kde je možno žít, je možno žít dobře — i v paláci«, dí Marcus Aurelius, mysl, že dobrý život je nejtěžší ve vysokém postavení. Proč tedy přáli bychom si žít ve velkoměstě, nebo mítí veliké bohatství, nebo býti proslaveni? Jsou to jen překážky a rozptýlení. Pudí nás ven z hlubin duše a ženou nás do středu hluku a zmatku, boje a závisti, nebo vedou nás do léček smyslnosti, odvracejíce nás samých, aby nás učinily hříčkou luzy lenochův a ramanářův. Jedna hodina, prožitá s Bohem, dává nám hlubší smysl o ceně a svatosti života, než leta, strávená ve společnosti světákův. O nejvyšší a nejlepší, zdroji všeho, otče, vůdče a živiteli všeho, ze středu nekonečného tajemství a utrpení pohlížíme k Tobě! K Tobě volá naše víra, naděje a láska, k Tobě naše úzkost a beznaděj! Nemůžeme ani obsáhnouti Tvé bytosti, ani pochopiti Tvých cest! Víme však, že jsi pravda, známe tvou dobrotu a krásu! Dostačí: Ty jsi s námi; v Tobě žijeme! Co činíš, je věčně dobré; na Tebe skládáme bříme svých ži-

votův. Ty jsi byl, a budeš na věky! Tvé oko vždy na nás se upírá, ať v životě, ať ve smrti!

Cenu příležitosti měříme jejím vlivem na náboženský a mravní život. Žízníme po Bohu, a nenalézajíce Ho, zatvrdáme v pouhé hmotáře, nebo klesáme v otupělost, nebo utápíme svědomí v bahně smyslnosti. Konec konců každý má jen sebe sama, a není-li Bůh v tomto já, je chudásem a ubožákem, byť měl i celý svět; neboť několik hrstek země, nasypaných na jeho hlavu, učiní všemu navždy konec.

Vzhledem k nekonečnosti a věčnosti je maršnost a nicotnost jednotlivcova děsiva, ale vyzvednuta do světla a života všemocného otce, který je pravda, láska a spravedlnost, nabývá božského smyslu a ceny.

Odvrhovati život, je největší zločin, jehož se možno dopustiti. Naši povinností je žít a tudíž je naší povinností, žít ve stále rostoucí dokonalosti víry a lásky, moudrosti a moci, neboť přestaneme-li růsti, počínáme umírat. Tělo jest ovšem odsouzeno ke zkáze, ale duše byla učiněna, aby věčností se povznášela k Bohu.

Jediné dobré příležitosti jsou tudíž ty, které nám napomáhají, abychom se stali bohupodobni, silni, trpělivi, činni, krásni, moudří, blahovolni, užiteční a svati.

(Pokračování.)

CO ŽIVOT DAL.

Co život dal? Dal nám toho tolik, že jsme byli tím darem přímo opojeni a nedovedli se téměř orientovati. Byly to chvíle nesmírného nadšení, radosti, jimiž se vybíjelo všechno to hoře a všechny ty bolesti, jež byly u nás nakupeny dlouhou a nelidskou válkou. Čekali jsme, že tato utrpení, jedno větší než druhé, musí býti a budou jistě zaplácena nevýslovnou radostí, ale nenadáli jsme se, že to bude tak náhlé a tak překvapující. Dnes stojíme na své půdě, žijeme ve svém státu, nikde nezříme toho zotročujícího systému rakouského: dnes jsme v Čechách doma. Dnes chápeme ty zvláštní cesty Prozřetelnosti, po nichž nás dovedla tam, kde jsme a skláníme se před její nezměrnou Láskou. Bolesti jsme musili zaplatiti Štěstí a Pokoj. Před slavným Gloria trudná cesta, dlouhá a neschůdná, po níž jsme kráčeli tři sta let. Tkví v těch letech hluboká tragika celého našeho národa. Jest dlužno sestoupiti s Bílé Hory a procházeti od osudného roku 1620 až po naši dobu českými zeměmi. Slzy se nám mnohdy derou do očí, slzy bolu. A stále jakoby toho utrpení bylo málo. Stále se stupňuje. Běrou nám naše práva, naši řeč, ochuzují nás o naši půdu, již obdařují neznámé a tvrdé cizince, připravují nás o nejlepší naše životy, a ještě jim to nestačí. Chtějí nás smést i povrchu země. Či k čemu jinému směřovalo to neustálé a zlotřilé řádění v této hrozné válce? V mysli našich odpůrců vyvstává příšerná myšlenka, nabývá určitých forem a jest přeléváno v čin. Vyhladovět nás se jim zachtělo. A zřel jsi malé děti, čekající ve frontách, mrznoucí zimou a chudě oblečené, zřel jsi vpadlé lícce ustaraných matek, potkával jsi rakvičky, vožené na hřbitov. Odevšak na tebe volala Bída a zdáli jako by zléhalo dunivé hřmění děl v tvůj sluch a čpěla ti vytékající krev našich synů a otců, umírajících v prvních liniích. Kolik bylo rodin, jimž večer, když uléhaly, vstoupila na mysl a bránila jim usnouti myšlenka: »Co přinese zítřek? Uvolní Bída svého objetí?« Mizely naděje, slzy již všechny skanuly a viděls jen jimi vyorané brázdy na tvářích. Do nebe volající zločinnost neuznalých tyranů! A přec, oni nás nedobili. Někdo zasáhl svou mocí a řekl: »Dostí má den na lopotě své!« Přišla neděle našemu národu, den jásotu a plesu. Nové brány se před námi otevřely, jimiž jsme vstoupili — Otevřel se nám krásný výhled do země zaslíbené, do země Kanaan. Obcházelí jsme města a vesnice, z nich vály nám vstříc červenobílé prapory a pohlížel zrak, zvlhlý štěstím. »Jakým zázrakem jest ten život.« myslili jsme si. Ale neděle minula a po dnu odpočinku nastávají dny vážné, usebrané práce. Třeba pracovat a tvořit. Třeba zapalovat nové ohně. K tomu nás volá náš stát československý, ten hlas zaléhá k nám z hrobů našich předků, i z rovů našich padlých a mrtvých v této době, k tomu volá nás i naše svědomí. — Nové otázky poleťují po obloze našeho národního života, vyžadují nového a správného řešení. Přidáme k tomu budování, k té stavbě i svůj stavební kámen.

Rozluka církve od státu. V loňském ročníku »Studentské hlídky« uveřejnili jsme názor, že ozdravení katolicismu v naší zemi čekáme od naprosté rozluky církve od státu. Pravda, ta slova byla psána ještě v monarchii, kde církev stála ke státu v poměru pro ni ponižujícím, ale myslíme, že nebylo by tomu ani jinak v české republice. Snad místo černožlutých by komanodovali červenobílí. Církev jest společnost s určitým cílem, daleko vznešenějším, než má stát, společnost, která si dostačí, a jež může vyplnit své poslání jen tehdy, když bude úplně svobodnou: tisknutí a sevření její,

či ujařmení musí rozhodně přivodit a vždy přivodilo katastrofu. Máme zač děkovat hyďře rakouské za její zdeptání a snížení církve, společnosti tak vznešené. Zničila nám tisíce a tisíce kněží a kolik věřících! Dokázala málem — člověk aby plival, když se mluvilo o katolickém Rakousku — že země naše zůstaly zalidněny údy bez duše, katolíky jen v matrice, nepřáteli katolické ideje ve skutečnosti. Veškerý život náboženský byl ochromen. A v takové chvíli — němečtí arcibiskupové se rozutíkali nebo umkli — vyřítily se na nás nové hrozné otázky.

Řekne-li se rozluka církve od státu, zachvějí se mnozí, a hlavně ti nahoře (ač ne všichni), jako by jim holí přes záda přeběhl. Zvykli již na to pochlebování, na to ustavičné sekýrování od státních úřadů, při němž jim bylo ostatně velice dobře. Po rozluce by se to již žilo daleko hůře a nesnadněji. I prostý náš věřící lid venkovský se leká. Bojí se, že mu vezmou kostely, náboženství ze škol, a »učiní z lidí zvířata«. V tom se ta prostá duše lidu neklame, neboť mnozí páni, zasedající v Národním shromáždění, na více by nestačili: leda na ohlupování. Ale můžeme čekat, že naše vláda, i kdyby ponechala ve státu církev v takovém právním postavení, jako tomu bylo v Rakousku, ji neujařmí a nepřivede do hrobu? Přítomná doba odpovídá nám příliš hlasitě a výstražně. Pro církev jest dnes jen úsměšek, slova nejhrubších nadávek a sprostých vtipů. Vše, co v Čechách slabého, vše jest dílem církve. Všechny bolesti, jež bylo snášeti národu, byly na jeho ramena vloženy církví. Té církvi že by potom neupřeli práv, jaká jí patří, že by ji nespoutali paragrafy, a neovinuli »něžňoučkými povijany?« Kdežto když bude zde církev osamostatněna, úplně svobodna, jak poroste, sílená boji a utrpením a pronásledováním. Suché ratolesti odpadnou a větve naduří se mízou, větve zdravé a dají listy s květy a ovocem. Pravda, bude třeba obětí, ale co vznešeného bylo kdy bez obětí? Těch nedochůdat, jakými budou ty různé sekty, i ta t. zv. »církev národní«, není třeba se bát. Náboženská společnost, která chce žít, a jejímž programem jest boj proti Bohu! A pak, jakmile se omezí církev na ohraničené území jedné země, nebo jednoho národa, kope si hrob, neboť ona jest universální a zhyne nedostatkem vláhy.

Bolševism. Jak se zdá, zaplavuje vysoko celý svět. Když úplně rozvrátil a takměř zničil Rusko, rozestřel své síť v Německu, kde měl právě nejurodnější půdu. Německo poražené, úplně zdeptané, poskytl mu hojnost výživných látek. Výsledky jeho zřime. Boj dvou stran: Liebknechtovců a Scheidemannovců, jimž se po bok postavili vojáci, vracející se z fronty. Boj ten stává se zuřivým, a neuciní-li mu čtyřdohoda konce, přivede říši k úplné katastrofě. Vidíme zároveň, jak silná byla ta proslavená jednota, spočívající na četníku. Dnes Německo trpí a odpývá nespravedlnost a zločiny, na nichž Bismarckem a Vilémem II. byla založena jeho moc. Minulost se mstí strašlivě. Hlásí se z Německa republika jedna za druhou, všechny klnou Prusku a sobě, že tak dlouho se jím daly voditi za nos. Staré Rakousko rovněž dopřalo místa pánům z Ruska, aspoň před smrtí se smířujíc a líbajíc se Slovanstvem, ale ne tím pravým, nýbrž zžidovštělým. Snad ti páni Rotschildové, kteří nesli jako Atlant Rakousko na bedrech svých, jsou tomu povděční! V našem novém státě zapadl též bolševismus a ukazuje již ostré své a jedem naplněné drápy. Páni z »Práva lidu« mohou býti spokojeni. Nyní přijel pan Muna z Ruska do Prostějova, a z toho, že se za něho dělnictvo postavilo, je zřejmo,

že již jest bolševickými názory prostoupeno. A ty články v »Právu lidu«? — — —

Jednota duchovenstva jest již ustavena. Přivítali jsme přirozeně její zrození s nadšením, ač jsme nevěděli, zda jest povolena biskupy, tím spíše, že počala se blížiti bouře pro náš katolický život český. Zřeli jsme, že v době převratu stálo zde kněžstvo jako bezhlavé, nevědoucí, jaké stanovisko zaujmout k těm oněm otázkám i směrům. Jako by nestálo na skále. Dnes po dvou měsících žádných pozitivních výsledků Jednoty nevidíme. Valná hromada Jednoty stála převážně ve znamení otázky celibátu. Zarazilo to, že v době tak vážné nepřihlíží se k luštění poměrů a otázek, věřících se týkajících a vede se spor o věci ryze stavovské. I ten boj proti arcibiskupovi neschvaluje. Vidíme dnes, jak si vede slovenské kněžstvo i slovenští katolíci. Obrací se na nuntia papežského se žádostí, aby byli nastoleni noví biskupové a arcibiskup, kteří by milovali lid. Překvapilo nás rovněž, když jsme se nedověděli, jaké stanovisko zaujala Jednota ku svému jednání, dp. Kroihorovi, v poslední době tak vážně se provinivšímu. Čekali jsme jako katolíci aspoň odsouzení jeho činu, když již ne naprosto vyloučení, a zatím? My se dosud Jednoty bojíme a máme strach, že se dá různými kompromisy strhnout na nepravé cesty. Rádi bychom jí důvěřovali a chceme od ní činit, jež by naše strachy rozpláily. Naším cílem jest rovněž ten ideál, který září knězi: »Restaurare omnia in Christo Jesu« a chceme a pracujeme pro jeho uskutečnění. Obracíme se i na naše semináře, od nichž žádáme právě a svaté kněze, prodchnuté láskou a inteligencí, kněze, za jaké prosí blahoslavený Grignon z Monfordu ve své vroucí modlitbě, kněze Ježíšovy a Mariiny. Ty mladé a nadšené Apoštoly přivítáme s radostí a mohou býti ujištěni, že budeme s nimi pracovati a bojovati až do posledka. Bít se dovedeme.

Naše české i moravské kněžstvo nám šmahem vrací prvé číslo »Studentské hlídky«. Bolí nás to tím spíše, že snahy, jež hlásáme, jsou totožné se snahami jejich. Když kněžstvo nemohlo se obrátit proti svým odpůrcům, činili jsme tak my za ně, hájíce katolicismus. třeba jsme si získali svým smělym vystoupením hojně odpůrců a dnes totéž kněžstvo nás ignoruje. —

Chceme, aby arcibiskupský stolec byl obsazen v nejbližší době knězem svatým a theologicky vzdělaným, mužem z lidu, který by miloval, mužem silným, jenž by se nebál nikoho a ničeho. Neradi bychom nesli, kdyby byl stolec opět obsazen nějakým protekčním dítětem, jako se to až dosud stávalo.

Profesoři. »Večerník Práva lidu« uveřejňuje 30. listopadu provolání jistého mladého profesora. Zajímalé je tím, že rázně se obrací proti těm různým byrokratickým stvůrám, které svíraly a dusily za starého režimu veškerý volnější projev jak mladších učitelů, tak i studentů a žádá je, aby ustoupily a uprázdnilly místa nadšeným mladým. Ovšem ti mladí přilnou celou svou duší ke studující mládeži, budou jí pravými přáteli a dobrými vůdci. Láska jim bude svítit na cestu. Páli bychom si věru, aby přišli noví a mladí profesoři a vysměřili ty saze, jimiž jsou zanešeny mnohé naše ústavy. Jen chceme, aby se soudilo spravedlivě. Naše školy by byly pak svěřeny lidem nejen nadšeným — nadšení trvá obvykle chvíli, někdy jen přes noc — ale i hluboce inteligentním a spravedlivým. Intelligence a spravedlnost. Intelligence, již protiví se všechno plané mluvení, ale již jest vlastní velký čin, intelligence, již nade všemi prospěchy stojí nezborné principy Pravdy, Dobry a Krásna. Spravedlnosti, neznající kompromisu a štvání. vzdálené od slabosti a bezcharakternosti. Máme strach, že těch mladých, jichž nitro by bylo prosyceno opravdovým vzděláním, a kteří by měli ten vznešený

cíl: spravedlnost ve všem, spravedlnost naprostou, jest málo. Dnešní university nám je stěží vychovají. Bojíme se, že ta mládež bude nyní otrávena s jiné strany.

Kříž ze školy. Ve třídě před zrakem žáků byl vztyčen kříž. Měl jim připomínati ustavičně, že v něm a skrze něj lze dojiti právě vědy i právě velikosti. Nyní studentstvo na některých ústavech samo a s nevýslovnou radostí kříž ze tříd vyhazuje. Když odklidili portréty nenáviděných panovníků rakouských, co by tam ještě a již dělal kříž, tak jako by usuzovali. Došlo to u nás tak daleko, že Idea, to Nejvyšší, co má lidstvo, Idea vnitřního přesvědčení náboženského, jest směšována a slučována s paragrafy, nebo s mocí státní. Studentstvo však nyní chce lokat hlubokými doušky svobodu, odhazuje tudíž vše, co se zdálo tu sladkou svoboděnkou ztrpčovat a tím jedem byl mu hlavně kříž, náboženství, povinné služby Boží, svatá zpověď a svaté přijímání. Kříž je nám největším znamením Lásky, Lásky bezmezné a bolí nás, když se s ním zachází hůře, než s každým kusem papíru, vyobrazujícího obyčejného člověka, ani trochu význačného.

Morálka místo náboženství? V prvních dnech naší samostatnosti vytasil se jistý student v novinách s návrhem, aby bylo odstraněno náboženství ze škol a místo něho zavedeno vyučování laické morálky. Rozhlédneme-li se, jak asi vypadalo to vyučování náboženství na středních školách před válkou i za války, jaké výsledky byly docíleny, nejsme příliš uspokojeni. Náboženství jest nám zradostnění celého našeho života, ustavičný vzrůst našich sil a jejich posvěcení něčím daleko větším, něčím svatým, jest nám cestou dobrou, po níž krácejíce, nezboudíme, Jsme-li prodchnuti těmi vznešenými pravdami, jež náboženství přináší lidstvu, jest i život náš čistý, stoupá. Byla vidět tato čistota, toto stoupání u našich studentů, jimž se přece vyučovalo náboženství dvě hodiny týdně? Musíme si přiznati, že nebylo, nebo jen pramaloučko. Vina leží jak na špatném systému, tak na nepříznivém postavení katechetů. Tam, kde byla výchova vyhrocena v jednom směru, kde byl pěstěn jediné rozum, jednostranně, kde po pěti, šesti profesorech ateistech nebo lidech lhotejných, bořících v žactvu všechny idee Pravdy, Dobry a Krásna, podkopávajících tím i autoritu katechetovu a církve vůbec, měl působit pak katecheta u žáků, nedůvěřujících mu, tam nemohl býti slibný výsledek. Mnozí katechetové nebyli ani paedagogy dobrými, ani knězi svatými a inteligentními a tak se stalo, že studentstvo se nám valně odcizilo, ba postavilo zřejmě proti nám. Naříkalo se a bylo to jistě bolestné, že naše mládež upadá morálně, myšlenkově zapadá v materialism. Dnes vychovatelé, kteří se děsí toho pro budoucnost, pátrají, jak dále jednat, aby zadržel se v mládeži studující oheň idealismu a láska k práci i národu. Studentstvo samo odpovídá tím, že si přeje vyučování morálky jakési, jež by vychovala je ve velké charaktery. Ve Francii byly zavedeny místo náboženství hodiny morálky a výsledky neuspokojily. Jistě proto, že cílem té morálky nebylo Dobro, nebyla Pravda, nevedla tudíž k Jednotě a nemohla ani nic kloudného vystavět v nitru mladých studujících. Bude tomu u nás jinak? Zdá se, že ještě hůře. Mluví nám pro náš dohad celá činnost našeho vysokoškolského studentstva, z jichž řad vyjdou noví vychovatelé. Mimo to ty hodiny učebné stanou se studentovi takovým břemenem, jako mu bylo náboženství. Ba, kdybychom soudili podle té nynější zvůle, každý profesor, který by chtěl mluvit pravdu, činit pravdu, byl by studentstvem vyloučen jako klerikál, nebo by se mu vytýkalo, že omezuje svobodu svých žáků. Konat dobro se musí chtít, i když nám to nelahodí, ba, i když nás to disgustuje. A student?

Nám se zdá ideálním zařízením škol konfesijních, kde by Láska, jež jest základem všeho, nám vychovala silné a velké muže i uvědomělé ženy. Ovšem, nechce-li se připustit zřízení konfesijních škol a žádá se odcír-kevnění škol stávajících, běře-li se tím rodičům možnost, určovat vývoj svého vlastního dítěte, k čemuž mají nejen přirozené právo, ale i nejvyšší povinnost, je to nejen ubírání svobody, ale páše se tím přímo zločin. Ostatně nynější Národní shromáždění nemá naprosto žádného práva, o těchto otázkách rozhodovati. Členové jeho jsou delegováni předsednictvem stran, a nejsou tam vyslání vůlí národa. Nevíme, jak se změnilo smýšlení národa za dobu od posledních voleb; jistě značně a právo, rozhodovati o takových důležitých otázkách, bude mít jedině shromáždění, obězané poslanci, volenými z lidu při nastávajících volbách. Platí-li dnes staré zákony, jest při nejmenším nespravedlivé proti katechetům štvát, jejich autoritu u žáků bořit a jim práci ztěžovat. Nedím již, že je to bezcharakterní. Jistě se tím autorita ostatních učitelů u mládeže neposílí, a jestli ne hned, tož po určité době se to na samých profesorech vymstí až krutě. Víme, že je třeba, aby se náboženství vyučovalo jiným způsobem. Měli by vědět páni katechetové, že náboženství je cílem nejen rozumu, ale i srdce. Hluboké názory, spojené se svatým životem, musily by žákům imponovat a vyučování náboženství rovněž směřuje k tomu, aby nejen rozum stál na pevných zásadách, nýbrž aby jimi prostoupeny byly též všechny činy. Víra Milostí by dílo dokonala.

Studium žen na vysokých školách nabývá děsivých přímo rozměrů. Za nedlouho dospěje se k tomu, že fakulty univerzitní budou přelplěny posluchačkami, jak již tomu začíná býti na medicíně. Zda se tím prospěje vědě, na to neodpovídáme, ale myslíme, že nepřilíš. Z tváří a jednání posluchaček nedá se vyčísti veliký zájem. A po stránce výchovné? Z mnohých dívek stává se něco, co není ani mužem, ani ženou. To »věčně ženské« mizí. Hrozný příliv žen na školy vysoké hrozí i po stránce sociální. Dnes se vrací spousta studentů z fronty ke studiu. Již teď si mladý inteligent opatřuje těžko místo a plat jeho nedosahuje ani 200 K měsíčně, nemluvě o těch protekcčních dítkách různých stran, které dostávají přes 700 K. Hodně míst jest zaplněno ženskými silami. Zdá se, že zde vznikne v blízké budoucnosti krutý boj mezi muži a ženami, neboť situace ukazuje, že se poměry hned tak nezlepší, ani nezmění. Nezaměstnanost inteligence hrozí rozvrátiti budoucí léta. Inteligentní proletariát! A i v ohledu mravním to může mít neblahé následky. Může se založit muž tak špatně si stojící rodinu? Pochybujeme. Co z toho vyplyne? Každý soudný člověk si domyslí — —

Za ř drem K. Srbem. S bolestí stáli jsme 16. prosince nad novým, čerstvým rovem. Tenkrátě nám smrt vyrvala dobrou duši z našich řad. Ještě před týdnem dlel mezi námi ve spolku, s radostí naslouchaje našim novým plánům a sám nás povzbuzuje. Ztratili jsme v něm druhá vzácného charakteru, milé a tiché povahy, neúnavného pracovníka. Vždy, ač již senior, byl ochoten nám vypomoci a v plnění povinností byl nám vzorem. Odešel, zasažen španělskou chřipkou. Lehké odpočinutí dej mu, Pane!

Za ř drem Janem Dvořákem. Kněžstvo naše ztratilo inteligentního a nadšeného bratra, věřící a hlavně chovanci římské koleje dobrého vůdce a i věrného přítele. Bylo radostno zřít ho při oltáři ponořeného v hluboká tajemství nejsvětější oběti. A ač již churav, přece přistoupil k oltáři, aby se s Ježíšem Kristem Bohu obětoval. Bůh jeho obět přijal a pozval ho k sobě k hostině. — Odpočívej sladce sobě

Za ř drem Frant. Čadou. Česká filosofie i paedopsychologie ztratila smrtí dra Čady hlubokého ducha a zastánce Pravdy. Zemřel náhle 14. prosince. Byl jsem jeho posluchačem a rád slyšel jsem jeho milou řeč. Ze všech slov vanula znalost oboru, který přednášel s láskou, kterou nejsme zvyklí vídat u profesorů vysokoškolských. A jako katolík plesal jsem radostí, když jsem ho zřel při mši svaté před oltářem. Viděl jsem, že ho do kostela táhne ne zvyk, ale hluboké vnitřní náboženské přesvědčení. Věda zladěna s vírou Requiescat in pace!

DR. JOS. MIKLÍK:

Skromný návrh.

Zijeme v době převratů. Události valí se širokým proudem a splachují veličiny, které ještě včera zdály se nedotknutelné. Trůny se kácejí a s nimi chvěje se všechno, co si hovělo v jejich uspávajícím stínu.

Příznějme si upřímně, že také nás, české katolíky, světový převrat překvapil. Dlouho jsme spali a příliš jsme spoléhali na cizí sílu a ochranu. Teprve stržení mariánského sloupu a poslední návrhy v Národním shromáždění burcují nás ze sna. Vidíme, jak kolem vyvstávají zlověstné mraky, které oznamují neblahý kulturní boj.

V tomto zápase čeká také naše katolické studentstvo veliký úkol. Je jisto, že ta strana konečně zvítězí, která bude mít ve svých službách inteligenci. A s tohoto stanoviska otevírá se českým katolíkům nadějný výhled. Nelze upříti, že nesmírná většina našich studentů pochází z rodin katolických a že v jejich žilách koluje krev zbožných českých matek. Ale dosud stáli opodál a svoji nečinnost omlouvali lenivým: »Nikdo nás nenajal.« Jde tudíž o to, aby tyto rozptýlené čty slily se co nejdříve v jednotný šik a tak mohly úspěšně brániti drahý odkaz Kristův.

Jak toho dosáhneme? Myslím, že nejtěžší část úkolu máme již za sebou, poněvadž v České Lize Akademické bylo vytvořeno opravdu pevně krystalizační jádro a jeho přitažlivá síla se dosud zdárně osvědčila. Naši první povinností jest, tento zájmový okruh vždy více a více šířiti a pevniti. Všichni musí býti proniknuti blahým vědomím, že nejsme sami, že stojíme v jedné řadě a že nás zachytí pevná ruka bratrská, kdyby snad naše síla již umdlévala.

Proto skromný návrh. Vím z vlastní zkušenosti, že mladý student přichází obyčejně do škol s nejlepší vůlí a křídlem, který mu matička vtiskla na čelo. bývá dlouho jeho andělem strážným. Avšak časem dostaví se pocit osamělosti. Byl vytržen z prostředí, ke kterému celou svou duší přirostl a uvržen do dravého proudu. Nedo-vede si odpověděti na četné otázky, které se na něho se všech stran hrnou. Proto hledá přítele a Bohu budiž žalováno, že synové tohoto světa bývají tu chytřejší a čilejší, než synové světla a zamotávají nezkušeného do svých sítí.

Proto bylo by nanejvýš záslužné, zříditi na středních školách jakýsi druh »nádražní misie«. Katolícky uvědomělí žáci vyšších tříd měli by po prázdninách věnovati všechnu svou pozornost nově přibylým. Měli by se jich ujmuti, je poučiti a dáti jejich vůli určitý směr. Na francouzských a amerických gymnasiích se, tato metoda výborně osvědčila. Že by to nebylo bez obtíží a pronásledování, rozumí se samo sebou — avšak ideály Kristovy stojí za trochu práce a námahy.

A ještě něco. Vzpomeňme na časté výpady některých profesorů proti náboženství a zvláště na jejich nářky historické. Student na gymnasiu stojí tu obyčejně bezbranný. Nemá příležitosti, aby studoval odbornou literaturu a tak si utvořil o věci samostatný úsudek. Proto ať zasloužilá redakce »Studentské hlídky« za-

vede ve svém časopise novou rubriku, třeba pod názvem »Hovorna«. V ní byly by uveřejňovány odborné odpovědi na dotazy studentů.

Obsah byl by, myslím, nanejvýš zajímavý a poučný. Tu bychom měli o pronásledování, jinde o úspěších; jeden by se radil v pochybnostech náboženských, jiný by hledal pomoci v otázkách vědeckých; ten by se tázal, co souditi o některé knize, jiný by podával své vhodné návrhy a redakce byla by tak stále informována o celém našem hnutí studentském. Odpovědi by mohly býti kratinké, ale pokaždé jasné a přesné a prohráté upřímnou láskou bratrskou a touhou po pomoci. Nejlépe, kdyby odpovědi pracovali odborníci.

A ovoce? Lépe bychom se poznali a těsněji k sobě přilnuli. Vědomí, že nejsem sám, že druhý se mnou cítí a souhlasí, dodávalo by síly a odvahy. Také pro rozšíření časopisu měla by »Hovorna« veliký význam. Každý si raději předplatí list, ve kterém se mu dostane odpovědi na jeho vlastní pochybnosti a otázky. Časopisy katolických studentů francouzských a anglických jsou toho nejlepším dokladem.

Končím vroucím přáním, aby sl. redakce můj skromný návrh otiskla a volám srdečně: »Zdař Bůh!«

Doslov redakce» Pokud se týče zavedení jakési hovorny ve »Studentské hlídce«, podotýkám, že již něco podobného zde bylo, a že bychom opět ji zřídili, kdyby si toho studenti přáli. Stran druhého návrhu by se mohla rozvinouti debata. Na jednu obtíž poukazují, totiž na finance. Zřízení studentských misí by vyžadovalo aspoň dvou důvěrníků v ústředí pražském, kteří by jednotlivé ústavy objížděli. My ovšem dnes nemůžeme na to pomýšleti.

J. Krlín.

Filharmonie v popředí koncertního ruchu pražského jsou abonentní koncerty »České Filharmonie«, jejíž slibný program má všechny přednosti, jaké si jen možno přát: při sestavování jeho byla zdůrazněna česká symfonická hudba, Smetanou počínaje, zvláštní zřetel byl vzat na mladší skladatele, úměrně k tomu zařazena klasická hudba a cizí. Proto hudební svět je právem zvědav na to, do jaké míry a jakým způsobem nový dirigent L. V. Čelanský úkol vyplní a odtud urputné boje o dirigenta v poslední době. Hledáme-li nitky jejich, přicházíme, bohužel, k poznatku, že stojí při nich v popředí ne tak otázka vlastního umění, jako spíše zájmy stran a strániček, spolu se zákulisními intrikami.

»Hudební revue« stavěla se od počátku k Čelanskému chladně; pochválila sice jeho některé výkony, ale dala i najevo, že by se jiný za ředitele Filharmonie lépe hodil. — V »Národních listech« si referent stěžoval na to, že nejsou programy přesně dodržovány, že se zapomíná na moderní a pod. — »Česká svoboda« naproti tomu Čelanského hájí; nebyl prý vinen nadbytkem koncertů, materiál notový, na př. ouvertury Ostrčilovy, nebyly přes nátlak dodány včas. — V »Rozhledu« dr. Löwenbach přímo praví, že niveau reprodukce je nižší, než za Zemánka. Čelanský prý se už umělecky vybil.

Takové odsouzení je rozhodně přenáhlené. Dnes nemůžeme si o Čelanském učiniti definitivní úsudek: koncertní saisona není uzavřena, nebyla dosud provedena moderní hudba, ani klasická, ve slibované míře. Jisto je jen to, že Čelanský má zvláštní, odlišné dirigentské vlastnosti. Je především improvizátorem a tím je řečeno, že dovede podat s bezpříkladnou vervou a podmanivostí skladby, které jsou jeho vlastnímu uměleckému citění blízké, umí v okamžitém zanícení vyčarovat oslňující detaily, jde konečně proti tradici tam, kde míní, že svým odlišným podáním skladby prospěje. Leč takovýto způsob, kdy dirigent začíná de facto tvořit teprve v tom okamžiku, kdy předstoupí před

orchestr, má, neřekneme-li přímo vady, aspoň nebezpečí jejich. Tak na příklad: je nutné, aby dirigent měl vždy duševní dispoziční specifické pro ten který druh skladby, při dílech, trochu vzdalenějších jeho povaze, vzniká nepřekročitelná propast, a dale snadno se zapomíná při zálibě v detailech na celkovou gradaci a stavbu, kterou nutno i rozumově leckdy rozvázati. Proti Čelanskému, díváme-li se takto na dirigenta, můžeme postavit Talicha, který skladbu do nejmenších podrobností prostuduje, vybírá z několika možných způsobů podání jeden, hráčům možná slovy důvody vyloží — je do jisté míry objektivnější, ne tak bezprostřední. Ale jak už řečeno, definitivní úsudek bude možno pronést teprve tehdy, až se ukáže, jak Čelanský zmůže díla různých druhů a směrů.

Význačné bylo v poslední době provedení »Sv. Ludmily« pražským »Hlaholem«. Dirigent jeho, Kříčka, rád se vrací k tvorbě Dvořákově, neboje se při tom obtíží, jaké působí válkou zeslabený sbor.

Dvořák nedává v tomto oratoriu, jako jinde slovu, »což jeho jest«, jsa veden intencemi hudby instrumentální a převáděje prostředky její na hudbu vokální, čímž způsobuje zpěvákovi, jak solovému, tak sborovému, značné obtíže; nejen že se neshoduje přízvuk hudební se slovním a větým, nýbrž přímo mu odporuje, slova jsou nepřírozeně trhána atd. Nedostatek je však vyvážen krásou a hloubkou hudební náplně. V oratoriu můžeme stopovat tři prvky: pohanství, křesťanství, vlast; a tu zase tam, kde jde o element víry, zbožnosti, mluví duše skladatelova opravdovými, vroucími tóny. Na příklad sbor 29. »Ó, světlo věčné«, je s tohoto stanoviska zajímavý. Melodie zprvu něžně prosící pozvolnou, účinně stupňovanou gradací, ústí ve vítěznou, jásající mohutnost. Z motivu víry logicky se vyvíjí motiv lásky k vlasti a prosby za šťastnou budoucnost, jak básnický, tak hudební.

Sbory ve »Sv. Ludmile« mají jaksi větší »raison d'être«, než kde jinde. Přeměna pohanství v křesťanství nejvíce se jen u Ludmily, ale souběžně probíhá v duši lidu, který je stejně oslněn zjevem kněze Ivana, stejně trne hrůzou, když sráží sochu pohanského božstva a pomsta nebeských vládců se nedostavuje. Tento kolektivní projev je vyjádřen slovy, které takto organicky s dějem souvisí a nejsou jen hudební stafáží.

Provedení bylo dobré, zvlášť výkon Filharmonie byl podivuhodný, uvážíme-li, že ráno byla hrána »Má vlast«, odpoledne abonentní koncert a večer oratorium. Ze solistů vynikala pí. Chorvatová z Pardubic. Škoda jen, že neúčinkovala pí. Borová-Valoušková, která mohla zvláště zde vyvážit přednosti svého hlasu.

K. Fiala.

Expresionism. Poznaňský časopis »Zdrój« označuje pérem St. Przybyszewského novou fási v umění, reakci to proti výstředkům impresionismu, jenž se van Goghovi vyvrcholil až v absurdnost. Odtud nazván nový směr expresionismem. Je to vlastně jenom nové jméno pro starý boj ducha s hmotou a dle Przybyszewského ohlašoval se už v díle mistrů, které jsme zvykli považovati za impresionisty: i v Munchovi a Rodinovi. Proti impresionismu, který spoléhá na vjemy smyslové a na nich staví, expresionism nedůvěřuje smyslům a tvoří z duševního dění nad nimi. Impresionism otročil přírodě, expresionism chce ji opanovat, zacházet s ní jako se hmotou, ze které formuje své vise. Považuje za nejrealnější pravdu ne to, co je, ale individuální umělcův dojem, kterým jeho duše reaguje na vjemy smyslové; tedy ne, co je kolem nás, ale co je v nás. Proto vyzdvihuje intenzitu individuálního podání. Proti impresionismu, který se zálibou věnoval se fragmentu, detailu, předpisuje expresionism synthesi, styl, harmonické ukončení a vyvrcholení.

Przybyszewski se zápalen prorokuje o expresionismu příchod nové, vyšší epochy umění. Bylo by záhodno, aby i české obecnstvo shlédlo práce 7 polských expresionistů, kteří pode jménem »Bunt« vystavovali letošního května v Poznani. Přes to však, že nesporně cítíme hluboce potřebu zduchovnění dnešního umění a přes to, že by takové umění lépe odpovídalo křesťanství, zdá se nám odvážné, pohrdati svědectvíma smyslů při umění výtvarném, jež je tolik odkázáno na zrak i hmat; extrém mohl by tu končiti absurdností právě tak, jako tomu bylo v impresionismu.

Ilja Jefimovič Rěpin. Zpráva o úmrtí tohoto moderního ruského malíře, došla k nám z revolučního Ruska, nezakládá se na pravdě. Malíř Rěpin žije. V době, kdy Rusko, probuzené ze své národní apathie a ořeseno intensivněji, než ostatní válčící velmoci, více méně vnitřními nepoji, upadají starší umělci ruští v zapomnění, místo co by měli v trapných dobách, dnes u každého národa se jevících, býti vyhledávání. A jsou to jejich díla umělecká, jichž účelem není delectovat, ale svou myšlenkou a tendencí podporovat, silit a utužovat vědomí národní. A dnes tím více. Mezi vyhledávanými umělci měl by býti v Rusku a plným právem par excellence Ilja Jefimovič Rěpin.

Co Dostojevskij, Gončarov, Turgeněv, Gogol, Tolstoj a ostatní podávají ve svých literárních dílech, to Rěpin ve svých obrazech. Ve všem tom zračí se usilovná snaha, postavit ruskému lidu před oči jeho celou historii, všechny ty národní etapy akce i reakce, oportunismu a nadšení. Nenaješ u nich to, co u francouzských naturalistů, jichž cílem bylo objektivní zobrazování nahé přírody. Oni jdou dále a současně i hlouběji, až k samé podstatě života.

Jejich díla nejsou módní, časová, ale trvalá, jediné pro svou jednotnou pravdivost, účelnost a realitu. Těmito prioritami byl také oplodněn a oživen ruský realismus, k němuž válečné výpravy napoleonské byly jakýmsi prologem.

V malířství byl to Orlovský, Venecijanov a Ščedrin, kteří první v usilovné touze po pravdě vnikají a malují scény z vojenského a selského života. Líčí rus-

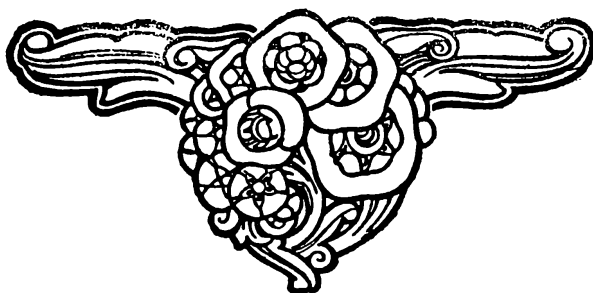
kého lhostejného a líného mužika doma, na poli, před ikonou, v krčmě a na vojně, líčí život vesnický a pustou, širokou step. Ruské malířství nedalo se zlákatí západnictvím; šlo vytrvale svou vlastní cestou. A Rěpin pokračuje ve snahách malířů předchozích, aby stal se tak učitelem současného Ruska.

Narodil se r. 1844 v Čugujevě v Charkovské gubernii, jako syn chudého důstojníka. Již jako hoch vidí a poznává těžký selský život na rodné půdě a pojímá ho závať. U vesnického malíře svatých obrazů, Bunakova, seznamuje se s kreslením. Pak krátký čas vzdělává se ve vojenském topografickém ústavě a po zrušení tohoto jest již s to, uživiti se malováním svatých obrazů. Prvého malířského poznání dostává se mu teprve na akademii, kdež rychle rozvíjí se jeho talent. V Paříži a v Římě studuje staré mistry, by poznal, co v nich krásného a co možno si osvojiti.

A vrátiv se z ciziny na Rus, dokončuje své »Burláky«, nejtypičtější to dílo k poznání ruské duše a moderního ruského umění vůbec. V něm podal to, co se jej tak bolestně dotýkalo v mládí a v čem spatřoval ubíjení národní energie — v otroctví. Po »Burlácích« maluje »Ruské procesí« a »Nikolaje Divotvorce«. — V »Ruském procesí«, o němž Muther praví, že »tlusté knihy nemohou více pověděti o dějinách země té, než tento prostý obraz, v jehož středu mezi kostelními korouhvemi knuta švihá,« podal Rěpin celou galerii postav od gorgijovského tuláka až k ďákonům a policejnímu prefektu. A Rěpin odkrývá stále ruskou duši na své vytčené, vzestupné cestě. — »Ivan Hrozný, jenž v prchlivosti zabil svého syna« budí sensaci myšlenkou i věrnou traktací. Taktéž i »Nihilistka ve vězení«.

K malbě historické druží se také některé zdařilé podobizny, jako: básníka Pisemského, novelisty Garšina a hraběte Tolstého, krácejícího za pluhem.

A všechny postavy, s nimiž jsme žili při četbě »Bratří Karamazových«, při »Urazení a ponížení«, při »Vládě tmy«, hledí na nás z Rěpinových obrazů. Z toho můžeme souditi o všech společných snahách a úkolech všech ruských koryfeů a — o dnešním jejich uskutečnění.

ŽIVOT

(STUDENTSKÁ HLÍDKA)

KULTURNÍ REVUE

ROČNÍK I.

1918—1919

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLAD.: ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ, PRAHA II.,
VORŠILSKÁ 1. - TISKEM ČESKOSL. AKC. TISKÁRNY, PRAHA II., SPÁLENA 15

[illegible]

<i>Dr. Josef Novák :</i>									
Učitel a žák	—	—	—	—	—	—	—	—	44
<i>Ant. Novák :</i>									
Katolická reformace			—	—	—	—	—	—	40
K Husovým oslavám	—		—		—	—		—	140
<i>B. Pečínková :</i>									
Vůdce (báseň)	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Episoda (báseň)	—	—	—		—	—	—	—	13
Nad sněžnou čáru (báseň)			—	—	—	—	—	—	34
<i>K. Reban :</i>									
Čeho nám nejvíce třeba	—	—	—	—	—	—	—	—	66
K náboženské krisi naší mladé generace	—	—					—	—	137
<i>VI. Růžička :</i>									
Několik časových úvah	—	—	—		—	—	—	—	50
<i>J. Smrček :</i>									
Inter arma	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Domů (pastel)	—	—	—	—	—	—	—	—	39
Řídil petit 1. čísla „St. Hl.									
<i>Spalding-Lankaš</i>									
Příležitost	—	—	—	—	—	—	—	—	52, 95
<i>B. Sobin</i>									
Dva večery	—	—	—	—	—	—	—	—	18
<i>J. Trkal :</i>									
Impromptu (báseň)	—	—	—	—	—	—	—	—	9
Básně	—	—	—	—	—	—	—	—	135
<i>Trnka :</i>									
Jedinec a společnost	—	—	—	—	—	—	—	—	113
<i>J. Znorov :</i>									
Písničky	—	—	—	—	—	—	—	—	37, 76, 116
Českému srdci	—	—	—		—	—	—	—	44
Věky	—	—	—	—	—	—	—	—	47
Sloky v proze	—	—	—	—	—	—	—	—	73
Sursum corda		—	—	—	—	—	—	—	124
<i>J. Žal :</i>									
A neminou se drahou svou? (báseň)	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Na bojiště	—	—	—	—	—	—	—	—	17
I padla věž a pád její byl veliký (báseň)					—	—	—	—	66
Tulákovy snímky z ulice	—	—	—	—	—	—	—	—	101
Pahýl (báseň)	—	—	—	—	—	—	—	—	26
Pohádka (báseň)	—	—	—	—	—	—	—	—	139

Ž I V O T

ROČNÍK I.

KULTURNÍ REVUE.

ČÍSLO 1.-2. (3.-4.)

J. KRLÍN:

Ž I V O T.

Jsou dvě věty, jež se velice často vyslovují, aniž se chápe jejich smysl. Nebo byl úplně jejich význam převrácen. »Život nestojí za to, aby se žil.« »Ten mnoho žil.« Kdyby se bralo vážně první rčení, pak by byla jeho důsledkem rána z revolveru, jež by učinila konec strastem a uvedla v blaženost, i kdyby tou blažeností byla nicota. K čemu žítí to, co nestojí za žití, k čemu trpět, proč milovat? Nestojí to za to. Jak rozumí svět, jenž jest prostředností samou, slovům: Ten mnoho žil? O kom je pronáší? Zda o těch, kteří zasvětili celý svůj život lásce k Bohu a bližnímu, kteří vykonali něco velikého ve prospěch lidstva? Nikoliv. Slovy těmi lichotí těm, jimž stíny smrti poletují po tvářích, stíny přivolané hýřením a pitkami, hodinami nízce prožitými a nudnými, sobectvím a neplodností.

Nuže, co jest život? Otázce té po boku kráčí, tu ji předstihujíc, tu za ní se ubírajíc. Jiná otázka, a možno říci, že vyslovením jedné dere se na rty i druhá: Co jest pravda? »Co jest pravda?« vzdychaly věky, naslouchajíce pozorně a ohlížejíce se, odkud přijde jasná, velká a uspokojující odpověď. »Co jest Pravda?« vydralo se z úst římskému Pilátu, neuvědomujícím si, že jeho zoufalý výkřik zakončuje století čekání, a že ten, který začíná dobu novou, dal již odpověď: »Já jsem Pravda!« Vzdych se tetelil radostí, roznášeje na perutích vánku do čtyř dílů světa neočekávanou odpověď, ale Pilát a s ním všecken svět nebyl ještě uschopněn ji slyšet, ba nemohl ji slyšet, ježto ji musil napřed vidět očima vyvýšenou na Hoře a rozpiatou na dřevě kříže. Viděl a teprve začal věřit.

Letěla století, letěla vstříc životu nebo smrti. Rozvíraly se pod nimi propasti bludu nebo čněly nad nimi horské velikány pravdy, ztrácející se v zářivém světle Slunce.

Strom kříže pokryl svět svými větvemi a marné bylo chtít utéci před stínem, který tyto vrhaly na zemi. Dábel válčil s Bohem o lidsvo, blud skřížil své zbraně s pravdou a vítězstvím měl býti život. Vůdcové Boha i Dábla povstávali, zdvihali meče a rozvínovali své prapory. Učitelé Pravdy a Bludu stáli proti sobě a za nimi se hrnuly v šíleném běhu zástupy žáků. Šik řadil se za šikem. Pouště zalidňovaly se mladými i starými dychtivci, lačnicími chleba, jenž nasycuje k životu. Za jakým jiným účelem by opouštěli ti nesčetní mužové své příbytky a spěchali do krajů, obydlených šelmami a svatými poustevníky, proč by daleko od měst a v nepohodlí, v horách a lesích se tísnili kol Abaelardů a sv. Bernardů? Šlo jim o pravdu, šlo jim o celý život. Touha po Pravdě byla neuhasitelná, poněvadž se cítilo, že jí musí býti opravdově a cele člověk proniknut, aby mohl opravdově a cele žítí. Člověk byl přesvědčen, že nejzákladnější složkou a nejsilnější života jest světový názor. Názor, který by byl pravdivým. Život byl mu jedině možným ve shodě s pravdou. Myšlenka, že by žil v bludu, byla mu nesnesitelnou. I bludař byl ujištěn, že on jediný má pravdu a za celý svět si nedal říci, že bloudí a tím jedná špatně. »Heretickými byla mu království světa, heretickými byli vláda a soudcové. On byl orthodoxní. Nebylo jeho hrdostí brojiti proti nim; oni brojili proti němu. Vojska se svou krutou bezpečností, králové se svými studenými obličejí, vážné procesy státní, rozumné procesy zákonů — ti všichni jako ovce pobloudili. Člověk byl hrd, že jest orthodoxní, byl hrd, že má pravdu.« (Chesterton, Heretikové 9.) Chtělo se žítí silně a vědělo se, že to znamená žítí pravdivě. To bylo Ráno a Mládí života. Život, toť Pravda.

Jasná zimní noc obestřela svět a vlí-
bala pokoj a zapomenutí v srdce lidská.
U Betlema v chudé stáji patřila blažená
Matka na něžné Dítko, položené v jeslích.
Život přicházel na svět a andělé v oblacích
pěli s jásotem: »Sláva na výsostech
Bohu a na zemi Pokoj lidem dobré vůle!«
V dáli na obloze plula hvězda, mířící k
Betlemu, kde stannula za nedlouho a uhas-
la, zastíněna Světlem, jež vyzařovalo z
jeskyně. To Život vrhal svoji záři na do-
bré i na zlé. Byl Světlem a Světlo osvě-
cuje vše i zažehuje plameny radosti a po-
koje v srdcích lidských.

Uplynulo několik desetiletí. Na nivách
palestýnských vzrůstala a dozrávala úro-
da, naseta a zavlažována Slovem. V
srdcích kněží a fariseů jerusalemských
však se rozprostírala poušť. Poušť zloby
a nenávisti. Na Kalvarii byl vztyčován
kříž, strom života, na němž visela Spása
světa. Ryk a hřmot ozýval se odevšad a
v ten mísil se kvíl a pláč. Boj mocností,

dvou nepřátelských mocností, byl bojován
a i živly přírodní se účastnily toho zápasu.
To život vyvolával ten boj a těm, kteří
zvítězí, sliboval nový život. Musil přijít
boj, aby se mohlo žít a vejít do života.

Na kříži umíraly Víra, Naděje, Láska
všeho stvoření. Umíraly na něm Cesta,
Pravda, Život.

Víra a Naděje, Cesta a Pravda směřují
k vodorovnému břevnu kříže, k Životu, jež
jest Láskou. Břevno to prodlužuje se do
nebes, konec jeho jest nedohledný naše-
mu oku a ztrácí se v ráji. Láska, toť nad-
přirozeno, zasahující jedním svým rame-
nem v srdce země a druhým obepínající
trůn Boží. Život, jenž jest Láskou, je též
oním nadpřirozenem; druhá polovice z ra-
mene ztrácí se nad místem, kde jest pře-
tato smrtí a mizí v dálavách.

Živote, jenž jsi Pravda a Láska, jenž
jsi Boj a Pokoj, buď pozdraven a vítěn
nám!

J. ŽAL:

I PADLA VĚŽ A PÁD JEJÍ BYL VELIKÝ

»My věčně poráženi a věčně živi
bez umdlení
po staletí pracovali na obrovské věži.
Ze základů těžkých odbojně dílo zvedli
miliony rukou Titani vzdorní
na hřbitově věků —
s nimi ve soutěži
a na hrotu věže mozek rozsvítili,
jak signál ze země pro světy jiné,
ve spolku s věčným
Nápadníkem Trůnu.
Dobyli jsme zemi, odkryli nitro její,
zbrázdili širá moře —
nad mraky stoupili, nebes ve prostoru
změřili vesmír: S poledne k půlnoci
od Západů k Zorě
a nikde — nikde nenalezli Tebe.
Nejsi!«

Tak zpívali Titani v bezmezném pýše
a zatím dole, hluboko dole,
praskaly sloupy a praskaly trámy

a v hořících srubech, jež letěly s výše,
v křeči a bolesti, v úzkostech krve,
v požáru vražd a šílení zbraní,
v plamenech zmírali
oklamání
Titani vzdorní v bezmezném pýše.

A z rumu a popela,
kterým krev protéká,
krvavá vstává hlava člověka. —
Je tma. Je pozdě k ránu.
Krvavé oči zří rezmetánu
práci staletí,
a po nebi letí prokletí
kněží Satana, když mši svou dosloužili —
Nad obzorem v dáli
se smíchem umírali —
Je tma — však nad obzory svítá.
Třepetavě se kmitá
maličká hvězda a ve tmě svítí

Pokora žití.

KAREL REBAN:

ČEHO NÁM NEJVÍCE TŘEBA.

Šťastně jsme dospěli ku poznání, že ma-
terialismus a pozitivismus jsou překona-
ným stanoviskem. Věda, umění i život

vždy zřetelněji dokazují, že pouze příro-
dovědecký světový názor nestačí k uspo-
kojivé odpovědi na nejpalčivější, poslední

otázky životní a nehlubší potřeby lidského srdce. Lze znamenati ve dnešním lidstvu proudy Augustinské — praví jesuita Bedřich Klimke ve své krásné knize *Unsere Sehnsucht* (1. vyd. 1917 u Jos. Kösel, Kempten, München) — myslitelé, umělci hledají Boha. O náboženství píše se vroucněji a šetrněji než kdy jindy. Bylo by možno sestaviti rozsáhlou anthologii, pojímající v sobě náboženskou touhu moderního člověka, vyslovenou nejasným tušením, tichým přáním i výkřiky krvácející duše. I v našem českém světě literárním bylo by lze naléztí hojně takových projevů.

Dnes si již nezapíráme, že vše, co mělo náboženství nahradit, selhalo nadobro. Zklamala kultura knižní. Papírová pyramida úvodů do filosofie a thesů o problemech života se sesouvá, nikdo ještě nezapsal onoho zázračného slova, jež by vykouzlilo nový život a vyvedlo nás z bludiště teorií. Zklamala kultura technická. Světová válka ukázala nad slunce jasněji, kterak jí možno zneužít, a víme, že i při největším industriálním pokroku zůstává duše chudá a prázdná. Zklamal kult mamonu i kult těla, vždyť právě dnes se děsíme, do jakých důsledků ženou člověka tyto slepé pudy, právě dnes se hledá něco, co by rozpoutané vášně zabrzdlilo a semklo.

Tak v duších vším zklamanych, pokud nepodlehly bezútěšnému pesimismu, rodí se nová víra v hodnoty vyšší, trvalejší. Moderní člověk je na cestě k náboženství, na cestě k Bohu. Nejde k Němu přímo, jde oklikami a bloudí; ale chce k Němu přijít, uznává, že nutno s tou tajemnou mocí počítat a vejít s ní v dobrý poměr, má-li míti život smysl a trochu štěstí.

Je tedy posice věřícího křesťana dnes snazší, než jaká byla ještě nedávno, dokud jsme na vlastní oči nezřeli úpadek křesťanské kultury bez Boha. Dnes šťastným se může nazývat, kdo může věřiti; je to štěstí, jaké mu jiní závidějí. Tím přísnější z toho plyne pro věřícího katolíka — a jen těm platí tato slova — povinnost, život víry v sobě budovati do hloubky, výšky i šířky. To je to jediné potřebné. Nestací zevně stát v Církvi, nestací všeobecně souhlasit s jejími zásadami. Je nutno dokonale si přivlastnit její názory, je nutno smýšlení i činy své úplně proměnit a oživit kvasem její nauky, světlem Kristovým.

Duchovního života potřebuje člověk XX. věku nejvíce. Je nutno, odsumouti do pozadí všechny ostatní otázky dne a povinnosti a žítí především Bohu a své duši. Jsme dnes ve všem jen povrchní. Nejkrutěji mstí se povrchnost náboženská. Počítejme, kolik času a místa ve svých myšlenkách dopřádáme Bohu a nejvyšším posledním zájmům duše! Jsou někteří, kteří tyto ústřední otázky odbudou troškou vnějšího mechanismu. Jsou druzí, a těch je více, kteří fakticky žijí bez myšlenky o Bohu, věčnosti atd. po celá léta! Jako blesk za jasného dne přijde náhle katastrofa — smrt, nehoda a j. — otázka, kterou ignorovali, jako propast rozevře se před nimi a jako propast je také bezradná a zoufalé pohltí.

Aby lidský život měl hlubší a pevnější základy, je třeba věřiti a tuto víru v sobě stále oživovati, žítí nábožensky, duchovně. Je především nutno, promysleti v celém dosahu otázky: odkud a kam? proč tu jsem? kde je mé místo? Když jsme co nejsvědomitěji s těmito otázkami vyúčtovali, potom je nutno bezohledně dle nich se zařídit, i kdyby nás to bolelo sebe víc. A tyto nejzazší mety svého života, — vrcholky věčných pahorků svého pravého rodného kraje, nesmíme spustit s myslí. Den co den třeba znovu se postaviti před tu neb onu vůdčí pravdu víry a dle ní pracovati na chrámu své duše. Jenom to z pokladů víry má pro nás význam a vliv na nás, co jsme v tiché komůrce svého srdce při světle milosti Boží sobě zdůvodnili a pronikli. Chápete, jaký význam pro život mají exercicie, zejména exercicie psychologicky tak přesné, jaké podává metoda sv. Ignáce? Chápete praktický dosah denní meditace? Tvoří divy tam, kde jich užito. To jest potom křesťanství prožívané, náboženství, comme il faut.

Zdůrazňujíce tuto bezpodmínečnou potřebu života vnitřního, duchovního, na jehož nedostatek stůně náš život a hyne, nikterak nezmenšujeme důležitosti vnějších náboženských aktů. Má i podstata životní buňky, její jádro, protoplasma, svou skořápku, svůj obal, své chránící pouzdro. A tak i náboženský cit musí míti svou formu vnější, formu ustálenou, pravidelnou a závaznou, má-li obstáti proti proměnlivým vlivům zevnějším, nemá-li se rozplývat v cosí vágního a nejasného. Jest ostatně i jiné pojiťko mezi vnitřním prožitím náboženství a jeho zevním výrazem. Je to

příčinná spojitost obého: je v lidské přirozenosti, viditelně, poznatelně projevití skrytý život duše a takto jej posilovati, dodávati mu setrvačnosti a působiti na jiného.

Obého je tedy nezbytně třeba: zevnějších forem náboženských i vnitřní jejich naplně. Katolík se může bez obavy podrobiti všem zevnějšíším náboženským úkonům, k nimž jej Církev zavazuje. A dnes zvláště je nutno říci to hodně hlasitě, že musí býti katolíkem nikoli dle osobních představ, nýbrž dle tradiční církevní formy. Kdo zevnější formálnosti a »církevnictví«¹⁾ pokládá za nikoli nutné, ba snad za neužitečné — ten nejen že se na sobě dožije pozvolného duchovního odumírání, nýbrž ten stojí již — mimo Církev.

Duchovní, vnitřní, plný a bohatý život je tedy tím, čeho nám nejvíce třeba. Duchovní život, vtělený do forem posvěcených kouzlem umělecké krásy, ctihodným stářím, ba více, původem z božské dílny Církve. (Liturgie.)

Přirozeným postupem ocitáme se v úvaze své tam, kde tento duchovní život, sloučený se synovskou oddaností k Církvi, má býti především domovem: v kněžské duši. Vždyť tam odtud mají vytrysknouti prameny života jiným. Jsou si toho dnes katolíci kněží vědomi, čeho v první řadě a v nejhornější míře mají poskytnouti národu, tomu národu, jehož náboženský ži-

vot je tak mělký a jenž i o tento chudý zbytek má býti připraven?

Nebude to osudnou chybou a hříchem, že v této dějinné době, kdy běží o nejvyšší věci, pastýřové lidu místo práce duchovní do popředí svých zájmů vhodili otázky čistě stavovské, otázky církevní ústavy a disciplíny a podřadnou otázku liturgického jazyka? Nedejme se mýlit: ti, kdož dnes tleskají požadavkům určitého směru ve kleru, budou první, kteří, dojde-li k reformám, hodí po reformovaných kamenem. Že i dobří katolíci touží po změně? Ne, aspoň po uskutečnění těch hesel, o něž se má s nejprudším žářem bojovati. Naopak, bolí to lid a je tím až do duše uražen. — A uvažuje klerus, co legální cestou může dostati? Či snad chce diktovat každému a za každou cenou? — Jen nová zklamání, roztrpčení mezi bratry z toho vzejdou, přibude kněžských nespokojenců a — odpyká to víra.

Zapřeme se ještě jednou: vraťme se k tomu, co především Bůh a Jeho Církev dnes od nás žádají: Duchovní život třeba mít a zdravá jeho seménka do duší rozsevat a pěstovat. Je třeba mezi klerem více duší svatopavelských, o nichž bylo by lze říci, co o Pavlovi: Cor Pauli, cor Christi. To bude reforma hluboká a rozsáhlá. Z této zkyplené role, zavlážená potem a krví srdce našeho, vzroste nové osení, nový život.

JAN N. BOHÁČ

RAFFAELOVA SV CECILIE.¹⁾

Heroům křesťanské lásky, jichž řadu uvádí římské martylologium, umění lidské často zasvětilo své tóny, štětce, péra a dláta.

Veliké mučedníci starověku křesťanského sv. Cecílii²⁾ vzdalo nesmrtelný hold lidské umění Raffaelovou sv. Cecílií.

Vzácná duchovní jednotnost a soustředěnost umělecká obratnost a šťastná volba, náboženská oduševnělost a hloubka vedla připoutávají mysl k jedinému bodu a vyvolávají v duši jediný hlavní dojem posvátného účinku nebeské hudby. Raffael umělec, nábožen-

ský myslitel a filosof, žije ve svém nesmrtelném díle.

Obraz byl dokončen r. 1516 v Římě a umístěn na oltáři poboční kaple sv. Cecílie gotického chrámu San Giovanni in Monte v Bologni.

Výška jeho obnáší 2 m 25 cm, šířka 1 m 40 cm. Původně byl malován na dřevě. R. 1798 byl obraz zavláčen ještě s jinými uměleckými poklady do Paříže.

R. 1803 malíř Hacquin přenesl jej na plátno. Při tom jej však hrubě poškodil.

R. 1815 byl zpět vrácen do Bologně a umístěn v pinakotece, kde až dosud se nalézá.

Časem byly zhotoveny různé kopie. Nejzdařilejší jest proslulá kopie Quido Reniho, jež zdobí oltář kostela San Luigi de' Francesci v Římě.

¹⁾ Mnohé myšlenky této práce jsou vzaty ze studie biskupa roffenburgského P. V. z Kepplerů Gedanken über Raffaels Cäcilia, obsežené v jeho znamenitém díle Aus Kunst n. Leben, Freiburg 1908.

²⁾ Svátá Cecílie umučena byla asi v druhém období pronásledování Marka Aurelia (177—180).

Druhá kopie krásli drážďanskou obrazárnu. Jest dílem malíře Dionigino Calvaerta z Antverp († 1619).

Jiná, počínající od neznámeno mistra z Bologně, zdobí pinakoteku mnichovskou. —

Co představuje Raffaelův obraz?

Podobně jako jeho Nanebevstoupení Páně, Skola athenská nebo Madona di Foligno představuje nám dva světy: pozemský a nadpozemský.

Nebe otevřené a v jasném slunečním jasu sbor pějících andělů jsou vrcholným zdrojem, odkud prýští všechna záře a život celého díla. To lze pozorovati na pěti postavách dole stojících.

Cecilie uprostřed. Malá, panensky krásná postava v půvabné poloze, v nádherném oděvu. Její duše jako by celá vyzařovala z očí. Jež ve svatém úžasu pohlíží vzhůru k nebesům a ztápějí se v nebeském jasu, zatím co sluch noří se ve smírné akkordy nebeských harmonií. V rukou drží malý nástroj, podobný starověkému svrinxu³⁾, na nějž jako by byla hrála, který však nyní skleslý k zemi vypovídá službu a ustupuje vznešené hudbě nebeské.

Po pravé straně stojí sv. Pavel.

Světu odcizen, připoután k nebi. Imposantní postava. Mohutná hlava kloní se v náruč pravé ruky. Kolos lidské vůle vděčným posluchačem nebeské hudby. Pozorujeme na něm, jak v duši své prožívá skutečnost vlastních slov: »Oko nevidělo, ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří Ho milují.«⁴⁾

S druhé strany Marie Magdaleny. Plná živého pohnutí. Jako by s někým chtěla sdělit radost, jež plní její srdce nebeské melodie.

V pozadí stojí evangelista sv. Jan a učitel církevní sv. Augustin.

Pohlíží na sebe.

Jan jest spit nebeským zpěvem. Slast jeho nitra přetéká polootevřenými ústy a skoro až bolestně zaníceným okem. Srdce div se slastí nerozdvojí. Přiložená ruka na prsou jen ztěžší ztišuje jeho úder a brání jeho útěku.

Naproti tomu radost a pohnutí svatého biskupa jsou plny klidu a něhy. Jemný

úsměv stařecké tváře, jasné oči na Jana upřené, tisi mladistvé nitro Janovo, opřívající nevyslovnou slastí a bouří se zlateným vykřikem udivu.

U nohou sv. Cecílie několik rozhozených nástrojů leží tiše — bez povšimnutí. Ichná kapitulační pozemské hudby. Mezi Pavlem a Janem na zavřeně knize je zobrazen orel. Stojí zde nejen jako symbol evangelisty jasnovidce, nýbrž i jako zastupce nerozumného tvorstva. Běra podílu na nebeské hudbě, nadzdvíženými perutěmi a planoucím zrakem vyjadřuje jí svůj obdiv a hold.

Co víme o původu obrazu?

Meloni vypravuje toto: Zbožná Boľňanka, Elena Duglioli dall' Olio, viděním poučena, rozhodla se zříditi kapli sv. Cecílie v kostele San Giovanni in Monte.

Její příbuzný, Antonio Pucci, byl jí v tom nápomocen. Použil přízně svého strýce, kardinála Lorenzo Pucciho, přítele Raffaelova, jenž pohnul papeže Lva X., dátiho právě v Bologni, aby u Raffaela objednal oltářní obraz pro kapli sv. Cecílie.

Vidění zbožné zakladatelky mělo být mistrovi základním motivem díla.

Současník kardinála Pucciho, Paris de' Grassi, zaznamenává ve svém deníku⁵⁾ něco, co možno brát jako pouhou epizodu.

Kardinál Pucci byl tak špatným hudebníkem a zpěvákem, že při jeho zpěvu v Sixtinské kapli sbor kardinálů stěží se dovedl udržeti hlasitého smíchu.

Této zprávy použili Crowe a Cavalcaselle⁶⁾ a z ní odvozují podnět i celou koncepci obrazu.

Praví, že kardinál vyvolil právě obraz sv. Cecílie, aby na přímělu její dostalo se mu hudebního a zpěvného nadání. Biskup Keppler nehledě k tomu, že toto mínění není ničím zaručeno, nenahlíží ani zvláštní potřeby, odůvodňovat, proč právě obraz sv. Cecílie byl zvolen. Bylo zcela přirozeno, voliti pro kapli sv. Cecílie obraz téže svěťice. Podobně neodůvodněno zdá se mu jejich další tvrzení, proč právě čtyři postavy obklopují svěťici. Praví, že proto, poněvadž kardinálovi byl přidělen v Římě kostel Santi Quattro (čtyř svatých). Kteří jsou to však svatí? Ti, co jsou na

³⁾ Diarium III. 161, 713, 745.

⁶⁾ Raffael, sein Leben und seine Werke II. Lipsko 1883, str. 301 násled

³⁾ Zlomek varhan, několik píšťal různé délky k sobě spojených. K. Štecher „Všeob. dějiny hudby“ I. díl str. 37.

⁴⁾ I ke kor. 2, 9.

obraze Raffaelově? Nikoliv, nýbrž Quattuor Coronati: Severus, Severianus, Karpoforus a Viktorinus, čtyři bratři, kteří byli umučeni za Diokleciána. Celé dílo dle jejich mínění nemá jiného účelu, než říci, že žádné umění lidské nemůže dát kardinálovi postrádaných vloh hudebních; tak může učinit jedině nebe.

Uvedený výklad jest příliš subjektivní, než aby mohl býti vážně míněn. Je v něm dokonce i něco přímo snižujícího a urážejícího jemného a povzneseného ducha Raffaelova. Ideový podklad obrazu jest zcela jiný.

Téměř všichni znalci umění Raffaelova se shodují v tom, že hlavní ideou obrazu jest, vyjádřiti oddaný hold nebeské hudbě, jež vysoko vévodí nad veškerou hudbou pozemskou a jest zdrojem dokonalého štěstí a blaha.

Důvodem možnosti, mluvit o hudbě a zpěvu nebeském, jakožto o skutečné přednosti blaženého života nebeských duchů, jsou nám slova jasnovidce sv. Jana: »A uslyšel jsem hlas s nebe jako hukot mnoha vod a jako rachot velikého hromu a ten hlas, který jsem uslyšel, byl jako (hlas) citerních pěvců, kteří hrají na své citery. I zpívali (jako) píseň novou před trůnem a před čtyřmi živočichy a před starci a nikdo nemohl se naučiti té písně, leč ony stočtyřicet tisíce, kteří jsou vykoupeni ze země.«⁷⁾

Týž zpěv nebeský má na mysli evangelista Páně, sv. Lukáš, když píše o chvalozpěvu andělském, jásajícím nad nivami betlemskými v památné noci narození Páně. O zpěvu andělském vypráví i veliký Dante ve svém nesmrtelném díle »Božské komedii«.

Některé úvahy o ideovém podkladu obrazu jsou nanejvýš zajímavé.

Duchaplnou exegesi obrazu podává Ital Giovanni Franciosi.⁸⁾

Píše asi takto:

Cecilie, patronka hudebního umění, nejpřednějšího ze všech umění, jest myslitel Raffaelovi representantkou všeho umění, křesťanstvím oduševněného a zušlechtěného.

Ve čtyřech postavách vidí Franciosi symbolicky vyjádřený hlavní podmínky a nejvyšší zdroje umění: v Pavlovi ví-

ru, v Magdaleně krásu, v Janovi lásku a v Augustinu vědu.

Pás, jímž jest lemováno nádherné roucho Cecilie kolem šíje, jest mu symbolem bolesti, vlastně moudrosti rozumět bolesti, jež jest rovněž bohatým zdrojem uměleckého tvoření. Snad při tomto posledním symbolickém výkladu tanula mu na mysli třetí antifona z I. nokturna kněžského brevíře v oficiu sv. Cecilie: *cilicio Caecilia membra domabat, Deum gemitibus exorabat.*⁹⁾

Byť by tento výklad byl trochu zjemnělý a allegorický, přece jest jistě mnohem duchaplnější a velikému duchu Raffaelovu přiměřenější, než výklad shora uvedený.

Podle Karla Justa¹⁰⁾ je základní ideou díla: *amor sacro e profano*: láska nebeská a pozemská.

Cecilie, zaměňivši lásku pozemského ženicha (Valeriána) za nebeskou lásku Kristovu, jest hlavní representantkou nadpozemské lásky.

Vedle ní jako další představitel lásky nadpozemské stojí Magdalena, o níž sám Pán pravil: »dilexit multum — milovala mnoho«¹¹⁾, apoštol Pavel pro svůj velehymnus na lásku: »Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, lásky však kdybych neměl, byl bych jako měď zvující a jako zvonec znějící.«¹²⁾

Augustin, jehož láskou hořící srdce volá: »sero Te cognovi, sero Te amavi — pozdě jsem Tě poznal, pozdě jsem Tě miloval, inquietum est cor nostrum — nepokojné jest srdce naše.«¹³⁾ a Jan, kterého Pán zvláště miloval a jehož život byl nepřetržitou láskou k Bohu a lidem: »Miláčkové, milujme se vespolek!«¹⁴⁾

Všecky bytosti dýší touto nadpozemskou láskou k Bohu. V dumavé hlavě apoštola hárá jako žár ztmelených tajemství lidského nitra s tajemnými plány boží Prozřetelnosti, v tváři Augustinově září jako slavnostní klid, jako osvobození ode všech pochybností, hledání a bolesti světských, v něžném, ponlašeném oku Janově, v jedné z nejkrásnějších hlav Raffaelových, třpytí se záblesk čehosi božského, v lidské bytosti ztajené-

⁹⁾ Cecilie tělo své trýznila, Boha úpěnlivě vzývala.

¹⁰⁾ Zeitschrift für christliche Kunst, 1904, str. 129 násl.

¹¹⁾ Luk 7. 48.

¹²⁾ I. Kor. 13. 1—13.

¹³⁾ Vyznání, I. kniha.

¹⁴⁾ I. list, 4. 7.

⁷⁾ Zjevení sv. Jana, kap. 14. 2—5.

⁸⁾ La Cecilia Raffaelesca. Modena 1872, str. 45—45.

ho, v Magdaleně jeví se jako zázrak ženského srdce, jež ve vlastním žáru se očišťuje, a ve svaté Římance jakoby všechna nebeská láska snesla se na okamžik na zemi. Jest ovšem otázka: co má s touto ideou společného hudba?

Justi vykládá takto:

Duševní stav lásky, jakou nám obraz představuje, jest doprovázen hudbou a nebeským zpěvem. Zcela správně. Tím je vyjádřen symbol a účel hudby. Hudba jest mocnou, ba nutnou složkou, vzpruhou, která živí a podporuje cit lásky v srdci lidském, vedoucí až k extasi.

Nástroje, ležící u nohou sv. Cecilie, symbolicky nám praví: Co jest lidský hlas v umění hudebním, to jest láska v životě lidském. Neboť jako bez oživujícího dechu a hrající ruky nástroj jest mrtvý a němý, tak životní díla lidská, schopnosti a všechny projevy lidského ducha, nejsou-li láskou prodchnuty, nevyvěrají-li z pramene lásky, jenž vše tvoří a oživuje, jsou bez ceny.

Výklad Justiho, ač chová v sobě krásných myšlenek, přece svým závěrem trochu překvapuje a nepřesvědčuje. Tak úzkého poměru, přímo nutného mezi hudbou a láskou, přece nestává.

Duchaplný biskup Keppler vyjadřuje základní ideu obrazu takto:

Hudba posvátná jest vznešené, oblažující umění, ale, poněvadž jest také jen lidským uměním, jest přece pomílející a nedokonalá. Má ovšem před ostatní hudbou světskou své přednosti. Zasvěcena jsouc Bohu a jeho oslavě, povznáší duše k nebi a dává jim zakoušeti pocity nebeské radosti. Všechny tužby a přání srdce lidského utiňuje, nevinnost, kajicnost, lásku, víru a vědění korunuje a srdce naplňuje slastnou radostí a předtuchou věčné slávy nebes. — Tak asi Keppler. Slova jeho mimoděk připomínají sv. Augustina.

Sv. Augustin často zmiňuje se o hlubokém pohnutí, jaké v něm, v době jeho obrácení, vyvolávala posvátná hudba. O hymnách církevních píše krásně:

Splývaly zpěvy ty v uši mé a do srdce mého zčištěná se prýštila pravda a vzplanula tam ohněm zbožnosti, a proudily se slzy, a dobře bylo mi v nich.¹⁵⁾ Podobně i jiní sv. otcové církevní se vyjadřují o blahodárném účinku posvátné hudby.

¹⁵⁾ V. IX. hl. 6.

Podobně vznešeně dovozuje estetik L. Müllner:¹⁶⁾ Všecko pozemské umění hudební, i posvátné zvuky varhan, vše se koří nadpozemské hudbě nebeské, kterou pozemská hudba posvátná svojí ideálností a zbožností vyvolala z nebe. To totiž samo odpovídá vznešené tužbě a modlitbě a vnáší v duši, Boha oslavující, ze svých jasných sfér světlo, proměnění, obrození, návrat a posvěcení, zkrátka celý poklad božích darů a milostí. —

Umění jest dcerou nebes.

Raffaelův obraz sv. Cecilie hlásá, že hudba ve svém kouzlu, obepínajícím lidské srdce, jest symbolem působení milosti boží; sladké harmonie tónů allegoricky představují slast božské lásky buď v souladu nevinné duše s jejím Tvůrcem, nebo v milosti pokání, v návratu srdce i ducha k Bohu.

Jestliže Cecilie ve svém panenském čistém entusiasmu představuje náboženské umění, nebeským kouzlem inspirované, pak Pavel, Magdalena, Jan a Augustin jsou obrazy působnosti milosti Boží a zdrojů, z nichž náboženské umění se prýští. Jest jisto, že Raffael chtěl sv. Cecilii vyobraziti jako představitelku a patronku posvátné hudby.

Důvod toho tkví v legendárním podání, dle něhož sv. Cecilie při svém zasnoubení s Valeriánem za zvuku svatebních zpěvů a hudby v svém srdci k Bohu úpěnlivě volala a zpívala, aby její srdce i tělo zachoval neporušené: »Cantantibus organis Caecilia virgo in corde suo soli Deo decantabat dicens: fiat, Domine, cor meum et corpus meum immaculatum, ut non confundar.«¹⁷⁾

Než jak podivuhodně to Raffael vyjadřil. Sv. Cecilie nepěje, ani nehraje; mlčí a s ní mlčí i všechny nástroje. Varhany, spočívající v jejích rukou, klesají k zemi.

V tomto podivuhodném zobrazení spočívá geniální myšlenka díla, neboť právě svým mlčením vyjadřuje sv. Cecilie jasně triumf posvátné hudby nebeské. Svěťice, doprovázejíc se na varhany, pěla slávu Bohu. V tom náhle se otevřelo nebe a zavzněl sbor nebeských pěvců. Jakmile zavzněly první tóny, uzavřela se ústa svěťice a varhany umlkly. Posvátná hud-

¹⁶⁾ Literatur- und Kunstkritische Studien 1895.

¹⁷⁾ Za zvuku hudby (svatební) Cecilie pěla v srdci svém Bohu volající: Pane, kéž srdce i tělo mé zůstanou neposkvrněné, abych nebyla zahanbena.

ba pozemská doznívala, ale ztlchla teprve tehdy, když způsobila něco velikého, když vykonala zázrak.

Svémi zvuky a melodiemi, jež byly zároveň úpěnlivou modlitbou, otevřela nebe. Otevřela však i srdce, aby mohlo naslouchati zpěvům andělů, jež jako sladké echo vylákala z nebe.

A právě to jest přednost posvátné hudby pozemské, že z tohoto světa povznáší duši vzhůru k výšinám, odkud možno nahlédnouti v taje blažené vlasti nebeské a takoruka u bran nebes naslouchati věčným harmoniím.

Posvátná hudba pozemská, poněvadž jest jen také dílem a uměním lidským, nemůže sama ze sebe takovou čistou radost a blaženost dáti, ale zjednává ji nepřímým, že nebe otvírá a v duši lidskou vlévají se proudy nebeské radosti.

Jak veliké jest to štěstí, můžeme vyčísti z tváře pěti postav, světici obklopujících.

Otázku, proč Raffael právě těmito pěti postavami obklopil sv. Cecilii, možno docela snadno zodpovědět. Učinil tak proto, poněvadž to bylo přání zakladatelky kaple. Ale umělec, jakým byl Raffael, pouhé přání oduševnil vznešenými ideami, jež vložil v každou postavu, a jež je pojí se světicí v jediný ideální celek a vyjadřují jednu velikou, základní ideu.

Postavy, obklopující světici, nepředstavují pouze zastoupení mužského a ženského pokolení, nýbrž vyjadřují i různé stupně lidského stáří a rozličné duševní stavy. Cecilie a Jan představují mládí, Magdalena a Pavel mužný věk, Augustin stáří; Cecilie jest představitelkou čistoty, Magdalena pokání, Pavel jest představitelem víry, Jan lásky, Augustin učenosti a vědy.

Tak mládí, mužný věk i stáří, čistota, pokání, víra, láska a věda, spoutány jsou jediným poutem nebeského štěstí, jež v nich vyvolala posvátná hudba.

Všech pět postav svědčí, že nebeské štěstí vyrovnává rozdíly věku i pohlaví, proměňuje strasti a svízele života v radost, splňuje víru a naději, ukouje lásku, dílo lidského ducha. staví v nejjasnější světlo a uděluje blaženost, zaslíbenou zvláště duším čistým.

V této velikolepé ideji a v jejím geniálním provedení spočívá nesmrtelná cena díla, cena náboženská i umělecká.

Spolu se Sixtinou a Proměněním tvoří sv. Cecilie triumfující trilogii, korunu všeho náboženského, co veliký duch Raffaelův vytvořil.

Velikolepá idea díla jest úplně náboženská. Nic, ani jediný tah jí neodporuje, jí neuráží. Vše, i nepatrný záhyb šatu, i jasné oko Janovo — vše jí vyjadřuje, vše jest jí podmaněno, vše jí slouží.

Raffaelova Cecilie jest dílem náboženským *par excellence*.

A tak ovšem i působí. Jest to velikolepé, mohutné kázání o podstatě, účelu a ceně posvátné hudby, kázání a vážné slovo do duše těm, kteří posvátnou hudbu pěstují, mohutná výzva k věřícím, aby posvátnou hudbou Boha uctívali, ježto ona tak snadno a zázračně nebe otvírá.

Ohromný pak umělecký význam díla jasně a úplně pochopíme, když uvážíme, jak umění štětce ladně se v něm pojí s uměním hudby.

Můžeme klidně říci, že nikde žádné umění jinému tak přátelsky, s takovým nadšením a láskou nesloužilo a hold nevzdalo, jako v Raffaelově díle malířství hudbě. Proto dílo to zůstane navždy dvojnásob vzácným a obdivuhodným. —

Slavný malíř Francesco Francia († 1517), hlavní zástupce t. zv. nové boloňské školy,¹⁸⁾ mnoho již byl slyšel o slavném Raffaelovi, ale dosud ho byl neviděl. Když Raffael dohotovil obraz sv. Cecilie, zaslal jej do Bologny Franciovi a prosil ho, aby mu posoudil obraz. Staříčkový Francia byl nádherou obrazu tak ohromen, že nenalezl slov, jimiž by vyjádřil svůj obdiv. Tak nějak píší dějiny.

Básník Chamisso událost tu velmi pěkně zbásnil ve své básni »Francia's Tod«, jejíž český překlad uvádím:

Franciova smrt.

Francesco Francia byl doby své
oslavován co Italie pýcha,
v něm zlatotepce ctili Vlachové.
Co stařec již on o Římanu slýchá,
jenž slávy získal, že jí rovna není.
A hrdá pověst v skutku není lichá.
Rád že by poznal mistra bez prodlení,
rád pokořil se díla jeho kráse,
tak dopsal jemu úcty na znamení.

¹⁸⁾ Viz Dr. J. Neug. Illustrierte Kunstgeschichte, II. str. 617.

A jeho vřelá touha splnila se.
 Hle! Mistr píše. Není zraků klam,
 co z několika řádků dovídá se.
 »Mně mnohé brání, abych přišel sám;
 Cecilie však obraz ušlechtilý
 pro Giovanniho kapli posílám.
 Nuž, buď mým zástupcem, můj mistře
 milý, »

dbej pečlivě, by umělého díla
 snad trhlina či skvrna nekazily;
 když štěpce by se ruka uchopila,
 tu s laskavostí, prosím, oprav v mžik,
 kde tvůrčí síla moje nestačila!
 Pak zavěs je nad kaple oltářik,
 dej osvětlení vhodné laskavě,
 a za to přijmi upřímný můj dík.
 Tvůj Rafael.« — Tu mistr váhavě
 otevře bednu, vyjme obraz ven,
 nevěří zraku v jasů záplavě.
 Je ulekán, je nadšen, okouzlen.

JAR. ZNOROV

S L O K Y V P R O S E.

Víra.

Vznešená, důstojná. Diadem nedostup-
 nosti září v jejích tmavých vlasech a bles-
 kotavý jeho svět se světlem očí jejích
 sráží námitky tisíců a světlem prozařuje
 to, co nepochopil rozum, ale přijalo srdce
 ve své přestotě.

Stříbrnou září protkává díla naše, že
 zrumění pak láskou k Tomu, jemuž vě-
 říme.

S ní kráčí strážce její, jenž sluje
 Pravda.

A ta těm, kteří víru přijali, rozdává
 buď slávu nebo lásku.

JOS. KUHNEL:

A N O A N E.

(Dle německého upravil Dr. F. Pazderný.)

»Vaše řeč budiž: ano a ne; co je nad
 to, že zlého jest!«

Svět nedovede říci ano a ne, a nic k to-
 mu nepřidati, nic z toho neubráti. Prostě-
 ho ano a ne nezná svět; avšak nejraději
 hlásí se k něčemu, co je mezi oběma poj-
 my: aby ano vyznělo i v ne a zlé zdálo se
 i dobrým — leč by běželo o vnější úspěch
 nebo neúspěch. Jen jedno opravdové ne
 má svět: vůči božskému ano, vůči ctnosti;

dnes v říši krásy to ne nepoznané,
 a vše mu připadá, co bájný sen.
 »Mně blaze je. Buď sláva Tobě, Pane,
 jenž takto zkrášlil's moje stará léta,
 Tvá nechť se se mnou nyní vůle stane!«

Tak slyšeli ho učenci bledí,
 a více mistr neproněs slova:
 na dotazy jich nedal odpovědi . . .
 To byla poslední hodinka Franciova.

Touto krásnou apotheosou básnickou
 končím.

Raffaelova sv. Cecilie zůstane vždy
 divem lidského ducha, mající v sobě sto-
 py božího posvěcení.

Před takovým veledílem upřímná
 mysl lidská mlčí a jen se sklání, rozjímá
 a velebí Boha, jenž v dílech lidských nás
 svou přítomností tak obšťastňuje.

Pravda.

Vidím se zvedat bílý její zjev na ru-
 mech předtuchy — —

S ramenou padá jí jemná říza bílá, a
 ona tak čistá je, pokorná a snívá.

A kráčí cestami lidského života, zá-
 hony lidských hlav a nad květy lidských
 srdcí.

Však není v stopách jejích úpění, a
 není v stopách jejích krve; jakási záře
 světlí její kroky.

A kráčí vždy dál, tak snívá, s víčky
 skloněnými — — — —

— — — A tehdy, až plně zazáří jasný
 její hled, plamenem vzplane celý širý svět
 a znamení kříže zjeví se na nebi.

To přijde On, jenž Pravda je sama.

a jen jedno opravdové ano: vůči tomu,
 čeho zase neuznává Bůh a co jest svět
 sám. Svět praví ano k bezzásadnosti,
 k falši, a praví ne tam, kde zásadami se
 spravovati káže povinnost. Slouží-li mu to
 ku prospěchu, staví se svět i ctnostným,
 modlí se, postí se, dává almužnu, přátelí
 se s Nejsvětějším, činí se jeho důvěrní-
 kem. A přece všecko je lež, takže hnuš
 zdvihá se v tom, který to pozoruje a pro-

hlédá. Světské ano a ne je bláznovství. Nemaje věčnosti, klame svět sebe, honí se za pouhým nicotným stínem.

Jinak Bůh. Mezi božským ano a božským ne zeje propast bez míry a konce. A poněvadž svět nechce znáti božského ano a Bůh neuznává světského ne, zeje ta propast i mezi Bohem a mezi světem. Jest tudíž nesmířitelné nepřátelství mezi Bohem a mezi světem, mezi přívrženci Božími a mezi následovníky světskými. Svět nenávidí těch, kteří stojí po straně Boží, a spílá těm, kteří dle božského příkazu říkají ano neb ne. Vždycky tak bylo, že svět kamenoval vyslance Boží. Blaze tobě, pronásleduje-li tě svět. Pak nejsi ze světa. Ba je to znamením tvého vyvolení. »Kdybyst byli ze světa, svět by miloval, co jeho jest; poněvadž však ze světa nejste, proto vás svět nenávidí,« praví Pán. A jeho Apoštol vyznává: »Svět ukřizován jest mně a já světu.«

•

Není snadno a není příjemno říci božské ne. Mojžíš, Jeremiáš, Jonáš, co mohli, proti němu se zpěchovali. A Kristus sám jen nerad řekl své svaté ne. Nezbyvá-li ti, než říci ne ve jménu Božím, nečiň tak nepředloženě. Ale naplň se napřed velkou láskou, abys je řekl správně a mírně, jak jen možno. Ozbroj se napřed velikou silou, abys nepodlehł smečce, kterou nepochybně proti sobě popudíš. I když mezi sebou se podezírají, nenávidí, kousají, až proti tobě povstanou, všichni za jedno budou.

•

Jest velká, jest svatá věc, aby člověk dovedl říci ne všude tam, kde i Bůh tak říká. Daleko zůstane hlubokého soucitu i velké dobrotivosti, kdo nikdy nedovede říci ne. Blízko příbuzny jsou svatý hněv a láska svatá. Mojžíš rozbil svaté desky zákona a neváhal mečem napadnouti provinilou část svého lidu, a přece byl »mužem nejmírnějším v Israeli«. Kdo vůči sprostotě nezmůže se na rozhorlené ne, jak odváží se svatého nadšení k vyššímu ideálu?

Kristus odsuzoval a žehnal. Bůh sám stvořil nebe i peklo. Jen tupost nezná ani nadšení, ani hněvu, té vše jest jedno. Ale duch třídí a přísně soudí. Se soudem pak vzchází mu i poznání milosti. Poznává a odpouští, poznává neřest, ale odpouští osobám, a svatý principiální hněv hříchu mění se ve smírnou lásku osobní, která odpouští a tím zase budí důvěru i odvahu.

Hněvivé ne platí hříchu, nízkosti, duševní bídě, kdekoli a na komkoli ji nalézt; svaté, smírné ano náleží duši samé, již v každém stavu musíme milovati, již vždycky máme pomáhati.

Nejsou od sebe daleko Getsemani a Kalvarie. Getsemani je poznání hříchu, jako největšího nepřítele všeho velkého, zdravého, šťastného v člověku: jest hněv a bolest nad hříchem. Kalvarie i s křížovou cestou, která k ní vede, je pokání, je smír, je láska, že čistší, vyšší, blaženější neznal svět; jest vyšší milost, která tam vyprýštila z ran Kristových. Getsemani je nejvyšší božské ne, Kalvarie nejsvětější božské ano. Obě chovej draze a pěstuj starostlivě v duši své, ono velké ne božské nenávisti hříchu, i ono svaté, ano smírné, svaté, nadpřirozené lásky, a šťastně jsi rozluštil velkou záhadu životních úloh i životního štěstí.

•

Kdo hluboko v duši nenávidí všeho, co sluje nějak ne, schopen jest vroucně milovati vše, co se nazývá ano. Kdo v duši živě cítí neštěstí hříchu, jak by neprocítil veškeré nebe srdce čistého a svatou láskou zapáleného? Kdo ví, co je »hluboko«, snadno si představí též, co je »vysoko«. Kdo měřil se s peklem, vroucněji oddá se nebi.

To, jak hlasitě, silně, prudce a bezkompromisně dovedeš v duši zakřiknouti zlé, jest měřítkem, jak velmi a cele a opravdu přimul jsi k tomu, co jest vznešené a dobré.

•

Jedno jest ano: jest jím ona velká, nezištná láska, která jako slunéčko svítí a hřeje. Hoď po slunci kamenem, zlořeč mu třebas, a ono nepřestane svým mírným zlatem i ten zlobný kámen polévat, i tvá zlořečící ústa pozlácovat, ono i nadále bude vůkol tebe tvořiti ráje květu a krásy. Takové ano jest slovo královské. Nad čímkoli je vyslovíš, nad svým bližním, nebo nad vlastním osudem svým, to i vpravdě ovládneš. Potká-li tě něco, co má úmysl ti škoditi, řekni mu to velké, královské ano silné lásky, a podrobíš své službě škůdce svého, učiníš si přítelem toho, který ti byl nepřítelem.

•

Jen k tomu, co uznáváš opravdu za nejvyšší ideál života svého, smíš říci ano.

Sketa jsi a mravní slaboch, zahodíš-li své ano na něco, co je malicherné, pohodlné, hluboko pod pravým tvým ideálem. A jako sketa nikdy a nikde nebudeš šťastným, ale propasti rozporu rozevrou se v duši tvé a ty budeš trpět tam, kde bolest je nejkrutější, v nitru svém znectěném, zaprodaném, otráveném.

Cítíš se slabým k tomu velkému, svatému ano? Táhne tě to provazy, říci nízké ale sladké ne světské? Nema domyslňi proto. Není hodiny bez boje a mládí, které nijak nebylo zkoušeno, nemá ani hloubky, ani šířky, ani síly, jest mládí, od kterého sotva veliké věci se smějí očekávat v budoucnosti. Skoro by se zdálo, že Bůh proto trpí vinu a hřích, aby k plné síle rozvinula se ctnost. »Bylo třeba, abys byl zkoušen,« řekl Rafael Tobiášovi, a platí to více méně o každém člověku. Snad by jinak ctnost zůstala bez opravdovosti, bez hloubky a síly. Proto též skoro všechny velké duše sahaly sklony svými až i do rmutných hlubin pokušení a hříchu. O to právě běží: tvůj ideál má být pošlapán a volá k tobě o pomoc. Nízkost a hanba zvedají drze hlavy své a hrozí ovládnouti vůkol tebe i v tobě. Tu se ukáže, co jsi a jaká je tvá cena. Dáš zahynouti tomu, co dosud právem za nejdražší poklad jsi považoval? Nebudeš brániti tomu, od čeho dosud s hanbou jsi se odvracel? Kde je tvé ano? Kde tvé ne? Kde jsi ty sám v takové chvíli, v takových okolnostech? Aby svaté ano Boží bylo též ano tvé. Abys podal světu i sobě, a sobě napřed, důkaz, že netřeba lidmi pohrdati, že netřeba nad světem zoufat.

Není silným, kdo neumí, než ne říkati, kdo nezná, než kárati. Máš-li říci jiným, množství, trpké slovo ne, obal je do velkého, mocného ano, a tak jim to řekni. Nevěřit množství ve své chyby, ale očekává svou spásu od vnějších změn a převratův. Štěstí své hledá jen ve statcích vnějších a netuší, že není nápravy, kde zanedbáno je nitro, že není pokroku, kde člověk sám mravně se nesnaží. Proto je tak nebezpečno kritisovati množství. A když již káráš, neříkej: ten neb onen je hříšníkem. Ale řekni: já a ty, my oba jsme hříšníci.

Znamením malé duše jest, klesati na duchu pro nedokonalost světskou. Nema-

domyslňi přece, že na našich polích roste bejlí, a ani jimi proto neopovrhujeme. Až se najde pilná ruka, poroste na těch polích i zlatá pšenice. A že bejlí na nich tak bujně se rozmáhá? Toť přece jen znamením, jak úrodná jsou a jak schopná, vydati užitek dobrý. Kdyby mramor rozuměl, styděl by se za to, že ho bylo zneužito na díla ošklivá a podlá. Jistotně by raději sloužil věcem svatým. Jen kdyby se našel mistr schopný a pilný.

*

Potká-li tě v životě lidské ne, nenamáhaj se, vyvrátiti je slovy. Skutky mnohem lépe to spraví a tvá osobnost je výmluvnější, než nejkrásnější tvá slova. Ale nezapomínej na Boha, bez něhož marným zůstane vždycky ospravedlňovati se. Až bude sv. jeho vůle, vynese na povrch i tvou nevinnost, i ctnost. Jen o to se starej, aby pak hodně mnoho na povrch mohl Bůh vynést.

Pohrdá tebou, kdo na venek, z bázně před tebou, nebo aby ti lichotil, o tobě praví ano, leč v srdci proti tobě má ne. Ta nepravá a vynucená ano hůř proti tobě svědčí, než mnohá hlasitá ne. Kdo tak ti lže, nic dobrého o tobě nesmýšlí, a ty sám jsi odpovědným za všechny jeho lži.

*

Říci ano k tomu, co chce Bůh, v tom je náš klid; říci k tomu ne, v tom náš neklid. Říci ano ku štěstí spolubližních, je i naše štěstí, říci k jejich štěstí ne, je naše utrpení. V našem ano ke štěstí jiných je láska; v našem ano k tomu, co chce Bůh, je osvobození, naše láska, toť, hle, náš klid. Jako zas naše zvůle a úzkoprsost je náš neklid. Ne, které řekneme bližnímu svému nehodně, i naší vlastní duše se dotkne; vždyť duše bližního jest i duší naší. A náš hřích stává se hříchem jiných, jako vede naše ctnost k ctnosti jiných a smiřuje hříchy bližních.

Naší trpkostí a peklem naším je naše zvůle. Postav proti ní své ne, bezpodmínečné ne, a uprchne od tebe všechna bolest. Kdo zapírá sebe, praví ano k Bohu, i k veškerému tvorstvu, uznává Boha jakožto jedině dobrého, svatého, mocného, jako svého Pána a Tvůrce. Ten i k tvorstvu je volným a svobodným a nezištným. Kdo jen sebe hledá a své nízké vášně, zneuznává Boha a zapírá ho jako Pá-

na a pramen všech věcí. Ubi ego, ibi melius ego, praví sv. Augustin, kde trpí mé já, získává.

Ano, pouze odevzdané značí mnohem méně, než ano radostné. Ano odevzdané jest pouhým uznáním Božské všemohoucnosti, proti níž jsme malomocni. Jest jako kdybys řekl: Bůh jest mocný, lépe se mu poddati. I ono jest zásluhou, ale ano radostné je mnohem cennější a vyšší. Tím radostným ano vyznáváš, že Bůh jest láska, i že vše, co na tebe dopustil, z lásky k tobě dopustil, poněvadž dobrý jest. Zvykej si tak patřiti na svaté úsudky Boží a všechna ne světa a lidí nepřipraví tě o svobodu a vyšší klid duše tvé.

*

Ona dvě slovíčka ano a ne nejsou ještě všechno. I tvé ano může znamenati ne, když platí menšímu ideálu a kdž jím popíráš něco lepšího a vyššího. A naopak může tvé ne vážit za velké ano, řekneš-li je k sobě samému a chráníš-li tak bližního od malichernosti, nebo vedeš, nutíš-li ho k něčemu lepšímu. Nejedem dospělý málo vděčným jest vůdcům svého mládí za jejich zbabělé ano; avšak žehná je, že našli na pravém místě a v pravý čas přísné ne! Konečně však, ať si již říkáš ano nebo

ne, toho dbej, aby veškeren život tvůj byl velikým ano! Bůh ve všem vyhledává své věčné ano, třebas skoro vždy mu bylo říkati ne. Slaboch slyší Boha jen ne říkati a sám k vůli Boží odpovídá jen zápořem. Teprve muž poctivý a silný slyší božské ano a i sám k němu odpovídá ano vlastním. —

Vpravdě jest jen jedno nezvratně platné ano a ne: Bůh sám-li je vysloví. Božské ano činí naše nebe, božské ne naše peklo — stále třeba k tomu se vraceti. A kde Bůh mluví, umlká každá jiná věc. Přes naše ano a ne přejde doba a nezůstane po nich ani stopy, ani památky. Jen tehda bude naše ano a naše ne trvati, bude-li řečeno ve jménu Božím. Posílá pak Pán ve jménu svém ty, kdo prázdní jsou sebe, kdo nehledají sebe. Proto mají slova jejich takovou moc. Jsou to slova Boží. Každý, kdo nehledá sebe svým slovem, mluví slovo Boží a Bůh jest, který jím mluví. Kdykoli mluvil Bůh a mluvili svatí Boží, jeho vyslanci, zastavil se krok dějin; v úctě naslouchali národové i nebe. — Až Bůh promluví k duši naší své poslední ano neb ne, nebude z toho odvolání. Nazýváme to božským soudem na věky věkův. —

JAR. ZNOROV

P Í S N I Č K Y

Vylétla písnička
ze srdéčka,
smála se do dálky
na synečka.

Oblétla po třikrát
do kolečka,
a sen mu vlíbala
v jeho očka.

Vylétla do výšky,
zakroužila,
do srdce zapadla,
potěšila.

Ráno se vrátila
— zperlený květ —
s východem sluníčka
dívčinně zpět.

Sluníčko se v západ chýlí,
co pak asi dělá milý —
Kdybych já to věděla.

Snad si právě sedlá koně,
snad už dneska řekne o mně —
Kdybych já to věděla.

Zaběhla bych na lučiny,
uvila bych věnec bílý —
Kdybych já to věděla.

Zvoní zdáli podkovičky,
snad to jeho jsou koníčky —
Kdybych já to věděla.

Kdosi v naše vrata buší;
můj milý to, na mou duši,
vždyť jsem já to věděla.

ŠKOLY STŘEDNÍ VE FRANCII.

Školami středními (Écoles secondaires) rozumíme jednak ústavy vzdělávací pro studium universitní, jednak odborné pro různá odvětví průmyslu, obchodu, zemědělství. I tyto školy střední jsou buď státní, nebo soukromé.

1. Školy střední v užším slova smyslu jak přípravné pro universitu, zvané *lycées*. Naše různorodé oddělené střední školy (gymnasia, reálná gymnasia, reformní reálky, lycea dívčí) volají po reformě, na ní se pracuje, jde o jednotnou školu, než zdá se, že reforma má se dít na úkor humanitnímu vzdělání více duchem praktickým, má být zde buď vyloučena (řečtina), nebo na nejmenší míru stlačena latina a nauky reální (přírodní, technické) že mají opanovati půdu středoškolskou. Z extrému do extrému.

Francouzské školství, které má dlouhou historii (od r. 1810) vývoje za sebou, může být zkušeným rádcem a vůdcem.

Dekretem školským z 31. května 1902 upraveno jest vzdělání střední na lyceích tak, že z jednotné školy nižší postupuje se do vyšších oddělených, dle volby, nadání a záliby studentů a to n a t é m ž ú s t a v u.

Podepsaný prohlédl o prázdninách roku 1909 takovouto školu střední Lycée v Bordeaux a dostalo se mu odborného poučení a průvodu. Naše i sebe nádhernější budovy střední jsou vesnickou jednotřídkou proti těmto mohutným palácům, vlastně celým blokům budov. Můžeme si představit velikost ústavu, když v něm jest na 2200 žáků a jsou v něm byty, ložnice, jídelny, čítárny, nemocnice, kaple pro studenty-internisty, byty pro velký počet učitelů přiučujících, dozorců, vedle mnohých učeben, pracoven, kabinetů pro sbírky, knihoven. Rodiče bohatší (i z Bordeaux) svěřují Lyceu své děti od nejútlejšího mládí (od 5—6 let) aby nabyly zde vzdělání obecného i středního.

Rozvrh učiva a tříd. Vlastní Lycéeum má 7 tříd, rozdělené na 2 cykly první (nižší) o 4 třídách. VI., V., IV., III., a druhé (vyšší) o třech třídách (II., I., Filosofie nebo matematika). Nižší oddělení, uzavřené zkouškou a vysvědčením (Certificat d'études secondaires), které opravňuje absolventa k nižším úřadům (v 15 až 16 letech), nebo k pokračování na učelištích odborných nižších; vyšší oddělení

(Second cycle) končí t. zv. Baccalauréat-em, zvláštní zkouškou pro studium universitní (o čemž níže.)

Cykly tyto vzestupně se rozdělují dle volby studujících a to: třídy VI. a V. na 2 druhy: A) humanitní s latinou a druhým živým jazykem (na severu obyčejně s angličtinou), na severovýchodě s němčinou, na jihu se španěštinou, na jihových. s itaštinou uprostřed, dle rozhodnutí správy Lyceí), oddělení B) vedle druhého živého jazyka přihlíží k reálnímu vzdělání (rýsování, kreslení, vědy přírodní, a matematika). Třídy IV. a III. se dělí na tři skupiny: A) s latinou a řečtinou a jazykem živým, dějepísem a zeměpisem, mathemat. a kreslením, B) s latinou (bez řečtiny) a jazykem živým (více hodin), C) bez latiny a řečtiny) s jazykem živým, mathem., účetnictvím, právem obyčejovým, fyzikou, chemií, kreslením, rýsováním, geometrií. (Týdenních hodin 22—25).

Druhý cyklus vyšší rozštěpuje se na 4 skupiny: II. A) a I. A) latina, řečtina, jazyk živý, dějiny nové i staré, mathem., fyzika, chemie, geologie, kreslení, (po 1—2 hod. pouze), odd. B) latina, 2 jazyky živé s větším počtem hodin (7) a ostatní předměty podobně; C) latina s 1 jazykem živým, mathem., dějiny moderní, fyzika, chemie s praktickým cvičením, deskriptivní geom., kreslení a modelování, geologie. D) bez latiny, 2 jazyky živé a reální předměty s větším počtem hodin a praktickými cvičeními.

Třetí rok II. cyklu, zv. Filosofie A) (latina, řečtina, 2 jazyky živé) (dle volby), mathem., fyzika, chemie, přírodní vědy, kreslení a hlaně filosofie (4 hod. týdně) a hygiena, Filosofie B) latina bez řečtiny, 2 jazyky živé a ostatní předměty podobně, třetí oddělení Matematika A), filosofie 3 hod., bez latiny a řečtiny, přírodní a pokusné vědy, mathemat. 8 hod., zdravotnictví; Matematika B) podobně více hodin reálním předmětům. Jak známo, naše maturity jsou ve Francii neznámy, způsobilosti pro studium na universitě nabývá absolvent Lycea před zkušební komisí, jmenovanou ministrem vyučování, skládající se z profesorů fakult písemnictví (des Lettres) a věd (des Sciences), z profesorů středoškolských činných nebo čestných diplomovaných

(Agregé) a doktorů. Kandidát vykáže se vysvědčením studijním a podrobuje se dvěma zkouškám: první po absolvované a prospěchem třídy I. a to dle čtyř skupin vyjmenovaných, písemní (troje) a ústní z veškeré látky, probírané v oměch skupinách. Za rok, udělal-li zkoušky první, hlásí se po absolvování filosofie (nebo matematiky), v druhé části baccalaureátu z filosofie nebo věd) mathematických zase dle skupin) zkoušky písemní (disertace filosofická a komposice z přírodních věd a fysiky, nebo práce písemní z věd mathematických a filosofie) a pak ústní zkouška z uvedených věd.

Baccalaureát koná se při univerzitách a to dvakrát za rok (v červenci a v říjnu) s výsledkem překvapujícím: pouze asi polovička kandidátů prochází, ostatní jsou reprobováni buď po písemné neb ústní zkoušce a to při obou částech, známky nejlepší (tres bien) dosahuje mezi tisíci žáků 1—10.

Na př. výsledek v Baccal. v červenci r. 1910: skupina A) (lat., řečt.) 2.312 kandidátů, obstálo 1.092 (47%), B) (latina, živé jazyky) z 3229 kand. 1344 (41%), C) (lat., vědy) z 2757 kand. 1318 (48%), D) (vědy, jazyky živé) ze 4266 kandid. 1648 (38%); v druhé části A) (filosofie) z 5718 kand. 3045 (53%), B) (mathem.) ze 3298 kand. 1923 (58%), podobný poměr i v říjnovém terminu. Jsou mnohé školy soukromé (pensionáty), kde se takovito kandidáti pouze připravují ku zkouškám Baccalaureátu. Jak vidno, university hájí si pro své řádné posluchače práva na dostatečné, odborné a povšechné vzdělání. Lycea francouzská mají nejen účel vzdělávací, nýbrž v první řadě též úkol vychovávací a k tomu zřízen jest všude internát, rozsáhlý pensionát, kde studenti bydlí, jsou pod stálým dozorem a kázní správou ústavu. Přípravou pro vzdělání střední jsou třídy přípravné, totiž dětské (Classes enfantines, dva roky) pro děti od 6—8 let, řízené učitelkami, a pak třídy obecné (Classes élémentaires) VIII. a VII. s látkou našich vyšších tříd obecných pro žáky od 8—10 (11) let.

Vedle pravidelné přípravy středoškolské lyceální jsou zde ještě zvláštní kursy přípravné pro školy vládní (státní Ecoles du Gouvernement): normální vyšší pro vzdělání profesorů, polytechnika (naše technika pro úřed. státní), St. Cyr (vojenská), Navale (námořní akad.), Centrale

(pro právní vzdělání, d'Agriculture, de Commerce, Institut Agronomique.

Studenti jsou dle poměru k Lyceu čtvera druhů:

1. Zijící v Lyceu (pensionnaires) stále (vyjma prázdniny), nosí uniformy, za byt, stravu, potřeby školní, příučování platí od 700—1200 frs. dle stáří a druhu škol. Jsou pod přísným dozorem (t. zv. surveillants) dozorců, i v ložnici, při hrách, mohou jen s dovolením ústavu navštívit rodiče nebo příbuzné, i jejich korespondence jest kontrolována. Studenti v pensionátu lyceálním jsou rozděleni v skupiny, s nimiž opakují látku učebnou t. zv. maitres d'études. Profesori jen přednášejí a zkoušejí, vnitřní správu řídí v Lyceu provisor, nejvyšší hlava ústavu, stránku hospodářskou a finanční vede censor a ekonom, dozor vrchní t. zv. Surveillant Général.

2. Demi-Pensionnaires, studenti, bydlící celý den (od 8 hodin ráno) i stravování v Lyceu, na noc chodí v 7 hod. domů, nosí rovněž stejnokroj (platí za vše ročně od 400—700 fr.)

3. Externes surveillés, studenti, jsoucí pod dozorem lycea a příučování od učitelů uvedených, ale na stravu (vyjma svačinu) chodí domů (plat 140—540 fr.) a konečně

4. Externes libres, chodící pouze na vyučování školní, podléhají kázní studentské, nesmějí však nositi uniformy a míti nějaký špatný vliv na pensionátní studenty, nebo jim něco donášeti. Platí od 70—450 fr. školného.

Na Lyceu vyučuje se povinně tělocviku, umění dle přání rodičů (hudbě na piano, různé nástroje, šermu, tanci), lékařský dohled obstarávají ústav. lékaři interní, chirurg, zubní, jsou zde koupele, lázně, holiči a pod., a to vše za pečlivého dozoru provisoru a ekonoma.

Lyceum velké má ještě 2 ústavy podružné venku za městem s rozsáhlou zahradou, řízené hlavním ústavem.

Budiž připomenuto, že studium středoškolské ve Francii jest proti našemu nákladné a spíše jen pro bohatší vrstvy, ale, což pozoruhodno, ukázněno, přísným dozorem a stálým stykem s představenými nejen vzděláváno, nýbrž i mravně vychováváno. Tím vysvitne i zvláštní úkol náboženské výchovy, odlišný od poměrů na školách obecných francouzských.

Zákon rozluky církve a státu při vyloučení náboženské výchovy ze škol stát-

ních učinil výjimku při státních Lyceích. Katecheta Lycea (Aumonier) má zůstatí na škole a placen býti ze státních prostředků až do jeho odchodu do pense. Náboženství má se vyučovati u těch žáků, jichž rodiče si toho na začátku roku při zápisu přejí. R. 1907 sice některá Lycea žádají od rodičů poplatek 5—10—15 fr. ročně, ale příspěvky ty plynou do pokladny ústavní, ježto katecheta placen jest státem, někde jest to vyučování zdarma. Ředitelé Lyceí r. 1908 velkou většinou usnesli se ponechatí vyučování náboženství i konání bohoslužeb, různými vlivy na některých ústavech vyučování náboženství ponecháno na vůli žáků i rodičů, na ústavu však oficielně se nevyučuje. V Bordeaux, jak psal podepsanému aumonier P. Roux r. 1910, vyučuje přes 400 studujících ve 24 hodinách náboženství (hlavně menší studenty) ve trojím stupni, pro vyšší studenty má t. zv. přednášky (conferences), má dvoje bohoslužby v neděli s exhortou a zpěvy za pečlivého dozoru pp. provisorů, censorů, gener. dozorce, učitelů studijních, takže píše v dopisu: Deo gratias pro toto et pro tanto a podotýká, že tomu není tak všude.

Proč Lycea ponechala vyučování náboženství, jest spíše důvod u rodičů, aby svěřili své syny vedení Lycea, když musí mnoho platiti a za plat poměrně vysoký by mohli dátí své děti do škol náboženských svobodných.

Žáci třikrát za rok, dle obyčeje tamního, píší úlohu z náboženského učiva, o Vánocích, Velkonocích a na konci roku, dle výsledku pak jest na konci roku slavnostní udílení cen u přítomnosti zástupců vlády i města a rodičů. Udílení cen (knih, památníků a pod.) děje se společně s vy-

znaménáváním žáků i z ostatních předmětů, takže zde vyučování náboženství je prakticky uznáno, jako jiné předměty.

2. Ale přes to někde poměry jsou smutnější, duch vyučování jest mnohde krajně nepřátelský, mimo to církev nepřeje si, aby děti i studenti byli vydáváni nebezpečí ztráty víry na ústavech neutrálních, proto dlouhá leta již trvají školy střední svobodné, z v. koleje nebo pod. s obvyklým internátem. Školy tyto jsou jednak malé semináře pro přípravu studentů na bohosloví, řízené hlavně kněžími a podporované biskupy, pak školy normální pro vzdělání učitelstva a školy odborné v místech zemědělských, rolnické, vinařské, technické pro dívky školy pro výchovu domácí ruční práce. Tyto odborné školy zvláště vzkvétají pro mravní, vážnou výchovu, takže stát vlastně velkými finančními náklady hledí dosáhnouti počtu škol svobodných, ač s malým výsledkem.

Tyto ústavy sjednoceny jsou v mohutný svaz »Alliance des Maisons d'Education chrétienne«, který soustřeďuje na 600 ústavů katolických ve Francii. Na ústavech těchto vzdělání i vychování žáků i žákyň prodchnuto jest duchem náboženským, i výsledky většinou předčí ústavy státní, takže jsou ústavy tyto katolické od rodičů vyhledávány. R. 1907 měly tyto ústavy na 70.000 studentů. Patrně, jak mnoho mladých duší zachráněno pro velké poslání kulturní a mravní, a vysvětlíme si, že intelligence francouzská je prodchnuta duchem náboženským, zvláště v dobách našich.

O universitách katolických a spolcích studentských přistě.

FRANT. HEPPNER:

ANT SLAVÍČEK VE SVÝCH DOPISECH.

(Profil malíře a básníka.)

(Dokončení.)

Na přicházející, snivé, zadumané podzimky Slaviček těšival se nejraději. Jako pravý básník. Díval se do širokého kraje široce rozevřenýma očima tím více, aby pochopil vše jedním pohledem, než přijde zima a zavěje vše vysoko sněhem.

Tu cítil s každým žlutnoucím stromem v kraji, loučil se s ním několikráte, než odešel nadobro a svoji náladovost cítění

vkládal do hojných skiz a obrazů. Práce ta byla mu radostnou útěchou a poetickým zasněním, v níž snažil se podati celou svou duši, co jí tak prudce zmítalo a co jí laskalo zároveň.

Proto upouštěl mnohdy od všelijakých detailů v obraze, aby podal jen celkový dojem krajiny.

Z Kraskova psal: Člověk chodí kra-

jem a smutek už ze všeho kouká. Dnes navečer vracel jsem se ze Seče a jdu cestou porostlou těmi švestkami — pamatujete-li a vyhoupi se měsíc — ve veliké kráse a všechno bylo při tom tuze smutné. Přejít z léta do podzimu blíží se krokem. Políčka jsou holá a jen tu a tam výše k Seči zbývají a pracují se otavy. Nevím, co může být krásnějšího a co zároveň smutnějšího, než to podzimní zrání, kdy se člověk loučí s vedrem i sálavým, bezestínovým úpalem, tím polednem léta.

Při podzimních toulkách krajem chápal hýřivost měkkých barev a nejjemnějších nuancí, měkkost ovzduší, pach hnilých listů, roztrášené reflexy zapadajícího slunce a plachost hlasů pasáků, — harmonii a kombinace barev a melodii pozdního podzimu.

Jak přírodu miloval, a jak se s ní loučil, komentuje dopis, psaný v Kameničkách:

Tomuto kraji dám teď »s bohem«, snad navždy, snad na čas. Báječný kraj, plný střídavých protiv! Je veselý, když se nad ním slunce rozežře a je ku pláči až, když jdou šedivé mlhy po něm a když z mraků fičí studený vítr. To všechno sedí v něm, i plno barev, i nesmírně zas málo. Někdy jako veselá písťalka vyzní v jediný akkord, někdy jako nejhlubší tóny varhan. Ten kraj, v němž jsem tolik prožil a v něm zdomácněl, v kterém jsem každého znal, i jeho celý skoro život a v něm těch skrovných radostí. — Těšil jsem se na silničky s bílými břízkami atd.

Anebo jindy psal z Oldřichovce koncem léta r. 1908: Hrozně je smutno v polích a smutno v celém kraji. — Tak tíživo a trudno, že už se do Prahy těším.

Sluníčko snad radobro se schovalo — a bude-li svítit — sotva bude už jiskřit a hrát. — To už aby i člověk skládal pingl a znovu vstoupil pod skleněnou střechu a pracoval na velikých plachtách. Cítí, že nastane podzim a po něm dlouhá zima. — Všechno mizí — plyne — svým předurčeným tempem. — To je život a slunce je radost života.

Nebudu sentimentálně se rozpisovat. Ale dnes, kdy opravdu lesy jsou jako pod těžkým příkrovem — těžko psát vesele. Vzduch visí v těžkých cárech mraků. — Už je smutno.

Těším se na lesklé ulice.

A Slaviček, vrátiv se do Prahy, s nadšením, silou a individuální vehemencí pustil se do práce.

Teď Praha se svými, jemu tak milými, starými zákoutími byla mu tím dražší, aby ji vyhledával a pohledem na ní se kochal. Ať to bylo z rána nebo večer, ať za deště a sněhové plískanice, nebo za mlhy a podzimkového slunečního dne — točil se sám a rád v starých dvorech páté čtvrti, nebo opuštěným nádvořím kolem sv. Víta.

Do páté čtvrti lákala jej pletitost křivých střech polorozbořených, špinavých baráků, dvory s vřískavým křikem dětí, řeznické krámky a dvory s ledabyly rozestavenými povozy, úzké ulice a prázdné zahrady kolem kláštera klarisek.

I ve staré části Libně byl častým hostem. —

Při toulkách starou Prahou vzdouvaly se znovu skryté síly Slavičkovy v mocnou touhu po krásném a pravdivém.

Zde prožíval zvláštní a výjimečné stavy, zde vychovával zájem a porozumění pro krásu staré Prahy.

Svědčí o tom dopis z r. 1906.

Maluji Vám teď jednu uličku — nevím, zda jsem byl s Vámi v ní — (bylo by škoda, ne-li), uličku alchymistickou — Zlatou, t. zv. »U Daliborky«. Domečky jsou přiliplé na hradbách mezi Bílou věží a Daliborkou. Nepatrné miniaturní obydlí — pokojíčky nízké s různými klenutími, plné výstupků a s okny, jak do uličky, tak do jeleních příkopů. Vyhlídka je veliká a krásná — teď žlutnou stromy a dosahují větvemi až do těch malých okének zadní strany slepé uličky. — Znáám už ty lidi tam, kteří bydlí v zelených, bílých a hnědých domečkách, slepených a nepravidelných, — prostě takových, jak je potřeba a tehdejší pohodlí vyžadovalo. Hned bych se tam odstěhoval! A takovou z toho kouta mám radost! Jakoby velké město bylo několik hodin ode mne. — Snad jsme tam byli, ale jistě vím, že jsme ji neviděli celou a pak jsme nebyli v těch malých barácích. Až jednou — napadne-li sníh — půjdu tam, to je vlastně jiný svět — groteskních forem a nálad docela středověkých.

A ve své konfesi, zaslané Hevesimu do Vídně r. 1903, připojuje: — Snad Vás nebude obklopcovat onen nimbus starověku, který na mne tak působí, když z večera

chodívám, kdy lampy tu a tam rozžehují, starým jeho nádvořím.

Později r. 1906 vyznává v dopise i to, co jej k tomu inspirovalo: — Dělal jsem si drobné ty kousky pražské pro patinu jejich, prejzy a klikaté uličky pro klikatinu a kostrbatost různých přístavků, které byly lepeny k sobě dle potřeby tehdejších barevných lidí a časů — jedním slovem, že ty věci mám příliš rád — jako staré písničky.

Čítávám tuze často — »Staré letopisce«, hledám tu Prahu tehdejší i lidi v ní — mezi těmi starými řádky a kolikrát je čtu, tolikrát si přeji, jen na moment octnouti se v těch starých dobách mezi těmi malebnými ulicemi, po nichž se hemžilo lidmi — v kroji oněch dob. Nikdy jsem nedělal staré ulice, abych si dříve nepřečetl buď Wintra nebo Jirásků a co mám od Vás, od té doby staré letopisce.

Do této doby patří »Nábřeží« v deštivém dnu, kdy vzduch je víhký, chodníky se lesknou kalužemi a ulice jsou omuštěny. Nebo »Ulice v bývalé Praze« — za listopadového odpoledne, kdy chodníky a římsy domů jsou sněhem poprášeny. I některé studie architektury sem patří, z nichž »Sv. Vít« je nejkrásnější.

Ve sbírce dopisů, zasláných jeho přátelům a známým, dočteme se vše, co měl Slaviček rád, po čem toužil, kam šel, poznáváme celou jeho vývojovou dráhu a vyvrcholení, cíl a nejvnitřnější privatissima měkké, básnické duše, jeho vztahy a lásku k přírodě a umění.

Slaviček šel ve šlépějích Chittusihů! Byl krajinářem, impressionistou katéxochen, jako tento: ale s hlubším smyslem a pochopením pro věc samu. Maloval pouze tolik, mnoho-li viděl; krajina mluvila k němu svou řečí, které Slaviček rozuměl a kterou zachycoval na široká svá plátna.

Po studiích na akademii zlákal mladého Slavička lesy svou poesíí — lesy v podzimku s hýřivými barvami. Pak přišly skizy červených střech, když do nich slunce praží a červenecový vzduch se nad nimi tetelí a skizy střech v podzimních, hedvábných mlhách a tmách.

Odtud přešel k plen-áiru. Zprvu byla to periferie Prahy (Troja, Ruzyň a Okoř), později Kameničky, Oldřichovce Hostišov, Chelčice, Německá Rybná a Krasňov. Tu maloval pohledy do kraje, aleje topolů a jeřáby, cesty do vesnice, baráky

s doškovými a šindelovými kryty, malé oplotené zahrádky s vysokými keři kvetoucího bezu, rozvité pivoňky a kosatce delikátních barev, rybníky a úhory, kamenitá pole, hlávky zelí a kapusty, samoty a ženy, pracující ojedinele v polích.

To jsou krásné kusy pleinairistní delikátní harmonie.

Slaviček byl šťastným impressionistou. Podařilo se mu vytvořit dojem momentanosti a životnost okamžiku. Slaviček patří k tomu velikému hnutí v malířství XIX. století, k němuž Edouard Manet, otec francouzského impressionismu, dal základ a jemuž připravil světlo i vzduch.

A byly to Manetovy studie vesnic a krajů z okolí Normandie, (zvl. vesnice Giverny na říčce Eure) krajů, které mají tolik společných prvků s krajinami našimi, — studie krajů ploché Normandie s řídkými lesy a vrbisky u rozteklých vod, té Normandie, kterou Robert Browning nazval »krajinou červených, bavlněných, nočních čepic«.

Po Manetovi přišla jich celá plejada: Claude Manet, Edgar Degas, miss Mary Cassatová, Emile Claus, J. F. Raffaelli, Camille Pissaro, »krásný žid«, Alf. Sistiely a j., v níž posledním bardem byl Henri Le Sidauer, — epilog francouzského impressionismu.

Po lásce k přírodě přišla u Slavička láska k umění.

Krásně o ní píše v některých dopisech. Malíři M. Jiránkovi psal r. 1903: Jen tolik jsem vycítil, že jen to umění je správné, které se nežene za vyjádřením bůhví jakých kolosálních myšlenek a bůh sám ví, jak hluboké chce být; jen to prosté, zcela tak jednoduché, jako ty kraje, tam s tím vším, — co v nich je té chudosti a smutku. Čím pak jednodušší — i vyjádřením i právě myšlenkou — tím spíše dospívá k cíli svému blíž. Ovšem vím, jak málokdy asi uspokojuje a jak málokdy něčeho dosahuje. — Než, jaká pomoc!

Nebo jindy, 7. dubna r. 1904, psal z Prahy: — Já si totiž myslím, že každé dílo povstalo pod silným dojmem přírody, který se zabarvoval jen individuální náklonností člověka. Na někoho snad i v cizině působí silný dojem, tomu ovšem nerozumím, — ale někdo zase dovede pracovat pouze v intimním ovzduší své domoviny. Ale všady musí být — skoro

dětinská, snad i bláznivá láska k předmětu. A jenom tou stává se i obyčejná nepatrná věc dílem um. Je to čistě subjektivní a vyjadřuje vlastně ne to, co je venku, ale to, co je v člověku.

Jindy zase radí v dopise ze Stříteže u Hlinska r. 1903: — Recepty a staré pokyny zapomeňte a raději těžkopádněji pracujte, jen když úplně samostatně. Beztoho v tom kumštu existuje jediný jen a správný »recept«: nehledět na nic, jen to celé své já podat. Příroda pak je přece jen toho nazírání osobního pouhým prostředkem. Cíl je, dát to, co cítí člověk svými očima a srdcem, to je to individuální, co pak obraz povyšuje na dílo umělecké.

Myslím, že duch člověka, stále hledající a neuspokojený, stále neklidný, bude vždy nový ve vyjadřování svém.

V létě r. 1906 píše z Kraskova do Paříže o tom, co překáželo ve vzrůstu a vývoji našeho malířského umění: Rozum, logika, rozvažování — nic není, leda, že vede na scestí. Nikdy se člověk nemá — skoro ani nemůže — do něčeho nutit. Byla by to stejně faleš, jako všechno vyumělkované a nasugerované bez mocných popudů skutečných. U nás v Čechách po tolika otřesech, v nichž tolik dobrých lidí a i ideí hned v začátku vždy brávalo za své a vůbec v národě, který od počátku byl pronásledován a snižován jen, tam je zdánlivě těžká produkce umělecká a nemůže jíti na soutěž s kmeny šťastnějšími. — Ale já si myslím, že to je zdánlivé.

Nemohlo se u nás krok za krokem s ostatními, ale snad to bylo tím, že u nás se všechno přejímalo a nenechávalo se vlastně domácí rostlině ani jakživo dozrát, a to, co by se bylo mohlo vyvinouti poněkud a postupně, prostě cizí kultura oslepila lidi, již byli vysíláni a kteří pak žili jen pod dojmem svých cizích vzorů. Vzpomínám na Chittussiho a jiné. Proč by nemohlo to vzrůst ze své půdy vlastní. Všude je jen ten jediný pánbůh — příroda. Všady ta jediná pravda: poctivost a všady ten jediný cíl.

A jinde zase připojuje: Co bych si přál nejsnažněji: propracovat se v umění k oné lomené harmonisaci a distinkci tónové, kde nic neruší a všechno v souzvuk splývá.

Jak díval se Slavíček na umění, charakterisují některé jeho myšlenky z rozhovoru s drem Herbenem:

»Povinnost pro malíře je, vidět poctivě a malovat poctivě, co vidí. Kdyby mohl vyškubat ze sebe paměť a zkušenost.

Nebo z rozhovoru s týmž: Umělecké dílo nemůže být krásné, když není pravdivé. To ať mi nikdo nepovídá. Ale, jak pravdivé! Fotografie ne! A pomalovat tu materii — trávu, stromy, vodu, oblaka, to také ne. — Ta realita to nedělá, nýbrž co je za ní, cos do toho vložil...

Dne 21. října r. 1904 psal z Kameniček:

— Musím být venku stále; — snad se mi to jednou přece podaří. — Člověk už ilusí nemá; ty spadnou dřív než na podzim listí, ale raduje se jen z jedné věci: — z neproměškaných dnů, — z práce.

A v dlouhé zimě, 30. prosince 1906, stěžuje si v dopise, kdy nemůže oddati se toulkám v kraji podle svého způsobu: — žiju teď jako pavouk. Málo, nikam nechoďm. V Platejzu jsem byl posledně tehda s Vámi. — Nemám nějak rád lidi — a setkám-li se s někým, nemám nejpříjemnější pocit. — Člověk se tak do sebe zahrabává, — a je tak dobře. Jinak by musil mezi lidmi se mnoho přemáhat, aby mnohým nenadal. Raději mezi ně nejít a celou energii vymáčkouti na plátno, a — malovat...

*

Dne 10. srpna r. 1909 za jasného dopoledne vyšel si Slavíček zase do kraje. Zlákala jej tentokráte vysoká alej topolů na žamberecké silnici. Kolik skiz Slavíček udělal, než přistoupil k definitivnímu malování na plátno?

V tom zračila se odvaha a síla umělce. Slavíček byl jedním z těch, kteří bojovali, až stali se vítězi. Neměl rád úskoky a kompromisy, tím méně vyhnutí.

Stál vždycky a pevně za svým dílem a rázně chopil se určeného. Tentokráte byla to žamberecká silnice a na ní řada vysokých stromů. Dopoledne maloval nebe s temnými siluettami topolů, k polednímu ustál od práce.

»Žamberecká silnice« bylo jeho poslední práci v plein-airu; zůstala torsem.

V parném odpoledni koupal se v Zdobnici. V chladné vodě říčky zachváčena byla levá strana těla mrtvicí. Podkoseno bylo robustní tělo, aby více nevzepjalo se k vysokému letu za vytčeným cílem..

Půlroční léčení neposkytlo mu mnoho k uspokojení. Práce šla mu ztěžka, namáhavě a pomalu a Slavíček stával se nervosním. V té době, jsa tak daleko od volné přírody, od svých koutů a milých mu míst, — sedával ve svém atelieru jako opuštěný pták se zlomenými perutěmi, — zatím co nad krajem snášel se hustý, černý soumrak, aby mu zastřel výhled do kraje.

Slavíček duševně umíral.

Se stěn atelieru hleděly na něj drobné fotografie a reprodukce malířů, jemu z nejmilejších. Byly to obrázky Emile Jacqu a B l a n c h e - a, A m a n a - J e a n a, M i l l e t ů v »Vesnický kostel« a jiných, jež měl tolik rád...

Ti snad inspirovali jej ku práci.

A bylo to několik obrázků z intimních koutů atelieru a zákoutí pokoje, které jej přiměly k tomu, aby se chopil znovu štětce a barev. Ale marně. —

Skupení porcelánových mís, konvice, oranže, pestré ubrusy, chřest a jablka, — zátiší, tak mile důvěrné, lehce zadumané interieury s toutéž lahodností barvy a delikátností harmonií, — interieury za krajiny, plné slunce, vzduchu, vůně a jasu...

A přicházivala mučivá neuspokojení a zklamání. Slavíček zanevřel na vše kolem.

Konec trýzním učinil sám. Dne 1. února 1910 zastřelil se ve svém atelieru. —

Tehdy bylo smutno v dílně, v rodině i v Kamenických...

DR. FR. XAV. NOVÁK:

K OTÁZCE NÁBOŽENSKÉ V ČECHÁCH.

Otázka náboženská v Čechách je otázkou katolickou. Není otázkou protestantskou nebo jiné kterékoliv moderní společnosti náboženské, poněvadž v boji o bytí a nebytí moderní společnosti, o který dle všeho nyní po válce půjde, nestačí žádná společnost náboženská, která s nepřáteli má jeden původní kořen a žije podstatně týmiž moderními hledisky a bludy. Ani ve světě vůbec, ani u nás v Čechách. Půjde o poslední důsledky moderní, od Krista odpadlé kultury, a ten odpad počíná Lutherem. Nedá se tudíž ani Lutherem ani jeho příbuzenstvem vyléčit.

Náboženská otázka v Čechách je též proto v první a rozhodující řadě otázkou katolickou, že 90 proc. českého lidu náleží do církve katolické. O náboženství v Čechách konečně nebude rozhodovati hrstka vypočítavých protestantů, ani trocha od Boha odpadlých intelligentů, ale massy našeho českého lidu samy, a ty massy jsou dosud (díky Bohu!) katolické. Doufejme, že jimi i přes nástrahy doby a lidí též nadále zůstanou.

Ani v tom smyslu konečně není naše náboženská otázka v Čechách otázkou protestantskou nebo podobnou, jak mnozí o tom u nás sní a tajně pracují, že by se totiž katolický lid pod nějakými hesly a za pomoci nějakých osob převedl do tábora nové, moderní a snad »demokratické«, »české«, »národní« a pod. společnosti

náboženské. (Viz přednášku Herbenovu v 29. č. »Národních Listů«. Zde doslovně mluvil »slepý o barvách«.) I o nás katolicích českých platí, co kdysi napsal anglický protestantský časopis »Hilbert Journal«: »Odpadne-li katolík od své církve, propadá vždycky naprosté nevěře. Máť katolík ve své církvi tolik náboženských pokladů, že už ho žádná jiná církev neuspokojí.« Vedle toho třeba míti na zřeteli i to, že nežijeme ve století patnáctém nebo šestnáctém, ale že jsme všichni nějak dítkami století dvacátého. Není v nás onoho silného, řekl bych živelního náboženského vědomí, které by dovedlo přežítí takové náboženské otřesy a revoluce. Jsme více méně, zvláště u nás v Čechách, náboženští souchoťináři. Zatřeste námi násilně nábožensky, a vytřesete nám »duši« náboženství. Zničte, co lid si od staletí uchoval ještě katolického, a zůstane mu čirá zžíravá nevěra. Jest takové luštění náboženské otázky opravdu úmyslem těch podvrtných protikatolických stran u nás? Jest i v zájmu národním naší republiky?

Máť ovšem protestantismus (tu zvláštní a v očích moderního člověka nenahraditelnou »výhodu«, že někdo nemusí věřit ani v osobního Boha a při tom jest — výtečným protestantem. (Kolik víry v Boha Krista, mají ti různí odpadlí Herbenové atd.? Byli a zůstali nevěrci, ale svým přestoupením k protestantství chtěli s o b ě a jiným zachovati alespoň zdání

nějaké víry.) A tudíž není vyloučena možnost, že by větší menší část katolíků o víru oloupených, nalezla přístřeší v ovčinci protestantském. Ale v tom, čemu nepochybně jdeme vstříc, v zápolení o velkou budoucnost a zdraví národní, nestačí nám náboženské zdání, budeme především potřebovati též silného, zdravého náboženského života.

Jsouc tedy otázkou katolickou, jest v Čechách otázka náboženská zároveň i otázkou katolické církve.

Nám věřícím katolíkům není víra nějakým krásným poetickým snem. Nám též nestačí o víře krásně mluvit, její přednosti a dobré vlastnosti uznávat, jak se to stává módou mnohých a mnohých nevěrců u nás.

I to, čemu se říká v Německu a jinde, i u nás, »hledati Boha«, uznáváme pouze podmíněčně, přechodně a obmezeně, když člověk nežije bojem, ale právě životem, když hledati potravu, není jí se nasytiti. Hledati Boha po třicet, čtyřicet let, jako životní stav, jest nám věřícím katolíkům na roveň s nevěrou samou.

Nám katolíkům nestačí ani náboženská filosofie, která z jednotlivých náboženských učení dle vlastní libovůle vybírá, co se jí hodí (viz Tolstoj a mnozí, přemnozí moderní); která dle vlastní libovůle staví chrám ne Bohu, ale sobě a tudíž chrám ne svaté víry, ale pouze náboženské vědy, chrám tak sypký a nestálý v bojích lidského srdce, jak nestálým a sypkým je člověk sám i s tou jeho až hříšně zbožňovanou vědou.

Nám věřícím katolíkům není víra vůbec něčím, co se mění dle doby a počasí jako šat, o čem s jinými se smlouváme a paktujeme dle nabídky a zisku. Nám je víra dílo Boží v člověku, právo božské na srdce lidské, vyšší světlo i vyšší nebeská milost v lidských temnotách a slabostech. Nám je víra, katolické náboženství něco tak reálného, věčného, nedotknutelného, jako reálním je nám osobní Bůh, jako svatým a nedotknutelným je nám Kristus, náš Pán a Spasitel. Na něm stojíme, věříce, od něho přijímáme ono responsum vitae et mortis, v němž je tolik sebezáporu a oběti, ale i tolik nebeského požehnání, nadzemské síly.

Tím je nám věřícím katolíkům víra a tím je nám církev. Neboť nedá se u věřícího katolíka odloučiti od Krista církev. Ale vtělením Kristovým, pokračováním jeho neomylné božské autority v učení, nevyčerpatelnou studnicí jeho spasitelné milosti jest katolíkovi církev. Není jen intelektem katolíkovi víra, jak tomu je u protestantů. Intelekt, odloučený od organického života je anarchista — vizte, kam zavedl za století lutheranismus a s ním společnost. Katolíkovi znamená víra i vyšší milost, vyšší nadpřirozený život, ale ten je možný jen na onom vinném kmene (Joann. 15., 1. ss.), který jest Kristus, a jenž až do skonání světa pokračuje v díle svém, prodlužuje život svůj nebeský v církvi, v katolické církvi.

Co na př. ještě nedávno (v č. 280. z r. 1918), bylo čísti ve »Venkově« o »Obci Boží«, jest jen důkazem ohromné naší náboženské sploštilosti i u duchů tak vybraných a hlubokých, jakým je nepochybně Fr. X. Šalda. Nám katolíkům není a nikdy nebude církev institucí pouze lidskou, a tudíž relativní, schopnou změn a přestavby dle národnosti a zemských hranic podstatně různých a odchylných. Nám jest církev právě tak drahá, svatá, nedotknutelná a ke spáse věčné i časné nezbytná jako Kristus sám. Nám platí heslo staré křesťanské obce, že nemůže míti Krista otcem, komu církev není matkou. My víme, že veškeren moderní odpad od Krista (nejen u laiků) počíná vědomým neb nevědomým odpadem od církve a od toho, co se nazývá sentire cum ecclesia, synovské srdce k církvi. A když nedávno ministr Švehla o kněžské schůzi (22. ledna 1919) vypovídal »lidskému zřízení« církve boj a kněží mu při tom applaudovali, věděli jsme, kolik uhořelo u toho agrárníka (rozhodujícího o náboženství!) i u těch — kněží — —

*

Než v tom právě spočívá ohromná tragika, jak se tvrdí, české náboženské otázky. Chceme prý si zachovati víru, vždyť i nevěrci mezi námi hlásají nepokrytě její nezbytnost pro — lid. Ale nechceme, nemůžeme ani býti katolíky, jako Čechové, když církev katolická odvěkou byla prý

nepřítelkyní českého národa. A právě od této katolické církve, a jediné od ní, má záviseti naše náboženská budoucnost? Jak ten spor rozluštit?

Tu mi vždycky připadá na mysl, proč největší dva čeští historikové, vlastně otcové českého dějepisu, Fr. Palacký a V. V. Tomek tak blízko stáli církvi katolické, tak daleko, daleko řvavé protikatolické nenávisti moderní u nás? Bylo to na počátku let devadesátých minulého století, co jsem v Praze měl poradný rozhovor s předním historikem českým — (ovšem laikem). Za řeči vypočetl mi všechny pracovníky na poli bádání dějinného u nás a dodal: »Jsou všickni dobří křesťané a katolíci. Ti, co stojí na straně druhé, radikální, ti mnoho neznámají, ale ovšem mnoho křičí.«

Tedy dříve nebránila nejpovolanější znakost české historie býti zároveň i dobrým katolíkem. A dnes, kdo přečetl leč jaký »temný« historický román, aby se rozloučil s věrou a i katolickou církví. Změnily se tak mnoho a tak podstatně výsledky historického bádání u nás od těch dob. Myslím, že i laik v tom ohledu smí neochvějně držeti se o tom těchto vět:

1. Ještě zdaleka nemáme probadanou náboženskou historii do míry té, abychom směli učiniti v tom ohledu závěr konečný a nepochybný.

2. I kdyby se jednou mělo podařiti vymést na neochvějnou jistotu všechna jednotlivá fakta naší náboženské minulosti v Čechách, zůstane asi navždy nemožným stanoviti o těch fakt dosahu úsudek objektivní a ve všem přiléhající k pravdě. Z příčin v nás samých i mimo nás ležících bude právě tato nejúčinnější stránka našich náboženských dějin vždycky rejdištěm více méně libovolných hypotéz, ne-li předsudků a hříšných vášní.

3. Věda sama vůbec nám nestačí, abychom slepě přijímali její výroky a věcech tolik nám katolíkům a Čechům svatých. Alespoň ne ta věda, jak nyní vypadá. Objektivnost moderní vědy, i vědy historické, ukázala se právě za poslední války ve světle až příšerném. Viz o tom na př. jen kapitolu »Die Intellektuellen u. der Weltkrieg« v díle, Fr. Förster, Weltpolitik und Weltgewissen (München, 1919, str. 80. ss.). Věda bez Boha jest jako společnost bez Boha, neschopna velkého organického tvoření a chápání, jest věda úpadková, která nestaví národu příbytky vě-

kovitého trvání, ale naopak příbytky ty obrací v hromadu písku. Co se u nás jmenovitě tropí s našimi dějinami náboženskými jak v »přísně vědě«, tak v románech, v novinách jako v básních, v politice i na profesorských stolicích, činí na nestranného pozorovatele dojem psychosy, vyvolané různými příčinami (kež vždy poctivými), ale brzo již i samé základy našeho národního bytí ohrožující.

Jest to s historií právě jako na př. s přírodními vědami. Co přítomně mnohé u vědách přírodních rve od Boha, nejsou přírodní fakta, ale »filosofie«, již si ten onen vědec, prý na základě těch fakt, vpravdě podle tajných sklonů srdce svého, vytvořil. I zde potkáváme se s zjevem, že největší přírodopytci a zakladatelé vědy přírodní byli lidé hluboce věřící, ale že, malí jejich epigoni jsou nepřátelé Boží a náboženství.

Abych tedy málo slovy nastínil, jak dívám se na onen rozpor katolictví a češství u nás, zde mé mínění o tom.

Měli jsme u nás války náboženské, toť smutná, nepopíratelná pravda. A války náboženské byly vždycky nejdivočejší, jinde a — i u nás. Staly se tedy nepochybně u nás věci hrozné, ale činiti za ně zodpovědnou stranu jednu, toť znásilňovati historickou pravdu a s ní otravovati národ, který tou pravdou má žiti.

K tomu přistupuje v nejsmutnějším onom století 17. politika, dobyvačná, cizácká politika, která nic nemá činiti s náboženstvím a tudíž ani ne s katolictvím, ale která ho zneužila k hříšným svým cílům. Ty hříchy temné a strašné, které se tu napáchaly v boji onom nábožensko-politickém, nedají se prostě přičítati na vrub náboženství, ale padají na lidi, duchem náboženství cizí (třeba se jím ohánějící), dobou zdivočelé, vlastními vášněmi zpité. Dva nejvlivnější mužové u Ferdinanda II., diplomat Eggenberg a voják Valdštejn, byli protestanté původem a dle všeho protestanté citelní, třeba přešli z důvodů sobeckých pod vítězný prapor katolický. Ale ne v těch utrpeních samých (které nebyly jen katolíky přivoděny, jak znovu a znovu zdůrazňuji), spatřuji vlastní podstatu a význam naší náboženské minulosti k nám a k naší době. Těžiště husitství i pozdějších zá-

pletků náboženských u nás spatřuji v tom, jak působily a dosud působí na národní náš charakter.

Náboženské války měli i jiní národové, Francouzi, Němci, Angličané. Trpěli jimi a byli ochuzeni. Náš malý, úzký, věčně o existenci zápolící národ byl jimi ožebračen. Ožebračení jsme byli duchovně, když hűšitřtvím otrěsen v nás (až na dnešní doby) pojem autority, základu to každé vyšší výchovy ať v rodině nebo v národě. Ožebračení jsme byli politicky, když po bitvě na Bílé Hoře celé naše konservativní třídy (z příčin politických, pod pláštíkem náboženským, viz souběžné dějiny povstaleckých zemí alpských) byly nuceny vyjít ze země. Ožebračení jsme byli hospodářsky (opět z příčin politických, ale pod pláštěm náboženským), když nám vzali více než $\frac{3}{4}$ naší rodné půdy. Ožebračení občansky, když nám vzali samostatnost (co s tím mělo činit náboženství?). Ožebračení v umění a vědách, když ničena sídla našeho umění, páleny, vyváženy naše knihovny (to nám Koniášové zapalovali kláštery, drancovali v 17. století Hradčany?). A nejhrozněji nás ožebračili, zmrzačili, když z nás po Bílé Hoře na staletí nadělali panských otroků na jedné, panských drábů na straně druhé — — —

Bohème, bohémien, ta dvě mezinárodní slova praví, čím jsme byli veliké části Evropy: národem žebráků, tuláků, ne-li národem cigánským. Co nám zbylo přes hrozné zkoušky doby, byla naše společná láska k mateřské řeči, k jazyku po otcích zděděnému.

Praví staré přísloví: paupertas meretrix. Nebývají daleko od sebe žebráctví a »slabý charakter«, jak to o nás vyslovil prezident Masaryk. Ten náš »slabý charakter« je nesmutnějším dědictvím po Lipanech a po Bílé Hoře. Ten v minulosti natropil u nás mnoho zlého, nejen v politice a ve veřejném životě, ale i — v náboženství! Ne, že bychom my katolíci byli horšími, menšími Čechy než kdokoli jiný v naší drahé vlasti. Dějiny našeho probuzení to dokazují nad slunce jasněji. Ale že jsme byli často jako Čechové »slabými«, slabými i tam, kde jsme se řadili pod prapor Kristův. Slabě zkvétala naše katolická česká věda. Slabá, až někdy slabošská byla výchova naší kněžské mládeže. Slabě, často až příliš povrchně za-

sahoval do duší pluh duchovní správy u nás. Slabé a v nejednou nedostatečné bylo vedení, kterého se nám dostávalo, v dobách nesmírně pohnutých a důležitých, z míst Bohem k tomu ustanovených. Jak se vyslovil missionář, který 1912 o eucharistickém sjezdu vídeňském od Božího rána hluboko do noci zpovídal lid i kněží ze všech českých končin: »Měl jsem dojem (nevím, právem-li), že v Čechách je lid bez pastýřů a pastýři bez vůdců. To je náš katolický hřích za minulost, opakuji, k jinému se neznám, jiného na nás všech nenalézám, a nejzarytější nepřítel náš, chce-li býti upřímným, ani nenalezne. Možná, že těžší je ten hřích, než mnohým se zdá, vždyť my katolíci čeští se svou věrou, se svou vyšší čistotou, se svou modlitbou, se svými svátostmi, se svým kněžstvím stáli jsme blíže při základech národního bytí, při pokladech ideálních našich statků. Nezmenšuji toho hřichu, ano s hlubokou lítostí ho vyznávám, ale to je všechno, čím vinným se za nás činím.

Ale jest na čase vrátit se tam, odkud jsme původně vyšli, k přítomnému problému nábožensko-katolickému u nás v Čechách. Tedy neuznávám oné »tragiky« historické, o které tolik u nás se mluví, a která o právně by mohla rušivě zasáhnouti do naší náboženské otázky. Ale znám se k tragice jiné historické u nás (kéž zmizí brzo a stane se opravdu »historickou«!), k té naší charakterní »slabosti«. Ta děsí mne nejvíce, jak u odpůrců naší věci, tak u jejích přívrženců.

Pravím, u našich odpůrců. Máme již za sebou v naší tříměsíční republice notný kus kulturního boje. Žel, že o těch, kteří proti nám bojují, i jako lidech tak málo, až příšerně málo dá se říci, co by nějak imponovalo. Všecko to stojí na výši hrdinského kousku onoho, který spáchán byl 2. listopadu 1918 na Staroměstském náměstí, a který trapně rozrušil náš lid i Evropu. Jak dosud vedli si naši nepřátelé v tom boji, těžkém a zdá se osudném pro národ, nesvědčí o žádné ani jen politické znalosti a hloubce. Nesvědčí i o jen přirozené jakési vyšší vyspělosti. Ale až křičí o demagogii, o vládě ulice, o slepé vášni, o chorobné zauja-

losti, o vůli hazardnosti se samými základy našeho mravního, národního bytu.

»Slabý charakter« z toho všeho čouhá, pánové, jako žebrákovi sláma z roztrhaných bot; pozor, ať se vám nezřítí nad hlavami ta pyšná budova, kterou tak slabě zakládáte. Mluví o staletých hříších, které Habsburkové páchali na Čechách a na Slovanech vůbec. A v tu chvíli sami věrně napodobují »shnilé« Rakousko, když běží o — katolíky. V Rakousku 30 milionů Slovanů odbylo se obyčejně jedním ministrem — bez odboru (ministrem krajanem). A u nás v Čechách má 90% katolíků jednoho ministra — a též »bez odboru«. Rakousko hledalo svou spásu v tom, že »tisklo Slovaný na zeď«. A co jsme u nás vůbec dosud podnikli, všechno směřuje k tomu »tisknouti na zeď — katolíky«. Co bylo osudným »shnilému« Rakousku, může neméně osudně vymstít se na nás samých. Ovšem v dějinách národa nepočítá se podle let a desetiletí —

»Slabí« jsou naši odpůrci tam, kde každý člověk neodvolatelně má a musí býti silným, tím více, kdo má vlásti svému lidu. A bojím se, že v tom boji, který již na nás přikvačil, my katolíci sami jsme »slabí«. Jest obecně uznanou pravdou, že »lid toho nechce«. Že lid daleko jest od státnických kousků, jak se provedly na Staroměstském náměstí, v Emauzích, ve školách, a jak brzo prováděti se mají v kostelích a v rodinách. Tedy lid náš není zlý, ale v nejednom není dosti nábožensky uvědomělý, ani silně organisovaný, je to právě katolický lid český — »slabý«. A tak jest se obávati, že nad jeho dobrotou zvítězí sla-

bost, a že octne se na konci tam, kde octnouti se nechtěl a kam vedou ho živly málo důvěry hodné.

Tak katolický lid náš, a jak jeho duchovní, kněžští vůdcové? Troufám si říci, že jsou zdrcující většinou ducha dobrého a Kristova. Ale zase v nejednom ducha »slabého«. Nedosti propracování církevně vědecky. Nedosti prohloubení mravně, životně. Nedosti široci znalostí poměrů v církvi a státu vůbec. A tak může se státi, že silný zlomek toho kleru se sejde a že vystoupí nějaký Kristu odumřelý kněžský demagog a strhne je daleko od církve, daleko od Krista, a já pravím, daleko od — draze milovaného lidu samého —

Denně úzkostlivě upíráme zraky k Hradčanům a tážeme se, co nám katolíkům zase odtud dnes přijde trpkého a nezaslouženého? Ale zdá se mi, že bychom pozorněji měli patřiti v tu stranu, kde stojí a shromažďuje se náš klerus. Že tam větší nám hrozí nebezpečí než od našich nepřátel vnějších. Rozpomene se náš klerus, kde je jeho místo v těch těžkých dobách? A jaká je jeho povinnost před Bohem i před lidmi? A co žádá na něm vyšší láska k lidu a vyšší vědomí vlastní zodpovědnosti, silného charakteru, neporušené kněžské cti? —

Já v českých dějinách vidím jen jedno hlavní neštěstí, naši »slabost charakterní«. A v boji, který nám byl vnucen, prosím o jedno hlavně Boha, aby silným byl každý kněz — silným v duchu Kristově.

FRANT. HEPPNER;

Z LISTU GIOVANNI SEGANTINIHO.

Z autobiografie umělcovy podávám u příležitosti letošní 20leté památky jeho úmrtí to, co napsal o svém dětství:

»Vím, že jsem měl otce a matku a že se jim zalíbilo vystavěti si hnízdo v Arku v Tridentsku. Svoji matku mám v paměti, vidím ji před sebou duševním zrakem: tu vysokou postavu, jak umdleně kráčí. Když zemřela, nebylo jí ještě 29 let. Můj otec pak zamýšlel se mnou se usaditi v Miláně, kde měl syna a dceru z prvního manželství. Syn živořil, maje voňavkářský

obchod, a sestra mu vedla domácnost. Ale špatně jsme na to padli. Obchod klesal. Otec a syn se vystěhovali společně, zanechavše mne pod ochranou sestřinou. Ta vycházela každodenně časně z rána, nechávala mi něco k jídlu a nevracela se před soumrakem. Podkrovní mansarda, již jsme obývali, měla dvě malá okna zcela vysoko nahoře, takže, i když jsem stál na stole, nemohl jsem spatřiti více než oblohu. Proto nezůstával jsem rád samotén. Často zmocňovala se mne hrůza ne-

popsatelné úzkosti, a pak vycházel jsem na schodiště, kde jsem viděl čtyřhranným oknem dlouhou řadu střech a kostelních věží a zcela dole hluboký malý dvůr. U toho okna stál jsem po mnoho měsíců dlouhé dny, a nějakou dobu čekal jsem vždy na otce, jenž mi řekl, že se brzo vrátí. Ale nikdy jsem ho již nespátlil.

Jednoho jitra, když jsem tupě vyhlížel z okna, na nic nemysle, dolehl k mému uchu hovor několika žen-sousedek. Klepaly o někom, kdo jako mladý muž odešel pěšky z Milána a přišel do Francie, kde vykonal velké činy.

To bylo pro mne přímo zjevením.

Bylo možno tedy opustiti toto schodiště, putovati daleko a myšlenka, dospěti do Francie, nechtěla mne již opustiti. Konečně jednoho krásného dne jsem se rozhodl.

Nechal jsem sestru z rána odejít, pak jsem sestoupil dolů, šel k pekaři, vzal jsem si na úvěr půl libry chleba a vydal jsem se na cestu; putoval jsem, kam mne oči nesly, chrupaje si při tom pomalu chléb.

Když počalo se stmívat, strašila mne představa blížící se noci. Byl jsem unaven, ale šel jsem stále dál. Těžká mračna šířila se po nebi, a já kolísal mezi bázní před tmou a mezi únavou. Únava zvítězila. Vyčerpán ulehl jsem na kraji silnice. Co se pak přihodilo, už nevím; ale když jsem po dlouhém spánku se probudil a pozvedl, byl jsem tak promočen, jako bych býval vyloven z příkopu. Sedláci stáli přede mnou a zasypávali mne otázkami, kdo jsem, kam jdu. Řekli mi, že bych po této silnici nikdy se nedostal do Francie. Abych proto šel jen s nimi domů, kde mne osuší a kde najdu teplou postel. Nazítří pak se radili, jak by mne dostali nazpět domů. Ale já jsem odporoval, a když zpozorovali moji rozhodnost, řekli:

»Podržíme tě u sebe, ubohý sirotku, ale nejsme bohatí. Proto, chceš-li tu u nás zůstat, musíš být něčím užitečný.« Toho dne stal jsem se pasáčkem prasat. Nebylo mi ještě ani sedm let.» —

A tato pastýřská idylla byla úvodem ke všem ostatním zkouškám, které ještě následovaly. Nějaký čas je ve Val Suganě u nevlastního bratra, jenž tam má uzenářský obchod. Pak případně opět v Miláně své sestře za obtíž. Ta se vdala, otevřela krčmu a tu používají hochy při výčepu.

Ne však na dlouho; neboť v knihách jednoho milánského polepšovacího ústavu jest kdesi zaznamenáno: »Giovanni Segantini, přijat 9. prosince r. 1870, uprchl 16. srpna; opět přiveden 1. září r. 1871, odešel 1873, zaměstnán v příštipkářském oddělení.«

V tom ústavě je také Segantiniho první »umělecké dílo«, podobizna italského korunního prince Humberta, již načmáral podle dřevorytu na stěnu své cely.

Věděli tedy aspoň, kam se chýlí náklonnosti vzdorovitého hochy. Byv propuštěn z ústavu, byl dán do učení k Tettamauzimu, natěrači: první krok na cestě k umění; neboť Segantini vstoupil, opustiv dílny Tettamauziho, jako žák do ornamentální třídy v Breře. Stal se kresličem v anatomické klinice, ba počal i malovati. Jeden z jeho prvních obrazů je podobizna. Představuje Beatrici, hezkou sestru uměleckého truhláře Bugattiho, ve fantastickém kostýmu, se sokolem na ruce. Později stala se jeho ženou a r. 1881 založil si mladý párek domov v Pusianu nad jezerem komským. Tu žili pět let ve vesnické prostotě, vzdálení velkoměsta.

Ale malíři Segantinimu nebylo tu ještě dosti samoty.

Z roviny, z přírody turistů, toužil výše do volného světa nebetyčných hor. V Graubundenské vesnici Savogninu se usadil. Odtud psal krásné dopisy svým známým, přátelům a mladým adeptům malířského umění, již se k němu utíkali o radu. Zde vznikly ony obrazy, které působily tak zvláštně na tehdejších výstavách: jakoby dusným sálem náhle zavál ledový vzduch alpský, nebo jakoby se lidé napili z čistého horského pramene. (Muther.)

*

A letošního roku, 28. září, bude tomu dvacet let, kdy odpoledne pohřben byl na horském, poetickém hřbitůvku malajském malíř Giovanni Segantini. »Dne 18. září r. 1899 provázen jsa nejmladším synem Mariem a Babou, světlavlasou selskou dívčicí, jež mu byla mnohdy modelem pro tolik obrazů, vystoupil Giovanni Segantini na Schafberg, kde 2700 metrů nad hladinou mořskou stojí ona osamělá chýše, již namaloval na obraze »Smrt«. A tu mu sama smrt vzala štětec z ruky. Špatná voda, které se, jsa uhrát, napil, vyvolala zánět pobřišnice, jemuž po desíti dnech mučivého utrpení podlehl. —

Tolik z jeho autobiografie.

Však ze zanechané korespondence tohoto umělce dozvíme se ještě více. Dozvíme se o jeho prostém, samotářském životě ve vysokých Alpách, o jeho námětech a touhách, o studijních cestách a životě na salaších.

Giovanni Segantini jakoby se bál hlučného života v městě. Málokdy slézal s hor, a to ještě v případech jen nejnnutnějších a nejpotřebnějších, jež vyžadovaly jeho osobnosti a nesnesly odkládání.

Alpská salaš stala se mu domovem.

Z lístků jeho poznáváme, jakou láskou miloval zasněžené vrcholky hor, s jakou dětinskou radostí těšil se a vítal alpské jaro, jak miloval zbožně květiny, jak svoji ženu, děti a umění. —

Podávám zde v překladu některé z jeho dopisů. *)

Maloja-Eugadin, 28. prosince 1894.

Malíři Pelizzovi.

Děkuji vám, že si časem ve svých dopisech na mne vzpomenete a působí mi potěšení věděti, že jste mým přítelem.

Upřímné přátelství mezi umělci jest tak řídké, že stalo se vzácnou věcí, že ano? Obzvláště pak pro mne; neboť já postavil jsem se proti všem banálním ideám a zvykům svých kolegů v umění.

Vy jste tedy jediný, který jste v letošním, tříleté výstavě ukázal, že tak myslí, vidí a cítí jako já myslím, vidím a cítím, a jež mi Vaše umění zjevilo; a to jest to jediné možné a upřímné přátelství mezi dvěma umělci.

Vy chcete tedy něco věděti o mně, moji rodině a mých horách?

Zde žiji ve výši 1890 m nad hladinou mořskou, při 15 až 30 stupních zimy, v zcela dřevěné, pohodlné a dobře vytápěné boudě se svojí paní a třemi syny.

Mám také dceru, která jest nyní v ústavě. Místo, kde obývám, není právě vesnice, neb v celku, v nemalé rozloze přechovává jen čtyry rodiny, moji rodinu v to počítaje.

V této krajině neuslyšíš ani hvizdnutí lokomotivy ani jediného znění zvonů. Ustavičné ticho, které jen hučením větrů a štěkotem psů jest rušeno, jest zde domovem.

*) Giovanni Segantini's Schriften und Briefe. — Lipado — Klinkhardt et Biermann.

Maloja, 23. května 1895.

Právě vrátil jsem se z Benátek, kdež pozoroval jsem prostý, šelmovský koutek, jež sehrály moje práce; a viděl jsem jediný, špatný, malý kout, s nemožným světlem se strany, v němž naše obrazy nemohou se nijak uplatniti.

Nevěřím, že se mohou státi horšími, když jsem již nic lepšího neočekával.

Odtrhl jsem právě obal knihy, kterou jste mi milostivě poslal a četl jsem po prvé jméno Dominica Tumiatiho.

Obdivoval jsem okamžitě krásný a důležitý tento svazek; pak otevřel jsem knihu, abych v ní četl. Při prvních verších pociťoval jsem esthetické pohnutí, jež mne nutilo, abych četl dále a četl pak několikrát. A vždy živěji kreslily se na určitých místech krásné postavy v delikátních a přirozených gestech s nádechem staré italské gracie. On porozuměl tomu, aby postavy starých florentských dějin ozářil dechem čisté krásy.

Dle mého mínění má Váš přítel-básník výborný smysl pro quattrocento.

Maloja, 12. listopadu 1895.

Dostal jsem Váš milý dopis s potěšením, četl jej a děkuji Vám. Mé vítězství*) v Benátkách jest naše vítězství. Vítězství upřímnosti a lásky ke všem těm věcem, které život od tvořivé duše přijímá. Pracujte, doufejte; obdařen jste všemi vlastnostmi, abyste zvítězil.

Maloja, 24. února 1896.

Obdržel jsem Tvůj milý dopis. Uklidňuje mne slyšeti, že i v Itálii pociťuje se potřeba, rozšířiti horizont našeho umění a toho dne budu šťastným, ve kterém my, — vybraný zástup — společně budeme bojovati proti banalitě, za lahodnou krásu barvy, za světlo, jež příroda životu dává, za životnou, žhoucí čistotu formy, kterou našemu působení propůjčuje ideální duševní harmonie, která se našim dílům podává a těmito žije.

*

Soglio di Val Bregaglia, 5. května 1897.

Vysvětlení, jež Ti mohu dát o druhu a způsobu zachytiti pohyb při ovcích, spočívá v tom, říci Ti krátce, jak jsem k takovému studiu přikročoval.

*) Mezinárodní cena města Benátek za obraz: „Návrat domů.“

Se skicovním sešitem v ruce studoval jsem ovce na pastvinách, při čemž jsem brzy tu, brzy onu pozoroval.

Byl jsem nakonec tak zamilován do elegance a harmonie forem těchto zvířat, že jsem nikdy od nich neodešel.

Nevím, kterou rassu Ty potřebuješ; nemám rád zvrhlé rassy ovčí, neboť části jejich těla nejsou dosti proporcionelní.

Nezbývá mi konečně nic více říci, než přátí Tvému dílu šťastného pokračování.
(Pokračování.)

JOS. ANDRIČ

KULTURNĚ-POLITICKÁ ORGANISACE V PŘÍŠTÍM JIHOSLOVANSKÉM STÁTĚ.

(Dokončení.)

II.

Abychom si vytvořili aspoň přibližný obraz o celkových poměrech kulturně-politické organizace v příštím sjednoceném státě jihoslovanském, nestačí prostě přirovnati faktické její dnešní poměry v Slovinsku s poměry v zemích chorvatských, nýbrž nutno počítati zároveň s různými činiteli, kteří budou národní a státní naše sjednocení doprovázeti. Velice významným činitelem bude tu především proces národní assimilace. Ještě většího významu bude snad hned ze začátku posílení slovinského a chorvatského liberalismu silným liberalismem srbským, takže se ve vědomí této převahy celkové stane snad bojovnějším, a v úzkém spojení s tím musíme počítati s možností, že tento liberalism vyvolá silné hnutí pro srbské pravoslaví, jakožto národní náboženství jihoslovanské, a že určité slabší zlomky titulárních katolíků a kleru vskutku také podlehnou pod dojmem opojení pro národní sjednocení. Na druhé straně však rovněž nebude bez významu opačné hnutí pro unii jednak mezi Srby, Chorvaty a Slovinci. A pak bude důležité také to, jak se vyvinou v samém katolickém hnutí vnitřní boje, jejichž symptomy spatřujeme, bohužel, dnes už po všech stranách. A ještě jiní činitelé, jež nelze jen tak napřed určití, budou rozhodovati o tom, jak se vlastně utvoří poměry naší organizace v našem národním státě. Vzhledem k tomu chci probrati jednotlivé větve národního života po utvoření tohoto státu a určití zároveň v nástinu tomto některé perspektivy pro budoucí naši organizační práci a její vyhlídky.

Pro zdar náboženské organizace katolíků v Jihoslovansku bude důležité, abychom vybojovali autonomii cír-

kve, aby se stát tedy nevměšoval do vnitřních jejích záležitostí, zvláště pokud se týče jejího kněžstva. Tím bude zabráněno byrokratismu duchovenstva, a nový demokratický systém bude zároveň pramenem jeho mravní posily. Dostaneme duchovenstvo poměrně lepší mravní kvality, kteréžto, posíleno slovinským, bude moci ihned zdárněji působiti na mravní život krajů, kde toho dnes bohužel, postrádáme. Zvláště úporné práce v tomto ohledu bude třeba tam, kde se stýká živeli katolický se živlem pravoslavným: zde mají v boji proti demoralisaci na celé čáře býti hlavní pevnosti mravního života, a v nich nejlepší bojovníci jednak z kleru, jednak z lajků. Ruku v ruce s tím půjde i akce pro unii, a budou-li pro ideu unie i s jiných stran vybojovány předpoklady, o které se už dnes velmi vážně v značném rozsahu jedná, půjde práce tím rychleji k cíli. Ohromný podíl budou na této práci musiti míti jednotlivé církevní řády, a podaří-li se s novou generací jihoslovanských Jesuitů prosaditi národní ideu do tohoto řádu — jenž, bohužel, dnes u nás stojí ve službách cizí, germanisační, rakouské idey, a proto v příkrém rozporu k našemu národnímu hnutí — bude se na cestě společné práce jeho náboženská energie krásně doplňovati s demokratismem všeobecně v národě sympatických Františkánů a s kulturní i národní prací Kapucínů. Nezbytně zároveň potřebujeme církevního řádu východního obřadu, jenž by v první řadě vedl akci pro unii. Laikům a kněžím, kteří vejdu do života co odchovanci a členové katolické organizace, bude v náboženském ohledu úkolem, propagovati jednak třetí řád františkánský, jednak družiny Mariánské, už podle milie, ve kterém pracují, a jehož psychic-

kou disposici, hlavní to předpoklad buďto pro jednu nebo pro druhou zmíněnou náboženskou instituci, musí sami posouditi. Živým však příkladem musí sami všude předčiti. A plánům svobodných zednářů, kteří ještě budou státi v první řadě liberální fronty, měla by čeliti obdobná organizace nejsilnějších individualit a vyvolenců ze řad katolických seniorů.

Kulturní organizace katolická v Jihoslovansku má v ohledu školství a jiných státních institucí býti doplňkem toho, oč se stát sám postará, po případě nepostarát (na př. o náležité náboženské vyučování a j.). Jinak mimo dosah těchto státních kulturních institucí má hlavní těžiisko pozitivní kulturní práce býti tam, kde jsou liberálové nejslabší: je to šíření lidové osvěty. O ni je s liberální strany doposud pramálo postaráno, proto má činnost našich institucí, jako jsou »Družba sv. Mohorja«, »Društvo sv. Jeronima« tak ohromnou důležitost v celé naší akci. Je otázkou budoucnosti, bude-li nutno postarati se o to, aby u Srbů byla založena obdobná instituce lidové osvěty na basi náboženské, aby se potom všechny tři postaraly o náboženské lidové university ve městech, a osvětových spolků, čítáren, knihoven a pod. mezi vesnickým lidem. V tomto směru mohly by tyto instituce působiti v nejširším rozsahu, zvláště když mladá generace našich lidí tu přijde ke slovu. O založení katolických tiskáren ve větších městech má býti naléhavě postaráno. Začátky jsou již učiněny kapucínskou tiskárnou ve Řece, katol. tiskárnou v Pazinu a františkánskou v Banjaluce; škoda jen, že mimo vlastní střediska práce, o něž v první řadě jde. Obdobně má býti organizováno naše knihkupectví, jehož rovněž, mimo Řeku a Sarajevo, postrádáme úplně. Příklad Slovinců bude ve všech krajích jihoslovanských zdárně působiti. S tím úzce souvisí rozvoj našeho novinářství, které se po zničení militarismu jistě i v jihoslovanském státě stane největší světovou silou. Mimo »Slovenec« a »Novine« mají vznikat po všech krajích jiné deníky, jinde zase týdeníky a se zvláštním důrazem třeba upozorniti na lidové novinářství. Lid je nám bližší, než liberálům, a pochopí proto spíše naše ideály, přijdeme-li ještě včas. Omladina lidová má býti naší největší starostí, aby byla, pokud jen možno, v největším počtu organizována v katolických omladin-

ských spolcích. V tom směru třeba pokračovati tam, kde jsme za války přestali. Ale i mimo vrstvy lidu třeba čeliti všem liberálními snahám tak, aby každá speciálně liberální instituce dostala přiměřený protějšek, a v jiných, neuzavřených národních institucích zase aby se vedle liberálů naši lidé co nejvíce uplatnili. Ve směru prvním působí už dnes literární časopisy »Dom in Svet« a »Hrvatska Prosvjeta«, bude snad třeba jen dnešní »Kolo chorvatských spisovatelů« rozšířiti v »Kolo jihoslovanských spisovatelů«, aby aspoň organizace pro všechny katolicky smýšlející jihoslovanské spisovatele byla jednotná, když už nepůjde tak honem spojití zmíněný slovinský a chorvatský literární časopis v jediný. Jinak je nám naléhavou potřebou založení kulturně-politické jihoslovanské revue oproti liberální »Hrvatské Njivě«, která se za pouhého, ani ne celého půldruhého roku stala nehledanějším časopisem v řadách inteligence. Soudím, že by slovinský týdeník »Jugoslovan«, přeměněn v časopis, společný též Chorvatům, zcela odpovídal tomuto důležitému požadavku. A že nezapomínáme ani na různé belletristické a vědecké bibliotéky, jež začaly v poslední době s liberální strany zaplavovati literární trh, a jejichž činnosti je třeba čeliti obdobnými podniky s naší strany, dokazuje nejnovější plán »Kola chorv. spisovatelů«, dle kterého bude vydávána zvláštní literárně-vědecká bibliotéka proti všelikým liberálním nešvarům. V institucích však, jako jsou »Matica Hrvatska«, »Slovenska Matica«, »Jugoslavenska akademija«, po případě též »Srpska Matica« a j., musí se také katoličtí pracovníci uplatniti, aby nebyla jejich díla nezaslouženě odstrkována, jako se bchužel, teď mnohdy stává. Že musíme míti své lidi také na universitě *) a budoucí technice, je ovšem samozřejmo; třeba jen postarati se o to, aby pro naše nejzpůsobilejší akademiky byl založen hezký počet stipendií, jinak se jim nelze věnovati plně vědecké práci, poněvadž pocházejí skoro výlučně z chudých rodin. Na střední a obecné školy už přicházejí učitelé našich ideí, aby tam v našem duchu zdárně působili. Organizačním snahám učitelů obecných škol má býti už v nejbližší době vyhověno, aby ve vědomí a

*) Proč zemřel tak brzy náš dr. Eckert? Dnes by už jistě byl docentem záhřebské university, poněvadž k tomu byl přímo předestínován.

za podpory celé organizace katolické mohli co nejzdatněji a nejrychleji pracovati na celkovém plánu našich ideálů. V tomto plánu není na posledním místě ani otázka menšinová, o kterou bude i s naší strany náležitě postaráno, bude-li této otázky vůbec ještě po válce.

I v hospodářské organizaci jako v kulturní má vzat býti hlavní zřetel na lid. Přijat je principiálně sice na tomto poli, jakož i na politickém princip interkonfesionální, což nikterak neznamena, že tu katolické hnutí má zůstat pasivním. Naopak, my musíme, pokud jen možno, býti předními pracovníky i na tomto poli. Postupně s kulturní prací mezi lidem má býti pracováno i na hospodářském jeho blahobytu. Budou všude založeny Zadruhy k těm, které už existují, a ty, které jsou nyní ve vedení Chorvatské zemědělské banky, bude nutno tomuto kapitalistickému vedení, jež se přiči podstatě zadrug, vyrvati a pak pro všechny dohromady ze dvojí možnosti: buďto všechny připojiti ke slovinské »Zadružné Zveze«, nebo vytvořiti vlastní zadružní ústředí, bude vybráno to nejvhodnější. Dnes je už postaráno o to, aby se naši lidé v hojné míře věnovali zvláště studiu jednotlivých odvětví průmyslových, obchodních, bankovních i zemědělských, a jistě že se v jihoslovanském státě jednotlivci začnou již zdárně uplatňovati, každý ve vém oboru, aby tak posloužili věci celkového národního hospodářského vývoje, ale zároveň aby svými finančními prostředky byli pomocníky též naší organizaci.

V politické organizaci bude asi hned po příštích volbách docílěna úplná jednota se Slovinci; bude vytvořena interkonfesionální politická strana na téže politické a obdobné kulturní bási, a její vyvolení chorvatští i srbští poslanci přidají se k slovinské lidové straně, aby tak, jako kompaktní celek, vystoupili v jihoslovanském parlamentě. Výstup této strany vzbudí jistě zvláštní pozornost; za to ručí lidé, kteří jako žáci Krekovi věnovali politické činnosti život svůj.

Přece však studentská katolická organizace bude asi nejdříve jednotně provedena na slovanském jihu. Je to nejaktuálnější otázkou dneška v našem hnutí. Těchto dnů jsme vydali společný chorvatsko-slovinský studentský almanach »Luč« jako první krok, a v prázdninách má na sjezdu delegátů všech chorvat-

ských i slovinských akadem. spolků a bohosloveckých sborů býti uvažováno o možnosti okamžitého provedení jednoty v celkové studentské organizaci. Je k tomu snad více než kdy jindy vhodná chvíle. Zdá se nám to býti přímo příkazem doby, vycházejícím ze všeobecné nálady jihoslovanského národ. hnutí. Mimo to má tím býti řadám slovinského studentstva poskytnuta pomoc, aby byla vyplněna válečná mezera v jeho organizaci. O věci této bylo již před válkou uvažováno potud, pokud byl navrhován plán společného orgánu sjednocením slovinské »Zory« a chorvatské »Luči« v jediný studentský časopis. Válkou Slovinci ztratili »Zoru« a teď se po prvé od té doby hlásí v »Luči«. Příště má za každou cenu zůstat společný orgán, rozcházení se už nechceme. Z obou Studentských svazů, slovinského a chorvatského, nezůstal ani jeden: na místo obou má nyní býti obnoven pouze jediný, společný, jehož předsedou bude jeden rok Slovinec, druhý rok Chorvat. Po boku jeho měl by býti zvláštní slovinský a zvláštní chorvatský sekretář, jimž bude svěřeno vedení středoškolských organizací, jednomu slovinských, které třeba obnoviti, druhému chorvatských, které zas nutno rozšířiti. Sjezdy budou ovšem vždy společné, i středoškolských delegátů, i akadem. spolků. Středisko bude v Záhřebu, protože je tam universita. A právě proto je nezbytně nutno, aby na záhřebskou universitu začali choditi slovínští akademikové. Doposud bránila tomu okolnost, že se zkouškami z této university nemohl nikdo býti přijat v Rakousku do státní služby. Dnes se toho už není třeba báti, je-li naše přesvědčení v blízké uskutečnění samostatného jihoslovanského státu skutku tak pevné a silné, jak se projevuje. V tom smyslu organizována agitace v slovinském studentstvu, a doufáme pevně, že s úspěchem. Potom teprve, až bude Slovinců vždy více přicházeti na záhřebskou universitu, stane se ona i jejich akademickým centrem, kterého, bohužel, doposud postrádají, poněvadž jim toho nemůže nahraditi ani Št. Hradec, ani Vídeň, dokonce ani Praha. A pak se přirozenou asimilací Záhřeb stane rovněž samozřejmým centrem celé naší studentské organizace, soustředěné ve Svazu jihoslovanského studentstva, zvláště když začnou v budoucnosti (zda blízké či daleké — kdo pak by to věděl?) přicházeti též řady

srbského katolického studentstva, jako resultát akce pro unii, aby doplnili jihoslovanskou organizaci a rozšířili ji konečně celým národem jihoslovanským.

Snaha po jednotě ozvala se rovněž v řadách našich seniorů, vyvolána asi novým ruchem, jenž zavál ze studentské strany, a jehož výsledkem je společná chorvatsko-slovinská »Luč«. Slovinský a chorvatský Seniorát se dohodly v tom, že budou několikrát ročně míti společné sjezdy: jednou v Lublani, po druhé v Zábřehu, a že »Seniorski Vjesnik« bude jich společným orgánem. K dílu ihned tohoto jara přikročili: lublaňský únoro-
vový a záhřebský dubnový společný seniorský sjezd jsou i s květnovým prvním společným cílem »Sen. Věstníku« toho krásným svědectvím. Dalším úkolem obou Seniorátů jest, aby i mimo hlavní města zorganizovaly jednotlivé krajanské své odbočky, krajanské Senioráty, v nichž by do rámce pevné organizace připoutáni byli všichni ti odchovanci našeho hnutí, kteří se už v slušném počtu rozešli zeměmi jihoslovanskými, aby tam stáli jako pevné sloupky národní kultury. V tom směru také už práce začala a brzy se budeme moci pochlubiti hezkou řadou krajanských seniorských sborů, z nichž promluví mladá organisovaná energie katolické idee na slovanském jihu. A pak ještě dalším úkolem budoucnosti bude, získávati příští srbskou mladou inteligenci pro ideály našeho hnutí, kterýžto zisk byl by skutečným po-

žehnáním všech našich národně-kulturních snah.

* *

To jsou hrubě označené plány naší organizační činnosti v bližší i v další budoucnosti, tu a tam sice až příliš odvážné a jako by neuskutečnitelné, ale vytryskly z nejryzejšího idealismu, jenž je, na rozdíl ode všech ostatních kulturních skupin jihoslovanských, pro nás přímo typickým a jenž vane ze všech našich činů co záře vytušeného příští. Jsou to ovšem teď narmnoze jenom ještě plány (a ani ty nejsou všechny zde vyčerpány), ale realizování jich na místech částečně již začíná, anebo brzy začne, a po těchto začátcích bude ještě odvážněji pokračováno k docílení úplné jednoty na slovanském jihu, jehož zlatou korunou bude »Jihoslovanský katolický národní Svaz«. To bude vrchní středisko budoucí naší celomárodní organizace. Až toho dosáhneme, přiblížíme se také k hlavnímu cíli celého našeho hnutí: na bási katolické v duchu demokratickém vybudovati národní organizaci. Bůh dá, že v práci pro tento ideál setrváme, a že organizaci tuto uskutečníme ve svém samostatném národním státě k blahu celého národa jihoslovanského, sjednoceného a osvobozeného, aby mu byla nejzdravějším a nejsilnějším pramenem rozkvětu a blahobytu v jeho budoucnosti.

SPALDING-LANKAŠ

PŘÍLEŽITOST

Opravdový pokrok je duchovní. Člověk má vyšší cenu než stroj. Nietzsche míní, že bylo by dobře a obdivuhodné, obětovati všechny právě existující lidi, kdyby tak bylo možno vytvořit silnější druh. To byl by, prý, skutečný pokrok. Není-li však boží Bytosti a nesmrtelného života, pak tento mocnější nadčlověk, máje bystřejší rozum, viděl by i jasněji bědnost a marnost existence.

Naslouchejme raději M. Arnoldovi, prohlašuje-li, že, ať je pokrok ve vědě, umění a literatuře jakýkoliv, i mnohem vyšší, všeobecnější a účinnější než nynější, křeslanství bude vždy tím, co je zachovává,

o co se opírají, čím se živí, bude vždy základem a udržovatelem života.

Jen kráčíme-li v duchu a stopách Syna Božího, porozumíme, že život je příležitostí, bohatou jako země, širokou jako nebe, hlubokou jako duše.

Všeho se nabažíme, práce, klidu, rozkoše, úspěchu, přátel i sebe, ale ne boží přítomnosti, projadřující se v naději a lásce, míru, radosti. Ti, kdož žijí se smyslnými myšlenkami a tužbami, brzo shledají je břemenem a zhoubou; ale chudí duchem a čistého srdce, obírající se věcmi pravdivými, krásnými a dobrými, cítí se v jasném světě, kde býti je vždy rozkoší. Chápeme-li, že vše je od Boha a pro

Boha, a obrátíme-li svou vůli úplně k Němu, zmatek, pochybnost a úzkost odumrou a duše odpočívá v klidu a míru, náležejícímu všem, co je věčné. On vidí vše a není znepokojen. Proč byli bychom plnění bázní a nejistotou, protože jsou vlnky a větřík na jezírku, na němž pluje naše životní kocábka?

Bůh, stvořiv nás pro věčnou blaženost, chtěl, abychom byli šťastni teď v díle nám právě uloženém nebo v utrpení a starostech na nás doléhajících. Vše, co vyvolává v nás vznešenou myšlenku, nebo ušlechtilou snahu, je posvátné, jako kdyby k nám přivanulo z perutí andělských. Kdybychom měli moc ukojiti každé přání a každý vrtoch, byl by život nemožný. Boží láska je zjevna, i když zúžuje, i když rozšiřuje hranice, v nichž dovoluje nám se pohybovati. Slepě tážeme se po mnoha věcech, kdy vše, čeho nám třeba jest, aby On nás vedl. »Tvá vůle se staň,« — toť souhrn vši pravé služby Boží a vši dobré modlitby. Ostatek je mimo úmysl Boží, a kdyby se měl uskutečniti, byl by svět zmateninou nebo pustinou. Nemilovali bychom květů, kdyby stále rozkvétaly; a naše nejčistší rozkoše by pobledly, kdyby bolest a ztráta nepřicházely nás učití jich ceně.

Život je činnost; ale největší moudrost je často, jsme-li trpni a vyčkáváme-li rozhodnutí Božího, ať již skrze ten neb onen prostředek. Duším klidně čekajícím stane se šepot slyšitelným, jako za ticha jasných nocí, mluvících o božích světech, kde věčně blažení žijí šlechetní, milující a čistého srdce.

Není horšího překroucení křesťanské pravdy, než myslíme-li, že Spasitel učil, že budoucí blaženosti dosáhne ten, kdo učiní se na tomto světě ubohým a nešťastným. Všichni, kdo Ho následují, kráčejí po cestě pokoje a radosti. Jsou bez bázně. Bydlí v nebeském království. Všemohoucí je jich Otec, je s nimi v životě i smrti. Potřebují málo, nebojíce se, že bude se jim nedostávat i toho mála. Utrpení činí je moudrými a silnými. Dovedou pomáhati jiným, ježto nemyslí jen na sebe. Nečiní nic zlého a proto žádného zla se neobávají. Nezhrdají tímto přítomným životem, neboť jsou si vědomi, že i nyní jsou s Bohem a nesmrtelní. Poněvadž všeobecná láska je zákonem křesťanského náboženství, odpuzují vše, co může živiti ducha nedůvěry a odcizení. Je slabostí a ne-

vědomostí, myslíme-li, že nenáviděti jinověřce nebo nekrajany, je znamením a důkazem zbožnosti a vlastenectví. Hořkost, kterou chováme k jiným, zhořčuje i náš život; bezprávím, které způsobíme jiným, trpíme sami. Jsme farisei, myslíme-li nebo věříme-li, že jsme vyšší ostatních lidí.

Následovníci Božského Mistra nejlépe znají, že pravý člověk nepotřebuje velikých příležitostí. On sám nepotkává žádných příležitostí, které by se nenaskytaly každému. Jeho moc a dobrota projevuje se nejvíce prostřed nejprostších a nejnižších okolí. Žebrákům, rybářům a pastýřům promlouvá slova, znějící skrze věky a probouzející dosud v nesčetných duších ohlas s vyššího světa. Ať již kráčí mezi vlnícími se poli, nebo sedí u studně, nebo mluví se člunu nebo pahorku, k davu, ať staví se proti starším, přivádějícím mu ženu cizoložnou, nebo stojí před Pilátem, nebo visí na kříži, je stejně šlechetný, krásný a Bohu podobný. Čemu slovem i skutkem učí, toť, abychom nečíhali na příležitost, ale pamatovali, že tajemstvím pravého života a nejlepších skutkův je, konati dobře to, co nám nebeský otec konati dává. Kdo odhodlaně a vytrvale se pouští v proud důstojné činnosti, uslyší konečně, jak zlozvuky lidského bytí zmírají v soulad; neboť šeptá-li vnitřní hlas, že vše je dobře, je krásné počasí, i když snad mraky se níží a blesky se zapalují. Co zvykově milujeme a čím žijeme, rozpučí se svým časem, rozkvetě a přinese ovoce.

Každá příležitost, příznivá opravdovému životu, jeho radosti, čistotě, kráse a moci, je dobrá; každá, která takovému životu je škodlivá, je zlá. Na cestě každého tímto světem je tisícero léček, do nichž bezděky může upadnouti. Mějme se tudíž na pozoru a volme svou cestu.

Ať člověk má svůj cíl, ať se rozhodne a pracuje, aby se stal dobrým mechanikem, nebo kupcem, nebo farmářem, nebo doktorem, nebo učitelem, nebo knězem; především však nechť má vůli a odvahu, státi se opravdovým člověkem, neboť jinak vše bude bezcenné. Na opilce, lakomce, lháře, smilníka, zloděje nesestoupí žádné požehnání. Naše hodnota se měří cenou věcí, v něž věříme, jež známe a milujeme a jež vykonati vážně usilujeme.

Nedělej žádných plánů, nezanášej se žádnými záměry! Mysli a dělej den po dni. Co nejlepšího můžeš mysliti a dělati! Toť zjevné tajemství, jemuž se všichni mohou

naučiti a jež jen málokterí znají. Ale aspoň jim zjevuje cestu k nejvyššímu a nejsvětějšímu.

Nezabývej se tím, co by mělo být opraveno nebo zrušeno; ale oddej se úplně tomu, abys poznával, miloval a šířil vše, co je dobré a krásné. Tvůrčí duch je radostnější a mocnější ducha kritického nebo oprávněného. Pučící život odhazuje věci mrtvé; a jsi-li zdrojem živoucí síly, nebuď hrobařem. Síla a cena člověka nejeví se tak v tom, co provádí, jako v tom, co přemáhá. Jsou-li okolnosti příznivé, i menší člověk může vykonati větší dílo, jako ozbrojení zbabělci přemohou bezbranné hrdiny. Kdo si dnes osvojí duchovní bohatství všech věků, zná více a může konati více než mocní lidé minulosti, vynikající nad něho schopnostmi a mocí. Proto moudří vyvyšují se ve svém mínění pro výhody a příležitosti, jimž se těší, ale stávají se pokornými, vzpomenou-li větších a důstojnějších mužů, kteří postrádajíce všeho, uchovávali čestného ducha a opravdové srdce a proklestili si tisícími překážkami cestu ke svobodě a světlu.

Málokterí mohou pronášeti slova moudrosti, ale příležitost promlouvat slova laskavá je dána každému, a tato jsou prospěšnější.

Setkáme-li se s osobami slabé duchovní kultury, ale laskavými, prostými a pravdivými, cítíme, jak málo rozumová vzdělanost přispívá vytvářeti to, co je nejlepšího v člověku. Ti, kdož mají ctnostné matky, neurážejí se nijak jich neznalostí věcí, které by zneuctily veškeru ctnost. Nejlepší je v dosahu všech; a proto není ani ve velkém majetku, ani ve vysokém postavení, ani v nesrozumitelných myšlenkách. Dobrý život nalézá svou odměnu v tom, že roste jeho moc žítí dobře. Svět nemůže dáti hrdinovi nebo světcovi ničeho, co je srovnatelné s rostoucí silou a radostí, kterou zakoušejí jako hrdinové a světci. Duchovně smýšletí, toť život a pokoj! Příležitost může chybět pro mnohé věci, ale vždy možno konati povinnosti svého stavu, a moudrý, i kdyby to bylo jen čekati a trpětí, využije toho k svému prospěchu.

Vše, co je nevyhnutelné, nebo neodčinitelné, vychází z božího úmyslu, a přijmouti to s mužnou důvěrou, je jedinou moudrostí; nespěchejme však věřit, že ta neb ona věc je nevyhnutelná nebo neodčinitelná. Kráčeji vytrvale ve světle veliké-

ho úmyslu, a obtíže zmizí, právě jako obzor ustupuje před postupujícím krokem. Měj víru v sebe a v Boha, a budeš nesen vzhůru a vpřed, jako neviditelnými neúnavnými perutěmi, prorážejícími eterový živel, kde duše dýchá své vlastní ovzduší a nezná ani pochybnosti, ani bázně. Je-li ti dáno, abys konal malé věci, konej je, jakoby byly veliky, poněvadž pro tebe je jich význam nekonečný.

Jsme otroky svých potřeb — čím jich méně, tím jsme svobodnější; čím vyšší jsou, tím vznešenějším pánům sloužíme. Ne nezávislost, ale vzájemná závislost je zákon našeho života. Jen sloužíce si navzájem, jen brěmě nesouce vespolek, jen vzájemně podíl berouce na radostech, stáváme se lidmi a opravdově žijeme. Se skupme se úže, abychom mohli cítiti tepot božského soucitu a božské lásky ve svých srdcích. Stojíme-li stranou, sami, ztroskotáme na březích veliké řeky, pozbudeme dobra života, ztratíme Boha. Život je spojení a spolupůsobení; smrt je rozpad a bezmocnost. Duchovní říši, nebeské království lze ustaviti a udržeti jen mravním a duševním spojením a společenstvím jeho členův; a toto spojení a sjednocení možno vyvolati a při životu udržeti jen dobrou výchovou. Zapustí-li vznešená víra a veliké myšlenky kořeny v srdci a duchu některého národa, jest dohromady udržován pouty, jež rozvolniti nemůže žádná katastrofa, žádné přemožení, žádné rozkouskování nebo rozptýlení; a bez této víry a bez těchto myšlenek ani vojenská moc, ani širé území, ani bohatství nemůže dáti národu trvalého místa v dějinách nebo trvalého vlivu na pokrok rasy. Vše mívá a stává se, jako by nebylo, ale co svět zároveň uznává a přijímá jako životní pravdu, jako ideál lidské dokonalosti, které nelze překročiti, to zůstává majetkem rasy navždy, aby jím byl život stále očišťován a obohacován.

Příležitost v nejvyšším slova smyslu je příležitost pro výchovu, příležitost vytvářeti ze sebe lidi. Tomuto cíli služíž každá příležitost, neboť pro to jsme se zrodili. »Potud, pokud možno — dí Aristoteles — měli bychom se stávati nesmrtelní a usilovati, abychom žili onou částí sebe, která je nejvýbornější v nás.« Nuže, svědectví všech moudrých lidí všech věků souhlasí, že ctnostný život je nejlepší a nejšťastnější. Vol a následuj ho, i když snad jej shledáš tvrdým; neboť zvyk učiní ti jej lehkým a radostným. Zbožnost živí

v nás víru, naději a lásku, a proto udržuje život. Hledáš-li, co je nové a též trvale zajímavé, žij se starými pravdami, až zapustíš kořeny ve tvé bytosti a zazáří v novém světle a v nebývalé moci. Denní a roční události jsou jen novoty, jen bublinky, praskající v prázdňém vzduchu; co je věčně nové, je staré jako Bůh. Je to to, čím duše žije. Bylo to již s prvním člověkem, když poprvé vykvetl z věčnosti, je s tebou nyní a bude s lidmi až do konce. Je to zdroj, odkudž tvá bytost vyvěrá: kořeny toho hrouží se v nekonečnost, a květy toho činí vesmír radostným a milým; je to moc, probouzející duši ku vědomí jejího příbuzenství s tím, který je život, pravda a láska, který je vše ve všem a který čím více je hledán a milován, tím více zdá se božsky krásným a dobrotivým. Uč se žít s myšlenkami, které jsou symbolem Jeho věčné Bytosti, a pocítíš,

že nic není tak svěžího a krásného! Jako zvuk může sugerovati světlo a barvu, vůně vyvolati zapomenuté světy; jako pohled, odkrytý na ohybu cesty může nás léty a okeány vésti k scénám a přátelům dávno neviděným; jako včela, tkající svou klikatou cestu od květu ke květu, může nám na mysl uvést kdysi slyšený dětský smích, ptačí zpěv a kdysi pozorované tajemné mraky, usínající za večera na rozkošném červencovém nebi, tak vesmír mluví k nám přerůznými hlasy upomíná nás na Tvůrce, který je naším otcem. Nic nedotkne se duše, aby to v ní zůstalo bez dojmu a nezůstavilo stopy; a tak pozvolna jsme vytvářeni v obraz všeho, co jsme viděli a slyšeli, poznali a rozjímalí; a naučíme-li se žít se vším, co je nejkrásnějšího a nejlepšího a nejčistšího, láska všeho toho stane se konečně naším pravým životem.

A. MELKA

N Á Š A P O Š T O L Á T

Velké svítání po hrůzyplném temnu děsné války zjevuje více než kdy jindy velkou hodnotu — katolického názoru světového.

Vše, co cenil svět, skleslo hluboko pod nominální cenu. Věda — může ta činiti ještě dnes nárok na to, že jest hodnotou nejvyšší? Věda, která jak zrádná Dalila obrátila tolik svých vynálezů jen na ubíjení člověka? Věda, která holedbala se, že jest internacionální, nadřazenou instancí, povýšenou nad národnostmi, jazyky, věrami, a že nahradí svým světlem a svojí osvětou vše — víru i pověry, vlast i národnost — že je jednoduše odstraní a zřídí lidstvu jeden všelidský — bratrský ráj? A co jsme viděli ve válce? Učené sbory vylučovaly ze svého středu členy jiných národností — vracela se čestná vyznamenání a uznání universit, akademií, teď vypovídá se studentstvo cizích národností — ejhle — vědu, která chtěla provésti sbratření a oblažení lidstva! Uznala patrně, že je cosi dražšího, než je sama... Není nejvyšší hodnotou...

Je touto nejvyšší hodnotou myšlenka a i d e a n á r o d n í, před níž couvla i věda, ať nedíme, že před ní skácely se i trůny a říše? Dnešní lidstvo sice, zdá se, jest zpito jejím mladým kouzlem. Věří v její

sílu. Doufá od ní svůj ráj. Dočká se ho? Zklame se. Nationalismus a patriotismus sám o sobě je chauviničtější a výlučnější, nežli věda. Jen kotví-li ve spravedlnosti, mravnosti, ztrácí své ostrosti. Ale kde jest vši spravedlnosti a mravnosti nejvyšší norma a zdroj? V Bohu. Toť vpravdě svrchované, internacionální nejvyšší Dobro. Stojí nad národy, stojí na každé cestě, která z jednoho národa vede k druhému. Je Svorníkem Veškerenstva. A ani k vlastnímu národu nevede správná cesta jinudy, nežli tímto Svorníkem. (Proto je mimochodem řečeno nerozum vylučovati náboženství z výchovy, která chce býti vlasteneckou, patriotickou.)

Ostatně ta záplava krve, již si nacionalismus vyžádal v této válce a červánky, které hrozí i na hrozný zítřek — ach ne — to nemůže býti hodnotou nejvyšší — a nejvyšší blaživou.

Ale Boha — tento nejhlubší Zdroj všech pramenů, občerstvujících — má náš životní názor — má víra. »Slyš — moderní člověče, vědou a filosofií zklamaný, my máme něco pro tebe.« — Zde začíná náš apoštolát v moderní společnosti. Poznáním, věděním, quosí sv., která neklame. Ale neklamnost její jest založena jen na neomylnosti církve.

Proto moderní člověk ubohý, ubohý, odvrací-li se od ní! Nám musí býti životní úlohou vždy úžeji se vinouti k ní. V bouřlivých dnech tím pevněji. V evangeliu o bouři na moři stojí psáno: vstoupil Kristus do lodičky — i šli za ním učedníci jeho. Třeba v bouři, třeba na moři — budiž! Ale jen když v lodičce Kristově! Jsme tu s Bohem, jsme s Ním. Pevnější, něžnější a užší oddanosti k církvi sv. je třeba učiti a nakloňovati moderního ducha. V církvi je Kristus sám. Moderní člověk tolik horuje pro všestranný vývoj osobnosti. Kristus je ideál nejdokonaleji vyvinuté osobnosti. Stačí ukázati jeho okouzlující fysiognomii — aby ho člověk miloval.

Ale láska, která se nejeví skutkem, není láska: ale láska Boží působí velké věci, kde opravdu jest. (Řehoř.) A k těm velkým věcem je potřebí božského semene v člověku, božského tepla k zrání a božské pohody k úrodě a sklizni. To je milost. Bylo jí vždy třeba, ke všemu třeba, dnes tím více. Svět moderní jí nezná. Slovo »milost« jest mu tajemstvím větším, než věřícímu člověku, protože neznámým. Ale i tajemství stává se vnitřní zkušeností jasno a zjevno, pokud jen člověku lze. Ó zkus! Ó zkoušej! Jsou otevřeny zdroje vody živé v tajuplných symbolech, které mluva posvěcená zve svátostmi. Važ — važ hojně této vody živé — obrozuje! Obrozuje a sílí.

A kdo by necítil, že modernímu člověku je potřebí posily! Seslábl tak, že není s to, aby nesl i pouta tak svatá, věky posvěcená, přirozeností diktovaná. Bohem

uložená, rozumem odůvodněná, jako jsou na př. pouta nerozlučitého svazku manželského. Rozlukové snahy jsou jen dokladem této úžasné sesláblosti. Bohužel zaviněné. Tak dlouho se dal člověk porážeti svojí pudovou stránkou, až již vstáti nemůže. K nim přidružily se děsné vlivy válečných poměrů a jejich ošklivé a bídné »morálky«, která otrásla všemi dobrymi hnutími a schopnostmi člověka a škrtla až i tu základní povinnost člověka, která podmiňuje život — a o níž napsal Duch Boží: Kdo nepracuje, ať nejí. Rozvrat mravnosti. I na ten má náš názor světový lék — mravouku, povýšenou nade všecken zmatek čistě lidský domyslů a ověřenou sankcí nejvyšší — a co více — sílu milosti, posilu svátostí.

Apoštolovat pro tento spasný názor světový! Zajímat v jeho službu každý intelekt a srdce, kde jaké bije! Uplatňovat tyto hodnoty, jenž zůstávají k životu, jenž není obmezen touto časností! Ó jaká, to úloha! — Chápu, že nadšené mládí rádo se jí chápe. V Německu sestoupila se akademická mládež u příležitosti katol. sjezdu v Düsseldorfu r. 1908 ve spolek pro šíření a pěstění katol. názoru světového. Dnes po deseti letech je to již veliký svaz, čítající 24 přidružené spolky a jednot s četným členstvem.

Probouzející se nový rozkvět katol. života ve Francii jest možný jen proto, že má akademickou katol. inteligenci, která apoštoluje.

I u nás se probudí a rozkveté, najde-li apoštola v Tobě, československá katol. mládež akademická!

J. KRLÍN

KNĚZ — OBĚT

Na výšinách lidstva stojí kněz. Celý svět nám o tom mluví a dějiny jednoho každého národa to dokazují. Všeho, co má lidstvo největšího a nejsvětějšího, dostává se mu od kněze. On opravdu »sacra dat«, sděluje svaté, dává svaté věci. Tak rozuměl knězi celý starověk ať východní ať západní a k němu se vždy obracel jako prostředníku mezi božstvem a lidem. Čím více si bylo kněžstvo tohoto vznešeného úkolu vědomo, a tím vědomím prosyceno, čím výše stálo, tím dokonalejší a čistší byl život v zemi a v národě. Zase úpadek kněžstva vyvolával vždy všeobec-

ný úpadek mravů veškeré společnosti, stavů vyšších i nižších.

Pohlédneme jen na dějiny vyvolené národa židovského. A což historie Řeků, Římanů, národů kulturně tak vysoko stojících? Kněz již nedovede rozsvěcovat světla, poněvadž si libuje jen ve tmách. Tak nastává úplný rozvrat, ježto se již nepoznává, co jest dobré a co špatné, oč dlužno usilovati a co zamítnouti; lidstvo řítí se do propasti, do hlubin, v nichž utone, nepřijde-li Osvoboditel. Však hle, on přichází a přichází jako lékař s Láskou. Kalvarie mu za nedlouho dopřeje mí-

sta. Přichází Ježíš Kristus, aby doplnil Starý Zákon a odcházejí, zůstávají světu své čisté učení a určuje kněze, který by je hlásal, a který by zároveň pomáhal plnit učení to a sám svým životem, čistým a svatým k životu velkému pobádal.

Jaký má býti ten kněz? Na Hoře to Ježíš praví: »Vy jste sůl země: jest-li sůl se zkazí, čím se osolí? K ničemu se již nehodí, leč aby byla vyvržena a pošlapána od lidí. Vy jste světlo světa. Nemůže se ukrýti město na hoře ležící, aniž rozsvěcuje svíci a kladou ji pod kbelík, nýbrž na svícen, aby svítila všem, kteří jsou v domě. Tak světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a velebí Otce vašeho, jenž jest v nebesích.« (Mat. V., 13-17.) Z těch slov Kristových plyne, jak vznešené, význačné, ale i těžké jest postavení knězovo. Těžké, poněvadž vyžaduje svatého života, poněvadž jest nesmírně zodpovědné. Lidstvo patří na kněze od dob Kristových ne jako na lidi, nýbrž jako na světce. Chce, aby všechny krásné myšlenky, jež hlásají, byly podepřeny též krásným životem. Jestli kněz žil životem nízkým, vymstilo se to krutě. Pohoršení na pohoršení se hromadilo, jedno horší druhého a výsledkem bývaly odpady, sekty a herese. Na druhé straně svatý kněz rozplameňoval a povznášel. Století svatých a nadšených kněží jsou i stoletími svatých a nadšených mužů, svatých a nadšených žen. Století sv. Františka, sv. Bernarda z Clairveaux, ať již nemluví o prvých dobách Církve, hovoří o tom příliš hlasitě. Tak pozorujeme v dějinách Církve svaté, tím i v dějinách evropských vůbec, ustavičné kolísání a zmítání, úpání a růst, světlo a tmu, podle toho, jak svítí světlo světa, podle toho, jak vysoko stojí kněz.

Století míjelo za stoletím, až přišlo osmnácté, jedno z nejzločinnějších a nejnižších. Století, které zneuctilo člověka, sáhlo i na kněze, aby ho strhlo v prach. Století, které nedovedlo pochopiti nic, co stojí nad člověkem, chtělo odstraniti »nadpřirozené« ze života, z kněze pak učiniti obyčejného úředníka, nestarajícího se již o spásu duší věřících, obyčejného náhončího státu, který ho vydržuje a platí. Náš Josefinismus je po té stránce výmluvný. Ze seminářů měli vycházeti jen vychovatelé a ti vychovatelé, kteří ze seminářů josefinismem znečištěných vyšli, stali se

pak nammoze neštěstím celých pokolení a vychovali nám všechno možné, jenom ne opravdové křesťany.

Století devatenácté, na něž Arnošt Hello vztahuje slova Jeremiáše proroka: »Desolatione desolata est omnis terra, qua nullus est, qui recogilet corde (Hello, Předmluva k Ruysbroeckovi) dovršilo dílo zkázy. Století toto zakončeno jest velkým vřením mezi kněžstvem, jež si píše na svůj dům název »Katolická moderna«, jež staví na Kantovi přímo a na Descartesovi nepřímě své vývody, a jež si béře za úkol usmířiti dvě protivy tak různé a nesmířitelné: Dogma s moderní vědou, dílo Boha s dílem ďáblovým. Z Francie se rozšiřuje toto hnutí do všech zemí Evropy. Nepopírám, že úmyslu byly zde dobré aspoň v začátcích, ale jedna věc zde bez odporu scházela: intelligence. Byla zde neznalost dogmatu a neznalost theologie katolické. Ještě jedno při celém hnutí zaráží. Je to nepochopení kněžství u kněží a nedostatek autority k Římu a svatému Otci. —

Naše české kněžstvo, bohudíky, ne všechno, ale část jen, již jsem zřel na lednové schůzi Jednoty 23. v Praze, zdá se, stůně téměř nemocí. Říkám, ne všechno, a ani bych se toho neodvážil tvrdit o všech, jež jsem na schůzi viděl. Nuže, tvrdím, že někteří kněží zapomněli, že býti knězem znamená nejen býti obětníkem, nýbrž především obětí samou. Že kněz musí obětovati nejen zevní prameny štěstí, svět, pohodlí, nýbrž i — své vlastní srdce. Obětovati cele a úplně. Vždyť má obroditi duše, duše lidské a doplniti obět Ježíšovu, již podle hlubokých slov sv. Pavla chybí obět jeho tvorů. V první řadě je k tomu volán kněz. A co může muž většího obětovat Bohu, mladý muž, než své panictví? Obětovat dobrovolně a z lásky. To činí ostatně každý bohoslovec, než přijímá a když přijímá svátost stavu kněžského. Jinak jest nízkým a bezcharakterním ten člověk, jenž vstupuje v kněžství a věda, že nebude moci obléci toto opravdu těžké jho, nebo že vezme s nelibostí a jedině proto, že Církev tak poroučí. Ona nikdy nenutí a proto mluvit o nuceném celibátu jest holý nesmysl a nepochopení, by dobrovolně a z lásky celibát přijal. Jinak by ho nevysvětila. Za čtyři léta v semináři může bohoslovec, opravdově a

vážně patřící na kněžství, poznati sebe a poznati i vznešenost té oběti, již má jednou Bohu přinést, vlastně stále přináseti. Neboť život kněze, toť stále podrobování nižšího vyššímu, čímž jest oběť, podrobování, jež vyžaduje boj nižších pudů s vyššími. Kněz musí stát se světcem, neboť jeho poslání jest řádu božského a tudíž i života božského vyžaduje.

Tak patřím na oběť — kněze a na kněze vůbec. Proto tak bolestně na mne působilo, když jsem slyšel z úst pana Zahradníka-Brodského tak nízce mluvit o celibátu kněžském a obviňovat přes polovici kněžstva z nemravného života. Či je to mravné, když kněz žije v konkubinátu se ženou? A ještě bolestněji se mne dotklo, když jeho obžalobě část přítomných, ne laiků, ale kněží, se smála a volala »výborně!« To již se mi zdálo zvrhlostí. Kdybych vytkl něco podobného nízkému člověku, začervená se, nebo mi vyčlení zle a kněžstvo? Kdyby to byla veřejná zpověď, pak by bylo třeba slz, slz hořkých a ne cynického smíchu. Je třeba si odmyslit, že existoval nějaký středověk a první doby Církve svaté, že kněží hřešící proti svaté čistotě káli se na pouštích...

Kněz musí chtít být knězem, neboť musí chtít vychovávat a plodit svaté potomstvo. Kněz, který není svatým, svatých dětí nikdy nezplodí. Plodí, jak ze zkušenosti zjevno, duševní ubožáky a nedochůdčata. Mimo to, nač sáhne, vše jest určeno ke zkáze a zahynutí. Kolik hrozných příkladů máme jenom v české zemi a kolik v celé historii? K nespočítání. —

Poslání kněze jest nejzvláštnější: zřídka se všeho, svých nejdražších, rodiny, aby patřil cele Bohu a všemu lidstvu. Až do vyčerpání sil třeba a do padnutí. Patří Bohu, který mu dal kněžství a s ním milost a lidem, k nimž jest poslán, by jako pastýř jich dovedl přes rokliny a stráně, přes víry a hlubiny propastí do ráje. Oběť.

Kdežto jiný člověk po práci usedá ve svém pokoji, obklopen rodinou, již žije a pro niž pracuje, čeká kněz, že ho někdo pozve k nemocnému nebo v bédách postavenému. Nešetří nocí, neboť patří ne pěti lidem, nýbrž všemu lidstvu a nestačí dni, by mu dal všechno, musí nastavovat i noci. Připadá mi uvažujícímu o úkolu kněžství sv. Pavel. V druhém Listu ke Korintským mluví o sobě jako apoštolu

Pána a knězi Pána: »Poněvadž mnozí se chlubí podle těla, i já se pochlubím... na cestách byl jsem často, v nebezpečnostech na řekách, v nebezpečnostech od lupičů, v nebezpečnostech od lidí svého národa, v nebezpečnostech od pohanů, v nebezpečnostech v městě, v nebezpečnostech na poušti, v nebezpečnostech na moři, v nebezpečnostech mezi falešnými bratry, v práci a námaze, v nočních bděních často, v hladě a žízni, v postech často, v zimě a nahotě. K tomu přistupuje mimo jiné denní nával ke mně, péče o všechny církevní obce.« (II. Kor. 11, 26—29.) Slova, jichž možno užití o každém opravdovém knězi i za dob nynějších. Ve dne práce, svízel, vyčerpání a v noci modlitba, brevíř, prosba za požehnání a zavlažení zrna, jež bylo zaseto do půdy duše lidské. Není v knězi rozdělení. Nezná svých, nezná ani svého, čehož se zřekl, zná jen duše, k nimž jest od Pána poslán. Jeho Láska jim patří a tu Lásku vesměrnou vykupuje si tak drahó, vykupuje si ji naprostým odříkáním se všeho i svého těla, i manželství. Pak se stává podle obsažných slov sv. Pavla »všem vším«. Čeho se mu za tu Lásku dostává? Bohatství milosti a ctnosti.

Naše kněžstvo toho jednoduše nepochopilo. Jinak ty dvě schůze Jednoty by byly jinak dopadly než dopadly ve skutečnosti. To nebyli kněží stojící na výšinách. Nikdy. To nebyli kněží žijící Bohu a lidem, ale žijící sobě, svému já a o ně se bojící. Ne vznešení přísluhovatelé Páně, ale třídní nespokojenci a rozervanci. Měl jsem dojem, že jsem na demokratické schůzi. V době toho ohromného převratu, který zastihl naši vlast, ohlížel se věřící lid po knězi. Již tehdy objevovaly se na obloze našeho bytí mraky, věštící bouři. Lid čekal, co bude mluvit kněz, jeho kněz. Kněžstvo se sjelo, ale mlčelo. Tehdy pan Dr. Zahradník si na lid nevzpomněl. A mělo schůze lednové. Lid čekal netrpělivě, ale kněží mluvili. Nad tím však, co mluvili, se stahovalo lidu srdce. Lid ve svém jádru zbožný a věřící, vidí v knězi Ježíše Krista a zapomíná v něm člověka, proto též žádá od kněze, aby vystoupil na nejvyšší vrcholky svátosti a každé slovo, jež nese na sobě prach země, zdá se mu snižováním a každý nízký čin vzbuzuje hrozné pohoršení. Kněz žádá od lidu života nadpřirozeného, káže mu jej, ale lid musí vidět, že kněz jest sám tím ži-

votem proniknout. Tím více důvěry má ve svého kněze, čím méně z něho prozařuje člověk a čím více z něho patří Ježíš Kristus, Velekněz Nového Zákona. —

Na výšinách lidstvo stojí kněz. — Na vrcholcích svatosti trůní Ježíš Kristus, jehož kněz jest Slovem, jak krásně praví Terezie Durnerinová: »Kněží jsou sloupy svatyně — praví tato Bohem nadšená žena — duchovní budova opírá se o ně. Mají vědu; má se za to, že ctnost jest jejich majetkem. Jest Bohu nectí, když jeho zástupci se spokojují kněžstvím zlehčeným a umenšeným. Není-li kněz svatým, neporozumí cestám Božím a újmy, kterou způsobí duším, nebude se možno dopočítati, neboť místo, aby je vedl po cestách přímých, zbloudí, a zavede je na cesty, po nichž kráčí sám.« Bývá to vždy kněz, který rozvracel Církev heresemi a který Církvi nejvíce uškodil. Bývá to kněz, který ničí obce křesťanské, z osadníků dobrých činí největší odpůrce Boha a jeho svaté věci. Byli to kněží sami v posledních dobách, kteří zneuctili a zmenšili kněžství v očích moderního člověka, u něhož již beztak kněz nebyl ve veliké vážnosti právě proto, že neznal jeho posvěcení a jeho vznešeného úkolu. Po většině se však odvolával na to, že kněz nežije jak učí. Dnes již ani některý kněz nevěří, čemu učí. Ty návrhy o svátku sv. Jana Nepomuckého jsou pro to příznačné. A od kolika lidí již mi bylo — a s jakou příšernou radostí — řečeno, že nevěří kněz v přítomnost Ježíše Krista v Největší Svátosti Oltářní! — To jsou stíny schůzí Jednoty a ty stíny houstnou a zaplňují stále větší kus země. Kletba schůzí. Je to bolestné pro nás laiky a myslím, i pro opravdové kněze, že vůbec k těm schůzím musilo dojít, a když k nim došlo, že byly takové, jaké byly. Snad by se mělo kněžstvo za ně hanbit a ne být na ně hrdým.

Když po převratu 29. října 1918 byla zrušena censura, a každý mohl volně říci své názory, zaplnily se žurnály statěmi pojednávajícími o Římu, o našem poměru k Římu, k Svaté Stolicí a všechny ty statě vyzněly nepříznivě. Hrozné věci byly tehdy napsány o Římu, o římských papežích, odvěkých nepřátelích našeho národa. Bolelo nás, katolíky, při tom srdce. Pravda, byly chyby, uznáváme je, ale proč stále na ně ukazovat? A čekali jsme, že právě kněží odsoudí ono stvaní přicházející

z tábora nepřátelského a tím úžeji se přimknou se k Svatému Otci v této hrozné době. Myslím, že pro každého věřícího katolíka je to nezbytné, ať již nedím, že dítě má svého otce ctít, milovat, a třeba-li, i ho hájit. Je to povinnost. Ale může-li se mluvit o lásce, kde jest pouhé sobectví? »Buď mi dáš, co chci, pak tě chci podržet za svého otce i dále, nebo nedáš, a pak tě nechci již znáti.« A aby to mělo větší váhu, podepře ta slova nějaký Dr. Farský, myslím doktor theologie, přísahou. To se mi zdá od kněze nedůstojným a velice ubohým. Či, abych se zmínil o oné otázce, týkající se ritu. Laik ví dnes, že Svatá Stolica si přeje, by bylo užíváno při obřadech jazyka latinského. Jestli kněžstvo — myslím, že z Říma původní nařízení nebylo odvoláno — volá, aby se zaváděla vedle latiny do liturgie i čeština, je to při nejmenším neúcta k autoritě — nevědomost zde vylučuji — nebo hříšná lehkomyslnost. Což říci o návrzích, s nadšením přijímaných, by byli přijímáni laici do církevních sborů, když již encykliky papežské předem vše to zavrhuji?

Chtěl jsem původně psáti čistě ideový článek »Kněz — oběť«. Radil jsem se o tom a dospěl jsem k náhledu, že bude dobře, když i my, mladí laici, katolícky smýšlející a na to hrdí a vděční svým matkám za to, že nás k Bohu vedly, řekneme, jak patříme na kněze, a čeho od něho žádáme. Kdo by mé polemice v něm přikládal jiný smysl, soudil by špatně. Upřímně pravím, že mne bolelo, když jsem musil psáti práci podobnou. Jsem si velice vědom toho, že na knězi závisí zdar vši naší práce, a jestli kněz bude svým životem a svými názory bořit stavbu chrámu Božího v lidstvu, že marná bude veškerá naše práce. Jsem si dobře vědom slov, jež praví svatý kněz a velký theolog, sv. Jeronym, ve svém listu Heliodorovi: »Chraň Bůh, abych o kněžích něco nepříznivého mluvil, protože vstupující v hodnost Apoštolů, Tělo Kristovo posvátnými ústy způsobují, a skrze ně i my křesťany jsme. Oni klíče království nebeského majíce, jaksi přede dnem soudným konají soud; oni střízlivou zdrženlivostí zachovávají nevěstu Kristovu.« (Listy sv. Jeronyma I., 35.)

Bojíme se Jednoty duchovenstva, již proto, že vidíme její práci a pak, zdá se nám postavena proti rozkazu encykliky

»Dominici pascendi gregis«, kde se zakazuje jednota kněží více diecézí, z celých oblastí. Snad i v té věci přijde vysvětlení, dříve než se nadějeme. Kongregace Páně, Církev svatá, zdá se našim Čechům největším nepřítelem lidstva. Dokonce bylo by snad dobré všemi prostředky se zasa-
dit o to, by byla z naší země nadobro odstraněna. Třeba jí velkých mužů, obdařených duchem prorockým a plamennou Láskou Svatých Františků, Vincence Ferraského a všech těch květů, rozkvetlých na půdě katolicismu. Třeba jí svatých kněží a nadšených, aby přívaly nešlechtnosti nezaplavily celou zemi a nestrhly ji. Třeba nám všem kněží. Úpěnlivě za ně prosí blahoslavený Grignion z Montfortu: »**Da Matri tuae liberos, alioquin moriar** — Dej Matce své děti, sice ať zemru. Liberos. Kněze svobodné tvou svobodou, odtržené ode všeho, bez otce, bez matky, bez bra-

trů, bez sester, bez příbuzných dle těla, bez přátel dle světa, beze statků, beze starosti, bez péčí, ba i bez vlastní vůle. **Liberos.** Otroky tvé lásky a tvé vůle, lidi podle srdce tvého, kteří, bez vlastní vůle, která je poskvřňuje a je zdržuje, konají jen a jen tvou vůli a porážejí všechny tvé nepřátele jako noví Davidové, s holí Kříže a s prakem svatého růžence v ruku: **In baculo Cruce etim virga Virginie.** **Liberos.** Duše povznesené od země a plné rósy nebeské, které bez překážky letí ode všad po vanutí Ducha Svatého...

Liberos. Právě děti Mariiny, své svaté Máteře... Právě služebníky svaté Panny, kteří by jako svatí Dominikové šli všudy, se svítilí a pálicí pochodní svatého Evangelia v ústech a se svatým růžencem v ruce štěkat jako psi věrní proti vlkům, kteří nechtějí než roztrhati stádo Ježíše Krista.« — **Da liberos Matri tuae!**

J ŽAL:

TULÁKOVY SNÍMKY Z ULICE.

Pošleme na vás ulici!

Ulice je modla model; neboť žádná modla neklaní se sobě, leč tato. Ona nikoho nectí, jen sebe uctívá. Klaní-li se někomu, klaní se sobě v něm.

Pomníky její stojí na všech náměstích a křižovatkách ulic, ve sněmovně, v ústavech vědy a umění, slepčům neviditelné.

Obrovská socha ženy zírající do zrcadla a klanějící se sobě v něm. U paty sochy té leží žurnalisté, umělci a básníci a píší básně a malují obrazy k oslavě její, klaní se a podkuřují nejjemnějšími kadily. Neboť socha je živá a je zlá.

Nenávidí každého, kdo jde sám. Nenávidí vše, co je vyšší a co jí uniká. Boj se ulice!

Zástupy jdoucí kolem, smekají klobouky a hluboce se uklánějí. Klaní se jí celé město a ona se uklání jemu. Na podstavci sochy té napsána jsou hesla dne, přikázání, jež uctívá ona a jež každý musí uctívat.

Dívám se do zástupu kolemjdoucích a vidím muže i ženy, všech stavů a všeho věku, vidím muže vědy i politiky a vidím postavy v černých hábitech klanějící se: Kněze církve katolické. Vidím ministra české vlády, kněze, klanějícího se soše ulice.

Bojte se ulice, neboť jest zlá.

Klaňte se jí, neboť ona nikoho nectí.

Ministře-kněže, bojte se a skloňte hlavu nížko, ještě níže, až v prach — až zapomenete, že jste kněz a křesťan, neboť tato slova ulice nenávidí a při vyslovení jich zachvívá se záští.

Bojte se a zapomeňte na vše i na Krista i na sílu osamocených i na pronásledování proroků.

Poštveme na vás ulici!

Kdo to křikl? Lhostejno jméno. Kdyby to nebyl on, byl by to jiný. Kde to křikl? Snad na Příkopech, snad na Žižkově — nebo v Národním shromáždění.

Vidíte ji? Sochu ulice! Cítíte ji?

Živou, nízkou, panovačnou! Neomezenou vládkyni! Veřejnost leží u jejích nohou, žurnalisti, učenci, státníci.

Když jsem byl v Itálii, nařídil jsem chlapcům, aby zpívali písničku revoluce: Ale rudý prapor nade trůny vlaje... Za vlády císaře šlapali jsme na obraz císařův.

Dnes zpívám tobě písničku opovržení ulice a plíži ti v táf, prostitutko!

*

Panem et circenses.

Jděte Prahou večer. Biografy nabity, přeplněny krčmy a taneční sály. Vše se

baví a vše chce se bavit. Ve dne běží zástupy za kapelou vedoucí vojáky a večer plny hostince a kavárny a výčepy a tancírny a chantány a veřejné domy.

Prostitutky čekají na chodnících a usmívají se významně na kolemjdoucí.

Panem et circenses.

Tak volal římský dav na foru, tak křičel v uši kandidátům ve volbách, to řval před vozy vítězů, vracejících se z válečných tažení.

Chléb a slavnosti.

Nic víc? Nic. To je to strašné, to je to hrůzné. Nic, nic víc. Oni ničeho více nechtějí.

Panem et circenses.

Jako bylo tehdy, je i dnes. Neboť dav je věčně týž. Před tisíciletími jako včera, a co řval včera, řve i dnes.

Panem et circenses.

Christianos ad bestias. Křesťany šelmám.

Když v Římě tři dny nepršelo, když nedošly lodi včas do přístavů, řval dav: Christianos ad bestias.

Když hořel Řím a nikdo nevěděl, kdo město zapálil, když vláda Říma byla v úzkých a bála se lidu, svedla jeho zášť ukazujíc prstem na viníka — a dav poštvaný hoře touhou po krvi, křičel: Christianos ad bestias!

Je slávou a nesmrtelností tvou, církvi, že se děje i dnes jako tehdy.

Je bída. Bída o uhlí a látky a potraviny a dav křičí: hoďte je šelmám!

Nevěrecký vrah střelí po ministru a dav ukazuje na církev: hoďte ji šelmám.

Zbankrotělá společnost topí se krví a rozvratu a hnije, neboť neposlouchala jejího hlasu a... viníci ukazují na církev a dav křičí: hoďte ji šelmám.

Vrazi vraždí, lháři lhou, lupiči loupí, viníci se smějí, co dav řve na církev: hoďte ji šelmám!

Šelmy, pojdte v arenu. A žerte těla mučeníků!

Církvi, ženo, jež zakrýváš obnažený bok před chlíplými zraky Římanů... toť sláva tvá a tvoje nesmrtelnost, tak zní ta hudba: Christianos ad bestias!

*

V Národním shromáždění hájil profesor Kordač jednotu vědy, víry, jež ohnisko mají v Bohu, jak každé poznání a jeden ze zástupců lidu zvolal: není Boha!

Příteli, zavři noviny a pohleď oknem ven. Ne, pojd se mnou. Hleď!

Obrovské hvězdy šíleným letem padají v kosmu. Kam? Nevím. Odkud? Nevím!

Miliony těles a... tam v dálce, nevidíš, dobře napní zrak — maličká koule, na té kouli maličká země, v té zemi nepatrné město, v tom městě nepatrný dům a tam mrňavý, maličký človíček. Křičí: není Boha! Příteli, nesměj se.

Avšak přítel můj smál se obrovským, roztrásajícím smíchem, držel se v půli a smál se, smál až slzel...

*

Sešli se čtyři kněží církve katolické, církve jediné a pro všechny... sešli se na ulici. »Kde jsi, bratře?« »V agrární straně.« »A ty?« »V státoprávní.« »Já jsem socialista.« A čtvrtý se styděl říci kde. A kde jste všichni? »V Jednotě.«

J. KRLE

ARNOŠT HELLO, JEHO ŽIVOT A DÍLO.

III.

Veledílem Hellovým jest Člověk — L'Homme, vydaný r. 1871. Veledílem, neboť v něm shrnul A. Hello, a způsobem hodným genia, svůj názor na život, vědu a umění. Kniha sama jest právě rozčleněna na tři části: na Život, Vědu, Umění. Ony určují a vymezují celého člověka, neboť jejich základem má býti Dobro, Pravda a Krásno, tři nejvyšší ideje lidstva, k nimž

musí člověk cílit a směřovati. Jsou tedy tři ideje, ale neznačí rozdělení, nýbrž jednotu. Všechny tři musí býti v člověku, aby byl velkým a opravdovým. A ještě něco. I život, i vědu, i umění dlužno bráti vážně, sestupovati až k jejich kořenům, hledět je proniknout, intelligere. Neděje-li se tak, uplývá se na povrchu, člověk stává se malým, prostředním, nežije, jen uboze živoří.

K takovým prostředním lidem cítí Arnošt největší nechuť a stránky, jež jim patří v jeho díle, řezou nemilosrdně a odhalují jejich bídu i nahotu bez ohledu na křik, který rozvíří kolem. Člověk prostřední má úctu k veřejnému mínění. Co řekne ono, to jest mu jedině svatým a pravdivým. Káže-li to mínění, by nikdy ostře nevystoupil proti těm, kteří jsou pokládáni za slavné, tož uposlechně. Proč jíti proti proudu, když jest tak lehké a snadno jíti po proudu. Proto prostřední člověk nepronese nikdy nebojácně a rázně odsuzujícího slova. Leda proti geniům, jichž nedovede nikdy pochopiti. Ani neřekne svého názoru dříve, než vy. Čeká, až jak vy o té oné věci soudíte. Pronesete-li vy slova obdivu, s nimiž nesouhlasí, bude vám dlouho a dlouho svůj nesouhlas zabalovati do plének neškodných frází a pouličních rčení, ale tak, abyste si ani z jeho nesouhlasu nic nedělali. Neboť nadšení a obdiv jsou mu cizími. Připustí je ještě leda k zemřelým, když již to musí býti, ale k žijícím nikdy. Nadšení a obdiv vyžaduje již velikosti, předpokládá intuici, vleče člověka k následování a toho se od něho nemožno nadíti.

Všimněte si jen prostřední rhetoriky falešné, jež dominuje, kamkoliv vejdete. Řečník v prvé řadě myslí na sebe, jedině na tom mu záleží, aby sám se blýskl. Má strach před tím, k němuž se obrací, ale nemá strachu ze sebe, domnívaje se, že stojí nade všemi. »Jednou z ostud Rhetoriky jest strach z člověka... Má strach vypravovati bídu člověkovu, má strach vypravovati slávu Boží. Jest lichotnicí svého čtenáře a svého posluchače: má strach, aby nevzbudila nelibosti v člověku, má strach, aby ho nepřivedla v podiv. Jest samá umírněnost, něžnost, zbabělost. Nejmenuje nikoho a ničeho jeho jménem; hledá souhlasu a bojí se kritiky. Lsbí se někomu, a odnésti si domů uspokojeníčko sebelásky, to jsou hybné síly rhetoriky.« (Slova Boží 141—142.)

A člověk prostřední v kritice? Jest malý a krutý. Nedovede dávatí sflu ani stavět, dovede jen bořit. Místo života rozsevá kolem sebe smrt. To proto, že sebe nepoimá vážně, a tudíž neběře ani vážně rány, jež způsobuje. Vždyť vystupuje vždy jen v rukavičkách a mluví příliš povšechně. Není schopna pohlédnouti výše, upírá jen své oči na všední povrch života.

Výše stojí genius. Odtud to nechápání genia od prostřední kritiky a opovrhování jím. »Domnívá se, že vše jest nemožno; nepřipouští jako mohoucí bytí než to, co jest v jejích zvycích. Nuže, genius není v jejích zvycích.« (Člověk 347.) Nikdy nedosáhne výše. Nikdy se nezmůže, aby pronesla o člověku, třeba novém nebo ještě neznámém či zneuznávaném: »Toť genius, kdežto vy ostatní jste nepatrní a malí proti němu« Kdyby tak promluvila, byla by již sama geniální, čehož si nepřejí. Líbit se jí ničím se neznepokojovali, nechce se jí trpěti a zamítá oběti, již je třeba, aby stoupala na výšiny lidstva. Naopak, dovede genia ubodávati špendlíčky své malichernosti a titěrnosti. Dává přednost těm, kteří nic neříkají, ježto jsou neškodní, před těmi, kteří píší, aby něco řekli, ježto idea ji leká. Kdyby byla velká, kráčela by před umělcem a ukazovala by mu světla rozžatá na obloze, jejichž paprsky má zachytiti a jimi osvětliti a prohřáti zemi. To již není v její moci.

A posléze, prostřední člověk v náboženství? Poznáte ho podle toho, že cítí nechuť k pravému náboženství a má prý úctu k náboženstvím všem. Jest mu to pohodlné. »Autorem náboženství jediného abytně jest Bůh.« (Renan 10.) A člověk prostřední nezbožňuje a nehledá, jak bylo řečeno, slávy Boží, nýbrž hledá a zbožňuje sebe. A to se mu hodí pod pláštíkem úcty ke všem náboženstvím. Nezříká se křesťanství, ba někdy jakoby choval k němu jakousi úctu, šetrnost, jakou chová ke knihám všeobecně oblíbeným. Nicméně opovrhne jím v nejhlubším nitru svém. »Avšak oškliví si katolicismus: shledává jej přemrštěným; miluje mnohem více protestantismus, o němž se domnívá, že jest umírněný. Jest přítelem všech principů a všech jejich opaků.« (Člověk 83.) Nechápe nadpřirozena, tudíž ne rozjímání a zavrhuje proto všechny rozjímavé řády. Snad by se mohlo o něm říci, že stůně nedostatkem Lásky, neboť člověk milující přestává býti prostředním a stoupá výše. Ježíš Kristus by se mu líbil, ale toliko kdyby se byl spokojil s kázáním lásky a nečinil zázraků. Nelíbí se mu u Ježíše Krista, tím méně je schvaluje při světcích. Tu hovoří šetrně o legendách. Dogma jest mu odporné, přál by si, by se vyučovalo toliko morálce. »Člověk prostřední necítí ani velikosti, ani bídy, ani Bytosti, ani nicoty. Není ani uchvácen vzhůru, ani strho-

ván, střemhlav dolů; zůstává na předposledním stupni žebře, neschopen vystoupiti, příliš leniv, by sestoupil... Jest nižší než to, co provádí. Jeho dílo není usku- tečněním nějaké myšlenky: je to práce, konaná dle jistých pravidel; jest pln sebe, pln nicoty, pln prázdnoty, pln marnosti. Marnost! Tato ohavná osobnost jest úplně zahrnuta v těchto dvou slovech: stude- nost a marnost!

Ztělesněním prostřednosti jest Hellovi 18. století, representované hlavně dvěma postavami: Voltairem a Rousseauem. Hlav- ně Voltaira nenávidí z celé duše a má proti němu slova co nejtvrďší a nejostřejší. Sto- letí osmnácté nazývá stoletím lži. Ono převrátilo veškeré pojmy zaměnivši še- redno s krásnem, klam s pravdou. Ve své nehorázné hlouposti a sdružujíc špatné idee, tvrdilo, že věda a náboženství jsou protikladny, a že k zachování Víry jest nezbytná nevědomost. Tímto ovládlo obra- zotvornost a otráвило ji. Dospělo pomalu k vědomí, že dovoleno jest konati zlo, jen když jest srdce plno vroucnosti, že Satan jest zosobněným činem. Význačnou vlast- ností 18. století jest jeho odpor k tajem- ství. Bojí se světla. A přece jest pokládáno za jedno z největších, za »století rozma- chu a vzletu, smělosti, intelektuální odva- hy, za vroucího a hrdého průkopníka, kte- rý, klamal-li se, klamal se ušlechtilé, z vel- kodušnosti a ze svévolnosti a výstřelků myšlenkových«. (Člověk 118.) Čemu za to vděčí? Lehkověrnosti lidí. Pohrávali a pohrávají si s pravdou a milují blud.

Rousseau jakoby věděl poslední slovo o všech věcech. Odvrhuje Boha, iežto ho ne- pojímá. Voltaire, »špindířský pitomec, za- pomenutý uličník«. Pitomec jest ten člo- věk, »který nechápe, který není bystro- duchý, inteligentní«. (Člověk 186.) Chá- pavost a intelligence, totiž »mysl pro jed- notu a schopnost čísti v ideích, v událo- stech a pronikatí smysl věcí, tyto dva da- ry ustavují přímo opak Voltaira: nechy- běly mu málo, chyběly mu naprosto«. Má jedinou vášeň: kterak odstraniti vznešeno ze života. Jako se vším, jednalo i s duší lidskou. Jestli člověk stvořen k obrazu a podobnosti Boží podle hlubokých slov Pís- ma Svatého. Voltaire si člověka oškliví právě proto, že jest Božím obrazem. Sni- žuje člověka z hluboké zášti k Bohu.

Jako patří osmnácté století na člověka, patří i falešně na stvoření a přírodu. Li-

teratura a poesie 18. století jest tudíž ne- životná. Příroda osmnáctého století, toť vlastně budoir s příběhy Florianovými. Podobiznou tohoto věku jest malba. Není pouze směšná, jest hanebná. Prohnilá spo- lečnost zplodila prostořeké děti, jakými jsou Watteau, Boucher, Fragonard. Líče- nost a jaká ještě. Osoby svlečené, z nichž však neprýští život, nýbrž čiší smrt. A ty mrtvoly jsou růžové. Jako tragoedie Vol- tairovy se podobají dramatiům, tak pastý- ři Watteauovi se podobají venkovánům. Je třeba při četbě těchto spisovatelův a při pohlížení na jejich díla zapomenouti, že existuje nějaké umění, které stojí vy- soko nad obyčejným, žvanivým povídá- ním a jest dosažitelné jen lidem vzneše- ným nebo prostým, nikdy však ne stroje- ným a nízkým.

*

Nuže, co je umění? Arnošt Hello mlu- ví o něm ve třetí části svého »Člověka« v »Umění«. Je to řada statí, chtějících ob- sáhnouti celý pojem tohoto významného slova, ve všech věcech o dobách, a i ve všech význačnějších představitelích. Urču- je, čím umění bylo Orientu a Occidentu starověkému, čím bylo křesťanskému či lépe katolickému středověku, čím se stalo a jak bylo zneuctěno ve stoletích osmná- ctém a i devatenáctém; vztyčuje však zá- roveň jeho červený prapor — červený, iežto ono se projadřuje toliko pod jednou podmínkou, jíž jest Lásky — a ukazuje na jeho svaté určení v budoucnosti. Pojedná- vá o Umění, Kritice, Románu, Stylu, Ten- denci nynějšího umění, Umění starověkém a literatuře antické, Dramatické katastro- fě, o komickém, o opovrhování, umění, vždy stylem umělce a genia.

»Máje před sebou toto rozjímání, iež mne zaměstnávalo po celý můj život, a které jest jedno ve mně, přál bych si, abych mohl říci vše jedním slovem.« 335. Tak začíná Hello svoji statí o Umění. Po celý život se nořil v hloubání o Idei krásna a musí proto vše, co vyšlo ze srdce jeho, býti vznešené. Připadají nám mnohdy jeho slova jako hustý déšť s nebe se lijící na ztvrdlou roli a ji zavlažující. Čteme-li, otví- rají se před námi daleké obzory nezná- mých krajů, ověšených koberci nádhery nevyslovitelné. Slovo jakoby ustupovalo pod tou tíhou velebné myšlenky a rozezvu- čely se struny harfy umělce virtuosa, já-

sajícího a plesajícího pod dopadem pa-
prsků slunečních, ale i kvílejícího a sténa-
jícího, když přichází ve styk s všedností.

»Umění jest smyslový výraz krásna.
Jest v řádu přirozeném manifestací ide-
álu.« (Člověk, 335.) Při prvním pohledu na
tuto definici zarážejí nás dva prvky, jež
jsou zde slučovány, prvky různorodé: čas
a věčnost, idea nejvyšší krásna vtěsnaná
v úzký rámec této země. Umění sestupuje
se svého hradu v rajských luzích do vy-
hnanství naší země. Či abych mluvil pre-
cisněji, Idea krásna, bychom ji mohli vní-
mati, jest nám uměním předvedena urči-
tými znaky, jež postřehujeme svým zra-
kem, sluchem jak tělesným, tak duševním.
Aby ta idea se nám zpřítomnila, běře si za
služebníky čas a prostor, tedy slovo a
světlo. Podle toho rozeznáváme Umění
poesii a hudbu, jejichž míru, rytmus, tvoří
čas; a umění architekturu, sochařství a
malbu, jejichž poměry tvoří prostor.

Nuže, spočívá hudba na matematice,
v »přísnosti jejíhož zákona nalézá i verš
svou harmonii«; a geometrie vrhá do svě-
ta architekturu sochařství a malbu. — Jest
zřejmo, jaké vyvýšené místo musí tedy
zaujímat v umění pořádek, řád, jednota, a
jaké skutečně v pravém umění zaujímá.
Lidé prostřední ohražují se proti zákonu
v umění, ač zase formule jest jim něčím
největším, čeho spouštěti se považují za
hřích nejosudnější. Ten zákon, o němž jest
řeč, to jest ono cílení umění k Jednotě, ono
objímání Světla, ona sladěnost, jež nám
činí dílo opravdovým výrazem Krásna.
Idea projadřuje se pod jednou podmínkou,
jíž jest Láska. Tím vlastně stává se láska
základem umění a umělec, který nemiluje,
stává se směšný. Láska kořenem svým

má poznání, ba čím hlubší poznání, tím
větší Láska. Poznání pravé jest Pravdou,
jest pořádkem a souladem naprostým.
Stmelují se zde již dvě Idee: idea Krásna
a idea Pravdy a úkolem umění jest, by ty-
to dvě idee nám ztělesnilo. Cíl tedy umění
jest příliš vznešený a svatý, než aby mohl
býti sešměšňován.

Nuže umění tohoto cíle nepochopilo, ne-
jen to, ono se proti němu postavilo nepřá-
telsky. Století osmnácté, to století lži a
bludu, snažilo se namluviti světu, sdružu-
jíc špatně představy, že šeredno a zlo jsou
krásnými. Jinými slovy, oddělilo od sebe
ideu Krásna Dobra, ba postavilo jednu
proti druhé, jakoby si odporovaly. Umění
na těchto zásadách zbudované hledalo
krásno v oblastech stínu a tmy. Místo Jed-
noty oslavilo rozvrat. Místo Lásky nasto-
lilo chlad. Vyhloubená tím propast musila
býti něčím maskována, a ona byla masko-
vána vášní. Umění kleslo až tam, že osla-
vovalo nízkost a vraždu. Apothesa zla! Je
to docela logické. »Když bylo lidem na-
mluvilo, že nepořádek, to jest falešno, jest
podkladem krásy, zvolalo v logice svého
deliria: Krásno, toť šeredno.« (Člověk 39.)
Typy krásna byly a jsou hledány v odváž-
ných zločinech, v hlučných skandálech.
Zde cílem umění není již krásno, ale še-
redno. Šeredno, jež bylo jedno z nejstraš-
nějších pokušení, jež umění mohlo pod-
stoupiti. Jen pomyšlení, že v umění by
mohla existovati láska k ošklivu, jest již
něčím hrozným a Hello sám nazývá to
zločinem proti přirozenosti. Umění tako-
vé minulo se pak svým posláním. Ono jest
vyvoleno přinést Pokoi a harmonii v údo-
lí slz, naplniti srdce něčím jásavým a ve-
likým.

(Pokračování.)

CO ŽIVOT DAL.

Utěk před Bohem, strach z Boha, tak možno charakterisovati nynější českou veřejnost. Ku podivu, bojí se toho, co nese na sobě, jak se soudí, stigma záhuby, co již samo sebou jest určeno ke zkáze. A přece se cítí, že ten Bůh jest zde, a i kdyby se jméno Jeho nahradilo Spravedlností, Láskou, Osudem — jména ta se píší s velkou písmenou —, neodstraní se a neoddisputuje. V tu záplavu nenávisných článků, v ta slova ubolých nevidoucích, i když to jsou universitní profesoři rázu pana Dra Fr. Krejčího, filosofa, útočících na pojem Boha a chtějících ho vymýtliti ze srdcí lidských, vpadne občas hlas, hlas vážný duše hlubší a hledající, který několika větami rozvěje celou tu pyramidu žurnalistického žvástu a řekne, čím srdce trpí, a čeho potřebuje. Jakoby to byl hlas orla uprostřed jepic, tak mi to připadá. Myslím řeč Dra Fr. Kordáče, kněze a universitního profesora, jež byla pronesena v Nár. Shromáždění 11. března 1919, řeč silnou a mohutnou oproti těm malicherným a terciánským nápadům pana předřečníka a těm nízkým invektivám pánů, jako jest pan Aust, Brodecký a jejich nohsedové, přitakávající a hučící.

Jednalo se o návrh Dra Stojana, aby fakulta Olomoucká se jmenovala Cyrillo-Methodějskou a byla obohacena stolicemi pro sociologii a pro studium církví východních a staroslověnských. Pan prof. Dr. Krejčí, který svým způsobem dokazoval, že nesmí se připustiti nic, co by připomínalo universitu, tvrdil v druhé části své řeči, že theologie není vědou, ježto theologie založená jest na víře, kdežto věda pravá víru nepředpokládá, ba pěstuje vědu, abychom nemusili věřit. Dr. Kordač svou řečí, jež byla jednou z nejlepších v N. S. proslovených, i po stránce obsahové, látkové, tak i řečnický dovozoval, že vírou žije člověk od dětství, a stojí na ní i filosof. Dítěko musí věřit učitel a teprve vírou dochází k vědění, a »veškeré lidstvo na stanovisku křesťanském a na stanovisku zdravé filosofie, my všichni jsme ve stadiu výchovy jakožto inteligence a vůle omezené vzhledem k inteligenci a vůli absolutní. Oproti této absolutní inteligenci musíme věřit, když svým slovem a svým skutkem se lidstva ujmeme, aby ten, který lidstva jest stvořitelem, byl zároveň vychovatelem.« Věrou dospíváme k poznání vědění, z nichž prýští láska. »Proto výchovou víry k vědění a vědění k vidění Boha, posledního cíle člověka.« Theologie prý pracuje s předpoklady a pravá věda nesmí nic předpokládati. Avšak každá věda jest založena na předpokladech výtěžku bádání a vědění jiných odbořů, k nimž jednotlivci přidávají svoji trošku. Historie odkázala kriticky existenci absolutní inteligence a vůle, jež zlevila lidstvu zásady pravdy, a když se to Slovo Boží přilímá jako autorita, neprotiví se vědě. Náš rozum jest konečný, nemůže tudíž poznati všech pravd a proto může věčná Pravda, kterou jest Bůh, zleviti nám základ a kořen, jichž bychom se nedomátrali, tím spíše, když učí, abychom jedenkrát měli život pravdy a lásky společně s ním. A tak pokračoval Dr. Kordač poslouchán váženým Drem Marem a jinými inteligentními členy N. S., ve své obhajobě pravdy, zatím co massy nerozumělých hlučely a pokračovaly.

V několika dnech po této řeči přinesly Pražské Noviny studii Dr. Z. Háskové, vyplynulou z dojmů výše uvedených slov. Řekla, co ještě dosti českých duší, stržených proudem racionalismu a pozitivismu, ale nezfanatisovaných, cítí. Nezapadlo náboženství, ani Bůh a jeho Slovo. Jen »rychlé tempo moderního život podporuje lidskou lhostejnost ke věcem víry: zachycen v prudkém kole hmotného života, zaplaven žurnálov, odvykl si dnešní člověk přemýšlet i též o jiných věcech, neku-li o víře. A tak mimo filosofy snad, ještě žena, jejíž mateřství spojuje ji bezprostředně s oblastí neznáma, tluče na brány věčného tajemství hledajíc a nalézajíc zde utišení v tušené blízkosti prapříčiny bytí, jehož jest udržovatelkou... Dokažte, že Bůh jest! — Nemožno! — Dokažte, že není! Ještě nikdo toho nedokazal. Jen Nepoznatelno postavili na místě Boha ti, kteří se nechtějí prohrěšiti na rozumu, uznávaném jimi za jediného vůdce života.« Myšlenka Boha byla znešvařena, ale značí to, že »jest překonáno náboženství, že je překonáno křesťanství? Neznamená to třeba naopak, že jeho doba ještě nepřišla?...« Dlužno dodat: By kdo chápal Boha a jeho Slovo, musí míti pokoru srdce a ducha. Dnešní doba svým vyhoceným zdůrazňováním rozumu postavila ve své pýše člověka na oltář. Těžko jí bude vracet se — a ona se bude musít vrátit, aby nevypínila se slova Straussova ve knize »Der alte und der neue Glaube« uvedená: »Nevím, zda-liž tento vývoj skončí jen nekrvavým bojem ducha, nebo zda trosky bývalé evropské kultury pochová jako zemětřesení za hromu a blesku v prachu a v popel.« Víme ze života convertitů (srovnej A. v. Renille, Zurück und heiligen Kirche), co boje a co pokoreni stála tato pýcha rozumu. Ale musí se stoupat, ježto lidský duch jest nepokojný, »donec requiescat in te, Domine«. (Sv. Augustin.)

Nový člověk. Všichni noví reformátoři vychloubají se stále a hlásají nového člověka. Ukázalo se, že společnost předválečná dovedla zplodit jedině dítě: zlo, ztělesněné ve svět. válce. Ovšem, řeklo se, že vše to bylo zaviněno výchovou, a aby to znělo moudřeji, připojí se, výchovou klerikální. Naši inteligenti dospěli již tak daleko, že nedovedou distinktovat mezi katolicismem a klerikalismem. Nuže, nová výchova musí směřovat k úplnému obrození člověka a to se stane prý jediné tehdy, když člověk moderní bude vychován bez Boha, anebo když již se připustí Bůh, tož to bude Bůh, jenž se nebude plést člověku do záležitostí, a jenž bude tak skromný, že nebude od člověka nic žádat. Klademe takovým vychovatelům na uvážení slova ze Sienkiewiczova románu »Vlry«, do češtiny přeloženého. Nad rakví obětí revoluce, děvčátka, personifikované to nevinnosti, zahynuvšího kouli proletariátu, přemýšlí Świdwicki, kam dospěje Polsko, půjde-li tou špatnou cestou, na níž bylo strhnuto nepravými učiteli ruského nihilismu dospívá k náhledu, že za krátko by musilo býti pochováno vše, věda, umění, civilisace, kultura. A na zoufalý a bolestný výkřik doktora Szremskiho: »Ach, o s v ě t a, o s v ě t a, o s v ě t a!« odpovídá ateista Świdwicki: »Poslyšte ateistu, neb aspoň člověka, který nemá spojení se žádným náboženstvím: o s v ě t a bez

náboženství vychovává toliko zloděje a lupiče.« Napadlo mě rakouské hospodářství, kde se jen kradlo. — A kradli páni ministři, kteří měli osvěty plnou hlavu.

Bolševism. Myslílo se, že válka nás naučí obětavosti a lásce. Zatím ona nás naučila rozmarfilosti a sobectví. Zříme to, kam jen pohlédneme. Kapitalism, soustředěný nejvíce v rukou židovských, bují jako dříve, nádhera a blahobyt při všeobecném nedostatku až zaráží. O demokracismu se sice hovoří, až již se to hnusí, ale aby se něco vykonalo ve prospěch strádajících, to sotva. Tím se jen zvětšuje zášť, beztoho již dost velká mezi třídou vyšší a nižší, mezi zaměstnavateli a zaměstnanými, která bývá v různých schůzích ještě více rozněcována a rozmnožována. Není tedy divu, že i mnohdy se zdá, jakoby myšlenky, šířené po celém světě z Ruska, padaly u nás na dobrou půdu. Komunismus majetku, odstranění rodiny a náboženství ze škol, zlaicisování škol, ty zásady, rozvrátivší Rusko, vracejí se do země, v nichž se vlastně zrodily a zažehují v nich ohně revolucí. I u nás časem se hrozivě pozdvihují a hrozí rozvrátití všechny řády božské i lidské. Podají se jim to? Jest příznačno pro celé hnutí, že v čele stojí většinou židé, právě kapitalisté sami. Tak v uherské bolševické vládě jest jich 24. Nejinak jest tomu v Rusku a v Německu. Žid, založením materialista, dovede dnes nejlépe využití materialistického ovzduší, jímž jest dnešní lidstvo nasyceno a pracuje, aby zase jedině on získal. — Bolševismem řítí se lidstvo v propast. Inteligence jest vybíjena, a tím zaseto všudy nejhrubší barbarstvo. Nemyslíci proletariát stává se pánem a jak si vede? Hrozně! Zvířectví na jedné straně — snad to slovo nevyšťihuje ještě úplně zákony ruské, týkající se ženy a rodinného života —, bída a hlad na druhé. Tam přivádí se lidstvo, nemá-li Lásky. K.

Jeden z nejlepších našich náboženských myslitelů. Nelekněte se a stojíte-li, přidrže se stolu ať nepadnete. Znáte ho? Je to Dr. Herben. Tak jej nazvaly »Nár. Listy«, jichž je spoluredaktorem. Ještě stěštlí, že uveřejnily několik slepených nesmyslů z jeho přednášky a tak smazaly hned svou chválu. Dr. Herben, Masarykův Sancho Panza, vyplenil knihy svého mistra a nestrávil ničeho v ohavném stavu vyvrhuje zpět myšlenky toho svého. Nebudu vyvracet, tak daleko snad v Čechách ještě nejsme a uvedu několik jeho vět. »Církev katolická nemá ideálu —.« Dále píše »Nár. Listy«: »Řečník pokládá ducha katolické církve za nemravného.« Chcete víc?

Tento církevník a neomylnický papež chce založit novou církev (vidíte, ten nemyslíci mozek se nedovede tragickou komikou zbavit církve... a dokazuje, že je nutná —) a praví o ní:

»Církev musí mít princip národnostní.« Ano, musí být česká, německá, hotentotská, klanět se ulici, jež se svíjí dnes v nacionalistických křeslicích... a samozřejmě... »zřízení demokratické«, neboť všechny strany a straníčky to mají v programu. Dále praví: »Není možno, aby církev měla jinde kořen své existence, než v zemi, ve vlasti lidu.«

Vidíte ho?

Ne v srdci člověkově, ne v lidstvu a Bohu — ale ve Strakoncích, v Hostiřově, v Kocourkově.

Je úžasné, že česká veřejnost může tuto stravu požídat. Tento »náboženský myslitel« potřebuje jednoho. Zamyslí se nad sebou!

Ne však najednou, avšak po částkách, neboť kdyby se užil najednou v plném světle, zhroutil by se sebe. Na žvanění tohoto náboženského ignoranta je jedna jen odpověď: Smích! Žal.

Dvě kněžské schůze v Praze.

O dojmu, jakým působily obě kněžské schůze, konané 22. a 23. ledna 1919 v pražském repraesentčním domě, píše se nám z kruhů katolické inteligence laické:

Zuřivě se applaudovalo. Čemu? Všem, i když to byly věci, které mohly knězi myslícímu krev vehnati do tváře. Nepamatuji si žádného jiného intelligentního stavu, o jehož shromáždění by tou měrou práci mozku byly zastávaly — ruce.

Radikálně se reformovalo. Od celibátu. Od brevife. Od biskupů. A (nepřímo) i od církve a ducha Kristova vůbec, jak správně vytkl Dr. Novák. Krátce před těmi kněžskými, 20. ledna t. r. shromáždilo se v přijímací síni ministerstva vnitra konceptní úřednictvo toho ministerstva a ujišťovalo, mimo jiné, která plně jest si vědomo vážnosti svého úkolu a ochotno věrně podrobiti se těžkým pracovním požadavkům přechodné doby přítomné. Vůči těmto světským úředníkům táži se: Co řekli o svých schůzích pozitivního kněžského lidu Bohem jim svěřenému?

Lehkomyslně se přísahal. Přijde jakýsi kněz, někde až z Plzně, kterého většina přítomných ještě viděla po prvé ve svém životě, o němž po prvé vůbec slyšela. A vyzve shromáždění více než 600 kněží: »Přisahajte, že toto všecko musí se státi, že hned se musí státi.« nebo tak nějak. A skoro 600 kněží, jako tarantelou kousnutí, vymršťují se se svých sedadel a zdvihajíce tři prsty k nebi, volají: »Přisaháme!«

Tak přísahají kněží?

Karabáčnický se debatovalo. Nikdy nezapomenu oné scény, když 22. ledna 1919 dr. Isidor Zahradník, krotě kněžskou oposicí, hospodsky vykřičeným hlasem volal do sálu: »Klukům nedovolím mluvit...« Klukům. Ale náhodou to byli kněží a mezi nimi i takoví, kteří mravně o celou hlavu vynikají nad P. Isidora. (Tak jeho spolupráte P. Milo Záruba, O. Praem.). Kdo to všecko viděl a slyšel, měl dojem, že tu nemluví inteligent (československý ministr!) a kněz ku kněžím, ale karabáčník k luze od něho plně závislé. A kněží, ~~co nebyli~~ v oposici nevycitili biče, jenž je zasáhl všechny, a zrovna do tváře.

V zájmu pravdy a spravedlnosti dodávám, že na schůzi 22. ledna mohlo býti něco přes 200, den na to pak na druhé schůzi něco přes 600 kněží. Mezi nimi byli též mnozí, kteří veřejně nebo tajně těch věcí neschvalovali. Tedy ne o klerus český, ani ne o podstatnou jeho část tu šlo, ale jen o kněžský zomek — přes všecken bombastický chvást Zahradníka-Brodského. Ale i tak vyspěly obě jmenované schůze kněžské dojemem nepopíratelně trapným. To nebyl stav vážný a uvažující, v klidném silném vědomí svých povinností, avšak i své důstojnosti zakotvený. To byla i po stránce čistě přirozené hromada písku, lehkého, každým slovním slágremlí zmítaného, čekajícího jen — na bouři, která ho pošlapala.

Nalézti v každém stavu vedle zrní i plevu. To, čeho jsme dny právě minulé v Praze byli svědky, rozhodně neukazovalo na kněžské zrní. Co to bylo tedy? O plevě tu mysliti již počet zúčastněných nám brání. A co smíme my, katoľci, od těch kněží očekávati v boji o víru, který nám byl vnucen? Trapně a teskně opět a opět se nám vtírá ta otázka: »Co smíme očekávat od té jejich kněžské výše? Jen ženitbu a vousy? To by bylo až příliš málo.«

Mluvil jsem s různými bezúhonnými kněžími o těch věcech, snaže se poznati hlubší jejich příčiny. Úsudky těch kněží vyzněly různě. Někteří poukazují na poměrně velké procento takových, kteří u nás bez vyššího povolání a pouze pro chléb tomu těžkému stavu se věnují. V takovém činu je vždycky, doznane neb nedoznaně, i úmysl, ne konati plně, co svěřením na sebe přijmou. Konfese českých kněží odpadlíků zdají se tomu nasvědčovati.

Jiní to svalují na nedostatečnou přípravu životní u mnohých kněží, v bohosloví i v pozdějším působení kněžském. Mnoho »dření« a málo studia. Mnoho snění a málo přemáhání sebe. Mnoho všelijakého beletristického, novinářského, kazatelského (tištěného) smetí a málo, příliš málo vlastní práce o jádro životní a zvláště stavovské kněžské. Při oněch schůzích ani laikovi neušla téměř naprostá principiální neznaťost věcí, o sobě na výsost důležitých, jež tito kněží chtějí reformovati. I laik měl dojem, že tu vůbec schází schopnost, hlouběji se zamysleti, že tu rozhoduje ne mužná rozvaha, ale ono babské sit volo stet pro ratione voluntas.

Konečně kněz, jehož obzvláště si vážím, ukázal na propast, která u nás stávala a stává mezi klerem a Bohem danými jeho vůdci. »Biskupové,« řekl, »nebyli z nás a nebyli ani jinak skoro nikdy naši! To způsobil onen kletý přepych, ona hříšná marnivost, jimiž oděl je stát a jež zabily nám v biskupech apoštolu, zůstavivše pouhé státní dozorce v duchovních věcech. Taková biskupská excelence byla hned zpředu neschopna, míti hlubší účinek na život svého kleru. Ta se musila spokojiti pouhým zdáním, formou; ku věci samé, ani při kněžích ani v duchovní správě, nepromikla nikdy. Cokoli dobrého se dělo v kleru, ona vlastně vůči tomu stála cize. Nedivte se, že nahromadilo se tak mnoho pohoršení, a i u nejlepších, mnoho hořlavých látek. Nehleďte vždycky špatnost v tom, čeho jste byl právě svědkem, jest v tom i mnoho opravdového idealismu, ovšem idealismu špatně orientovaného a nad to kněžskými demagogy zneužívaného. Kde Achaie nemluví jich přirození vůdcové, ani rozumný Odysseus, ani udatný Achilleus, beztrestně smí tupiti všeliký mravní Thersites — —«

SLOVANSKÁ HLIDKA.

Slovensko. Bouřila se v nás krev a zatlaly pěstě, když jsme slyšeli o bolestech a utrpeních, jež musí snášeti náš bratrský lid slovenský od rytířského národa maďarského. Proto tím větší radost, když zříme, jak Slováci, zbaveni pout, jásají a plesají, jásají a plesají i vstříc nám Čechům, kteří jsme jim podali svoji ruku. Dojímá nás radost, již jest nyní plná Bratislava, a jež naplňuje spoju všechna srdce slovenská. Češi na slovenské půdě, uprostřed toho prostého lidu a ze

všech očí usmívá se štěstí. V úterý večer, 4. února, prvně rozezvučely se hudební nástroje v divadle bratislavském, nástroje českých hudebníků, tóny Smetanovy »Prodané nevěsty« rozlétly se divadlem, tóny nám všem tak drahé a zajímavé. Zaslouchali jsme je v Praze po prohlášení naší samostatnosti, 30. října minulého roku a pozdravili jsme jimi ráno naší svobody. Slovenský lid rovněž jimi pozdravuje jitřenku nového života, života, dá Bůh, ve svého a šťastného.

Jedna věc nás zarazí. Jsou to cíle, za jakými odjíždí naše moderní intelligence do Slovenska. Chce prý rozřezovat světla, vnést uvědomění v srdce prostého lidu. Jeden pan profesor dokonce prohlásil ve škole před svými žáky: »U nás už jest stará kultura pohřbená. Teď pojedeme na Slovensko, bychom i tam ji zdořili.« Sám tam chce též proto jeti. Tou starou kulturou ovšem rozumí katolicismus. Jestli s takovými ideály tam pojedeme naše intelligence, pak tam jistě hodně nadělá. —

Slovensko. U všech stran vidíme, jak rády by dostaly co nejvíce slovenských mužů a žen pod svůj prapor. Hned na počátku vtrhla naše vláda na Slovensko velice hlučně, chtějíc »reformovati«. Snad jako i u nás. Jen reformy a ty, bohužel, nestály ani za kousek potřeštěného papíru. Na Slovensku se mimo to ještě zapomnělo, že lid není kulturně tak vyspělý, a že třeba počínati si daleko obezřetněji, s méně předpoklady než v království. Pak se zapomnělo, že Slováci jsou zbožní, až dětinsky zbožní, a že zanevrou na každého, kdo je v citu jejich urazí. Jest to hrozné poslouchat, jak si tam počínali někteří čeští voňáci. A když na Slovensku vznikla proti tomu oposice, svedlo se vše na »klerikály«, kteří jsou maďarony a bouří proti republice. Tak se u nás pracuje. Křičí se proti kněžím a katolíkům, a kolik těch hlasů ozvalo se proti zbohatlým židům, kteří po dlouhá léta pomaďaršovali celé vesnice slovenské, vyssávali ubohý lid až do konce a nedělali jinak ani dnes?

Polsko. Stará slovanská nesvornost! Tak to bylo, jest a bude. Historie nám to napovídá příliš jasně. Spor Poláků s Čechy o Těšínsko a na druhé straně úporné boje Poláků s ukrajinskou republikou byly skončeny zasáhnutím mírové konference pařížské, jež vyslala své delegáty, by sprostředkovali dohodu vzájemnou. Vždy musí do sporů zasahovati někdo jiný a ten pak rozhodne obyčejně ve svůj prospěch. — Za to daří se Polákům při jejich obsazování Poznańska. Obnovení Polska, starého, slavného Polska, toť ideál, jenž jim svítí, a za nímž spějí. Podají se jim usku-
tečnit ho?

Lužice. Otázka lužických Srbů vstupuje do nového stadia. Národ všemožně utiskovaný, všemi osvědčenými prostředky německými odlidňovaný a odnárodňovaný, pozdvihuje svoji hlavu a volá s důvěrou k pařížské konferenci mírové. »Pomozte nám! Obsaďte naše území a jedněte s námi jako s národem, který má právo na svoji existenci, právo samostatně se vyvíjeti!« A tu jako starý, chytrý lišák jede do Budyšina předseda drážďanské vlády Bart vyjednávat. Srbové byli prý vždy dobrými saskými občany a vláda jim ráda uvědomí vstříc v jejich kulturních a jazykových požadavcích. Ale co žádají, jest prý přece jen unifikace, ba neslýchané. Konec konců, aby se nezdálo, že Sasko ustupuje, podotýkají německé listy: »Však

s tou otázkou nemají co dělat ani Češi, ani dohoda, je to otázka ryze saská.« Zapominají, že je to též otázka ryze lužická. Tonoucí pomáhá si hříčkami s ovními, jimž již nikdo nevěří, a jistě neuvěří ani Srbové sami. Dá Bůh, že i oni dosáhnou splnění všech svých požadavků. — Přijíme jim toho. — Dne 26. ledna vyšlo v Drážďanech první číslo lužicko-srbského týdeníku »Srbské Slovo«. Za program si vytkl uskutečnění lužicko-srbského státu.

Uherští Rusíni přihlásili se o Hromnicích slavnostně k Československé republice. Zajímavé jest doznání kanovníka dra Vojtovičky, že Čechové a Slováci vytrhli rusínský lid z poroby, v níž tak dlouho tkvěl. »Rusíni jsou příslušníky Československé republiky a věří, že budou šťastni ve svazku s příčinlivým československým národem, který vždy měl a má věrné slovanské srdce.«

K.

JUBILEA.

Sedmdesátileté jubileum slavil 2. února Pavel Országh-Hviezdoslav (1849—1919). Je to jeden z nejvýznačnějších básníků slovenských. S Vajanským řídil revui »Slovenské pohľady«, staraje se všemožně, aby lidu slovenskému dostalo se opravdové, výživné potravy, jež by ho posílila v těžkých dobách maďarské persekce. Ba, on byl tomu lidu jakýmsi věstcem, i kárajícím i povzbuzujícím, ale vždy věřícím, že přijde den opravdové svobody, den Slávy Slovensku. Hviezdoslav byl vychován svou dobrou matkou, zbožnou a slovensky citící ženou v rodině, v níž se ještě čítala sv. Bible, z kterýchž dob udržela se u básníka láska k Písmu a ono se mu v letech tvoření stalo studnicí vody živé, ať již po stránce umělecké, tak i ideové. Jeho styl překypuje mnohdy onou velebností a vznešeností, jakou vidíme a jaká tak uchvacuje nás v knihách Starého zákona. Jen abych uvedl »Kaina«, »Sen Šalamunov«. Jak třeba básník pojal Kaina!

Pavel Hviezdoslav věřil v Boha a z té víry vyprýstila i víra v národ, víra v lepší jeho budoucnost. Jeho nadějí jest drobný venkovský lid (Hajnikova žena), ale obrací se i k zemanům (Ež Vlkošinský, Gábor Vlkošinský.) Zachytil celý život na venkově, ve světnici, ve vesnici, v horách, na salaši, v kostele, při svatbě. Všude proráží jeho láska k lidu, k jeho zvykům a obyčejům, krásně líčí celý jeho život. Vidí slabost, ale určuje a označuje cestu k síle, a jest ujištěn, že lid v rozhodné chvíli sílu tu v sobě nalezne.

Jeho dílo se rozpadá: v lyriku, epiku a drama. Též jest význačná jeho činnost překladatelská. Hviezdoslav lyrikou začal a lyrikou skončil. Jsou to skvostné sbírky, jimiž uzavírá své dílo, »Letorosty, dozvuky a stesky«, v nichž se obrací bolestné události dob posledních. Vedle již imenovaných sbírek napsal »Agar«, »Rachel« a jediné drama »Herodes a Herodias«. V »Butoře a Čutoře«, »Na obroce«, »Po udiensku«, »V žatvu«, »Rolníku« líčí život lidu selského. Krásné jsou partie, v nichž zpívá básník o přírodě. Náš český národ prokázal v posledních dobách čest tomuto patriarchu slovenského básnictví a bylo by si přát, aby profesori i studentstvo podali názor na tohoto básníka. Dosud se tak dělo pramálo, snad dnes bude jinak.

Přejeme oslavenci, by ho Bůh dlouhá léta chránil a dopřál mu jen radosti mezi lidem již svobodným.

John Ruskin. 9. února je tomu 100 let, co se narodil tento veliký muž. V české literatuře dosti jest přeloženo jeho dílo a jeho názory na umění, hlavně středověké, názory čisté, byly ssáty svého času naší inteligencí a mnozí naši čeští kritikové jsou jimi odchováni. Krlín.

DIVADLO A HUDBA.

Růžena Jesenská: »Attila«, dramatická báseň. Attilu Růženy Jesenské potkáte dnes za každým rohem ulice, v národním shromáždění i v salonu, je to zcela průměrný, prostřední a malý člověk dneška, je to sama Růžena Jesenská. Časová poesie.

Attila je věrný strážce mezinárodních smluv, hotový Wilson pátého století.

»Veliký kníže Bolemír začátek učinil, já dokončím ohromné dílo osvobození.« Slovan Attila řeční jako dnešní státník na mírové konferenci. »Nesáhám na jich víru, ani čest a každý vládne nad svým majetkem a nikdo nepřekáží druhému. Má volnost každý, kdo jí zaslouží.« A dále, a to není již jenom směšné. Zeptejte se kluka na Václavském náměstí a on nevědomky bude vám citovat pitomá slova Attilova: »Nemám náboženství, ne, ni kultu, ale úctu pro všecko, co dýchá velikostí, svobodou!«

»Ctím Krista víc, než mnohý křesťan snad, však Apollonia též z Tynav. Mám jíti k rozhádaným křesťanům? — Vaše dogmata přezírám, vaše hádky baví mne i vaše směšné věrozákony.« Lituji, že to napsala žena. Prostřední šosák jinak nemluví. Jistě měl říci Attila: »Já věřím a vážím si víry, nejsem však klerikál«. Ubohá »poesie«. Celá kniha je políčkování historie a bohopustý tanec po všech stoletích. Housle, dogma, baldačín, Shakespearův šasek, římské pitky a troubadourské zpěvy, byzantská nádhera — tato slátanina je duch 5. století.

»Ó, proč lidé válčí, zabíjejí se?« Víš proč, Attilo? Že se píší takovéhle knihy. A nakonec vrká Attila prorockou věštbu (ne, Attila v historii byl hlubší): »Mír bude zjedнан velký, světový, blahobyť, pokoj lidem na zemi.«

Pán Bůh odpusť autorce tyhle skoky na bradlech historie, avšak umění jí to odpustiti nemůže. Žal.

Arcybašev: »Žár'lvost«. (Hráno v městském divadle na Král. Vinohradech.)

Nechťjete poznati moderního Othella; chraňte se však přímo dnešních Desdemon! Alespoň Arcybaševských. Vyrážejí z bahna a kalu na příkopu, kvetou podél cest v prachu a špině a zrají, ne aby byly utrženy, nýbrž aby pada'y pro ty, kdož probudí jejich zvědavost! Ne, ty arcybaševské ženy nemají jistě nic jiného, kromě těla a jejich opravdovým důvodem bytí je, »mají-li krásná ramena«. Po duši se neptejte. Není ani zvykem se po ní ptát, blamovali byste se. Připustili byste, že má rozum a že má svou svobodnou vůli, takže může jednati také jako lidé, -ozumně a svobodně. Ale hledejte takovou ženu. Soňa — nevím, jak je stará — ale svou úlohou je roztěkané dítě, v níž se ještě žena neprobudila; tu život sám ještě vede a přivede ji, až v ní probudí pohlaví.

v náručí muže. A taky jejím úkolem živoučím bude — »vyvolávatí kolem sebe atmosféru smyslnosti, v níž mužové ztrácejí peníze a dech, srdce a rozum. Takovým zvířátkem, a e už vyvinutým, je záletná panička kusu, oblažující žádostivostí svého těla všechny muže, s kterými se setká. Poněkud jenom konstruovanější povahy je »Lenu-senka«, střed dramatu. Je to vlastně arcybaševsky perversní žena: pro ni není požitkem tělesný styk s mužem, nýbrž rozkoš její tvoří dráždění mužů, vedoucí až k pohlavnímu běsnění. Tak vydráždí Serieřu, tak rozzuří kapitána, že chce se jí zmocnit za každou cenu. A bylo by se to, i přes její odpor — což je pro ni tělesný styk — podařilo, nebýt včasného zakročení jejího muže, jenž ovšem je tím uveden v osudný omyl o nevěře své ženy. Jeho muka pochybností a nejistota o ní měla by býti hybnou silou dramatu, kdyby ovšem nezáleželo Arcybaševu více na onom ovzduší erotismu. V dramatu však sám je žárlivý manžel jen pomocnou figurkou, který zakročuje, kdykoliv žena ve své hře kočky zachází příliš daleko, ale o vnitřním procesu, který se odehrává v jeho duši, slyšíme velmi málo. Proto se nám jeví jeho čin, když rdousí svou ženu, jenom násilným a ukvapeným nedopatřím, které snad na okamžik otřese ženami, aby za chvíli pokračovaly tím rafinovaněji ve hře svých smyslných bytostí. Neboť vypadá-li tak život žen, jak jej Arcybašev vykreslil, — a bohužel, dnešní tak skoro vyhlíží — není, než nepřetržitou řadou chvil hříchu a hanby. Ne, není možno žárlití na dnešní Desdemony a byli byste nešťastnými, kdybyste je milovali. Chraňte se jich? Šráček.

V nepřiznivé kritice dirigenta Č. Filharmonie L. V. Čelanského, objevivší se v některých hudebních časopisech, snad se trochu upřilichuje.

Jest nespornou zásluhou Čelanského, že se ujal Filharmonie a ji v kritické chvíli posledního roku války nejen zachoval při životě, ale i život v ní sesílil a vzpružil. To bylo věru těžkým úkolem. Většina sil se stále měnila a nesnáze, kupcí se na všech stranách, braly často všechnu chuť k práci, takže jenom ideálností se vytrvalo.

Shovívalo se mnoho, až příliš mnoho dříve, proč se nemůže poshověti aspoň trochu ještě dnes, kdy nejsou poměry zcela řádné. Doufáme, že ojedinelé případy, které by snad mluvily o jakési nepili a nedůslednosti Čelanského, jsou jen čistě dobové a tudíž odůvodněné.

Těšíme se, že přece jen co nejdříve s radostí potvrdíme, že orchestr Filharmonie našel svého dirigenta a dirigent Čelanský našel svůj orchestr, než srostly spolu v jednu uměleckou duši, dýšící jediným velikým posláním: podávati nám nejlepší věci nejlepším způsobem. Poslední skvělý symfonický koncert nedělní (Foerster, Zich, d'Indy), v němž geniální mistrovství dirigenta Čelanského bylo elektrisující duší celého orchestru, jest nám toho radostnou zárukou.

V hudebním našem světě lze zase pozorovati nové boje mezi Drem Nejedlým a Českým Quartettem a jeho stoupenci. Tento smutný zjev, ne první, co nejostřeji odsuzujeme. Je to bolestné, že náš umělecký život je tlumen a ohrožován takovými stranickými boji, v nichž přece jen naposledy hrají hlavní úlohu osobní věci a zájmy. Děje-li se něco podobného v politickém

životě, pohlížíme na to jako na nutné zlo. Ale v uměleckém světě? Není to kus ironie? Na konec si p. Dr. Nejedlý udělal notný kus ostudy.

V literárním světě hudebním nastupují novou cestu hudební listy »Dalibor«. Z úvodu patrně, že nový časopis běře si pouze tradiční jméno z bývalého hudebního časopisu, jinak chce se brátí duchem zcela novým, odpovídajícím dnešní době. »Dalibor« chce býti listem revolučním; ovšem jistě ne tak, aby za chvíli se stal baštou určité osoby nebo strany, z níž by se potom skutečně revolučně bušilo do každého, kdo není její.

Některé myšlenky v úvodu pronesené vítáme znovu, jakožto desideria již dříve tu a tam pronášená a doporučujeme je i programům jiných uměleckých časopisů a revuí.

Jest samozřejmo, že nesmíme se uzavíratí čínskou zdí, nýbrž vdechovati v sebe vzduch celé Evropy a tím vzduchem, dobře ztráveným, i sebe sytití. Dlužno vybavit se z vlivu kultury německé (to ovšem půjde ztěžka) a rozvinouti kulturu vlastní, která by na sobě nesla především jasný a silný ráz češství a mimo to slovanství a kultury románské, k níž dnes poji nás více vztahů než kdy jindy. Vzpomeňme jen doby Karla IV., v níž vliv kultury románské tak blahodárně se uplatnil. Snahy tyto nesmí býti jako dosud jen nahodilé, jakousi raritou, nýbrž musí nabýti rázu soustavné a podstatné práce našeho uměleckého snažení. Češství už v našem umění bylo, zvláště v hudbě a v malířství (Smetana, Aleš), ale cizina přece jen má o něm věděla. Hlavní úlohou naší jest, abychom i my dechem svým zase sytili a napájeli umělecký život kolem nás a své umění hleděli vřaditi v kulturní složky celé Evropy, aby se o nás mluvilo už nejen náhodou a výjimkou, nýbrž s vědomím, že se s námi musí počítati. —

Přejeme časopisu »Dalibor«, aby byl dnešnímu hudebnímu světu českému tím, čím byl před 50 léty Smetanův Dalibor české hudbě. Úkol těžký, ale veliký!

Z celého obsahu 1. čísla nového hudebního listu »Dalibor« zajímá nás kritika Čelanského »Trilogie«, z níž dosud proveden byl »Adam«.

Kritika jest málo hudební, nezdařilá, jak vlastně musí dopadnouti i každá jiná, která by dílo Čelanského chtěla hájiti.

Dílo Čelanského považujeme za hudebně slabé, nezřikajíce se ovšem eventuelní pochvaly dalším částem trilogie »Noe« a »Mojžíš«, budou-li toho jen trochu zasluhovat.

V kritice je mnoho filosofováno a mluveno, co by všecko tam mělo být, ale v díle málo uskutečněno a málo »muzicírováno«. Hlavní příčinou nezdaru díla považujeme rozvláčnost, nestylovost a vůbec nešťastné pojetí programu.

Nač vedle lapidárních, nádherných slov bible brátí ještě populární výklady romanisticky psaných geogonií, namnoze odporujících vážné vědě.

Mnohem šťastnější by bylo bývalo, držeti se slova bible.

Stvoření světa a jeho vývoj mohl se odbýti krátce a větší část skladby měla býti věnována prvnímu člověku, jeho životu v ráji a jeho pádu. Jaké tu bohaté náměty jak k hudebnímu lyrismu, tak i dramatu.

Pak by se skladateli byl i lépe zdařil úkol, líčiti duchový vývoj, na který v doslovu nástinu až úzkostlivě se upozorňuje, jakoby ze strachu, že posluchač toho dojmu nebude mít. A

také skutečně neměl žádný duchovní vývoj — pouze jen fyzický a k tomu ještě jaký.

Rozkouskované části s nepatrnými variacemi, s nešťastnými efekty hudebního kubismu působily dojmem ubohým, únavným, drastickým, takže místy i smích vynutily na tváři posluchače, zvláště, když si vyhledal přílehlý text nástinu jako na př. výklad o brontosauru 20 a více metrů dlouhém, přes 5 metrů vysokém a 20.000 kg těžkém.

Nemohu se ubránit, abych zde nevyjádřil svého subjektivního dojmu, který jsem při tom měl. Zdálo se mně, jakoby slyšel cirkusové vyvolávání před zvěřincem. Uvidíme, jak v dalších částech obstojí skladatel Čelanský. Instrumentace dila jest dosti zdařilou a provedení bylo dobré.

LITERATURA

Dnes se tolik píše a tolik vydává, že nemožno ani vše přehlédnouti, tož teprve přečísti. Jen co je již těch brožur o panu prezidentu Masarykovi. A zvláštní věc: ani jedna nemá valné ceny. Povídá se a povídá, až je toho tolik, že by mohla z toho býti knížka třeba o 50 stránkách. Tak jako by si řekl pan spisovatel: »Teď sednu a udělám knihu.« A sedne a napíše knihu k otrávení čtenářstva.

Což teprve ta literatura o spiritismu, okkultismu, ty knížečky o Církvi, a jak se všechny jmenují.

Nynější lit. umění oblažilo nás přece několika krásnými knihami, které připraví mnohou rozkošnou chvíli po té záplavě brožur, znečišťujících vzduch v pokoji. Před nedávnem objevily se u knihkupců

»Básně« Karla Tomana. Obsahují verše od roku 1902 až do roku 1917. Celá kniha rozpadá se vlastně ve čtyři díly: »Torso života«, »Melancholickou pout«, »Sluneční hodiny«, »Verše rodinné a jiné«. Celá vývojová křivka vine se těmi verši. Od bolestných až k slokám jasným a uklidňujícím.

»V tvou korunu, živote,
v tvůj smutek, ó, ženo,
krvavé korály nasázím,
své bolesti věno,

tak začíná svoje dílo básník a krev srdce jakoby se rozlévala těmi verši, hned bouřnými, hned zoufalými.

Zpověď básníka, tak mi připadají, zpověď duše nesmírně jemné a citové již zpracovává nemilosrdný kovář-život a tepá krutými ranami. Žena, láska, vzpomínka na Lásku ztracenou, bolest, ztroskotání, znechucení, urážení, toť obsah první části. Básník trpí, někdy vzkřikne, přeřve verš, či zahroží ho. Čím dále se uklidňuje, tím i verš stává se klidnějším a plně nerušen. V poslední části nese se někdy tak velebně, skoro hymnicky. Básník jest naplněn silnou vírou v život, láskou k trpícím, láskou ke své české půdě a z jeho rtů slétá mocné:

Svatý Václave,
nedej zahynouti
nám, ni budoucím! (Září 110.)

Umělecky nejvýše stojí třetí část »Sluneční hodiny«. Již úvodní báseň jak uchvacuje. Několika

verši vymalovává autor dům v rozvalinách, zžítvotňuje celé zákoutí v jeho zachmuřenosti, s nímž tak divně kontrastuje rozmarň a veselý stín času, tancující na oblouku hodin v průčelí a recitující vážně nebesům:

Sine sole nihil sum.

Některá epitheta básníka jsou skvostná svou rázovitostí a silou. Tak podzim jest mu »rozmarňým zlatníkem, jenž vytepal listy ze zlata, bronzu, ze zamžené mědi« (Stará alegorie podzimu 82), měsíc, toť milenec teskných pohádek (galantní slavnost 14.).

Cítíme, že k nám hovoří v celém díle básník, umělec, zprvu zoufající a v nic nevěřící, »jemuž zbyl jenom hněv a zklamání a trocha smetla« (Setkání 51.), ale který posléze našel víru, víru v sebe, národ a lidstvo.

»Listy Julia Zeyera Růženě Jesenské«. Před lety byly uveřejněny »Listy Julia Zeyera Karolíně Světlé«. Viděli jsme v nich srdce básníka, mučené a nechápané, a přece vždy tolik mi ujal, duši jemnou a povznesenou. Cítíme i z těchto dopisů týž vánek: Mluví někdy, čím překypuje srdce a tu jeho dopisy jsou opravdu něčím velikým (viz dopis X. XII., XXVII.). Po přečtení těch listů nám bude tak mnohé v Zeyerovi bližším a milejším. Vždyť jako by se v nich zpovídal. »I já byl otráven tou moderní negací, tou skepsí nesmyslnou doby, v které jsem rostl. Ale zhnusila se mi ta nevíra, a našel jsem cestu svou, rány, které mne potkaly, všechny moje viny a hříchy vedly mne k víře, k nohám Kristovým. Jeho slitování je ranám balšámem« (XXVII.)

Julius Zeyer nalezl v Růženě Jesenské svou přítelkyni (XXVIII.), již důvěřoval, proto mluvil v listech jeho duše k duši upřímně a nelíčeně.

Dopisům předdeslala básnířka informační studii.

Jiří Bandrowski: »Bílý lev«. Z polštiny přeložil J. Ščerbinský. Dílo jest zajímavé tím, že vyličuje osudy českého vojska v Rusku až do r. 1917 a hájí rázně českého programu. Někdy se povznáší až k entusiasmu.

Richard Weiner: »Škleb«. Krásná úprava a pěkný tisk. Umělecká cena knihy nevelká.

PŘEKLADY

Z překladů vyniká Stanislava Wyspi-
aňského »Veselka«. Podnět k dramatu dala básníku svatba polského dramatika Rydla s venkovskou dívkou v Bronovicích u Krakova, jež se slavila v domě malíře Vladimíra Tetmajera. Není to drama, na jaké jsme zvyklí, ie to fantasie básníka, »revise národních ideálů, revise svědomí národního, revise všech základů po'ské duše«, jak praví kritik Feldman.

Zatím, co hudba hraje ve vedlejší místnosti, přicházejí na jeviště různé osoby ze všech stavů, básníka nevyjímaje. Vidíme paní radovou z Krakova, nadutou a domýšlivou, novináře, hospodáře, žida, kněze svěťáky a svěťáčky, měšťáky i venkovany. Autor vystižně charakterizuje, ironie a sarkasmus ostře proniká. Smíření venkova s městem? V druhém dějství přicházejí podivní hosté, věchetem přivolaným básníkem a dcerou

žida, Rachel, počínaje, věstcem Wernyhorou konče. Nevěště Maryši zjeví se prvý milenec, novináři Stančík, ženichovi hetman Bronecki a hospodáři Wernyhora, jenž poroučí, aby svolal ke kostce zrána všechen lid a odevzdává mu zlatý roh, na nějž má zatroubiti, až uslyší od Krakova dupot koní, nesoucích samého věstce a Archanďela. Avšak hospodář, znaven a opojen nápoji, usne a Jasiek roh, který mu byl odevzdán, ztratil. Lid byl sice shromážděn, ale zlatý roh jest ztracen. Vich, který z toho má největší radost, svolává všechny a hraje jim. Jeho posupným voláním na Jaška »Měl jsi, cháme, zlatý roh«, drama končí.

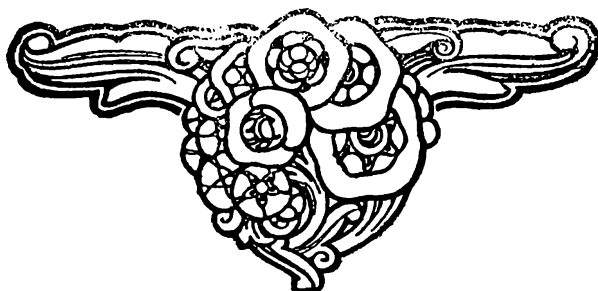
Drama jest symbolické. Naznačuje sjednocení všech vrstev polského národa, ale zůstává vždy jenom při krásných slovech, k činu se nedospěje. Krásné věru jest v tom ohledu 1. dějství, výstup 24., zachycující celou polskou duši.

Styl Wyspiańskiego jest životní. Ať již srší vtipem, či ať jest vážný, zůstává jeho slovo procítěným. Překlad vyšel ve »Sborníku světové poesie« jako svazek 130. Přeložil dílo to Adolf Černý opravdu mistrně. Možno říci, že pochopil.

Léon Bloy: »Duše Napoleonova«. Léon Bloy vrhl paprsek světla do temnoty, v níž jest zahalen Napoleon. Neboť tento vojevůdce jest neznám, více neznám, než Alexander nebo Sennacherib.

Nuže, kdo je to Napoleon? »Tvář Boha v temnotách . . . (9.) nejprve a zvláště jest Předobrazem Toho, který přijde, a který není snad již příliš vzdálen, předobrazem a předchůdcem nám zcela na blízku, sám označován všemi lidmi neobyčejnými, kteří ho ve všech dobách předcházeli (10.) . . . Gesto Boha skrze Franky, aby lidé celé země nezapomenuli, že jest opravdu nějaký Bůh, a že přijde jako zloděj v hodinu, které neznáme, ve společnosti Úžasu definitivního, jenž bude příčinou úplného vysílení všehomíra (16)«. Léon Bloy pak dokazuje několika výseky z Napoleonova života pravdu svých slov. A opravdu buď musíme patřiti na Napoleona tak vznešeně, jako Bloy, nebo musíme připustit, že to byl zcela všední, rafinovaný tyran a zločinec, jehož choutkou bylo, vodit lidi, stvořené k obrazu a podobenství Božímu, na jatky. Bloy vykádá všechny činy tohoto genia božsky, »totiž ve smyslu předobrazování království Božího na zemi« (22.)

Léon Bloy hledí na historii jiným okem, než bývá zvykem. Velký a svůj ve všem, jest velkým a svým i v tomto nazírání. »Údálosti historické jsou Stylem slova Božího, a toto slovo nemůže býti podmíněno.« Řeč Bloyova jako všude, i zde jest silná, slovo opravdu marchenoirovské, myšlenka jedna vznešenější druhé. Překlad p. Florianův, toho výtečného interpreta Léona Bloye, rovná se originálu. Dílo vyšlo jako 48. svazek »Dobrého díla« ve Staré Říši na Moravě. Je třeba je vzíti a čísti.

Ž I V O T

ROČNÍK I.

KULTURNÍ REVUE.

ČÍSLO 3.-4. (5.-6.)

J. TRNKA:

JEDINEC A SPOLEČNOST

Několik poznámek k současné situaci.

Nejen na Rusi, v Uhrách, v Německu a všude tam, kde teče krev, provádí se společenská revoluce, avšak i ve státech, v nichž vše jde zdánlivě starým chodem, jako u nás. Nastává přeskupení sil. Starý společenský řád se zhroutil pod údery válečných let, celý společenský život, opřený o sloupy kapitálu, militarismu a občanské byrokracie, nalézá se v rozkladu. Dnes jedná se o stvoření nového řádu společenského, a tu ústředním problémem je poměr jedince k celku — — neboť v poslední době nebylo mezi nimi žádného rovného poměru, bylo zde otroctví statisíců nemajetných a panství několika kapitalistů, kteří ovládali průmysl i obchod a byli chráněni státem ve svém vykořisťování.

Boj socialismu s kapitálem, jedna z největších bitev světových dějin, je vlastně boj krajního individualismu se socialismem, který se v bolševismu vymrštil v opačnou krajnost, boj dvou nauk, z nichž jedna dává veškeru moc jednotlivci, druhá společnosti jako celku. To, co se dnes děje, zákony Nár. shromáždění a nařízení ministerská, lze vysvětlit právě touto nejistotou boje, tlakem veřejného mínění — avšak i pod tím lze zřítí, že požadavky socialismu jsou nezadržitelně na postupu.

Jde o přestavbu celého života. Státu, obcí, zákonodárství. — Dnes není nic jiného, vše se chvěje v základech.

Abychom mohli správně oceniti přítomný stav, je třeba uvědomiti si příčiny, kořeny, z nichž vyroste dnešek. Reformace protestantská přišla s individualismem, v protestantském Německu nabyt nejkrasnějších forem, až vyvrcholil filosof. a eticky v Nietzschevi, hospod. ve volné soutěži a kapitalismu, politicky v liberalismu a bezmezné expansiv-

nosti Bismarka a Viléma II. Nietzsche zavrhl křesťanskou morálku a řekl, že mravné je to, co mi prospívá — nebyla to morálka císaře Viléma, jeho generálů, kapitálu a všech států?

Proti stavu, jenž dával všecku moc do rukou »silných jedinců«, na nichž stát stavěl svou sílu, proti tomuto individualismu, tísnícímu všecko dole, vyvstala živelná reakce v řadách těch, kteří jím nejvíce trpěli, v dělnictvu. Marx a socialističtí vůdcové žádali pak vyvlastnění všech výrobních prostředků a převedení jich v majetek a správu společnosti. Jak vidno — je to sociologický zákon — reakce se velkým kyvem vychýlila v pravý opak dřívějšího stavu. Kdežto dříve jedinec byl vším a společnost podružnou, žádal socialism opak, což ve výstřelku socialismu, v bolševickém řádění zvrhlo se v naprostou bezmocnost jedince — — proč, poněvadž oba dva směry mají materialistický základ a oba svůj prospěch kladou si za cíl. V prvním byly tisíce lidí otroky několika silných, v novém by nadaný jedinec byl ubíjen společností.

Je patrné, že zde ztratil se pevný bod, z něhož lze vyjít. Ztratilo se měřítko, základ, na němž nutno stavět.

A tu vidíme jasně, lépe řečeno cítíme jasně, že sociální otázka a úprava společenského řádu dneška není jen otázkou hmotnou, otázkou výhradně chlebovou, avšak otázkou hluboce mravní. Ztratili jsme správný cit, ztratili poměr mezi jedincem a společností — — a to proto, že socialism i individualism je materialistický, že podvrátil mravní řád, který je nezbytným základem úpravy společenských poměrů. Individualism i socialism pramení z jednoho kořene, z ducha 19. století, obojí je protikřesťanský.

ROČNÍK I.

ČÍSLO 3.-4.

OBSAH:

J. Trnka: Jedinec a společnost. — *Jar. Znorov*: Ukolébavka. Sluníčko. — *Frant. Heppner*: Z listů Giovanni Segantiniho. — *Ant. Melka*: Apoštolát v duchu svatém. — *Prof. dr. Jos. Hanuš*: Katolické university a koleje při státních universitách ve Spojených státech severoamerických. — *Jar. Znorov*: „*Sursum corda!*“ - Listy a modlitby. — *Dr. Fr. Xav. Novák*: Práce. — *J. Krlín*: Několik časových úvah. — *Jan Trkal*: Vyzvání. Dům s bílými okenicemi. — *A. Neubauer*: Československá strana lidová. — *Karel Reban*: K náboženské krizi naší mladé generace. — * Pohádka. — *Ph. C. A. Novák*: K Husovým oslavám. — *J. Krlín*: Arnošt Hello, jeho život a dílo. — Co život dal. — Paběrky. - - - - -

REDAKČNÍ.

Tímto dvojčíslem ukončujeme první ročník „Života“ Zamýšlíme příští rok pokračovat a vydati místo 6 čísel 10 čísel jednoarchových. Byla přislíbena redakci pomoc četných a inteligentních pracovníků, takže, doufáme, budeme moci uspokojit všechny své přátele a odběratele. Mezi jinými uvádíme jména: Dr. F. X. Novák, dr. Alfons Neubauer, dp. J. Melka, dp. K. Reban, sl. B. Pečínková. Prvé číslo hodláme vydati v prvních dnech říjnových. Žádáme tudíž všechny, kdož by chtěli „Život“ odbírat, by se nám do té doby hlásili. — myslíme totiž nové odběratele — abychom snad nedali tisknouti méně výtisků, jako se nám to stalo letos s prvním číslem „Studentské Hlídky“. „Život“ vzbudil příliš pozornosti svým prvním dvojčíslem. Redakce obdržela dosti jak nadšených, tak odpuzujících příspěvů. Za všechny „Zaplať Bůh“. Byly snad všechny upřímné, i když někdy se spílá a útočí na čest redaktorovu. Jsme si vědomi, že nepracujeme pro čest a slávu svoji, ale pro čest a slávu Boha, který jednou buď nás odmění neb odsoudí. Na lidské haně nám nezáleží. Děkuje všem, kteří nám přispěli ať již svými příspěvky, ať již svou radou. Přejeme všem mnoho radosti a i síly a požehnání do života. REDAKCE.

ADMINISTRACNÍ.

Žádáme, by nám byly ohlašovány včas změny adres. Mnohdy odešleme číslo, jež přijde zpět a za nedlouho obdržíme reklamaci o číslo, ježto adresát se přestěhoval. Zároveň žádáme, by nám bylo zapláceno, pokud možno nejdříve. Někteří odebírající dluhují ještě za předešlý ročník. Poslední dobou stouply ceny papíru i mzda pracujících netušeně proti dřívějším poměrům. Nezvýšili jsme předplatného, ale žádáme, by byly účty zapláceny, bychom se mohli s tiskárnou vyrovnati. Mnozí zaslali nám dary, za něž srdečně děkujeme, ježto nám jimi umožnili aspoň trochu krytí deficit, který právě nastal zvýšením všech cen. Dotazy na administraci račte i příští rok i přes prázdniny adresovati Praha II., Voršílská 1. Cena čtyř čísel „Života“ 1. ročníku obnáší 4 K.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL ČESKÁ LIGA
AKADEMICKÁ.

TISKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY
V PRAZE II., SPÁLENÁ UL. ČÍS. 15.

Ž I V O T

ROČNÍK I.

KULTURNÍ REVUE.

ČÍSLO 3.-4. (5.-6.)

J. TRNKA:

JEDINEC A SPOLEČNOST

Několik poznámek k současné situaci.

Nejen na Rusi, v Uhrách, v Německu a všude tam, kde teče krev, provádí se společenská revoluce, avšak i ve státech, v nichž vše jde zdánlivě starým chodem, jako u nás. Nastává přeskupení sil. Starý společenský řád se zhroutil pod údery válečných let, celý společenský život, opřený o sloupy kapitálu, militarismu a občanské byrokracie, nalézá se v rozkladu. Dnes jedná se o stvoření nového řádu společenského, a tu ústředním problémem je poměr jedince k celku — — neboť v poslední době nebylo mezi nimi žádného rovného poměru, bylo zde otroctví statisíců nemajetných a panství několika kapitalistů, kteří ovládali průmysl i obchod a byli chráněni státem ve svém vykořisťování.

Boj socialismu s kapitálem, jedna z největších bitev světových dějin, je vlastně boj krajního individualismu se socialismem, který se v bolševismu vymrštil v opačnou krajnost, boj dvou nauk, z nichž jedna dává veškeru moc jednotlivci, druhá společnosti jako celku. To, co se dnes děje, zákony Nár. shromáždění a nařízení ministerská, lze vysvětlit právě touto nejistotou boje, tlakem veřejného mínění — avšak i pod tím lze zříti, že požadavky socialismu jsou nezadržitelně na postupu.

Jde o přestavbu celého života. Státu, obcí, zákonodárství. — Dnes není nic jistého, vše se chvěje v základech.

Abychom mohli správně oceniti přítomný stav, je třeba uvědomiti si příčiny, kořeny, z nichž vyroste dnešek. Reformace protestantská přišla s individualismem, v protestantském Německu nabyt nejkrasnějších forem, až vyvrcholil filosof. a eticky v Nietzschevi, hospod. ve volné soutěži a kapitalismu, politicky v liberalismu a bezmezném expansiv-

nosti Bismarka a Viléma II. Nietzsche zavrhl křesťanskou morálku a řekl, že mravné je to, co mi prospívá — nebyla to morálka císaře Viléma, jeho generálů, kapitálu a všech států?

Proti stavu, jenž dával všecku moc do rukou »silných jedinců«, na nichž stát stavěl svou sílu, proti tomuto individualismu, tísnícímu všecko dole, vyvstala živelná reakce v řadách těch, kteří jím nejvíce trpěli, v dělnictvu. Marx a socialističtí vůdcové žádali pak vyvlastnění všech výrobních prostředků a převedení jich v majetek a správu společnosti. Jak vidno — je to sociologický zákon — reakce se velkým kyvem vychýlila v pravý opak dřívějšího stavu. Kdežto dříve jedinec byl vším a společnost podružnou, žádal socialism opak, což ve výstřelku socialismu, v bolševickém řádění zvrhlo se v naprostou bezmocnost jedince — — proč, poněvadž oba dva směry mají materialistický základ a oba svůj prospěch kladou si za cíl. V prvním byly tisíce lidí otroky několika silných, v novém by nadaný jedinec byl ubíjen společností.

Je patrné, že zde ztratil se pevný bod, z něhož lze vyjít. Ztratilo se měřítko, základ, na němž nutno stavět.

A tu vidíme jasně, lépe řečeno cítíme jasně, že sociální otázka a úprava společenského řádu dneška není jen otázkou hmotnou, otázkou výhradně chlebovou, avšak otázkou hluboce mravní. Ztratili jsme správný cit, ztratili poměr mezi jedincem a společností — — a to proto, že socialism i individualism je materialistický, že podvrátil mravní řád, který je nezbytným základem úpravy společenských poměrů. Individualism i socialism pramení z jednoho kořene, z ducha 19. století, obojí je protikřesťanský.

Individualism v nesnesitelné formě tísnil miliony, dával silným jedincům úplnou volnost, ba zvláště vykořistit druhé — a opačný výstřelek, sociologicky zákonitě a vědecky vysvětlitelný a přirozený — bolševism, tato zoufalá reakce proletariátu ve své mstě vůči silným jedincům znemožňuje každou iniciativu člověka a snižuje, ba neuznává cenu jednotlivce, přehlízejíc, že ne z celku, avšak z jedinců skládá se společnost.

Dnes můžeme říci s pravděpodobností, že obojí padá. Kapitalism ve formě předválečné nemůže se již vrátit a bolševism je pro myslící lidi mrtev. Tato krajnost individualismu a socialismu, jakožto stadium bitevní patří minulému a nad dneškem roste nový typ, z dneška a bojů jeho roste nový poměr člověka k celku — pomalu, avšak železně jistě zjednávají si platnost a uznání ideje křesťanského socialismu. Z bídy času roste myšlenka sociální spravedlnosti, ne mocí, ani mocí silných, ani mocí proletariátu, nýbrž spravedlností, pramenící z mravního vědomí, z uvědomění si postavení člověka ve společnosti, z mravního poměru jeho k ní a k světovému řádu, jehož základem a předpokladem musí být pevný bod — vědomí existence někoho, kdo tomuto řádu dává sankci a oprávnění a vyšší platnost; z materialistického názoru životního plyne třídní boj, nutnost jeho, a jelikož materialism neuznává žádného vyššího stylu lidského vývoje, žádného světového vyššího řádu, nepodmíněného dočasným hospodářským stavem, nemá materialism ani mocí, aby řád tento zbudoval, nemá vnitřní schopnosti k tomu. Křesťanství je to, jež uprostřed destruktivních tendencí doby udržuje a má schopnost i sílu udržeti vyšší řád, dáti mu vyšší oprávnění i sankci. A skutečně dnes, v okamžiku, kdy má se stavět, kdy jednotlivé strany mají tvořit základy budoucího společenského řádu, lámou se uvnitř. Nejsou schopny. Socialismus materialistický dostává trhliny a drobí se. Na české sociální demokracii máme klassický příklad. Ona hlásala třídní boj — stála na marxistickém materialistickém názoru životním a uplatnila se jako destruktivní činitel při boření starého stavu. V okamžiku, kdy měla stavět, roztržila se ve dva směry. Někteří zcela dobře vycítili, že na krajním socialismu

světový řád zbudovati se nedá, že politickým převratem a revolucí nepřevrátí se mysl lidí, že je třeba nové výchovy a pomalého tempa při tvůrčí práci, že je třeba práce, byli to socialisté Hudec a Modráček. Oni dobře pochopili, že dle železného zákona sociologie nemůže krajní socialism jakožto revoluční teorie býti základem trvalého řádu, obrátil se proti doktrinářům marxistickým a utopické teorii jejich, která určitou doktrinu socialistickou pokládala za cíl, nikoli za prostředek socialistického hnutí, kteréžto je právě hnutím, snažícím se o sociální spravedlnost — a vystoupili ze strany. To je reakce v hospodářském a politickém smyslu, silná myšlenkově, ať již má stoupenců kolikkoli — ona postřehla, že kořen Marxova socialismu je v jeho světovém názoru. Postřehla to — a ne sice v kořeni, avšak v důsledcích postavila se na odpor. Tím vydala svědectví svého čeství i dobrého zraku. Oficiální sociální demokracie pracuje týmiž prostředky jako ti, proti nimž jde — neboť jsou oba tyto zápasníci, kapitál i materialistický socialism — sourozenci. Ještě v jednom směru kolísá česká demokracie sociální. V kulturním — ne oficiálně, to není rozhodující, avšak v svých lepších hlavách. Jsou to spoluredaktoři »Práva Ldu«, Krejčí a Macek. Macek není materialistou a jeho sklon umělce je dokonce v příkrém odporu s učením strany, k níž se hlásí, ač dosud sociální vědomí proletáře a člověka, kopnutého bývalým řádem kapitalistickým, nervosním vědomím lidské bídy nad sklonem umělce nezvítězilo. Druhý je typický zjev dnešního socialismu. I F. V. Krejčí postřehl a pochopil, že německá filosofie Marxova se svým bezduchým hmotařstvím nestačí a nemůže stačit ani těm, jimž náboženství je věcí soukromou. On hledal náboženství — (té ironie), avšak nějaké náboženství bez Boha — a našel monism. Před válkou byl prvním bojovníkem a vášnivým zastáncem této německé filosofie a chtěl z ní učiniti náboženství sociálních demokratů. Ovšem celou kampaň prohrál. Byla proti duchu českých dějin a proti sklonům českého člověka. A ve válce — ve válce se otočil jako praporek za větru a ve své knize válečných esaií »Doba« dokonce věštil příští křesťanství. — A dnes? Hledá a tápe znovu — jako hledá a tápe celá demokracie. Proč, proč to? Proč není jistota? Cítí

trhlinu v sobě? Ten neklid vás zrazuje, ta nejistota mluví za nejpálčivější výpady. Řekl jsem s počátku, že se jedná dnes o nový poměr jedince k celku. Nuže, nejistota F. V. Krejčího, hledajícího nový životní názor sociální demokracie — praví, že tomuto problému předchází nutně problém jiný, čili, tážeme-li se po poměru člověka k společnosti, že se musíme tázati dříve po poměru jeho k světovému dění, čili, že základem úpravy společenské je světový názor, to jest, že světový názor a tím je náboženství, není věcí soukromou.

Takto jsme se octlí u kořene i otázky sociální, neboť světový názor je kořenem otázky mravní a ta opět základem sociálního řádu. A tu vidíme dnes proti sobě stát dva názory: materialistický, jenž zkomírá v křečích nemocné doby, a idealistický, jenž má svůj původ v odvěčném zákonu nad vším světovým děním, v Bohu — a jenž jeví se nutným dnes, kdy se má stavět, představovat naše společnost. Stojíme nad zříceninami germánsko-materialistické kultury, a rozbité Německo jest jen »hmatatelným« dokladem toho, neboť materialism by jiného důvodu neuznal.

Materialistický socialismus nese kořenu sobeckosti v duších svých stoupenců, nepřetvořuje jich, nýbrž bere jen příležitost k ní. To je málo. Neboť stoupenci jeho, zmocnivše se vlády, jsou horší, než ti, jež zahnali. (Bolševici v Rusku, v Uhrách.) Bolševici zdiskreditovali socialismus, avšak byli přirozeným výplodem socialistických teorií o materiální rovnosti a o blahobytu, jako jediném účelu životním. Socialismus nežádá nikdy ničeho od svých stoupenců, on jim všechno sliboval, půdou-li s ním. Podvrátil řád v srdcích jejich, podvrátil mravní zodpovědnost před věčím vyšším, a oni jen jednali účelivě, k čemu byli vychováni.

Křesťanský socialismus naproti tříšticímu socialismu materialistickému je syntetický, tvůrčí, jednotící na základě jediného zorného úhlu, jímž se dívá na člověka, společnost, život i světový vývoj. On nepokládá blahobyt za poslední cíl člověka, nýbrž za cestu, prostředek k dosažení mravního cíle jedince i lidstva. Křesťanský socialismus našel správný poměr mezi jedincem a společností, neubírá jedinci iniciativu, podnět, neboť neklade důraz na massu, dav, avšak

na svědomí jednoho každého — a naopak či právě tím nedovoľuje mu jednati na úkor druhého, t. j. společnosti. Přiči se jak krajnímu individualismu, tak krajnímu socialismu a nad nimi, těmito dvěma nepřáteli, zápasícími spolu na stejné základně, nad nimi spíná svorníky nového řádu společenského. — Potírá třídní boj, jakožto rozvratný prostředek, jakožto sobeckou zbraň a sjednocuje. Nepodceňuje inteligenci, ba naopak on inteligenci prohlásil za tvůrčí moc, uznává přirozenou nerovnost a rozmanitost lidského života, avšak snaží se setřítí hroty a vyloučiti všechny živly špatné vůle. Kapitalisty, kteří se sloučili za účelem vykořistění malých, nepokládá za třídu společnosti a vylučuje je tak z ní. Křesťanský socialismus dává jedinci možnost uplatnit se v mezích řádu, avšak podržuje činnost jeho celku.

Připomínám dvě historické ukázky. — Moderní materialisté ve jménu individualismu útočili na křesťanství, tvrdíce, že morálka jeho je morálkou slabých a otroků — vycítili dobře, že křesťanství staví sílu svou na vyděděných a že chudým zvěstováno bylo evangelium, že tendence jeho míří proti boháčům a »silným jedincům« — a na druhé straně socialismus útočně obrátil se na křesťanství z opačných důvodů, vytýkáje mu, že se nestaví proti volnosti jednotlivců lidské společnosti, že se obrací na ně, na jedince, nikdy ne na massu a dav.

Oba tyto nepřátelé postřehli základní tendence křesťanství, jež staví na jedincích, ne na masse, na srdcích a duších jednotlivců, avšak při tom bezohledně staví se proti takové volnosti a morálce, jež nedá žítí druhým. Křesťanský socialismus obsahuje v sobě tyto oba prvky. On žádá od každého jednotlivce, aby se zřekl své sobeckosti, aby něco obětoval ve prospěch druhých, celku, žádá to od každého, od všech tříd a tím dostává se mu kapitálu, z něhož může opět on něco učiniti pro všechny, kdož obět přinesli. Křesťanský socialismus je tvůrčí, ne bořivý, sjednocující, ne tříšticí a má záruky pevnosti své stavby tím, že ne-

staví jen na hmotě a formě, nýbrž na duších a svědomí svých příslušníků. Přemáhá svět ne nenávisť, avšak láskou. Tím je hlubší, živnější a tvořivější, než rozkladný materialism Marxův. Poměr individua k celku je ústředním problémem dneška, palčivou otázkou — a šťastné a správné řešení jeho je kamenem úhelným stavby nového řádu světového.

Mezinárodní kongres křesťansko-dělnické Internacionály v Lucernu, konaný v březnu tohoto roku, prohlásil:

»Požadavek, aby nový společenský pořádek byl uskutečněn komunistickým bolševismem nebo jiným podobným způsobem, potírá kongres jako nejvyš nebezpečný pro život národů, a obecnou kulturu. Stejně kongres odmítá materialisti-

cko-socialistický, hospodářsko-společenský pořádek, protože právě jeho soustava poliberální žádného vyvážnutí z přítomných bled přinést nemůže. S toužou rozhodností, s jakou zavrhuje nadvládu soukromokapitalistických tříd, zamítáme i nastolení diktatury proletariátu.

Státní pořádek, založený na nutném podřízení se každého občana Bohem stanovené autoritě, jest nevyhnutelnou nutností.«

To jsou veliká slova, to je čin. My, studentská mládež, hlásíme se tímto k internacionále křesťanského dělnictva, jež nad dvěma propastmi moderního světa, individualismem a socialismem materialistickým, klene most nového řádu sociální spravedlnosti. — — —

JAR. ZNOROV

U K O L Ě B A V K A.

Maličké poupátko
na sněti růžové,
píseň ti zazpívám
o noci májové —

Hajej a spi!

Maličké dětátko
na bílé loktuši,
malé tvé srdéčko
lásku mou netuší —

Hajej a spi!

JAR. ZNOROV

S L U N Í Č K O.

Sluníčko ty moje
zapadlé za hory!
Chcú mi ta zaplatit
žlutými tolary,

a já nechcu,
a já nechcu!

Tolary zastudí,
sluníčko zahřeje,
ono mi láskou svou
srdéčko zahřeje;

a to já chcu,
a to já chcu!

FRANT. HEPPNER

Z LISTŮ GIOVANNI SEGANTINIHO.

Spisovatelce Neeře.*)

(Dokončení.)

Moje duše!

Se svým tělem, do něhož vložil osud mou duši, bylo mi mnoho bojovati. Byl jsem opuštěným a co sirotek šestiletý, tak sám jediný bez lásky, daleko ode všech jako běsný pes. V takovýchto poměrech mohl jsem jen zdivočeti a proti trvajícím zákonům byl jsem neustále naplněn

*) Vlastním jménem Anna Radius, pseudonym Neeře, známá italská básnička a spisovatelka. Její autobiografie vyšla r. 1891 v Turíně. Srv. také Groce v časopise „Critica“, svazek III. (Neapol 1905).

neklidem a odbojem. Lidská společnost zakrývala mé, špínou a hladem bídné tělo, ale její špína a její hlad mne nedosáhly; naopak, čím více blátem po mém bídném těle házela, tím více sílil jsem v citu lásky pro nás všechny, jež jsou bídnými.

Nikdy nezapomenu slz pro své bolesti, jak pro svou duši, tak pro svoje tělo; nikdy nedovolím duchu nebo srdci odejít na prázdno neb od nich získávám tajemství života a láskou obemknutý svět. Stále miloval jsem své chudé soudruhy, staré

a děti, nebo zdálo se mi, jakoby přátelství k nim mne málo očišťovalo. Nikdy nehledal jsem Boha mimo sebe sama, neboť byl jsem přesvědčen, že Bůh jest v nás, že každý z nás částku z něho chová nebo může si vymoci krásným, dobrým a ušlechtilým dílem; že každý z nás část Boha jest zrovna tak, jak atom a část vesmíru. Nehledám jinou blaženost vně, než jediné pravdivou — svědomí! Miluji a ctím stále ženy, jak vždy jsem také byl dokázal, neboť mají tělo matky.

Savognin, 8. dubna 1898.

Četl jsem Vaše vypravování. Krásné, velice krásné jsou obě poslední pro můj vkus. Děkuji Vám, že si vzpomínáte na živého pohřbeného. V letošní zimě napadlo velmi mnoho sněhu, ale nyní přišlo božské, zde vždy tak pozdní jaro a svoji kouzelnou holí dotklo se hrobu přírody a příroda, poslušna jsouc svých zákonů, vstala z mrtvých: sníh a led, jež ji pokrývaly, roztály a lysou zemi opustily, aby tato mohla dáti sílu novému životu. Již možno viděti vyrážeti něžně zelené osení na ornici a nízkých bahništích a tu i tam skromnou chudobku se žlutým očkem a bílým, kadeřavým krajkovím. V holých lesích zpívají ptáci a přinášejí v zobáčcích stébla slámy ke stavbě hnízd.

Tak zde začíná jaro. Dříve ale, než skřivanci své jásavé melodie do dálek zavýsknou, uplyne ještě dlouhý měsíc. Ale přece, »signoro«, jest tato divoká příroda krásná, krásná ve svém mládí, jež fialkami a šípem voní a silnou vůní jehličnatých stromů.

A v této době povznáší se moje duše sama, aby rozhlédla se po kráse, kdy může oči ponoří se v pozorování modré oblohy, pak zastaví se na zasněžených vrcholcích, konečně svezou se k šedivým skaliskům a pak v zeleno, jež mne obklopuje, aby tam spočinuly.

Z alpské chaty, mého provisorního obydlí.

29. července 1893.

Vám psáti, jak Vaše zpráva*) překvapila, ohromila, zabořila a zarmoutila, bylo by každodenní frází.

Bolesti tohoto druhu vystupují jako mlha z vln duše, k mozku, jenž jest granitovou cestou našich bolestí, kde se roz-

*) O smrti hraběte Alberta Sormani, mluví jeho spisovatele, přítele a ctitele Segantiniho.

plétají a materialisují, v svítící, rosné slzy, jež z našich očí kapou, v našem nitru zanechávající nejenom žal plný trýzně, nýbrž pocit prázdnoty, šedou, nekonečnou osamělost.

Když tyto první pocity jsou překonány a my spřítomňujeme si ztraceného přítele, tu slyšíme zvuk jeho hlasu, vidíme, jak se pohybuje jemu charakteristickým způsobem, který známe, jen rychleji a lehčeji, a to jest ta první útěcha.

Ó, kdyby nebylo toho egoistického, odbojného vzletu, ztratiti nám drahého, cenného bytí, jak hluboké a lítostně sladké byly by tyto bolesti, jež nám dovolují duševně spojit se s bytím, jež se toliko v hmotě ztrácí, ale v našich myšlenkách žije a zduchovněno — jest pak mysteriem smrti.

Sněživý den. —

Maloja, 15. ledna 1896.

Chcete také věděti, co jsem dělal v době, kdy jsem byl pasáčkem prasat, okamžikem, jak poznámky Dalbesiovy uvádějí. Jak opustil jsem ty dobromyslné sedláky a jak začal jsem se učit kreslit? Nyní na všechny tyto otázky odpověděti, musil bych popsati svým drobným rukopisem sto úzkých stránek: Mějte jen strpení; napíší Vám je jednoho dne, ale ihned nemohu. Pro dnešek nebudeme o tom mluvit. Buďte spokojena jenom s jednou jich částí, kterou právě v rukou máte, s částí ideální.

Ptáte se dále, možno-li rozčláňkovati můj umělecký vývin ve tři období. Myslím, že ano, a to v následujícím rozdělení: Milán. Studie, naučiti se znáti mé technické nadání, potom perspektivu, krajinu, akt a fantastický symbol se světle žhoucí kaplí. (Prode.) Brianza: Studie, nalézti způsob a zákon, jak se pocity vyjadřují a opěťování přírodních studií s obrazy stříže ovcí a zábradlí. Graubünden. (Soglio di Vat Bregaglia) vždy hlubší studie přírody, střídající se s vlastními symbolicko-fantastickými výtvory. Účelné mému vytrvalému studiu: absolutní a nezbytné znalosti celé přírody ve veškerém jejím stupňování, od ranních červánků až k západu slunce, od západu slunce až k ranním červánkům, v její stavbě a tvaru všeho bytí, co se týče lidí, tak i zvířat.

Maloja, 21. června 1896.

Napadlo mne, abych opustil dobré sedláky a vyhledal sestru. Proč učil jsem se kreslit? Ale proto... na mou pravdu, nevím, co mám odpovědět. Kdybych se Vás ptal, proč jste se učila ABC, co byste mi odpověděla? Vaše odpověď může být i odpovědí mojí! Neměl jsem speciálního sklonu jako ti, kteří se již od dětství věnují některé určité větví vědění.

Zavinilo to moje dětství svým pozorováním, přemýšlením a analysováním.

Po prvé bylo to, kdy vzal jsem tužku do ruky, abych kreslil, když slyšel jsem jistou paní rozprávěti se sousedkou: »Ach, kdybych jen alespoň měla její obrázek; — byla tak krásnou!« Při těch slovech pozoroval jsem s pohnutím krásný obličej mladé, zoufalé matky. Jedna z přítomných žen ukázala na mne a řekla: »Dejte si udělat obrázek od tohoto chlapce; jest vcelice zručný!« Krásné oči mladé matky, plné slz, pohleděly na mne. Neřekla ke mně nic, odešla do komory a já ji následoval. V kolébce leželo tam mrtvé tělíčko děvčátka, jež mohlo být ne více než roční. Matka dala mi papír a tužku a já začal. Pracoval jsem několik hodin: matka chtěla, abych ji zobrazil jako živé. Nevím, dopadla-li tato práce umělecky, ale připomínám si, že viděl jsem v tom okamžiku paní tak šťastnou, že zdálo se mi, jakoby zapomněla na svoji bolest. Přece kresba zůstala v domě chudé matky a já vzal jsem si ji za několik teprve let. Přece to byl snad zárodek, z něhož později vyvinuly se myšlenky, abych takovýmito prostředky propůjčil výraz svým pocitům.

Můj sklon, můj ideál, pro který jsem celý svůj život bojoval, sám jediný proti všem lidem a proti všem zákonům, byl v dosažení svobody mého já! —

Maloja, 5. června 1896.

Zaslal jsem Vám fotografii svého posledního obrazu*); podává jen obrysy, ne však přísvit, ani barvy, jež ideu ozařují a osvětlují.

Vysvětlím Vám tedy barvy a tak Vám pomohu, abyste je viděl. Obraz malován jest v neurčitých barvách pozdního západu slunce. Sníh, jenž zemi pokrývá, jest ozářen západní oblohou a v hloubce jest reflex temněmodrého, východního nebe.

*) Útěcha víry.

Hambu

Vrchy v pozadí jsou namodralé, zahaleny stíny a slunce před chvílí za těmito zapadlo. Vysoko nahoře ve druhé části oblohy triumfuje veliký, posledními paprsky pozlacený oblak, ale fotografie podává jen jeho obrysy. Andělé, jež vidíte, mají barvu a konsistenci oblak ve stínu. Ony konifery jsou jen malá, nízká kosodřevina syté zeleně a jelikož čouhaly zcela živě a zeleně ze sněhu, musil jsem myslet na nádeji. Přiložil jsem Vám také dvě jiné fotografie svých posledních děl. »Prázdna kolébka«. Bolest matky, jež nemůže kolébku opustit, při níž již několik dní a nocí stojí, celá se třesouc a úzkostlivě pohlížeje hroznému konci svého miláčka; tak se mne ta bolest zmocnila, že jsem ji zachytil jako spontánní, smyslový pocit. Třetí jest fotografie obrazu »Zvěstování«, ale podle nové nauky, nikoliv snad podle oné pokorné a sladké, jež říká: milujte se, trpte a doufejte, nýbrž podle jakési hrdé, vyšších a silnějších slov, že ze života jest potřebí krásy k lásce, síly k boji a ducha k vítězství.

Maloja, 28. srpna 1896.

Sněží zde nahoře a věje prudký vítr. Jest noc a červená ústa žhavých kamen jsou otevřena. Dívám se do nich a myslím na Vás a naslouchám Vám, vidím Vás, Váš obraz stojí mi před očima a v duchu hledím do Vaší budoucnosti. Pro nás jest kopec zelený až k vrcholku, pro Vás jest ráno a vesna. Na kvetoucích stromech zpívají ptáci a slunce září a stoupá k horizontu. Rosa svítí na travičce louky. Nahoře, mladá přítelkyně a básnířko, všechno Vás volá. Dav tu dole jde bez účasti kolem a nahoru se ani nepodívá. Nám patří vůně růží a myšlenka nahoru pudící a tam krásou se obklopiti; myšlenka, kterou příroda jen tomu dává, kdo jí všechnu pravou, hlubokou a vášnivou lásku věnuje.

P. S. Umění jest láska, zahalená v kráse.

Maloja, 29. května 1898.

Hned, jakmile vzal jsem barvy do ruky, maloval jsem chor kostela Sant' Antonio v Miláně, potom pohřeb hrdiny, prodavačku ryb, sokolnici, některé krajiny a vnitřky stájí, studie, jež jsem dělal v okolí Milána.

Z Breza přicházejí nadějní mladí umělci, kteří pravou lombardskou renaissancí předvídají.

Luigi Chirtani psal o umění a sdružoval s vědomým pocitem skupinu renaissance kolem sebe; na druhé straně pak chránil Seigner Boito, architekt (čeho, nevím), malovaný kič, který z uměleckého a malířského stanoviska skutečně popudí k soucitu.

Pohlížím na toto hnutí, ale bez účasti.

Jedni malují, aby malovali, nestarajíce se při tom o nic, druzí nezajímají mne v pražádném ohledu a já zahlobávám se čím dále, tím více do kopců a jezer krásné Brianzy, jsa přesvědčen, že umění malířské nejen v barvě samé jest ohraničeno, nýbrž, že k výrazům všech pocitů lásky, bolesti, radosti a smutku slouží. —

Co se týče Brianzy, nazabývám se jenom snad studiiemi, způsobilými výrazu barvy, nýbrž zkouším svoje pocity podat, z nich zvláště večery po západu slunce, kdy moje duše chýlí se k jemné melancholii.

Toto období trvalo od r. 1882 až do r. 1885 a já udělal tehdy spoustu pastorálních děl. Zde podávám Vám jména těch, na které si vzpomínám: Polibek na kříž. — Sluneční efekt. — Naši mrtví. (Museum v Berlíně.) — U studny. — Zamilovaný šafář. — Den sv. Šebestiána. — Ave Maria (velká zlatá medaille, Amsterdam 1883). — Bouře v Alpách. — Poslední hodiny dne (první zlatá medaille, Guatemala 1898). — Věřící. (Museum v Berlíně.) — Návrat do ovčince. — Spící pastýř. — Žeň tykví. — Prázdná kolébka. — Otec jest mrtev. — Sirotci. — Pastorale. — Máj. — Láska na horách. — Idylla. — Návrat z pastvy a jiné.

Panu Bibbovi!

Zde v těchto listech naleznete výklady beznárodné, ale přece hrdé osobnosti. Mohu ještě podotknouti, že jsem neztratil nikdy v patnáctiletém zápasu s očí svůj ideál; moje svaly sílily v boji proti starým technickým a akademickým předsudkům, proti professionalistům, proti chátře veristů a proti celé lúze oficiálních intrikánů, proti akademikům a lstivým utrhačům, za panování i mimo něj.

Přec zůstal jsem na horách, vždy při práci, při svých studiích. Dlouho žil jsem se zvířaty, abych poznal jejich utrpení, jejich bolesti a radosti; studoval jsem lidi a lidskou duši, studoval jsem skály, sněh a led, řetězy vysokých hor, stébla trávy, prameny, květiny a ptal jsem se své duše o její myšlenky.

Objevil jsem u květiny dle podmínek krásy všechny věci; květina mi odpovídala a mé srdce naplňovala tak blahem lásky.

Nejsme to my, malíři, již jsme tvořili harmonické krásno barvy? Ale jest to květina bez našeho vědomí, která od století předpisuje dokonalé tvary krásy. Posléze studoval jsem božské světlo slunce a chladné stíny měkké západu slunce a tajuplnou noc.

Počet těchto studií získaly ode mne musea v Liverpoolu, Mnichově, Vídni, Curychu, Lipsku, Hamburku, Basileji, Drážďanech a Berlíně. Každá koupě těchto studií byla vítězstvím mladého umění proti akademickým, školským copářům a starým formulím haraburdí.

Ku konci připojuji ještě některé z jeho krásných myšlenek, jež poznamenával na okraje skizz, nebo do svého zápisníku na drobné lístky. Vždycky to byla krajina v Alpách, její meditativní klid a ticho, jež jej inspirovaly ku práci a k myšlení.

Giovani Segantini byl měkká, básnická, kontemplativní duše, věrná svým nebetyčným, zasněženým horám a propastím, tragediím vesmíru a přírody, chladným stínům hor a chudým salašim, věrná životu pastýřů a skaliskám, teplým stájím ovčinců a životu zelených údolí až na sněžnou čáru... Byl velkým ctitelem přírody a apoštolem lásky a umění.

Láska jest pramenem krásy. (V dopise Soissonovi, anglickému kritiku umění.)

Nebud' líným ani duchem, ani srdcem, neboť z těchto dvou bude ti dáno poznání života a lidské lásky.

Milujte, ctěte a važte si žen, neboť ony dávají nám život a lásku.

Žena jest naší bohyní, umění našim božstvem.

Nenávist, vůle a ctižádost národů koncentruje a ztělesňuje se v jediné individualitě.

Láska k starým a dětem zušlechťuje duši.

O tom, kdo zrodil se bohatým, může se říci: »Tento člověk přišel na svět nešťastný.«

Není nikdy ani absolutně dobrých, ani absolutně zlých lidí. Jsou jen snesitelní a nesnesitelní.

Když Bůh v nás bydlí, máme ráj v sobě.

Říká se, že jest vše na tomto světě marnivé; nevím, ale cítím, že zdraví a slunce jest potřebné našemu žití.

Umění jest prostředníkem mezi Bohem a naší duší. Ba více, neboť naše duše jest částí Boha, musí tudíž umělecké dílo býti výrazem božství.

Umění jest okno, kterým poznáváme vyšší schopnosti lidského ducha.

Květiny učí nás lépe než jakákoliv slova, co jest to krása.

Jediné skutečně užitečné jest přebytek.

Lituji člověka bez intelligence; může býti krásným, silným a dobrým; bude vždy velmi oblíbeným u toho, kdo jej využívá.

ANT MELKA

APOŠTOLÁT V DUCHU SVATÉM.

»Duch Páně naplňuje okrslek země — aleluja!« — (Moudr. 1, 7.) — tak plesá církev o svátcích svatodušních. Její oko, zbystřené nadpozemským světem, vidí bohatou, štědou, vše pronikající přítomnost Ducha Sv., v přírodě i v lidstvu, její ucho slyší neslyšitelný, tajuplný jeho van... Vidí Ho nad chaotickými spoustami stvořených hmot na počátku: »Země však byla pustá a prázdná, tma byla nad hlubinou a Duch Boží vznášel se nad vodami.« (1 Mojž. 1, 2.)

Je to jeho úkolem: doplňovati, ucelovati, korunovati... Sám život od věčného v lůně Božství byl jím ucelen a doplněn. Co by byl věčný Otec a věčný Syn bez něho? Otec, Prazdroj nestvořený, překypující bohatstvím rozumu a nekonečnou silou vůle a lásky! Rozum bohatý nezadržitelnými a přetékajícími proudy moudrosti došel sice svého ukojení, neboť Syn jest čistý »výplod jeho jasnosti«, »výblesk věčného světla«, »Světlo ze Světla«, výblesk slávy a výraz podstaty jeho« (Moudr. 7, 25. 26., Žid. 1, 3.): soupodstatný, Otec rovný, zosobněný plod Otcova Rozumu. Ale což jeho Vůle, rovněž tak nekonečnými silami přeplněná, měla by zůstat neplodná? Život božský

by byl kusý. To nelze: z hlubin bytosti Otcovy i Synovy, když vzájemně se poznávají a nekonečnou, čistou, uchvacující zálibou a náklonností k sobě vzplanou, de-re se dech lásky — také tak dokonalý, vznešený, veliký, nekonečný, čistý — jím soupodstatný a rovný: vzájemný a slastný jejich Polibek, láskyplné Objetí (sv. Bernard) — Duch Svatý. Tím jest i sám božský život v lůně Nejsv. Trojice ucelen. Otec nestvořený sám od Sebe od věčnosti, Syn od věčnosti od Otce zplozen, Duch od věčnosti od Otce i Syna vycházející, je korunou, je doplňkem, je poutem Nejsv. Trojice.

Bylo-li ho třeba v samém nebi — čím spíše na zemi? Bylo-li ho třeba v samém životě nestvořeném, čím spíše v životě stvořeném!? — I zde je Duch Svatý věren svému úkolu: Doplňuje, dovršuje, pořádá, třídí, zdobí, korunuje. Vznáší se nad »tmou«, nad »vodami«: prozařuje svým teplem, vniká v ně svým oživujícím teplem, prohřívá svým oplodňujícím dechem.

A co v přírodě — to i v lidstvu; v řádu přirozeném i nadpřirozeném Páně a Oživovatel všeho jest Duch Sv. »Všude mění chaos v kosmos« — netvárnou hmo-

tu a směs v účelný a požehnaný a divukrásný řád.

Církev v zvlášť je takový divukrásný svět Ducha Svatého, uspořádaný, vyzdobený a okrášlený jako nevěsta Snoubenci svému — a z čeho? Z takové ubohé, beztvárné, neživé, neplodné a neschopné hmoty, jako bylo dvanáct apoštolských srdcí bázlivých — a jako je dosud vždy a všude beztvárná ona masa lidského elementu, jehož Duch Sv. používá k stavbě církve. Slovo, hlásané lidskými, hříšnými ústy, oplodňuje — ano sám je klade mluvícímu na ret — a posluchači do srdce. My ho nedopравíme dál než ke sluchu... V smyslech i srdcích ztemnělých své jasné světlo rozžihá, svátostmi útěchu lije v duše vinou sesmutnělé («Přijměte Ducha Sv., kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim...»). Neplodné, neživé prvky přírodní (vodu, olej, víno, chléb) prosycuje nadpřirozeným životem a milostí ve svých svátostech... Sype na cestu církve nebeské květy svatého života: mučedníky, apoštoly, vyznavače, panny... — jež vypěstil. V útrapách a souženích jednolivcům i církvi stojí po boku: slabost umění v sílu, pád a porážku ve vítězství. Věky všemi a všemi díly světa nese nezdolné svědectví pro Krista, stále usvědčuje svět ze hříchu, že totiž je hříchem v Krista nevěřiti; ze spravedlnosti, an dokazuje Jeho svatost a božství zázraky, jež působí; a ze soudu, jež činí občas nad světem velikými pohromami duchovními i hmotnými... Celé řízení a vedení církve, rozvoj vnitřní i zevní, její podivuhodné osudy jsou jeho dílem. On je vítězný vůz Boží, o němž dří žalmista:

Hle — Boží vůz — desettisíckrát tisícerý! Tisíce jásajících! A Pán mezi nimi na Sinaji. (Ž. 67, 15.)

Na tomto triumfálním voze uprostřed nesčetných jásajících zástupů veze vtěleného Boha, iemuž zde na světě »vydává svědectví«. (Jan 15, 26.)

Konečně naše osvěta. Jestliže by bez Ducha Sv. i samé Trojice přesvaté

chyběla koruna, byla-li by i církev bez něho masa nehybná a příroda chaosem, co bude bez něho naše kultura?

Co bude v ní dobrého? Uzanou zásadou každé dobré filosofie jest: »Nic není dobrým, než potud, pokud má účast a podíl na podobnosti s nejvyšším dobrem, jež jest Bůh.« (Sv. Tomáš Summa: 1. qu 105. a 5.) A ze tří Božích osob je právě Duch Sv. sama Dobrota a Láska. Co bude v naší osvětě v pravdě dobrého bez něho? Co účinného? Chceme ji osvěcovati, chceme zušlechťovati, chceme povznášeti, zdokonalovati, k pokroku přispívati. Ale co jest a musí býti tohoto pokroku a povznesení cílem posledním? Cos jiného snad, nežli blaho člověka — blaho, jehož poslední stanicí jest jediné Bůh?! A tyto kulturní snahy mohly by tedy býti zdárné bez Něho? — Celého světa řecko-římského nezachránil ani technický, ani vědecký, ani společenský, ani národohospodářský, ani umělecký rozvoj a pokrok; přervati pouto, jež osvětu s Bohem spojuje a ji vnitřně posvěcuje — náboženství, vyhostiti z osvěty Pána Zdokonalovatele a Oživovatele, Ducha pravdy, dobroty a krásy, znamená stavěti Babel: z kosmu tvořiti starý chaos, protiviti se Duchu Sv. a rouhati se mu. — U křesťanského průkopníka osvěty zvlášť. Víť z vírv, že nelze ani v sobě, ani v jiném vzbuditi nadpřirozeně dobrého hnutí bez milosti Ducha Sv.

»Sine Tuo numine
nihil est in homine,
nihil est innoxium, volá církev k Němu,

Člověk bez Tvé pomoci,
zemdlí a jest bez moci... »Ne, že bychom sami od sebe jako ze sebe byli způsobilí něco mysliti, nýbrž že způsobilost naše jest z Boha.« (2 Kor. 3, 5.) — Ví tedy, že jest bezmocen bez spolupracovníka — Ducha Sv. — a chtěl by se bez něho obejít, pracovati o takových dílech a takovým způsobem, že již samo sebou spolupracovníctví Ducha Sv. je vyloučeno? —

Nuže: Veni Creator Spiritus!

KATOLICKÉ UNIVERSITY A KOLEJE PŘI STÁTNÍCH UNIVERSITÁCH VE SPOJENÝCH STÁTECH SEVERO- AMERICKÝCH.

University, které si státy Unie severo-americké v době novější teprve zřídily, vyhovující praktickému duchu i potřebě občanů, nehleděly k náboženskému vzdělání a prohloubení pravd náboženských, nezařadily do své osnovy a organisace fakulty theologické. Jednotlivé konfese mají se o vzdělání náboženské postarati samy.

R. 1866 biskupové Spojených států, shromáždění na druhém koncilu v Baltimore, projevíli potřebu zříditi katolickou universitu, k níž došlo teprve darem slečny Caldwellovy z Newportu 300 tisíc dolarů r. 1885. A když kněz Mac Mahon z New Yorku daroval ještě 400 tisíc, byla zřízena ve Washingtoně universita katolická s fakultou theologickou, umění a věd, filosofie, věd sociálních, právníckou a technologickou r. 1889, již papež Lev XIII. udělil právo promoční.

Ač nová universita byla účelně zařízena, biskupy americkými jako protektory bohatě nadána stipendii, přece nespĺnila přání zakladatelů malým poměrně počtem posluchačů. R. 1905-6 bylo jich 120 počet tento v letech pozdějších se zdvojnásobil, ale polovička z nich jsou theology, druhou toliko tvoří studující práv a filosofie.

Hlavním důvodem tohoto smutného zjevu jest praktický duch Američanů, kteří při vzdělání hledají především časného zisku, výhod společenských, nejsou ještě plně přístupni vyšším kult. ideálům náboženským. Stát. university otvírají svým posluchačům dvěře k stát. úřadům a výhodám. Druhá příčina tkví v nemajetnosti katolických studentů, vycházejících z chudší třídy přistěhovalců, a co ruší dále nadějný rozkvět, jest řevnivost profesorů i žáků irských a německých. Daleko lépe se daří lidové universitě katolické ve Washingtoně, založené jesuity roku 1854, zv. Georgetownské, na níž jsou přednášky večerní o lékařství a právech, navštěvované asi 600 posluchači.

Jiná universita v americkém smyslu jest v Missouri, zv. Sv. Ludvíka, která vlastně jest spojení střední školy jako přípravky a university; založena r. 1829 a

r. 1908 měla 822 studentů, z nichž bylo 398 universitánů, na třech fakultách: lékařské, filosofické a theologické. Podobné jsou zvláštní koleje pro středoškolské studenty, kteří potom navštěvují universitní přednášky v kolejích těch, profesory a lektory jsou jednak jesuité, jednak laici, zvláště z oborů lékařství a práva.

Takových kolejí bylo do r. 1906 devět: Sv. Ignáce v Chicagu, Sv. Marie v Kansas, v Détroitu (Michigan), Sv. Xavera v Cincinnati, Sv. Jana v Toledo (Ohio), Sv. Ignáce v Clevelandu (Ohio), Sv. Markéty Universita v Milwaukee (Wisconsinu), Creighton Universta v Omaha (Nebraska), Sv. Srdce ve Wisconsinu. —

Uvedené dvě katolické university a ony koleje, kde akademikům dostává se odborného vzdělání náboženského a kde pěstuje se život duchovní, nemohou dostáti úkolu pro všechen mladý svět akademický. Neobyčejný vzrůst universit, kolejí a polytechnik, jichž čítá se nyní přes 600 ve Spojených státech, volá po náboženském prohloubení a probuzení u katolické mládeže, navštěvující tyto university, zvláště proto, že na státních universitách není vzdělání náboženské předmětem učebním.

Na university přicházejí studenti, kteří až dosud byli katolicky vzděláni a vedeni nebo potřeby té cítí.

Papež Pius X. v encyklice o vyučování křesťanským naukám výslovně si přeje a nařizuje, by ve velkých městech a zvláště v místech universitních byly zřízeny náboženské ústavy k pěstování pravd víry a náboženského života, zvláště tam, kde z veřejných škol jest to vyučování odstraněno. Podobně na potřebu tu upozorňuje vicepresident koleje sv. Ignáce v Chicagu P. Cassily T. J. Píše: Nemůže býti pochybnosti, že katolíci jsou povinni starati se o zdar tak mnohých nadějných, vzdělaných jinochů a dívek. Stavíme-li útulky pro starce a stařenky, pro chudinu a sirotky, obětujeme-li miliony ročně na nemocnice v péči o zdraví tělesné, jest jistě naléhavě nutno pro nás chrániti duchovní zájmy těch, na jichž budoucí rozkvět církve tak životně závisí.

A této úlohy se vzácným porozuměním chopili se arcibiskupové a biskupové američtí.

Starají se vskutku otcovsky jak o náboženské uvědomění mladých inteligentů, tak i o hmotné zaopatření.

V prvním ohledu ustanovují nejvhodnější kněze obyčejně z řeholníků za duchovní rádce, universitní kaplany a zřizují universitní kapli v blízkosti university, nebo starají se o to, aby v blízkém farním kostele měli studenti zvláštní oddělení sedadel pro sebe. Universitní kaplan organizuje katolické studenty ve sdružení, kluby, nové členy získává, pečuje o byt a zaopatření jich v dobrých katolických rodinách, seznamuje s katolickou inteligencí, koná pravidelné přednášky o náboženských otázkách, nebo odborné řečníky vyhledává.

V otázce hmotné biskupové bohatými dary, fondy zakládají universitní spolkové domy, kde shromažďují se studenti k přednáškám, schůzím, studiu, mají zde svou bohatou knihovnu, spolkové místnosti, kapli, nebo zřizují koleje, kde studenti bydlí i se stravují.

Katolické hnutí studentstva způsobené velkým konvertitou kardinálem Newmannem, býv. profesorem oxfordské university na universitách anglických v Oxfordu a Cambridgi, rozšířilo se i mezi americkými studenty. Na kalifornské universitě v Berkeley sdružili se studenti r. 1899 v Newmannův klub, kde rozproudil se čilý ruch v otázkách náboženských, výchovných a sociálních, vznešený mecenáš jejich, arcibiskup v San Francisco Riordan koupil r. 1907 studentům dům, v němž zřídil přednáškovou síň a kapli. Když duchovenstvo jeho uctilo jubileum svého arcipastýře darem 40.000 dolarů, daroval šlechetný arcibiskup dar tento na stavbu velkého spolkového domu Newman-Hall, sebrav ještě mezi svými přáteli 32.000 dolarů. A tak milovaným studentům universitním otevřel r. 1910 velký spolkový domov, v němž účelně vyhověno všem potřebám spolkové činnosti. Prostranná kaple, velký přednáškový sál, knihovna, čítárny, klubové místnosti pro hry šachové, pro kulečnické, pro čajové dýchánky i kuchyň, prostranné zahrady, to vše může jen probudit a posílit zájem intelligence pro katolický život. Vedle Newmanova domu zakoupil arcibiskup menší dům pro universitní 2 kaplany z řádu Paulistů, kte-

ří řídí duchovní život studentů a pečují o prohloubení náboženského vzdělání přednáškami z oboru bohovědy, mravouky, sociálních nauk.

A státní universita v Berkeley s presidentem drem B. Wheelerem a profesory toto hnutí katolické vše podporuje, ohlašuje schůze a přednášky Newmanova klubu a studentské rady (zv. Alumni Council), v níž zasedají profesori universitní.

Pravá země svobody a porozumění pro ideální základy charakteru, nábožensko-mravní vzdělání intelligence!

Při radosti nad utěšeným vzrůstem náboženského uvědomění universitní mládeže v Americe s bolným steskem marně se ohlížíme po podobném obrazu u nás. Není porozumění u biskupů našich kteří v hmotných statcích vysoko stojí nad americkými, a této své mravní povinnosti nepocítili, není u učenců universitních pochopení pro aristokratickou svobodu, by vítali s účinnou podporou hnutí katolického studentstva pro nejvyšší statky kulturně-náboženské! Jak dlouho budeme volati po těchto mocných činitelích u nás?

Arcibiskup Riordan není ve své šlechetné lásce k universitním posluchačům osamocen. Arcibiskup bostonský daroval dům (kolej) katolickému klubu při universitě harvardské r. 1907, kde studenti mají celé zaopatření. Arcibiskup Farley zřídil chrám pro katolické studenty i dům při universitě columbijské. R. 1906 arcibiskup Messmer ustanovil universitního kaplana pro 300 katolických studentů na universitě Wisconsin, a koupil klubovní dům a zřídil universitní kapli. Podobně biskup Mc Quaid ustanovil kaplana pro kornelskou universitu, biskup Gallagher zřídil Hall a kapli v Austinu pro katolické studenty na texasské universitě.

Podobně biskupové zapsali se jako otcovští podporovatelé studentstva při universitách Yale, Indiana, Purdue, státu Illinois, Minnesota, Iowa, Missouri, při státních kolejích v Pennsylvania, Iowa.

Pro zajímavost uvedeme seznam pravidelných přednášek, konaných odborníky v Newman klubu v Berkeley: Římské katakomby, Sv. František z Assisi, básnictví kardinála Newmana, Dies irae, Slabá Mater, liturgické počátky moderního dramatu, náboženství a mravnost, náboženství a filosofie, náboženské rozhovory, církve a socialismus, etika v americké

Trade-Union, kommunismus, ethické stanovisko ve veřejném životě, nynější stav trestního zákona, boj o dobro občanské, revoluční hnutí v Evropě, metody sociální reformy, práva jednotlivce, práva

společnosti, soudy pro mladé provinilce, poměr církve k vědě, katolická idea o životě, o pokroku a pod.

(Dle článku v The Ecclesiastical Review ze srpna 1913.)

JAR. ZNOROV

„SURSUM CORDA!“ - LISTY A MODLITBY

Duši duše mé!

List.

Tos ty, ten tajemný, jenž určen mi Moudrostí na cestu životem?

Jak měkkou ruku máš, jak libý hlas!

Má duše neklidná a uděšená přivírá oči k uklidňujícímu spánku. Ty přítomností svou zaháníš příšery a hlasy, jež lákaly mne v bažiny, jako světélka bludného chodce, oněmujes —

A očím, jež ztrnule hleděly na nezdařenou práci, vracíš úsměvy i novou sílu znemocnělé duši —

Tys ten tajemný, jenž stejného máš Boha? Kterak Mu poděkuji za tebe?

Duše má uzdravená a očištěná přiklání se k Tvoji a splývá s ní ve Věčném — —

*

Modlitba.

Pane, kterak Ti poděkuji? Tys dal mi světlo i sílu — — I vidím před sebou jasný svůj cíl. Vidím tak přímou tu cestu svoji. Kterak Ti poděkuji?

Zdá se mi, že rostu až k Tobě. Věčný, a zároveň cítím, jak maličká je duše má —

Cítím zároveň svou velikost i nicotu, Věčný, a nemohu říci, čím se cítím víc.

Ale vím, že velká jsem Tvou láskou a milosrdenstvím.

V meditaci.

Ó, Pane můj, Tys výš než oko může vzhlednout, než duše může zaletět v svém vzpětí. Má duše Tebe velebí a modlitbou Tě světí. Tys výš, Tys neskonale výš, než tuší srdce naše. A láska Tvoje, ta nesmírná a nekonečná, pohledem svým v duši naši jasnost vlévá.

Kterak Ti poděkovat, Pane můj?

Tys výš, Tys neskonale výš než vzlétá slovo modlitby mé, a přece, pane můj, Tys i tak blízko; i v duši své cítím lásku Tvou — A duše má v sladké meditaci cítí

božskou Tvou součástku i ve své podstatě, cítí dech Tvůj, jimž jest učiněna, cítí záchvěvy atomů Věčného Etheru v sobě.

Ó, Pane, duše má rozpíná ruce po Tobě! Věčný, duše má volá po Tobě v sladkém pochopení Tvé lásky! Ó, mistře!

*

Pane můj, kterak si zasloužíme tak vzácných darů? Vždyť duše má, lidstvím sesláblá, tolikrát urazila Tebe v zaslepenosti své a Ty, nejen odpouštíš vinu její, ale štědrouti ruku otvíráš a zveš ji dále k hostině svatební.

A šat její, potřísněný dlouhou poutí na uprášené silnici všedního života, zaměňujes v dobrotě své za roucho očisty.

A čelo, skloněné pod tíhou vin a zneuctěné uschlými slzami těch, jimž ublížilo v neústupnosti své, omýváš jasným milosrdenstvím Svého.

Ach, srdce oněmělo před Majestátem Tvým, Veliký, jen jediná otázka v něm: Kterak Ti dosti poděkovat, Pane?

Modlitba.

Pane můj, jak velké je milosrdenství Tvé!

Duše má znavená, ošumělá a poskvřená, ploužila se městem lidského snažení.

Vlasy její byly rozčuchány, čelo rozpáleno, zakalené oči volaly chtivě po trošce vody a horečně rozpálená hlava tiskla se k mramoru u dveří Tvého chrámu.

A šero zapadlého dne kladlo své stíny kolem a děsilo unavenou duši, že počala v uděšení se modlit.

A když chvěla se v úzkosti, otevřely se tiše těžké dveře chrámu Tvého a Ty jsi vyšel tak tichý a bílý, a ruka Tvá, dotknuvši se čela mého, přinesla mi utišení, a dobré, hluboké oči Tvé hlásaly lásku a odpuštění.

I cítila jsem očištění v duši své a milovala Tebe pro milosrdenství Tvoje, Králi můj!

Můj milovaný! Kterak jsi tajemný svou láskou! Duše má dýchá tebou a žije vzpomínkou na tebe, že i když odcházíš za prací svou, jsem tě tak plná!

V hrudi svém cítím, jak omamuje mne myšlenka na tebe, přesladkou vůni kvetoucích akatů, a v srdci jedna myšlenka: kterak tě miluji, Milovaný!

*

Ptalo se slunce rosy: »Odkud je krása tvoje a jas? Odkud tvá barva skvoucí?«

A rosa odpověděla: »Ne má to barva, ne můj to jas, ale odraz světla, sluníčko zářivé!«

*

Můj milovaný mi pohleděl do očí a ptal se tak udiveně, čím to, že mi v nich hvězdičky svítí. A já bych mu řekla, čeho to odraz —

*

DR. FR. XAV NOVÁK

P R Á C E.

III. Práce a individualita.

Především několik vysvětlujících vět, několik základních pojmů.

Především. Duše individuality nemá. Jako jedna jest duše v člověku, ať ten člověk jest útlým dítkem nebo bujarým jinochem, silným mužem nebo nad hrobem se třesoucím starcem, tak jednotně nadaná jest duše všech lidí, ať mužů, ať žen toho povolání nebo onoho. Pokud o síly a vlohy, o dary a schopnosti čistě duševní běží, o sobě a pro sebe není rozdílu mezi duší nějakého snad moderního Sokrata a mezi duší posledního blbečka ze zemského blázince; mezi duší vojína a duší kněze, mezi duší Napoleona I. a duší nějaké hokynářky z pražského trhu cvocného. Co kdy jedné duši náleželo a náleží vlastností, předností a darů, i všechny ostatní duše mají, a sice měrou stejnou a stejnou jakostí. V tom, že původně a podstatně všechny stejně nadal nás Tvůrce, tkví kořen a počátek všelidské stejnocennosti a stejnoprávnosti: nikdy na př. nepřipustí, že žena je méněcenná muži, kdo je si vědom, že i žena stejnou má duši, jako muž. V tom je též vysvětlení oné základní lásky, která věčnými svazky poutá člověka k člověku, jak již dávno vyslovil pohanský mudrlec, když napsal: ni-

— — — — —
— — — — —
— — — — —

Můj milovaný byl tam příliš dlouho a uletěl mi všecek smích a usnulý mi písně.

A oči hleděly do neznámých dalek —

A duše bloudila po neznámých mořích myšlenek a snů — — — — —

— — — — —

Když minula bouře a ztišily se vlny, ocitla se loď má v krajinách zimy, a vodou pluly ohromné kry.

Má duše se třásla rozechvěním a samotou.

Proč jsi byl tak příliš daleko ty, na něhož nemohu zapomenouti?

Proč ani jeden paprsek tvůj nepronikl hustými mlhami severu?

hil humanum a me alienum, vše, co lidské, i mého srdce se dotýká.

Duše tedy individuality nemá.

Tělo, které je hmota, má individualitu. Hmota každá je obmezená. Je větší neb menší. Je různá co do jakosti. Jeví se různými způsoby, jinými a jinými stránkami. A tato hmota, která tvoří tělo, přenáší svou individualitu na duši. Neboť cokoli činí duše lidská, nečiní nikdy pouze jako duše, ale na všech jejích úkonech, i na t. zv. »čistě duchovních«, vždycky má podíl též tělo. Říkáme, že duše při svém konání na venek »se vtěluje« a mluvíme pak o duši »dětské« a »stařecké«, o duši »mužské« a »ženské«, o duši »silné« a »slabé« a pod. Ale vlastně není duše ani mužské, ani ženské, ani mladé, ani staré, jen tělo je ženské neb mužské, dětské neb dospělé a pod jeho účinkem duševní úk o n y.

Když toto si uvědomíme, pak se nám individualita nebude zdáti žádnou předností. Spíše naopak: něčím nízkým, slepotou silou přírodní, něčím, co staví se proti duši. V tom smyslu jsou všichni lidé »individualitami«, i dítě i šílenec, i nejnížší zločinec.

A přece klade moderní člověk individualnost na nejvyšší stupeň vlastností oněch, jimiž stkví se má celý muž. Jak tomu rozuměti? Jak si to vysvětliti? Individualnost se tu rozumí ve smyslu druhém, přeneseném a znamená tolik, co osobnost.

Z těla a z duše sestává člověk. Ale forma, prvek, vládnoucí v člověku, je duše. Vládne-li v člověku tělo, nízký slepý pud, jest to obrácený svět. Jest to jako, když na automobilu šofér ztratil vedení. Jak by v tom nebyla slabost, náhodovost, převrácenost? Jak zachová se takový člověk od záhuby? Jak uplatní se vůči lidem jiným? Jen kdo sebe ovládl, a v té míře jak sebe ovládl, jest plným člověkem. Nalezl sebe a našel svůj poměr k lidstvu. Získal nejkrásnější odměnu, kterou dáti může život. Nemůže nikdy připočten býti k stádu, ale mezi duchy královskými jeho místo. Plod nejvzácnější, působení na duše, spadl mu do klína. Neboť jen kdo sám sebe ovládá, dovede vlásti duším.

Takové duše nejsou zjevem denním, obyčejným. To jsou ti, kteří na sobě splnili slovo Páně (Matth. 7, 13. 14.): »Vcházejte těsnou branou; neboť široká jest brána a prostranná cesta, která vede k zahynutí, a mnoho jest těch, kteří vcházejí skrze ní. Jak těsná jest brána a úzká cesta, která vede k životu, a málo jest těch, kteří ji nalézají«. Tito nejsou z těch mnohých, ze stáda, ale z těch, jichž vždycky bylo a bude málo. Říkáme jim osobnosti ve smyslu přesném. A není krásnější chvály, není vyšší hodnoty, není nic, co by člověka ctilo více, než může-li se o něm právem říci, že je celou osobností.

Vlastně tedy není větších protiv než individualnost a osobnost. Individualita je slepá síla přírodní a osobnost je vláda duše. Jak tu mohlo se státi, že člověk moderní oba ty pojmy si zaměnil a individualitu klade za osobnost?

Bylo již pověděno, že duše v člověku nikdy nejedná čistě duševně, ale že přijímá způsob těla, že se »vtěluje« i tam, kde konání její nám připadá čistě duševním.

Objasním to obrazem. Mysleme si 100 petrolejových lamp o knotech různé velikosti a jakosti, které však by se všechny napájely z jednoho a téhož petrolejového zřídla. Všecky ty lampy hoří, ale každá hoří svým vlastním světlem. Jak tomu rozuměti? Že hoří, činí petrolej; že však hoří každá různě, činí různé knoty. Anebo mysleme si 100 jezdců. Výslovně předpokládám, že všech těch 100 jezdců jest sobě naprosto rovných výcvikem, dovedností, silou atd. v jízdě na koni. Za to však rovněž předpokládám, že z koní, na kterých jedou, ani jeden nevyrovná se druhému rychlostí, ohněm, vytrvalostí, velikostí atd. A nyní si představme, že těch 100 jezdců se pustilo v závod na oněch 100 koních. Jaký bude toho závodění výsledek? Nepochybně ten, že každý ze závodících pojedě nijak, dobrou, lepoší, souměrností, tím, co nazýváme stylem jízdy. Odkud to? Ne že by neuměli stejně dovedně jezdit, ale že jedou na různých koních.

Tak jest s osobností. Osobnost jest duše, ale styl té osobnosti, abych tak řekl, temperament, bližší zabarvení, určitý způsob projevení jejího, jest tělo, jest individualnost ve smyslu onom původním a vlastním.

Abych to zase jiným příkladem osvětlil. Všickni svatí Boží byli nějak osobnostmi ve smyslu nejčistším, ano skoro ideálním, ať muži, ať ženy. A přece ani dva nebyli sobě naprosto rovni v bližším svém způsobu životním. Jaký na př. hned vsepřonikající rozdíl mezi svatými a mezi světicemi. A jaká i v jednom pohlaví nepřehledná stupnice rozdílů snah, cest, energií na venek i dovnitř.

Záleží na tom, zdali více položíme důraz na věc samu, nebo na její způsob a styl. Při člověku celém to v prvním případě nazveme osobností, v druhém individualností, ve smyslu onom nevlastním a přeneseném sice, ale přece v době naší běžném a obecně užívaném. Jen jednoho při tom nesmíme zapomenouti. Že totiž není stylu, leč na věci. A že, kde není opravdové vyšší osobnosti, nemůže býti ani vyšší individualnosti.

Jen letmo dotýkám se dvojího bludu, s nímž se tu setkáváme.

Nevinnější jest blud těch, kteří v horlivé a poctivé snaze za vyšší osobnosti všecko přikládají jen duši. Mate je, když v sobě odkryjí silné vášně. Pokládají se za ztracené, protože v duši jim vyvstávají těžká pokušení, urputné boje s nižšími stránkami tělesnými. Není špatným, ani ztraceným, kdo jede na bujném a třebas vzpínajícím se oři, dokud ho ovládá. Ne vesnickém rybníčku nebývá bouří, jen na moři; ale též moře je světovou dráhou, ne takový rybník pro husy a kachny. O vládu běží, ne o boj sám o sobě. Stařenka nad hrobem nemá bojů, ale nemá ani již síly ku skutkům velikým a požehnaným pro Boha a duše. Ti všickni myslí, že jsou andělé, a jsou jen lidé s duší a s tělem — —

Druhý blud je modernímu člověku nesmírně bližším a i nebezpečnějším. To jest blud těch, kteří nevěří v duši nesmrtelnou. Kterí tak žijí, jako by měli pouze hmotné své tělo. Těm ovšem rozvinovati, uplatňovati v sobě člověka, znamená tolik jako uplatňovati, rozvinovati tělo. »Quorum deus venter est, iichžto bohem jest tělo,« jak praví sv. apoštol Pavel (ad Philipp). Těm připadá jako hřích, jako nepříroznost a sebevražda, mají-li něco odepřít nízkým svým chtíčům. A sloužití tělu, jak jen možno, jest jim nejprvnější povinností a ctností. Kdo více jedl, více pil a více sm...., je dle jejich morálky větším člověkem, lepší osobností. Jen ohledy vnější, bázeň následků tělesných jim brání, aby smutnou svou theorii neprováděli až do krajností. Ztracen jest, kdo v mládí na takových se octl cestách.

Abych tyto předběžné myšlenky o práci a individualitě zakončil několika nahodilými pokyny praktickými pro naši mládež.

I. Jest veliká věc vychovávatí hned z mládí tělo své za schopného spojence duše v příštím velkém díle životním. Ono klassické *τροφή και παιδεία*. Má pak ta výchova tělesná díti se tak,

1. aby mladé tělo zůstalo zdravým, zdatným, otužilým. Tělesná zdatnost značí právě pro příštího ideálního pracovníka ohromný životní kapitál, zá-

klad všeho jeho vyššího snažení. Kolik nejlepších životních snah bylo hned v zárodku zničeno všelijakou ničemnou nervosou nebo jinou nějakou malichernou churavostí, která za daných okolností snad rozvinula se v životní katastrofu. V naší době právě v povoláních akademických co den více mizí otužilost a zdatnost tělesná. Platí o naší době ještě více, co již svého času řekl Göthe, že dvě třetiny inteligentů nejsou normálními, právě z této příčiny.¹⁾

2. Aby tělo, povoláné kdysi státi se měrou zvláštní nástrojem duše výše zladěné, zůstalo zároveň i jemným, ušlechtilým a citlivým. Alkoholismus (a tu mi na myslí tane zvl. t. zv. »mírné« a pravidelné hovnění lihovým nápojům²⁾), pohlavní rozpu-

¹⁾ Vzorem téměř nedostížitým budou zde vždycky klassičtí Řekové. Viz o tom Heinr. Krause, *Gymnastik und Agonistik der Hellenen*, 2 svazky, 1841. Lorenz Grasberger, *Erziehung und Unterricht im klassischen Altertum*, 3 svazky, Würzburg 1864—1881. Jäger, *Gymnastik der Hellenen* atd. (bližší údaje nemám právě po ruce). Viz též u Jäger, str. 88 a násl., úzké spojení duchovního života hellenského s cvičeními tělesnými (*gymnasium*).

Pro dobu naši stůjž zde místo (zkrácené) z klassického díla Stan. Hall, *Adolescence*, 2 svazky, New York, 1904. Na str. 131 a násl., sv. I, praví ten slavný americký vychovatel „Průměrně činí svaly, co do váhy, asi 43% dospělého těla mužského. Vykonávají velkou část veškeré pohyblivé energie těla lidského. Tato obalová střediska orgánů vůle rozkládají se po největší části postranních pásem mozkových, takže posilovati svaly znamená zároveň pěstiti mozek. Svaly jsou v nejvlastnějších a zvláštním smyslu nástroji vůle. Ony to byly, které vystavěly všechny dráhy, všechna města, které napsaly všechny knihy, mluvily všechna nadšená slova. Zůstanou-li nevynuté nebo chabé a zvadlé, není možno, aby nenastoupila a se nerozšířila strašná propast mezi dobrými úmysly člověka a mezi těch úmyslů provedením... Kde při mladém muži nedbáno této hybné stránky jeho bytnosti, zůstala jeho výchova nedokonanou a kusou. I když uznáme, že z těch slov (a jiných, které vystavěly místa pomíjíme) mluví darwinista, znající skoro jen a jen tělo, přece nelze jim upřítí hlubokého významu a zvláště naše akademická mládež (i mládež na gymnasiích) co nejsvědomitěji by s nimi měla počítati.

²⁾ Viz A. Delbrück, *Hygienie des Alkoholismus* Jena, 1901, str. 35 a násl. „Schon nach verhältnismässig geringen Gaben Alkohols ($\frac{2}{3}$ —1 Liter Bier) lässt sich eine Erschwerung sämtlicher geistigen Vorgänge experimentell nachweisen. Strümpell weist auf die Analogie der alkoholischen mit anderen chronischen Vergiftungen, insbesondere der Bleivergiftung und der Urämie hin, in dem Sinne, dass dieselben ihre Erklärung nur finden in der Annahme einer Summation einzelner, im Einzelfalle unbedeutender Reize kleiner Giftmengen, nicht in der Anhäufung der Gifte selbst im Organismus. Eine Grenze zwischen Mässigen und Unmässigen existiert nicht.“

stílost (σεβερ-zeň³⁾), lupanár-ry a s nimi téměř neuniknutelně spojené nebezpečí pohlavní nákazy) a jiné nízké počitky toho druhu lze vším právem již po té stránce nazvat hrotem vyšší ideální individuality. Mají nervy svou dobrou, žel někdy až příliš dobrou paměť a jeden nízký čin tělesný na dlouho a snad i doživotně může vpáliti otrockou svou známku tělu.

3. Aby mladé tělo vychovávalo bylo k přítomné i příští službě duše a ne k její vládě. Daleko vyšší individuality je sport řemeslný, sport k vůli sportu, sport za každou cenu, i za cenu zásad mravních, ba víry samé.⁴⁾ Třeba si jen všimnouti jistých »athletů«. To jsou »řezníci«, ale ne intelligenti, a dokonce již ne vyšší individua. A třeba čísti (předválečné) zprávy na př. o německých všetur-nerských sjezdech i o tom, kolik se tam vypilo piva, kolik hned napřed tam bylo posláno lehkých ženštin, abychom s hnusem se odvrátili od takového pěstění tělesného.

V dávném Řecku byla tato (tělesná) stránka výchovy věcí celého národa. Proto též zdatnost tělesná závodila rovněž, jako síla duševní při velkých slavnostech národních o palmu vítězství, a jako tato byla ctěna nejvyššími vyznamenáními ná-

³⁾ Z tisíce hlasů varovných jen jeden uvádím. G. Stanley Hall, l. c. I., p. 438, praví „Kdo předčasně hovoří smyslným radostem, zkracuje dobu svého vzrůstu.“ (Rákosí, třtina roste téměř přes noc. Všecko věkovité, ušlechtilé, potřebuje svou dobu, až se plně rozvine.) „Jediná možnost prodloužení čas svého rozvoje a tak dosíci větší plnější zralosti... jest odvaha zachováti se čistým, prostě a beze všech kompromisů. Na tomto poli, zdá se, děje se nejúčinněji a nejpravidelněji vyšší selekce jednotlivců i národů. Jen ta rodina, jen ten rod, který povrhne oddávati se nízkým radostem těla, jest na vzestupu, jako naopak způsobilý hýráni tělesné ještě na dětech se mstí a treská.“ Mluví pak dále slovy umírněnými, ale právě proto zdrcujícími o následcích sebeprzně pro tělo i pro duši. „Ty následky mohou se jedním slovem vyjádřiti jako zjevy úpadkové. Vzrůst, zvláště v ohledu mravním a rozumovém, je přerušen a zastaven. Jsou zde ranní tělesné známky vyžilosti a stárnutí (ibid.).“ A to v letech, kdy vlastně všecko v mladém životě má kvést, růsti, siliti se.“

⁴⁾ Mám tu jmenovitě na mysli německý tělocvičný spolek „Wandervogel“, proti němuž z ohledu mravních v samém Německu ozvaly se hlasy nejrozhodnější. Nevím, je-li u nás spolek s tendencí podobnou. Tu mně vzpomínám, kterak před lety jsem jel se studenty střed-školskými, mezi Přerovem a Olomoucí. Jejich řeči samý sport, samá kopaná atd. Ale jejich mravy, jejich chování, ať Bůh brání. Měl jsem žáky Angličany, vesměs výtečné sportovníky. Ale mezi těmi a oněmi — propast, pokud vyššího ducha se týče.

rodními. Ale nebyla o sobě ani posledním cílem, ani nejvyšším ideálem národní výchovy. Tím bylo něco mnohem vyššího, *καλοσύνη* — krása a dobrota du-cha, opírající se ovšem o pružné, zdravé tělo.

II. A nyní málo slov o věci, o níž by se mohly (a měly) psáti knihy. O dušev-
ní výchově k příští silné in-
dividualitě. Kterými pravidly se tu
budeme řídit?

1. Velká věc jest, v době ohromného rozšíření úpadkové literatury (a což hor-
šího), v době obecného zploštění a úpad-
ku životního, neotravovati se. Ne-
otravovati se nemravností duševních pro-
stitutů, odívajících se vyšším hávem bás-
níků. Neotravovati se plytkostmi a vášně-
mi politických a stranických sykofo-
ntů, halících se do roucha národních vůd-
ců, ne-li spasitelů. Neotravovati se nabubře-
lou prázdnotou lidí, kteří se vydávají za
proroky myšlenky, a nejsou, nemají nic
než zemi a jen zemi... Neotravovati a
nešpinit se. Ale zdvihnouti roucho
duše své a vyhnouti se blátu a nízkosti a
špatnosti, jichž všude tolik je na cestách,
jimiž kráčí dnes široké masy lidstva. A
míti odvahu zachováti se čistým, patřiti
k hvězdám a nositi v sobě duši zdravou,
mladou. Žíznivou po všem, co v lidstvu
opravdu dobrého a krásného.

Za všech dob tato odvaha státi stranou
davu nad davem, ten vnitřní, vše-
pronikající, věčný antagonism
k společnosti, v níž žijeme,
bylo hlavní a nejvíce charakteristickou
známkou každého individua. Tím dušev-
ním sklonem a tou význačnou svou vlast-
ností odsouzen jest i každý opravdu indi-
viduální člověk žítí vnitřně osamocen, jíti
cestou bojů, a tudíž i utrpení. Ale v něm
jest i povolání býti nejen sociálním filoso-
fem, leč i sociálním reformátorem. Ne-
smím seděti sám na židli, již
chci pozdvihnouti. Pravím, tak
bylo vždycky a v každé společnosti. A
opakuji, dnes tím naléhavější je toho po-
třeba, že žijeme v době a v okolnostech,
jichž nelze nenazvat úpadkovými.

2. Nemálo myslněti. Neklesati
na duchu při počátečných obtížích, kolí-
sáních, nedůslednostech a snad i pokles-
cích na té světlé dráze. V prvních zábles-
cích mládí ještě není skončen ten
velký a největší problém životní. Ale

roste a tuží se teprv, jako se tuží a roste mladé tělo, onen posud slabý knot příští hořící lampy.

3. Nedati z moci se žádné nízké vášni v duši. Mládí je »zlatá doba vášni«, jak praví kterýsi americký paedagog. Jest proto v každém mládí (a v nadaném více) cosi skryté tragiky životní, cosi skrytého doutnání vedle nahromaděných třaskavin. A pramen vši té tragiky mladické záleží právě v tom, aby vašeň neprocitla, nez mohla se dříve, než probudí se duše a její silná, sebevědomá vůle.

Znáti má jinoch toto své nebezpečí.

Znáti je má nejen všeobecně, ale i podrobně, aby věděl, která vašeň jemu zvláště a osobně je nebezpečná (t. zv. *passio dominans asketu*). Devět desítn mladých sil vyrůstá na sopečně bujné půdě pohlavního probuzení, a tak i devět desítn mladické tragiky na této půdě se odehrává. Ale mohou zde býti a bývají nebezpečí jiná. Nejhorší z nich jsou, které přímo ničí příští i přítomnou charakternost, čestnost, pravdivost a přímou budoucího muže. Chorobná ctižádost a s ní související prolhanost nebo i nízké podlézání a šplhání. Mysl světácká a s ní spojené chrtovské honění za každým ziskem a prospěchem. Požívavost a k ní se družící vnitřní zbabělost i naprostá neschopnost obětí, námahy a vůbec každé vyšší energie. Bláto a jen bláto — — To jsou hlavní ony vášně, které hned napřed vylučují naději zdárného charakteru, opravdové vyšší individuality. Znej se a sleduj jejich tajné chodby v duši své. Zde především platí ono věčně pravdivé slovo dávného Řeka: *γνώθι σεαυτόν*.

Jaké stanovisko dlužno prakticky zajmouti vůči vášním? Tu platí zase ono staré a věčně mladé principii obsta. Trhati jedovatou bylinu v srdci svém, dokud je útlá a slabá. Až vzroste v mohutný strom, bude snad pozdě na takovou práci.

Znovu a znovu ji trhati, jako i to bejlí znovu a znovu roste na bujné půdě mladého srdce. Varovati se uzavřítí míru s t. zv. malými chybami svého srdce. Jako malou zdravou buňkou počíná všecek život, tak obyčejně malou nemocnou celí zahajuje se každá zkáza. Nikdo se nerodí mi-

strem a nikdo zločincem. Kdo nejistěji trhá bejlí duše své? Kdo denně zpytuje svědomí (t. j. nejen zkoumá, v čem chybil, ale i chyb lituje a dobrá praktická předsevzetí činí). Kdo často a upřímně se zpovídá. Takový podobá se zahradníku, jenž často pleje svou zahradu. A zahrada nám nejbližší, nejvlastnější i nejnadějnější jest naše vlastní mladé srdce — —

A když již mluvíme o vášních, o jich ranném (často tak nesnadném!) poznávání, mýtní a plení, nemohu znovu a znovu poukázati na důležitost dobrého vůdce, zpovědika. Platí to měrou zvýšenou pro jinocha, co jinde⁵⁾ napsal jsem pro kněze:

»Nalézti duchovního rádce jest nalézti v zpružinu proti malátnosti na cestě vyšší;

»jest nalézti vůdce v tajnostech i záhadách duše;

»jest nalézti nestranného soudce v pochybnostech o vlastní vině neb nevinosti;

»moudrého varovníka při skrytých, obyčejně prvních, krocích na srážné cestě zrádných vášní;

»neohroženého karatele při skutcích nedobrých;

»značí nalézti otce a matku, vyšší láskou milující, stále pozorující, bdící, nikdy neopouštějící duši naši...«

Ovšem, přidávám s lítostí, *rari nantes in gurgite vasto*, jsou dobří vůdcové duší, zvláště pokud jde o vedení mládeže. Aby měli bílou hlavu (obrazně mluvím) a mladé duše. Aby jejich vedení bylo pevné a jisté, jako zákon, a zase měkké a vroucí, jako srdce. Aby vlastní duše jejich zkušenostmi podobala se museu, ale to, co dávají mládeži, aby byl široší svět v tom, co má nejkrásnějšího, nejpožadovanějšího. Muže dospělého zaveď do musea, aby duše jeho pokochala se tisícerými poklady zde nahromaděnými. Jinocha vyveď na vysokou horu a ukaž mu svět a jeho směry, směry, směry — —

4. A ještě na jedno se tu nesmí zapomenouti. Všecko, co žije, co roste, co je organické a částí organismu, spravuje se základním zákonem organickým, který jest: přijímati a dávatí. Přijímati novou potravu ze svého okolí, zpracovati ji

⁵⁾ Pohledy do života bohoslovců a kněží, Brno, 1902, str. 386.

v sobě k zvýšení vlastního svého života a dávatí z přebytku jeho zas dále, jiným, svému okolí. I nejnižší buňka i nejpyšnější organismus stojí a padá s tím zákonem. Vezmeme z toho a následuje smrt vyhládivěním. Vezmeme druhé a nastoupí stejná zkáza přesycením. Ten zákon platí i pro každého, kdo chce vychovati se, žítí mocným, zdravým individuem. Nejsme zrno písku v hromadě písečné, ale jsme buňka organická v onom všeorganismu, který se nazývá lidstvo. A naše síla, naše velikost je podmíněna silou, velikostí oné duševní schopnosti, jíž dovedeme zapustiti kořeny duše své do všeho, co svět chová v sobě krásného a dobrého. Avšak rovnou nezbytností i v tom je mohutnost naší individuality, abychom uměli dávatí, t. j. obětovati se, žítí pro lidstvo, jako žijeme lidstvem.

Jsou byliny cizopasně, které jako by se bály vstoupiti v přímé spojení s tvrdou, ale požehnanou matkou zemí. Žijí na organech jiných, přijímajíce od nich potravu, nemajíce téměř ani vlastních kořenů. Neradostné jsou ty květiny. Ani z nich nebudou nikdy mohutné stromy, ani plně zeleným a bohatým se nezastkví listím, ani nezahýrají sobě libými květy, nádhernými barvami, nějak vynikajícími plody.

Těch cizopasných bylin není mnoho. Ale mnoho, velmi mnoho je cizopasných duší, t. j. duší, které nedovedly nikdy vstoupiti v přímý vyšší styk s lidstvem a s tím, co nejlepšího a nejdražšího jim hýbá. Všecko, co duševně tvoří jejich majetek, přijali z druhé, a možná z třetí, čtvrté ruky. »Poměry«, kasta, nejuzší (často zkažené i nesmírně plytké) okolí, to rozhoduje o jejich víře, o jejich mravnosti, o jejich zásadách (jichž vlastně nemají, nemají vlastních kořenů duševních), o všem, co tvoří vyššího člověka. Stádoví lidé, bez barvy a chuti, bez hloubky a síly, bez boje a ctnosti, fruges consumere nati... Slyšíte ten reformní křik v táboře kněžském? Kolik mezi těmi reformisty uhodilo se v prsa a vyznalo, jak mělo, mea, nostra propria culpa...? Za to církev, biskup, bývalé státní »otroctví«... jen ty mají na všem vinu. Až se ty »poměry« zlepší, bude ráj — — A pozorujte počínání různých politiků a národních »vůdců«, kterak dle nich jediná a vše-

cka spása spočívá v Národním shromáždění, ve stranách, v klubech. Pokročte pak dále k reformátorům sociálním atd., atd., všude tentýž nepěkný zjev, že moderní člověk, přes své, až chorobné volání po individualnosti nemyslí již téměř o sobě, o vlastní odpovědnosti, o vlastní práci, ale spoléhá a doufá, své životní štěstí přijímá a skoro již i dýcha jen a jen okolím, třeba úzkým kastovníckým a chorobně zladěným, jen když pohodlným a shovívaným. Tak rozumíme individualismu.

Před lety vyšla u nás knížka, autokonfesse odpadlého kněze, kterou bych postavil za typus této velikášské falešné individualnosti, jež vlastně není nic, než praobyčejná hanebná stádovost. Nápis měla ta kniha »Cesty, kterými jsem šel«, nebo tak nějak podobně. Jméno autora ze šetrnosti zamlčuji. Ten bývalý kněz tedy líčí tam svou minulost, aby na všechny, s nimiž v životě nějak se setkal, žaloval a naříkal. Na chudé rodiče, na své dobrodince, na vychovatele svého mládí, ano i na dobrý věřící lid a na — české své předky. Po všech hází kamenem výčitky, ale o sobě neví ani slova viny a přiznání, i tam, kdy opravdu (před forem hlubšího člověka) jednal, jak člověk charakterní a přímý nikdy jednati nesmí. Opakuji, a to chce býti silou, troufá si i na veřejnost! A je to vtělením duševní impotence právě v tom, co člověka nejvíce vynáší, v charakternosti a opravdové individualitě.

Ty, mladý příteli, nesniž se nikdy na pouhého duševního cizopásníka. Ani svého (snad nemravného) přítele, ani svého (snad nevěreckého) profesora, ani knihy (dílá snad člověka nadaného, avšak mrzkého). Ale zůstaň svůj, a nejvíce tehda, když jde o svaté statky víry, mravnosti, charakternosti; když běží o svědomí a čest, o pravdu a přímou, o zodpovědnost za štěstí a sílu a zdraví vlastní tvé duše. Těžká je taková cesta, ale plná bohatých květů, barev, života, vůně a zlatého ovoce pozdějších skutků. — —

Tedy přijímatí a dávatí, v tom je konečná podmínka velikosti a rozvoje v silnou individualitu. Dávatí. Jak tomu máš rozuměti? Rozuměj tím schopnost obětovati, přemáhati, zapíratí se, a jsi na správné cestě.

V čem tkví síla dubu na rozdíl od větrem se klátící třtiny? Vlastně u množství buněk tam (při dubu) dlouhými lety nastrádanými, zde (při třtině) takměř přes noc chudě povstavšími. Uveď dub na buněčnou chudobu třtiny, a nebude již dubem. A naopak, dej třtině buněčnou bohatost dubovou, a bude třtina dubem, abych tak řekl. Buňka je každý skutek věrné povinnosti. Buňka je každé vítězství nad nezřízenými žádostmi těla. Buňka je každá hodina svědomité práce. A last not least, buňka je každá chvíle obcování s Bohem, od něhož každá milost a s milostí každé vyšší to světlo, každé vnitřní vroucí teplo.

Jedna buňka o sobě, jak je nepatrná a pouhým okem ani neviditelná. Ale buňka k buňce, nasbírané lety, zcelená

jednou organickou silou (a organickou silou duší je Bůh), jaká to moc, jaká věkovitost trvání, jaké požehnání pro celé okolí. Co je proti takovému dubu třtina, vyrostlá přes noc z bahna?

Zamysli se. Čím chceš býti? Třtinou nebo dubem? Tvá čest, tvé životní štěstí, tvá vlast volá ti, zamysli se, rozhodni se. — Ale chceš-li dubem býti, silným, věkovitým individuem, už nyní počni denně shromažďovati drahocenné celly sebezáporu, sebezpřemáhání. I tobě platí pravidlo slavného klassického malíře: *nulla dies sine linea*. —

A tak obracím se ku vlastní naší otázce, jak může práce, onen nejbližší náš přítel, i v této otázce býti naším spojencem nebo snad i naším — odpůrcem.

J. KRLIN

NĚKOLIK ČASOVÝCH ÚVAH.

V historii poznáváme, že byly doby největšího vzepjetí idealismu, kdy lidstvo jakoby ani nežilo pro tento svět, vedle dob nejnižšího materialismu. Zařadil bych dobu nynější, jak ji pozoruji u nás, do té kategorie druhé. Největšího snížení člověka, jaké jen možno si představit. Materialism. Technická kultura, již se vše kořilo koncem století devatenáctého — výstavy pařížské, na nichž se ukazovala v první řadě děla, a na něž se sjížděli za jásotu ulice i pištění žurnálů všichni sultánové a císaři a králové Evropy, aby při jícnech děl myslili na Lásku, Pokoj a Smíření všeho lidstva, křičí až v uších zaléhá — byla tak vyzdvížena, že se jí ve století dvacátém vše obětovalo. Říše mechanicky ovládla člověka a odvedla ho od výšin, k nimž člověk měl dospět. Blahobyť, prýstící a jdoucí za náhlým a přímo šíleným rozpjetím techniky, připoutal člověka k hmotě, k zlatu, jimž on se pak klaněl jako Zlatému teleti. Peníze, které nemají ceny absolutní samy o sobě, ale jenom vzhledem k cíli, pro který se jich má užití, se staly předmětem zbožňování, modlou. Hromadily se v rukou kapitalistů, zatím co chudí zatínali své pěsti proti nelítným boháčům. Těmto posledním scházela Lásky, ale vzrůstala — a je to přirozené i logické — touha, míti ještě více. Vyhrocení protiv, tím, myslím, nejsnáze se dá charakterisovati doba těsně před válkou a i doba

nynější. Ba nynější tím spíše. Válka, která prý, jak mnozí soudí a dokazují, podvrátila a podkopala v lidstvu pojem Boha, naučila žítí lidí jedině a v první řadě světu, tělu. Užívej, ale abys mohl užívat, musíš mít prostředků, a to dosti značných, jakož i času. Osm hodin práce? Kam to? Stačí šest. A od čeho jsou stroje?

Člověk musí hledět dospěti k Bohu, nebo padne až ke zvířeti. Musí dospěti k názoru, že existují duševní radosti ze spojení člověka s Tvůrcem, že duše je tím význačnějším a nemůže jen tělu se klaněti. Ovšem, zde jest již třeba spoutání těla, oběti a to se pokládá jen za slova doktrinářů. Ale jest znamením úpadku určitého národa — jen ať mluví Orient, starověký Řím — kdýž lidstvo zná jedině tělo. Jakobych slyšel burácti v tu naši dobu slova Písma: Břicho jest jejich bohem.

Moderní Čech má dnes na práci dvě věci: Mluví o politice a chodí po záhvách. K tomu prvnímu patří žurnál a k tomu druhému peníze. A při tom všem mluví o síle, o práci, o budoucnosti národa, o velikém jeho určení atd. atd. Od poslední metařky až k panu ministřovi všichni politisují. Při tom nic nebo prašpatně odbývají své záležitosti. Mráz až přechází po těle při pohledu na vše to. Ve dne se nadává na drahotu a večer jsou plné kavárny, hospůdky, kam jen vyjdeš, samá hudba, samý tanec a věneček při vyso-

kých cenách vstupu. Že prý jsme musili v Rakousku, byvše utlačováni, mlčeti, tož si to musíme nyní vynahradit. Ale nedej Bůh, by tohle trvalo trochu déle.

Kněžstvo. Nerozštěpuje se lidstvo čím dále tím zřetelněji ve dva tábory; těch proti Kristu a těch pro Krista? Nejsou všechny ty politické strany, jak se jmenují, zajedno ve vyhlazení náboženství? Jistě se rozpadá lidstvo na dvě strany. Jedni, jdoucí přes všechnu nenávist a útoky s Kristem, druzí s Ancikristem. U nás v Čechách je ten rozdíl znáti příliš zřetelně. Kdysi prohlásil v Nár. shromáždění Dr. Stránský, že zahajujeme kulturní boj, a tehdy se zdálo někomu volání to upřílišněným. Vidíme, že bylo správným. Boj, v němž má býti vyhlazeno jméno Boha v českém národě. Jedná se o vytvoření nového názoru světového, který by postačoval lidem svobodného státu československého. Jsme dosti silni k boji? Při vši odvaze, kterou cítím do budoucna, mne něco děsí.

Před nedávnem jsem zaslechl na jedné schůzi dva názory. První, že prý nemusíme se lekat budoucnosti, ježto naši nepřátelé brzy ochabnou, druhý, že prý jen s bázní musíme pohlížeti vstříc všemu, co přijde, ježto máme mnoho špatných kněží. Naši nepřátelé budou povolnější? Kdož ví, možná, že budou stále zběsilější, tím spíše, když proti nim budou vystavati nové a nové šiky řadících se pod prapor Kristův. Ale to jest bez významu. Čím více jich bude a čím intensivněji budou proti nám postupovati, tím rychleji porosteme a tím vroucnější a silnější bude naše víra. Jen Prozřetelnosti musíme děkovat, že jsme byli přivítáni v republice jako hlíza černá na těle národa, jak kdosi katolíky nazval. Jinak bychom byli spali, jako jsme spali až dosud, či lépe, byli bychom živořili, zdánlivě silní, zatím, co by nás rozklad rozdrobil. Více jest se obávat, čeho se všichni bojíme, totiž onoho rozštěpení mezi klerem. Když jsme byli vládou spíše hvěčkáni a ulice proti katolíkům se neodvážila, nevědělo se, jak hluboce již se kněz odchýlil od kněžství. Až najednou se nám otevřely oči a žasli jsme. Čeho je třeba nejvíce k boji, kdo by byli našimi vůdci, vždy se deroucí do předu a neumdlévající, kněží byli stíženi chorobou.

A ta nákaza jakoby se šířila. S bolestí se ohlížím po uprázdněném arcibiskupském stolci, i patřím k jednotlivým diecésním městům, zda zavzní odtud hlas, jenž svou silou a jistotou by všechno přerušil a určil kněžstvu směrnicí cest. Hlas, jenž by těm různým individuům kněžským, rozsevájícím všude své jedem infikované myšlenky, rozkázal mlčeti a pohnal je k zodpovědnosti. Ale stolec arcibiskupský jest uprázdněn a naši biskupové nemají odvahy pronéstí rázné veto proti všemu, co se děje, a vnéstí klad do života kněžského. Potřebujeme v nynější době vůdce, potřebuje ho i kněžstvo, to tím spíše, ježto má tolik svědků. I je třeba reforem, a ty, když není těch vyšších, chtějí prováděti obyčejní demagogové, kteří nebyli s to provésti u sebe reformu, reformu vnitřní. Od čeho jest Jednota? Prosíme opět, žádejte Řím, by dosazení byli brzy již řádní pastýřové. — Či má kněz stále na zřeteli jediné své »já«, své blaho, otázky jeho se týkající, a zapomíná na ostatní, k nimž je poslán, a kteří stojí v tom příboji vln jako opuštění?

Než, zřím i dobré kněze a svaté. a vzbuzuje to ve mně a v nás mladých, kteří s chvěním sledujeme život kněžský v Čechách, mocnou naději. Jsou, pravda, dnes ubíjení, nenávidění, ale je divu? Není jich snad tolik málo. Nuže, pozdvihněte i vy svého hlasu. Jsou doby, kdy je třeba křičet plnými ústy a rozdávati kolem sebe rány. I nyní nemůže býti jinak. Jen co dělají naši protivníci! Není již času, mlčet toliko, je třeba mluvit. Je třeba uvědomiti si, že snad se chystají nyní věci daleké budoucnosti.

Arcibiskup. Při vyslovení toho jména vyvstává před mým zrakem postava velkého biskupa sv. Ambrože. V době rozvášněné byl dosazen na těžké, zodpovědné místo a hned bylo všude cítit, že ten, jenž se uchopil žezla, dovede je třímát pevně, a že dovede vésti duše. A když pozoruji rozběsněný dav u nás všech vrstev a pohlížím k Hradčanům, tryskne z nitra mého vroucí prosba, by Pán nám daroval v těchto hrozných dobách takového sv. Ambrože. Arcibiskupa, vědomého si úplně svého významného poslání a své zodpovědnosti před Bohem. Nepodléhajícího ani nátlaku vlády, ani rejdu různých

politických stran, ani machinacím Jednoty. Nelekajícího se a neustupujícího před řevem ulice. Apoštola, mouchou Láskou k Bohu i lidu, jehož by byl pastýřem. Jen ne žádné protekční dítko, bez inteligence a svatosti. Kněze podle Srdce Páně a jeho svaté Matky. Ještě jednou se táží: Od čeho jest Jednota? I zdá se mi, že jest tělem bez hlavy, jsouc bez arcibiskupa, a že to bude její zkázou, bude-li jí dlouho chybět hlava.

Idealismus. Dojímá pozorovati, jak hrstka nadšených a živých Pravdou, bolestně patří na množství, netoužících po vyšších stacích. Je to hrstka, ale jsou přece. Jsou mezi klerem, jako mezi věřícími. A část inteligence, není jí příliš, ale jest přece, třeba nedospěla ještě k úplnému poznání, chápe, že materialism nedovede navždy ukojiti hlubší srdce. Bylo již před válkou pozorovati a jest, bohudíky, i po válce, obrat, reakci proti vševládnoucímu uctívání hmoty a koření se jí. Obráželo se to v literatuře, hlavně francouzské a německé, ač tomu tak bylo i u nás, a i filosofové, ti opravdoví a hlouběji vidící, hlásali idealism, jenž by lidstvo vyvedl na výšiny, kde by se mu volněji dýchalo. Pravda, u nás jest takových málo, za to ať jsou tím neohroženějším Země, jež dominuje ostatním v Evropě, Francie, jich má více. S jakou radostí jsme četli, že vyšší důstojnictvo francouzské, dlejší v Praze, se zbožností opravdu dojímající přijímá Tělo Páně. A pozorujte literaturu tohoto národa. Claudet, Péguy, Bourget a jiní a jiní otevřeně hlásají: Jsme katolíci. A Foch s částí svého důstojnictva.

Drahota. Po Praze chodili koncem května lidé v zástupech, nosili šibeničky či šibenice a volali: »Na šibenici s kefasy; všechno jim vybrat; zloději; prvč s drahotou!« Ano, prvč s drahotou! Naše vláda není schopna činu i musí si poroučet lid sám. Páni ministři jezdí po celé oblasti naší republiky, pořádají tábory a schůze lidu, na nichž hloupě mluví a stranicky štvou, aby však se postarali o nějakou reformu, to jim nenapadne. Je to hrozné přímo. Třída dělnická je na tom špatně, ale uvážíme-li poměrně vysoké její platy, může tak dalece žít. Ale co ta spousta chudých studentů, či lacino placených praktikantů úřednických? Dluhy

a dluhy, to jest jejich naděje, chce-li jim ještě kdos půjčovat. To vláda nevidí? A páni poslanci v N. shromáždění odhalují nahotu své duše a ukazují svoji úroveň svými výpady proti náboženství, katolicismu, Římu atd., na věci všech, týkající se drahoty, času nemají. Tak zástupci národa. — Pan ministr spravedlnosti, který, jak kdosi podotkl, popravuje spravedlnost — tak to dělali páni ministři též v Rakousku — všimni si ho jen, stojícího před chrámem Týnským a dáš mi za pravdu — neví, že jest jeho povinností odstraňovati všechnu nespravedlnost, jíž se dopouštějí ti tak zvaní váleční zbohatlíci. A páni poslanci, kteří dovedou nadávati sv. Janu, nedovedou pozdvihnouti svých hlasů proti vyssávání chudiny. — A tomu se říká, že jest vše v pořádku. —

Intelligent. Arnošt Hello, mluvě o tomto slově, podotýká, že jest intelligentem, kdo čte v hlubinách v nitru věcí, qui intus legit. Nuže, v čem čtou naši čeští intelligenti, jaké jsem měl příležitost poznat o dnech svatojanských v Praze, na Karlově mostě, na Žofíně, na Staroměstském náměstí? V nitru historie? Odporuje tomu, co jsem slyšel: »My nepotřebujeme Pána Boha, husité byli taky bez něho.« Za chvíli, asi ob větu, se, pak mluvilo o Božích bojovnících. A jiná věta: »Víme, že nám byla víra vnucena.« V hlubinách srdce čtou? Pak by respektovali náboženské přesvědčení druhého. Neděje se tak. Universitní profesor Dr. Janko oznamoval, že nebude přednášet o sv. Janu. »Nebudu přednášet, ne snad proto, že je svátek. Já sám jsem nevěřící. Také to nedělám ze šetrnosti k citům věřících.« Večer před svátkem sv. Jana klečela u kříže na Karlově mostě venkovská, as padesátiletá matka a plakala. Naše venkovské věřící ženy vypláčou se ze svých bolestí před Ukřižovaným. Okolo šel pán ve cvikru a cylindru s dámou dobře živou a nádherně oděnou. Ta matka jim nepřekážela. Než paní s úšklebkem vysoukala ze svého hrdla tato geniální slova: »Proč ta bába nenechá ten kříž bejt!« Pán se tomu jen přihlouple usmál. Kdosi ze zadu odvětil: »To je nějaká venkovská koza,« a jiný: »Ta nám neublíží.« Žena klečící se žalostně ohlédla, pokřižovala, utřela oči a štkajíc, odcházela. —

Nuže, v čem čtou? Sami v sobě. Jsouce malými, ubohými a pyšnými, jednají male, uboze a pyšně. A proč demonstrují ustavičně? Chtějí něco demonstrovat, ukázat! Chtějí si na sebe posvítit, aby se poznali? Někdo se poznává a poznává, co jest krásné a vznešené jen při ranách hromu a svitu blesku a v samotě. To bývá u lidí hlubších, jako byl sv. Pavel, Augustin, četní konvertité a jiní. Ti malí snad potřebují, aby v plném lesku zazářila jejich malost. Až bude tak silný její svit, že je oslepí, pak, dá Bůh, se poznají.

Všechny listy, denní a týdenní, hemží se dnes slovy: »Ženy, připravujte se k volbám!« A píše se, že žena jest povolána k velikým věcem. Má spolu s mužem rozhodovat o budoucí úpravě v naší republice, má při zápasu volebním ukázat svoji vyvýšenost, má rozvrátit přežitky, které tak dlouho poutaly lid, má žít vlastním velkým životem atd., atd. Ale na jedno se zapomíná, že totiž má žena vychovat a vychovávat národu velké syny a duševně krásné dcery. Všechny ty naše moderní ženy, rokující o hotelích, o rozluce manželské všechny ty matky, nehodné daru, jaký jim byl dán dítkem, nedovedou vychovati ani sebe, tož teprve dítky. Jest příznačno, že právě neznámé matky venkovské, nenapojené ze žádného pramene vědy a civilisace, zrodily světu genie a světce v počtu daleko větším, než přeučené ženy velkoměstské. A ta venkovská žena, prostá, ale neumdlévající Lásky, bdící nad svým dítkem a chvějící se, aby se duševně nezkazilo, vidící v krbu rodinném cosi svatého a nedotknutelného, je teď zasypávána nápady, jež chtějí vztýčit novou ženu, velkou a soběstačnou a začínají — rozvratem rodiny. Bylo by třeba, aby právě v budoucnosti národa se ozvaly hlasy proti tomuto otravování našich dívek, jež se děje nyní všemožným způsobem. Aby takové bezcenné hatlaniny, nemající v sobě nic uměleckého, jako jsou milostné romány různých neumělců, byly daleko odvrhovány od venkovských příbytků, aby ani vzduch nebyl nasycen jejich bacily.

Jest významno, jak moderní žena prchá před životem rodinným. Buď je to slabost, bojící se obětí, jichž život rodinný tolik vyžaduje, či ty ženy dávají přednost panictví před manželstvím, nebo si hnusí

muže. Kdosi řekl, že se bojí zevšednění v manželství. Ba, kolik žen, tolik důvodů, tím spíše, že nynější žena, vzdělávající se ve školách stávajících, jistého a velkého názoru na život nemá.

Příliš se zapomíná na výchovu srdce. Jenom samé pěstění rozumu. Tak asi ty naše ženské školy neuspokojí nikdy. Tolik ženy mluví o emancipaci, až již je to odporné slyšet, aby však ve školství se emancipovaly od vlivů mužské výchovy, na to buď ještě nepřišly, nebo na to nestačí.

Právě v této době je třeba velikých žen a opravdových matek. Kdo vychovává silné potomstvo, když ne matka? Kdo zahojí rány, jimiž trpí nynější celá společnost, když ne žena, schopná obětí a činu? Ne příprava k volbám, k tomu, myslím, není třeba tak veliké přípravy, ale příprava k celému životu, který se před námi rozvíjí. Není ta příprava lehkou, ale jest každá žena zodpovědná i před svým svědomím i před hlasem těch, kteří přijdou, i těžkou přípravu přijmout.

Mluví se tak mnoho o ženě americké, o jejím postavení a jejím vlivu ve společnosti a ozve se často slovo, vyzývající naše ženy, by se jim staly podobnými. Nevím, co je na tom pravdy. Ale jistě jim ta velikost nespadla do klína bez jejich přičinění. Musily k ní stoupati a koupiti si ji za drahý peníz, za obět. Nezískaly ji lehce. Až budou i ty naše ženy rovné americkým, odpadne též ono insultování jich se stran mužů a i ten nejtvrďší a nejmaterialističtější bude cítit k ženě úctu.

Na jedné slavnostní akademii jsem byl uchvácen dojímavou skupinou. Vzadu v sále — bylať akademie při stolech — stála na židli dívenka asi 10 let stará, útlá, bleděčunká a naslouchala zvukům, linoucím se z virtuosových houslí. Maminka držela svoji dcerušku pod pažďí, jakoby se o ni bála. Holčičce svítila modravá očka, po bledých tvářinkách mihl se chvílemi záchvěv zvláštní touhy. Ručičky držela sepiaté na prstíčkách. Byl jsem dojat, neboť jsem zřel krásu, čistotu a něhu, sladěné v této dívence a myslil jsem si, že by i o ní se mohla říci slova Spasitelova k zástupům: »Nebudete-li jako tato, nevejdete do království Božího«. Kdysi postavil Spasitel snad takovou dívenku doprostřed shromáždění..

Boj o Boha. Byli dva trpaslíci a vsadili se, doplivnou-li do nebe. Ale nešlo jim to. Jedině dokázali, že se poplivali. — Byl jich hlouček, ale ze zrna hořčičného, které se silně rozmnožuje. A císařové římsí, vládoucí v Asii, Africe i Evropě, téměř nad všemi známými tehdy národy, mající moc v rukou a prostředky, je chtěli smést s povrchu, vyrvati z půdy, do níž zapustili kořeny. Zapadli však caesarové a ten hlouček snad zatopil jejich hrobky krví, ale nezašel. Julian Apostata se pokusil o to více, chtěl jakoby vykonat odkaz mrtvých caesarů. Ale raněn, vykrvácel, prý se slovy: Zvítězil jsi, Galilejský! Herese jedna mocnější druhé chtěla smést tu hrstku. Však ona hrstka zatím vzrostla na zástup. Luther, Zwingli, Kalvín, Jindřich VIII. anglický, urvali tomu zástupu mnoho přívrženců. Ale i oni zemřeli a jejich dílo, neshnilo-li, již hnije. A zrodili se filosofové, vědci, kteří svým způsobem hodlali zastavit v růstu ten Strom Církve. Zemřeli však již i oni. Z vlastního středu Církve mnozí chtěli podvrátit strom ten. Než i jejich život byl useknut a sklátili se v hrob.

Vyhlásili jim Bismarckové a Gambettové kulturní boj, přesvědčení, že je vyhubí. Ale marně. Nikdo z nich nemohl říci těm svým: »Já jsem s Vámi po všechny dny až do skonání světa. Nebojte se.« To si mohl dovolit jediný, ne caesar, ani reformátor, ani filosof, ani vědec, ani doktor, nýbrž prosté dítě Tesaře a jeho choti Marie — Ježíš Kristus. A po devatenáctistuletech platí ještě slova ta. —

A mnozí, kteří jsou prach a umřou, zdvihají hlavy a křičí proti Bohu, který je tak vysoko. A křik jejich snáší se na ty, kteří ho vydali, a Bůh trvá stále. Trpaslíci.

Na schůzi Jednoty duchovenstva Praze ve dnech lednových vystoupil rovněž jeden kněz. Celé téměř shromáždění stálo v opozici proti němu. Křičelo proti němu, ale on stále mluvil. A jednu výčitku řečavější druhé vrhal na přítomné. Stál vzpřímen a nebojácný. Neustupoval před nátlakem a neustoupil. Celý muž neustupuje před terorem, neboť jest si vědom své vnitřní síly a své Pravdy. To již může býti vzor.

JAN TRAKAL:

V Y Z V Á N Í.

Byl říjen žlutý, sychravý a mlhy v údol padly
a slunečnice hlavy své již sklonily a zvadly...
»Pojď se mnou, pojď, kol zahrad, polí... všechno v domě spí tu
a bude smíchu, radostí za měsíčního svitu...
Jsou štíty domů truchlivé, jak zašlá draperie
a chudé kytky do oken jim stesk a smutek vije.
Pod nízkým stropem život v kouty světnice se tlačí
a kde dřív žití výskalo, tam zmírá dneska v pláči...
Za městem rybník kulatý je, malý a tak černý. —
tam děti chodí na trávník a tátové zas v herny...
I já k vám jednou zabloudil, — byl květen. — Boží Tělo, —
družičky květy sypaly, vše radostí se chvělo...
To bylo tenkrát. Dnes však vím, že život plyne líně
a zdlouhavě, jak mračen stíny rovné po krajině...
»Pojď se mnou, pojď, kol zahrad, polí... všechno v domě spí tu
a bude smíchu, radostí za měsíčního svitu!«

JAN TRAKAL:

DŮM S BÍLÝMI OKENICEMI.

Tři štíty měl. — Byl opuštěný.
Na dvoře kohout z rána kokrhal,
dech hořký ořechů tam v říjnu vál
a žloutly klensy

Tři pokoje měl, byly opuštěny
jak prázdné škeble, jež se v písku lesknou.
Je večer věčný s nocí beznadějnou, tesknou
kdy pokojů sní stěny

I fasády měl roztrženy. —
Lijavec prudký smýval domu jas,
a tam, kde dříve zpěv a smích se třás',
tam dneska steny

Pavouků sítě v koutech rozvěšeny...
Jen v dlouhých chodbách hlas se plaše
zmítá
a v teplých nocích září pohádky si splítá
pláč usedavý ženy

A. NEUBAUER:

ČESKOSLOVENSKÁ STRANA LIDOVÁ.

Mnozí z československých katolíků, a někdy právě nejlepší, kladou si otázku, mají-li se činně účastniti politického života. Většina našich si této otázky již neklade, již si zodpověděli kladně, a ovšem někteří zodpověděli si ji též záporně. Konečně třetí dosud váhají, mají-li se rozhodnouti pro politickou passivitu či aktivitu, a když pro aktivitu, tož ve které politické straně. Uvažme klidně důvody a rozpaky těchto tří skupin.

Jedni jsou, kteří mají z á s a d n í n e c h u f k p o l i t i c e. Nemíním ovšem takové, kteří se chovají politicky passivně z bezidejné pohodlnosti, nýbrž idealisty, kteří se řídí tertulliánským heslem: »Nulla res nobis tam aliena quam publica«. Bývají to lidé mysticky naladěni, zanícení pro náboženství a pro krásu, a pohoršení sprostotou dosavadního politického života. Neboť nutno si přiznati, že v Čechách tak hluboko klesl život politický, že kdysi někdo někomu veřejně a hrubě spílal, říkalo se o takovém vážně, že je politicky činný. Nemůže se tedy nikdo diviti čistým idealistům, že se jim hnusí bahno neprávem nazývané politikou. V tom jim třeba přisvědčiti horlivě a bezvýhradně. Ale přece v usuzování jejich jest logická chyba. Jde o vadný úsudek, vyplývající ze sloučení toho ve slovním výrazu, co v myšlení odloučiti třeba, nerozlišuje se dobře, co politika vskutku jest, a co se neprávem politikou rozumělo. Politika jest věda a umění. Politika znamená lidstvo znáti a lidstvo uměti vésti. Už z toho vyplývá, že není aktivní politika nic zlého, ani nečestného, jen je-li dobře pochopena a dobře praktikována. A teď řekněme konkrétně: Mystický idealista, který miluje náboženství, umění a ticho, který se klaní před Svatostánkem a rád ošetřuje věčnou lampu v presbytáři i v duši své, který uctívě a se zápallem účastní se Liturgie, této hry dítek Božích, který miluje chorál a mystiku starou i novou, který ctí klausury Bohu zasvěcené, může anebo dokonce má

míti též nějaký zájem politický? Dnes zajisté ano, právě pro svou lásku. Což kdyby bezbožná vláda chtěla násilím zavřiti ústa hymnopěvců, zpívajících Bohu, zakázati pohřby křesťanské a průvody slavnostní, anebo prosebné, jež bývají tak krásné za slunného jarního jitra! Kdo jsi plachý, tichý a od světa odvrácený člověk, kdo se díváš na procesí, kdo miluješ pokoj krásných svátků a nedělí, kdo rád slýcháš mnichy, zpívající o nešporách, nemůžeš přece býti lhostejný k tomu, zda vláda chce chrániti či znesvěcovati tu mnohobádnou krásu naší církve. A zde se ocítáme u jádra věci. Politická strana katolická jest strážcem u dveří Svatyně, jejím úkolem jest uchovati před světskou vřavou místa posvátného ticha pro Tvou duši, pro duše Tvých přátel, Tvé matky, Tvé ženy, Tvé nevěsty. Jest tedy křesťanská politika ochranou svatyně, nikoli znesvěcováním náboženství. Bude ovšem třeba v lecčems nových method, neboť křesťanská politika nesmí napodobovati cesty politiky nekřesťanské, což se, pravda, leckdy dalo a snad i děje. V dnešní době křesťanská politika jest jen nová forma gotického rytířství, a proti novému muslimanství vedle jiných ideálů brániti musí i starodávnou úctu k paním a pannám, a ovšem i sebeúctu těchto samých. Že jest toho třeba, netřeba široce dokazovati. Tedy všechny gotické duše, do zbraně, pod prapor čisté křesťanské politiky, Bůh tomu chce! Lepší a milejší byl nám pokoj, ale právě, aby nejušlechtlejší výkvět naší Církve mohl sloužiti Bohu v tichosti, musejí jiní do boje jako ti rytíři starodávní. Zde rozpaky podobají se výmluvám.

Druzí se domnívají, že prý by katolíci měli býti zastoupeni v různých politických stranách a tam své zásady uplatňovati. Ale to je za daných okolností nemožné. Kdybychom se rozptýlili do všech politických stran, odsoudili bychom se k úplné politické malomocnosti, nehledě ani k tomu, že katolík přece nemůže býti v poli-

tické straně, která ze zásady se chová k Církvi nepřátelsky anebo zcela lhostejně. Ale nerozpakují se říci, že všechny české strany politické, lidovou ovšem vyjímaje, jsou k Církvi zjevně nebo zakukleně nepřátelské, nikoliv jen lhostejné, a ještě někteří katolíci, laici i duchovní v nich dosud trvají, jest to asi tak moudré, jako kdybychom byli v bývalém Rakousku chtěli se domáhati svých práv jako příprězenci německých stran.

A kdyby ani nebylo toho nekřesťanského a protikřesťanského stanoviska všech českých stran, vyjma lidovou, dlužno uvážiti ještě jinou okolnost. Strany ty jsou všechny třídní a založené na hmotných zájmech. Strana dělnická, selská i živnostenská jsou vysloveně hmotářské a třídní, vypěstovaly a pěstují dosud přímo i nepřímo třídní nenávisť, a jsou to tedy strany nesociální. Strana národní demokracie sice se snaží uchovati si charakter strany netřídní, ale ve skutečnosti je to strana kapitálu, jehož lesk ovšem láká malé kapitalisty i nekapitalisty, podle obecného rčení t. zv. lepší lidi. Máme tedy strany kapitálu a jeho přísluhovačů, stranu lidí bez majetku, stranu selskou a živnostenskou, všechny třídní a tudíž nesociální. Kromě toho též jsou buď theoreticky aneb aspoň prakticky materialistické, a tudíž pro Čecha citícího křesťansky a sociálně v nich místa není.

Jediná netřídní a tudíž sociální strana jest strana lidová, jediná též zdůrazňuje základ ideový. Chce sdružiti všechny vrstvy národa, a pěstovati v nich nikoli třídní uvědomění, nýbrž sociální solidárnost, jejíž neproměnným pravidlem jest Dekalog. Na rozdíl od jiných stran, převahou hospodářsky zabarvených, dívá se od hmoty k ideám, a myslím, kdyby přišel Platon na svět a k nám do Čech, nejsnáze v lidové straně by zdomácněl, protože ona jediná stará se nejen o tento, nýbrž i o onen svět.

Strana lidová liší se od aristokratických stran katolických, jak je známe z minulosti, především tím, že jest republikánská, neboť doba monarchií už pominula. Program její jest boj za mravní řád ve společnosti, boj za sociální spravedlnost a svobodu Církve katolické. Každý boj jest ovšem zlý, jmenovitě boj proti přesile, a v té bitevní vřavě někdy i obránci jednotliví utrpí škodu na své duši. Tak jako z těch gotických rytířů také někteří zdivočili a byli z nich dobrodruzi, anebo prospěcháři, hledající ve Svaté Zemi časného zisku. To byly stíny rytířství gotického, to jsou a budou i stíny rytířství novověkého. Jest pravda, že by někdo lépe svou vlastní duši uchoval, kdyby se nikdy neúčastnil bitevní vřavy politického života, ale duchovní prospěch jednotlivců byl by draze zaplacen škodou celku, neboť není nejmenší pochyby, kdyby nebylo lidové strany a lidového klubu v Národním shromáždění, že by tam byl pro katolický lid v Československu ukrytý okovy mnohem těžší a svíravější, nežli je tomu nyní.

Voliti do sborů správních i zákonodárných jest dnes povinností všeho lidu, neboť lid vládne. Politický život zformoval se ve stranách. Naprostá politická passivita byla by zanedbáváním povinností, kterou ukládá lidovláda. Politická passivita katolíků vydala by bezbožným v plen Svatyně našich duší. Protož všickni na stráž. Nikoli na stráž u žoků zlata, nikoli u polí a živností, nýbrž u dveří Svatyně. Nehlídá Svatyně, kdo střeží veřejí světských domů cizích, ani ten, kdo jsa uvnitř, nechce ani vyhlédnouti, aby zabránil dravému násilí, ženoucímu se zvenčí. Rytířskou stráží u dveří Svatyně má býti lidová strana, stejně u nás, jako v Jugoslavii, Itálii i jinde. Bratři a sestry, opusťte politickou passivitu, opusťte cizí strany, utvořte hradbu nerozbornou kolem Svatyně Svatých.

V Jičíně ve dnech Prosebných 1919.

KAREL REBAN:

K NÁBOŽENSKÉ KRISI NAŠÍ MLADÉ GENERACE.

Dostaly se mi do rukou dva studentské almanachy, které si na r. 1918 a 1919 vydali poeti a myslitelé oktávy jednoho z nejsilnějších čes. gymnasií! Se zájmem jsem po nich sáhl, jsa zvědav, co dnes

hýbe duši naší nejmladší generace. Co se mi mimo úhlednou úpravu zevní líbilo, bylo to, že v žádném z obou svazečků nenašel jsem stopy hrubé, nízké smyslnosti, nýbrž, přece jen jakýsi zákmit idealismu:

o kult myšlenky. Je to struna erotická, která zvučí v těch básních a fragmentech románových nejčastěji; vedle ní přátelství mezi studenty a trochu vlastenectví se ozývá. Nejvíce mne zajímala duše dnešního studenta po stránce náboženské. Našel jsem v každém sešitku po jednom příspěvku od téhož autora, kde byla řeč hlavně o náboženství a o církvi. Tyto ukázky nám otevírají perspektivy velice temné.

Nechci reagovat na názory pisatele těch článků; zabývám se jimi jen proto, že takové názory jsou dnes zjevem ve studentstvu bohužel hromadným, snad až na skrovné výjimky všeobecným.

A co si myslí naši studenti o katolickeu náboženství?

Čteme ošumělé fráze o tyranii králů a zotročujících popech, kteří z lidstva učinili stádo. O středověku plném špíny. O církvi, která mrzačí myšlenku. Víra — toť mrtvé dogma, neznající výjimek, zpuchřelá modla. Mladí kopou prý církvi, stařence shrbené, hrob. Chtěli prý myšlenku — dali jim mrtvé dogma. Chtěli život — mumlali bezduché modlitby a do hrobek páchnoucích je vedli. Bezvýrazné tváře našich madon jich nedoály, blbě se smějící tváře světců vyhnaly je (hle, jací to estéti!) z chrámů. A proto přísahají: z kořene církev vyvrácena býti musí!

Takovýto rouhavý ton místy upadá až do nejsprostšího cynismu. Čtete tu celou řadu nadávek na církev, Řím a klerus. Ale atheisty přece býti nechť; volají: »Jsme mladí, avšak právě proto potřebujeme náboženství; je náboženství životním programem... náboženství nové stvořit (!) jdeme... Nevěřte cejchovaným pravdám — životu věřte! Jen jediná pravda — tu ve svém nitru každý hledej a ve svém žití!«...

Slova, slova, slova — jen prázdný, hluchý bombast bez myšlenkového jádra. Logika? Kdo by se podroboval jejím zákonům — to přece moderního člověka nedůstojno! Znalost historie a katechismu? — Kterak tohle můžete od nás žádati?

A takovýmto hříšně lehkomyšlným, povrchním způsobem, několika tahy péra po papíře, vypořádá se český člověk v 18 letech s náboženstvím a s církví a při své smutně proslulé povrchnosti a mělkosti sotva kdy se vrátí ku vážnému studiu těchto nejdůležitějších životních otázek.

Nešlo by smyslu kritizovat větu za větou, slovo za slovem těchto fantasií —

neboť nikdo přece nemůže vážně nazvat toto světovým názorem. Jen zcela všeobecně chci ukázat, kde vězí kořeny odvrácení mladé generace od náboženství a jaká asi dispozice ducha musí předcházet vážnému pojmání náboženských otázek, mají-li býti vyřešeny dokonale a šťastně.

Naši dorůstající inteligenci brání ve víře

neznalost pojmů náboženských.

neznalost života víry,

nedostatek milosti Boží.

Není upřímné vůle pravdu poznati z jejích vlastních pramenů. Církvi se víra nedává, ale na kdejaký »historický« román se hned přísahá. Naše studentstvo se nemodlí. Kterak také? Takový mladý muž, zamilovaný do svého genia, oslněný světlem svého rozumu, muž nekrocených a hýčkaných vášní, slabošské vůle — ten že by měl pokleknouti a sepnouti ruce k modlitbě? Že by potřeboval vyššího světla, vyšší pomoci? K tomu se nesníží — té potřeby necítí, stačí si sám — bez Boha! A tak se žije měsíce a léta bez modlitby nyní již i beze mše sv. a sv. svátostí. A v takové půdě má se víra ujmouti? Má se tam zachovat při těch bouřích, které rádí v mladé duši, při těch lavínách útoků protináboženského tisku a života?

Zapomínáme, že křesťanství není takové přesvědčení o správnosti určité zásady, jako jsou poznatky vědecké. Víra v Krista je cosi nadpřirozeného — je to milost Bohem darovaná, nikoli konečný úsudek, k němuž se kdo propracovává přemýšlením a studiem. A Bůh se pyšným, soběstačným individualistům naší doby protíví, zůstává jim skrytý a nesrozumitelný, ale pokorným, t. j. prosícím dává milost.

Tedy, chce-li mladá generace nalézt víru, hledej ji důkladným studiem náboženství, náboženskou praxí a hledej ji především se světlem milosti Boží, zcela se jí svěřujíc a poddávajíc.

A ještě o něco prosím!

Buďte skromnější! Příteli, studente, akademiku, pracoval a přebděl jsi již dosti dní a nocí, že nad soustavou našich dogmat tak lehkomyšlně lámeš hůl? Promyslíš jsi každou tuto pravdu, kterou nyní šlapeš ve prach, tak důkladně jako velcí a největší lidé, kteří se před nimi skláněli? Jsi již moudřejší, než byli otcové tvoji, kteří také bojovali a zápasili jako ty a posléze se dopracovali zkušeností, že není

nic vyššího a útěšnějšího, než ta víra, která tobě, nezkušenému, zdá se tak maličnou? Nikoli — přáteli — dokud jsi dosti vážně nezkoumal pravdy víry, nemáš práva tvořiti si samostatný životní názor!

Je ta nenávist mladých k církvi tuze mnohomluvná, pohodlná bez bojů a rozporů vnitřních s lepším přesvědčením. Kdo je sám sobě — svou myšlenkou — bohem, ten ovšem se víry nedopracuje.

Hr. Stolberg, Solovjev, Gagarin, Šuvalov, Ruville, Jørgensen, Huysmans, Bahr, nejnověji Psichari, vnuk Renanův, padlý ve světové válce — jak ti a nescíslná řada jiných po léta úpěli, strádali, mučili se — než z bludu nebo nevěry došli právě víry a pravého štěstí! A naše intelligence?

Mimoděk tu napadají nás ironická slova Paskalova: »V pravdě jest k slávě náboženství, že má nepřáteli lidi tak nerozumné; jejich odpor jest mu tak málo nebezpečný, že naopak ještě potvrzuje jeho pravdy« (českého překladu Uhlířova, str. 101).

Ausgar Albing, sám kněz-konvertita, svým duchaplným způsobem ukazuje mladé inteligenci cestu, jež vede ku víře; praví:

»Myslíš-li to poctivě s moudrostí, střež se před pokušením, mluvit více než víš. A nemluvíš-li více než víš, potom bez obtíží uvěříš moudrosti vyšší a Moudrosti Nejvyšší.« (Religion in Salon und Welt, 3. Aufl., S. 361 u. 371.)

mládeži naše, uvažuj a jednej!

P O H A D K A.

Byl jednou strážce majáku —
či maják byl to sám? —
patou v hlubinách moře,
hlavou ve mraku
a svítil tmám.
Ve věži orlů královská druž
bila o cimbuří smělymi perutěmi.
Jich zápas, let a křik
miloval strážce. Byl muž —
ba mužem mezi všemi.
A proto znal i okamžik,
kdy k smrti ho uštvál orlí křik,
kdy schoulen, bled a zbožně tich
v snech k srdci přizehnul ve dlaních
jemnou, bílou, důvěřivou
holubičku snivou.
Pak — v srdci tušení hoře
a v očích štěstí smích —
ptával se bezedna moře
i slunce ve mracích:
Kam vrhneš mne, Bože?

Pozor, můj strážce!
Až vyjde Slunce,
vypuť své orly dřív Jemu vstříc
a pozorně za nimi hleď,
až zmizí poslední do nevrátima
před očima tvýma,
teď
čas je teprve letu holubic!

Můj strážce majáku — žal! —
nevyčkal,
až se rozední,
až v Slunci se ztratí orel poslední.

V burné své touze, ve vášně spěchu
pro radost očím a srdce těchu
vypustil bílou
svou holubičku milou.
Ale pták nejnižší, poslední,
zrádce slunečné družiny,
strhl křik
a všichni se s výšiny
vrátili v mžik
a rvali, rvali,
bolestně, krvavě rvali
jemnou, zděšenou, bílou
holubičku milou.

A strážce majáku?

Sešlel.

že všechny orly postřílel?
Pohasla světla věží,
vraky a mrtví na vlnách leží.
Tupýma očima strážce tam zírá.
Černá těla orlů mezi nimi plují
a větry píseň snují:

My orlí chasa,
tvá, strážce nedočkavý.
hrdost a krása,
jsme ubitá víra.

A mrtví ztrnulým zrakem civí
ve vichrů zpěv divý:

My vinou tvou utonuli,
v tobě nám naděj zhasla.

A dále vichry plují,
v nich dechem holubičím v štkání
se píseň třásla:

Jsem dlouhočekání,
jsem mrtvá láska...

K HUSOVÝM OSLAVÁM.

Blíží se 6. červenec, kdy po prvé bude národ náš oslavovat památku Husovu slobodně a doufejme — též důstojně. Dosavadní oslavy bohužel zvrhaly se často v protikatolické štvance, kterými památka muže významu pro naše dějiny jedinečného byla zneuctívána. Snad rozvášní mužové vyvarují se jich tentokráte.

O Husovi a celé této náboženské revoluci chceme říci i my, mladá katolická generace, svůj úsudek. Nebudeme úzkoprsí, ani zas potřeštěně reformní. Budeme se snažiti prostě — sine ira et studio — osvětlit dobu, která tak hluboce zasáhla do dějin našeho národa, že podle toho, jak kdo smýšlí o husitství, usuzuje se na jeho češství. Nejnovější objevy vědy historické budou nám vodítkem, přiblížení se pravdě naším cílem.

Husitství můžeme posuzovat se dvou hledisek: Se stanoviska katolického, které v husitství vidí sice nešťastný pokus vymaniti se z dosahu papežské pravomoci a církevní tradice, ale též náboženské hnutí, usilující o mravní obrození národa — ovšem v lůně katolické církve, anebo se stanoviska protestantského, které prohlašuje husitství za první průlom do državy katolicismu a předešlu potomní reformace německé. Wíklef, Hus a Luther spojují se tu příčinnou souvislostí. Tento protestantský názor dlouho neprávem převládal v naší historii. I Palacký viděl v husitství boj proti Římu a tento motiv podtrhuji i jeho mnozí následovníci, mezi nimiž sluší jmenovati i Denise. Aby podpořili toto své hledisko, zdůrazňovali v husitství prvky náboženské. Ocitli se tím ve slepé uličce, neboť husitismus nevyústil prostě v protestantismus a pak zapomínali na ostatní složky tohoto hnutí — nacionální a sociální. A ty byly stejně silné, jako motiv náboženské. O tuto otázku strhl se r. 1914 boj mezi Masarykem a školou Gollovou, do kterého nevkusností Herbenovou byl vtažen i prof. Pekař, jako vůdce této historické školy. A boj vyhrál profesor Pekař, který mohl se opřít o historické dokumenty. Tím také posílen byl náš, t. j. katolický názor na husitství.

Toto hnutí musíme posuzovat z prostředí, z kterého vyšlo a tím byla katolická církev. Hus byl katolickým knězem,

a nic mu nebylo vzdálenější, než zakládati snad nějakou národní církev. Až na hranici prohlašoval, že není kacířem, že jest pravověrným a lepším katolíkem, než jeho soudci. Na odtržení od obecné církve vůbec nepomýšlel. Proto jeho pře musí býti posuzována se stanoviska katolického. Směrodatným musí býti, jak soudila a učila tehdejší církev a je nesprávné a památky Husovy nedůstojno, používají-li protestanté Husa k nesvědomitě konfesijní agitaci a viní-li se dnešní církev katolická z toho, co se stalo před 500 lety.

To je klerikalismus nejčistšího zrna.

Husitství jest tedy hnutím katolickým, neprotestantským. Ač se na čas rozešlo se Římem, vrací se zase zpět do církve a je s podivem, co úsilí vynaložili Husité se svým králem Jiříkem a mistrem Rokycanou, aby stali se opět dobrými syny církve. Všechny ostatní husitské sekty, které dovedly se emancipovati od Říma, nejsou již následovníky Husovými. Táboří spíše »k Wíklefovi hledí« a netají se tím nikterak, že některé Husovy názory jim nepostačují.

Hus vůbec nebyl reformátorem ve smyslu Lutherově. Osobnost jeho poutala čistotou mravní, apoštolskou horlivostí a neústupností. Měl hodně stoupenců, ale žádných žáků. Svými osobními známostmi, kázáními, agitací a četnými listy dovedl si získati ulici, dovedl se vetřítí v přízeň pánů světských a to vedle jeho opravdového úsilí o mravní obrození učinilo ho národním hrdinou.

Jeho reformní plán je velice mlhavý a nepropracovaný. A pátráme-li po příčinách jeho bludu, najdeme dosti málo originálního. Radikálem v ohledu dogmatickém Hus opravdu nebyl a s dnešní církví byl by jak náleží spokojen. To, čím se rozešel s církví a proč byl upálen: nauka o transsubstanciaci, o papežství, o rozsahu moci kněžské a významu Písma — pochází vesměs z Wíklefa, bez něhož Hus by se těžko stal kacířem. Vždyť v rozsudku čteme, že byl odsouzen proto, že šířil nauky Wíklefovy, bránil odsouzení jejich, sám se jich přidržel, učil a šířil v kázáních a spisech a nechtěl je odvolati. Jinak zůstával Hus pravověrným a dnes by nechal upáliti ty své oslavovatele, kteří vybízejí

jeho jménem k odpadu od církve — on, který tklivě nabádá k hodnému přijímání svátostí a hájí vřele nerozlučitelnost manželství.

Husa můžeme si vážit jako hrdiny národního pro jeho mravní úsilí a odpustiti mu mnohé lidské chyby. O husitství však můžeme říci, že jsme hrdi, že přišlo, ale je nám líto, že jsme ho nebyli ušetřeni. O tom několik slov.

Husitství je nejvýznačnější zjev kultury laické. Vzdělání dosud vyhrazené a šířené toliko církví, šíří se vlivem university do kruhů laických a v panenské půdě vyrůstá příliš bujně. Sedláci disputují o tajemství eucharistie, rozumují o pořádku státním i církevním, a osvobozený jejich rozum nezastaví se před ničím.

Jako dnes socialismus, tak tenkrát valila se světem vlna osvobození ze státního centralismu a církevního universalismu. Padla pouta autority — *floreat lex perfectae libertatis* — píše tábořský biskup Mikuláš z Pelhřimova.

Církev nestavěla se k těmto proudům nevšímavě. Chtěla nové myšlenky vtěsnati ve svůj církevní řád. Ale hájila *imponderabilia* svého zřízení. Na ty sáhl i Hus, když odepřel poslušnost nejen arcibiskupovi a papeži, nýbrž i celému koncilu. To také u Husa různí ti oslavovatelé chválí, ač neprávem, poněvadž Hus místo neomylnosti koncilu postavil neomylnost svoji. Velikost Husova netkví v tom, že vysvobodil individualitu z moci autority. V tom zůstal Hus středověkým člověkem. Význam jeho tkví v tom, že dovedl shodou různých okolností postavit za sebe a svou při celý národ. Hus není tedy nějakým zázračným zjevením, je synem své doby, středověku, a nesmíme naň navěšovatí třetí XX. století, nechceme-li postavu jeho znetvořit.

Byl kacířem. Nad tím se dnes není třeba pozastavovati. Dnes stíháme kacíře ne náboženské, ale sociální. Nynější státní tajemník prof. Drtina řekl o Husovi v přednášce (7. III. 1915): »Hus byl kacířem, neboť to slovo patří minulosti a dnes může býti přesto ctěn.« A nebyl také první, který za své přesvědčení život dal.

Ne tak pěkný obraz máme, posuzujeme-li husitství jako celek. Zklamalo v mnohých směrech. Nikdo moudrý nevidí velikost husitství v těžkých, na konec bratrovražedných bojích, které 15 let pustošily naši krásnou zem. Husitství neprovedlo

mravní obrození národa. Utrakvisté uvadli jako větev odseknutá od kmene a uvadli Táboři i Čeští Bratři, kteří zachovali si více samostatnosti. Utrakvismus připravil cestu lutheránství, tomu úpadkovému náboženství Němců, které nám stvořilo nynější »*Deutschböhmen*«. Národ zůstal nábožensky rozštěpen a přes násilnou rekatolisaci většiny národa bují u nás vlivem protestantských nenávistníků zášť proti Římu, a připravuje se opět peklo nových náboženských válek. Češi dodnes neodpustili Římu upálení Husovo, ač nemůžeme tvrditi, že by se Řím nějak zvláště na českém národě prohřešil. Řím nemůžeme vinit z přehmatů Habsburků.

Husitství také zklamalo po stránce sociální a politické. Sedláci předhusitští se měli lépe než pohusitští. Pod berlou se lépe žilo, než pod zemanským palcátem. Zkonfiskováním duchovenských statků se posílil živel stavovský a za Jagellonců zvrhla se vláda šlechty v oligokracii, která nám na Bílé Hoře prohrála samostatnost. Husitství nás kulturně isolovalo od ostatní Evropy a způsobilo, že u vědomí vlastní slabosti zvolila si naše šlechta za krále Němce — Habsburky.

Také zisk v ohledu národnostním byl rychle ztracen infiltrací lutheranismu, a tím i germánské rasy.

Přece však nesmíme hledět na husitství tak škarodohlídky. Tenkrát po prvé dovedl se celý národ postavit do boje s celým světem a co více, za duševní statky, za ideály života křesťanského. Bohužel bylo prvotních snah zneužito a zneužívá se iich dodnes k boji proti církvi a křesťanství vůbec.

Ideály husitství měly nepopíratelný význam v našem osvobozovacím boji. Byla to snad Prozřetelnost Boží, která dala legiím, vedeným husitským duchem, spolutrojit svobody, která před třemi sty lety ztracena byla nehodnými odchovanci těchto husitských ideí.

Cizina dodnes se dívá na nás jako na národ husitský, t. j. nábožensky hluboce založený. Byla proto k nám tak ohleduplna, že vyslanci její jsou lidé věřící. A my zatím jsme rozežírání náboženskou skepsí a racionalismem, rozeštvávání protestantskými náhončími, kteří neopomenou využití každé příležitosti, aby štváli proti Římu. Bojíme se, že i letos bude oslav Husových využito k boji proti ka-

tolíkům a dryáčnickému přímo nucení k odpadu od církve či přestoupení k protestantismu.

Tito lidé nepochopili osobnost Husovu, nemají v úctě jeho úsilí po mravním obrození, protože přicházejí jen se záští, nenávisť a předpojatostí.

Tačí lidé zneužívají památku Husovu. Najde se tentokráte některý poctivý historik, aby řekl pravdu padni komu padni, zakřikl jezevčí práci Herbenovy gardy a zachránil znásilňování historie? Či zase bude světu poskytnut doklad o naší nevychovanosti?

J. KRLÍN

ARNOŠT HELLO, JEHO ŽIVOT A DÍLO.

Umění jest smyslový výraz krásna. I záleží mu, tento svět krásna, tuto říši neviditelnou, zachytiti značkami člověku přístupnými, neboť ona jediné jest cílem. Chce zhmotnit ideu, ale ta se nikdy nemůže úplně zrealisovati. Umělec, ozářený světlem, žárným a obživujícím, rodí určité dílo. V jeho nitru vznáší se uvolněná velká myšlenka. Umělec se zastavuje a naslouchá šumotu jejích křídel a pozoruje její rozlety. Rozjímá ji a běře do ruky dláto, či štětec, či slovo, či nástroj. Vytváří, ale myšlenka se zatím vznesla do takových výšin, že ji nemohl celou obejmout, stvárnit. »Ideál se dovolává ještě dokonalejšího provedení a umělec, neuměje již ničeho dáti, s prázdnýma rukama pláče a prosí za odpuštění.« (Čl. 339.) V tom tkví tak zvaná tragika umělcova tvoření: v nedostihnutí ideálu, po němž dychtil. A kdyby umělec byl tak Bohem nadaným geniem a tak milovaným, že by se mu zdařilo spoutat tu ideu, stáhnout ji s její nadhvězdne výše v prostor svého dohledu, ani tehdy by neodvanula ona tragika. Nazíral by krásu okem své duše, byl by světlem z ní tryskajícím proniknut, oslněn, div neoslepen, byl by jí pln, ale neměl by prostředků, jež by ji obsáhly. Mramor, štětec, slovo, melodie by na ni nestačily. Ať by dělal, co chtěl, dílo by zůstalo torsem, torsem, jež by umělec rozdrtil, neuspokojen a rozbolestněn. Nevyjadřovalo by myšlenky, jejímž jest vládcem.

Čím vlastně jest hmota umělci? Hello ohlíží se do Řecka, přechází přes renaissance do doby nové a jako prorok zalétá do dálné budoucnosti, v níž zří prosvítat záblesky nového Umění, jediného a pravého. Formou krásna jest krásna. Nuže, »rás řeckého umění, jež jest uměním klasickým, jež však není pravým uměním antickým, dá se vyjádřiti rovníčovým vztahem mezi ideí a formou«. (Renan 77.) V umění pravém, jak je podává definice Hel-

lova, jest idea něčím nedostupným, kdežto v umění řeckém spojuje se s formou. Ovšem, souvisí to s názorem Řecka, s názíráním naturalistickým a s názorem člověka — třeba u gotických katedrál — jehož pohled jest zušlechtěn a zčistěn a rozšířen i za brány ústící do kraje Věčnosti. Ideál Řekům nebyl příliš vysoký a mohl býti tedy uskutečněn. Na všechnu krásu může řecký umělec dosáhnouti svou paží, proto může i každé dílo dokončiti. Vzal mramor a otesal jej. »Za dílem se nerozplývá horizont. (Renan 77). Umění řecké představeno jest skulpturou, která jest hmotou ve svém maximu hutnosti. Skulptura ta, toť přímá linie, linie, jež se dá snadno měřiti.

Skulptura egyptská jest hieratická. »Její rás, podstatně typický a symbolický, dovoluje jí nepředstavovati lidskou podobu, avšak prikazuje jí představovati vždy nějakou ideu. Nejedná se jí o to, aby ukála člověka, jedná se jí o to, by dala pochopiti vždy něco posvátného a tajemného. Jest v ní vždy rás hieroglyfický: jazykem, symbol jestif.« (Čl. 376.)

Řecké umění není ve službě náboženství jako egyptské a **bůh řecký není příliš** vzdálen od lidí. Umění v Orientě bylo postaveno do svatyně. Řecko je postavilo na oltář lidské krásy. Ještě dále došlo umění v Římě. Ten již napodobuje, kopíruje, převádí vše na vzorce.

Proti tomu umění starému vytyčuje Hello umění moderní. Rozuměj slovu »moderní«: umění budoucnosti, či několika geniů přítomnosti, třesoucích se v bázní a rozjímání velebné tváře krásna.

Počátkem a koncem jeho jest idea, ne tedy »pouhé zobrazení předmětu, nýbrž vyřknutí ideí a přeložení jich v určitý jazyk«, jak se vyjadřuje Al. Aurier. Hmotě nevěnuje přílišné pozornosti: používá jí jako prostředku. Zasáhne-li ducha, »probouzí-li v nás harmonie, tu forma vlastní

svou dokonalostí se povznáší nad sebe samu a dotýká se mezi světa neviditelného.» (Renan 79.) Proto jest tak vznešené a jeho úkolem jest zjednati velikou a sladkou harmonii. Nemá-liž toho úkolu i náboženství? Ovšem. Nad šerým starověkem vznáší se jakási dosud mladá vzpomínka prvopočáteční jednoty. Čím dále však od Ráje, tím spíše nastával rozklad. Náboženství se stává modloslužbou, přiklání se k pudům a vášním každého jednotlivce, jest snižováno jeho vrtochy. Umění naproti tomu přidržuje se blíže tradice, zůstává universálnějším, méně daleko od srdce. »Pohanství se směje hanebným smíchem. Umění zachovalo jistou dokonalou truchlivost, ale ušlechtilou. Jest útočištěm slzí člověkových. Náboženství starověké vášně vzněcuje, umění jest jimi spíše zasáhnuto a zraněno než ovládnuto.« (Čl. 388.) Jaká nízkost a nuda je třeba v Iliadě Homerově, jak plochým jeví se tam náboženství, kdežto umění jest daleko světlejší. Vizte Achila pod jeho stánem; nečinnost rekova jest činem básníka. Vizte Andromachu a její úsměv plný slzí; vizte Hektora a strach malého Astynaxa, když helma jeho otce se zakymácí. Vizte zvláště Priama u nohou Achilových a vznešeno se objevuje. I ptá se Hello, zda umění, méně porušené než náboženství, nezdržuje vážnými upomínkami postup hniloby? A odpovídá si kladně: zdržuje.

Křesťanství vztyčuje nový prapor lidstvu a tím i umění. Tento svět viditelný jest mu stínem, figura mundi světa neviditelného. V přírodě vidí jen zrcadlo a hádanku — per speculum in amignate, jak hluboce praví sv. Pavel — a má odhaliti a odkrývá, co se za těmi zjevy tají a skrývá. Umění křesťanské jest již obohaceno Vznešenem, ježto náboženství mu ono Vznešeno odhaluje. Stoupá k němu, na perutích víry k němu letí.

Jak krásně vyjadřuje Hello tu myšlenku. »Umění jest koktání člověka, jenž vyhlán z Ráje pozemského a nedošed ještě Ráje nebeského, oslavuje ještě a slaví již krásu ztracenou. Padl! Místo krásy jest mu zavřeno; avšak vyhnanec načrtne na zemi cizinské náčrtek vlasti... Umění jest zasvěcení, pokus, tápání; je to rozmach paží, jímž člověk pokouší se uchopiti ideál, předtuchu, vzpomínku.« (Renan 71.) Nemá-liž tedy umění připomínkou vesměrné přítomnosti Boží? Tím spíše jest pak onou

připomínkou umění náboženské. Ono nází více zblízka a proto i přísněji povznáší. »Má uchovati ze svého původu vzpomínku skutečnější, vroucnější, vznešenější. Má býti skvělým otiskem světelných paprsků, již tradice složily do člověka. Má malovati velkými tahy široce, slavně nepřekonatelnou vzpomínku a nepřekonatelnou naději lidstva. Má bdíti u kolébky Ježíše Krista, bdíti u jeho hrobu. Má jako svatý Jan bdíti nad ženou, nad Pannou Neposkvrněnou, která jakoby byla odkázána ochraně jeho rukou. Umění náboženské má vstoupiti do tohoto světa branou východní. Má žíti ze světla a nésti z Eden do údolí Josafatu životem lidským slávu Boha, jako purpurový plášť.« (Čl. 422.) Umění, aby se mohlo zváti opravdu náboženským, musí přinutiti člověka, by padl na kolena. —

Poslední stať jest nazvána »Styl«.

Deset let před vyjitím »Člověka« vydal dílo, jež se rovněž zove »Styl«. Theorie a historie. Část toho díla jest otištěna v »Člověku« ve studiu téhož jména. Zakońčuje jí důstojně nejen knihu o »Umění«, nýbrž knihu »Člověk« vůbec. Shrnul v ní Hello vše, co v něm vřelo. Již v úvodě podotýká, že styl jest mocností, která jako všechny mocnosti potřebuje býti pomstěna. Styl, který řečníci a ti různí spisovatelé milují, jest utvořen k obrazu nicoty. Proto, jakmile vyvstane opravdový umělec, genius, všichni prostřední strhnou proti němu povyk. Co jest styl, táže se Hello? »Styl jest lidské slovo. Slovo lidské má býti upřímné a rozvážné. By se spojila v jedno slovo tato dvě slova, musí býti pravdivé. — Pravda však jest život. Jest jasno, že člověk má žíti v pravdě. Jest jasno, že myšlenka člověková musí se shodovati s toutéž pravdou, jako jeho čin, protože není dvou pravd protichůdných. Jest jasno ještě, že slovo člověkově musí býti ve shodě s toutéž pravdou jako jeho myšlenka a jeho čin, poněvadž není tří pravd kontradiktorických. A tak člověk musí: Žíti v pravdě: Mysleti, jak žije? A mluvit, jak myslí.« (Čl. 445—446.) Toť vlastně zákon stylu. Pravda jest jedna, ale lidé jsou vespolek různí, proto i jejich styl se nepodobá. Jestliž styl výbuch naší osoby, jest naším tvořením, dle Helloa. My netvoříme idey, tvoříme toliko svůj styl. A jedině genius, uznávající svůj veliký styl, získá slávu. Nemůže býti nahrazen myšlenkou, již předpokládá.

V tom smyslu mluvíme o umělci, že má svůj styl, a jakmile jej má, ztrácí své *inco-gnito*. — Styl dlužno rozeznávat *organický* a *mechanický*. První jest slovem živým ve službě živé idee. Druhý seskupením slov k vůli jistým událostem. První jest svobodný, volný, *nebojácný*. Druhý *podlízavý* a *bázlivý* a *lživý*. První jest *osobní*, druhý jest složen z útržků, jež kdesi nasbíral. První tvoří jedno tělo s myšlenkou, druhý se třepotá kolem myšlenky, aniž se jí dotkne. První vyrůstá živý z idee, jako květ vyrůstá ze zárodku, druhý jest umělým produktem vnějších prvků. První jest něžný a vroucí, druhý plochý a studený. Jeden plný a pevný, druhý tvarohovitý a klišovitý. Hello dovozuje, čím byl by styl lidí.

Dělí spisovatele, či oni dělají se sami ve tři skupiny. Jest mezi nimi třída dětí. Pozorují kolem sebe, žasnou nad vším a obdivují se všemu. Jejich typem jest Homér. Není ideálem lidského genia. Starověk ho nepředčil, ježto to napodoboval. Jest básníkem zjištěných poznatků. Stárne se však a Homér netrvá věčně. Dítě dospívá, již se nepodivuje slepě, ale žádá si míti. Dítě patřilo na věci, aby je vidělo; muž bude na ně patřit, aby jich užíval. Jeho slovo není již výrazem radosti nebo sklíčenosti, jest literární komposicí. Na neštěstí jest člověk zaujat krásami dítky i snaží se je napodobovati. Virgil. Achilles Iliady jest upřímný ve své hbitosti, Eneáš Eneidy není upřímný ve své zbožnosti. Odyseus hledá Ithaku, by spatřil kouř, který vystupuje nad střechy chatek. Eneáš jest veden do Itálie náboženskými a politickými úvahami, jimž sám nerozumí.

Po Virgilovi následoval úpadek a sice skrze něho. On sám nosil jeho zárodek. Ve stylu úpadkovém jest kult slova hledaného jedině pro slovo. Dovršil úpadek Ovidius, který snížil poesii až k hříčkám slov. Muž dospělý bude vztahovati slova k myšlence, již mají sloužiti. »Význačným znakem prvního stylu jest nadšení nad sebou samým; význačným znakem druhého jest sebevyhledávání; význačným znakem třetího jest zapomenutí na sebe. Tomuto tedy přísluší by zářil a osvěcoval.« Hello probírá pak několik spisovatelů doby staré i nové, Cicerona a Tacita, Bossueta i de Maistre, La Fontaine a Floriana, o kterýchžto posledních se hlavně rozepisuje, aby ukázal moc stylu, samu o sobě

jednající a na nejnižších stupních řebře intelektuálního.

Styl jest výrazem člověka. Co jest výjádření člověka? ptá se Hello. Toť vypověděti jeho bídu a vypověděti jeho velikost. Nuže, modlitba jest stylem člověka, neboť ona dotvrzuje bídu. »Vrhá člověka na kolena, jako onoho žebráka z Evangelia, stvrzuje, že jest slepý a chudý, potřebný a prosící. Avšak dotvrzuje velikost způsobem nadměrným; ukazuje nám ji působící na řízení Boží. Skrze ni Bůh nás uvádí do tajemství vlády, a okamžik, kdy nás uvádí takto do svých úradků, jest okamžik, v němž nás vrhá tváří k zemi; modlitba jest zároveň křikem úzkosti a hymnem slávy. Nuže, křik úzkosti a hymnus slávy, není-liž to výraz člověka, není-liž to styl lidský? Styl lidský, toť odpověď člověka na slovo, jež uslyšel Mojžíš: »Jáť jsem, který jsem. Ó, Ty, kterýž Jsi, slyš tedy — slyš a vyslyš!« Těmi slovy končí Hello tuto knihu krásnou a hlubokou. Krásnou svými myšlenkami i stylem. Je těžko rozbíratí to dílo a necitovat celé strany. Přesnost a jasnost s prostotou projadřující genia mluví z každého odstavce.

V prvních dvou částech »Člověku« pojednává Hello o důležitých otázkách, týkajících se jak života, tak vědy, o jednotlivých zjevech a vše podrobuje ostré své kritice nebo vystavuje jako vzor lidstvu. Čteš o Rousseauovi i Voltairovi, o sv. Diviši i sv. Pavlu, o osmnáctém století, jako o stoletích středověku, o nynějších křesťanech, tak vzdálených duchem křesťanům dob prvotních a na vše se dívá Hello sub specie aeternitatis, pod rouškou věčnosti. Již první stať, pojednávající o modle moderního člověka, o zlatě, a odhalující nitro lakomcovo a svlékající je do naha, nám ukazuje, že má spisovatel jediný úmysl, totiž strhnouti škrabošku zlu, halícímu se a schovávajícímu se za různé zjevy a vytýčiti proti zlu klad v Dobru a Pravdě, které jsou krásné. Hello jest zde psychologem, čtoucí přímo v duši, jakoby ji měl před sebou otevřenu a docela ozářenu světlem.

K »Člověku« napsal předmluvu. Pro knihu platí Jednota, tak praví, ale ne Jednota nechanická, vyplývající z jistých pravidel, strojených a vyumělkovaných, nýbrž Jednota organická. Vše, co v knize, směřuje a má směřovati k témuž cíli. Práce sebrané v »Člověku« tíhnou k němu

různými cestami. Tíhnou k Jednotě »jež jest pečetí Pravdy, Krásna a Dobra, vti-sknutá každému stonku bylinky a každé sféře nebeské«. A kniha Hellova předvádí všude aplikaci téže Pravdy v Životě, ve Vědě a Umění. »Chtěl jsem ukázat Život, Vědu a Umění, jako tři zrcadla, v nichž, se obráží týž obličej, jako tři větve téhož stromu, jako tři články téhož zákona.« Té Jednoty dosáhl spisovatel, a proto dýše jeho dílo velikostí a jest činem, ježto každé jeho slovo jest činem samo o sobě.

Řekl jsem již, že východiskem díla Hellova, které možno co nejúžeji sloučiti s jeho životem, jest — Písmo Svaté; Hello se do něho nořil po celý život a možno říci, že mu byl chlebem. Ty božské myšlenky, vnuknuté Duchem Svatým pisatelům svatých knih, byly pro něho nevyčerpatelnou studnicí, jako pro všechno lidstvo. Co ho nejvíce zaráží při svatých knihách, není jejich hloubka, nýbrž jejich nesmírná prostota. Obyčejný člověk může říci, že jím rozumí a genius a světec, který těžil po celý svůj život z jejich pokladů, musí konečně říci, že neodhalil ani trochu clony, jež je zakrývá. »Písmo jest propast, chovající v sobě tajemství prostoty. Jednou z věcí, jež mne v Bibli nejvíce děsí, jest její prostota.« Slovo Pisma má do sebe množství smyslů a za každým se domýšlíme světa neviditelného. Mluví o všech věcech týmž tonem, jakoby vidělo vše v jednom světle a má rozpjetí, jež značí všechny věci. Mluví o všem, a přec, jaká jednota! Mluví o všem, a přece vždy o téže věci, jež jest zamlčena, a jež jest Přítomnost Boží, která ozařuje svým strašlivým světlem věci nejnepatrnější. Písmo jest komentářem Jména, jež uslyšel Mojžíš v hořícím keři. Jím prosvítá se jakýsi stín na stvoření a na dějiny; je to stín Jména strašlivého, Jména čtyřpísmenného.« (Slova Boží 140.) Písmo Sv. žene až do vzrušení, bezpečnost slova, mluví pod zrakem Božím a jeho dýcháním jest bázeň Boží. Ale Slovo je stručné a hluboce symbolické. Jest nad ním slyšení iisté mlčení, jež ve Starém Zákoně promlouvá Jména Ježíšovo a jeho matky. Ale o Matce Boží mluví téměř vždy jen pod rouškou. Její pokora bránila jaksi Duchu Sva-

tému, aby se o ní rozepěl chvalami, jichž jest hodna. Hello ve svých »Slovech Božích« snaží se proniknouti, pokud možno člověku, slovo a ve statích »Symbolism v Písmě« čte v propastech toho slova Jméno Mariino. Na osobách starozákonních i různých předpovědích jest vepsáno její signum. Zříš ji hned na počátku Písma, kdy Bůh stvořil nebe a zemi, která jest obrazem živlu ženského a úrodnou vlivem nebe. Vine se celými dějinami starozákonními až k naplnění času. Arnošt Hello opírá všechna svá tvrzení a důkazy o Svaté Otce a interprety Písma Svatého, jž studoval s obzvláštní láskou, ježto pomocí jejich mohl sestupovati stále do větších hloubek. Pojal do svého díla celé Písmo, i Starý Zákon i Nový, a rozděluje je v pět oddílů. Starý Zákon, kde pojednává o jednotlivých textech či obrazech staré doby, promítaje je v dobu Kristovu. Jsou snad zastoupeny všechny knihy. Symbolism v Písmě. Nový zákon, kde si všímá i Evangelii i ostatních knih novozákonních. Slzy v Písmě a celé dílo zakončuje krásnou písní na slovo Amen. Má to slovo několikerý význam. Překládá je slovo Fiat — staň se. Pak se překládá adverbialně: zajisté. Často říkal Kristus dvakráte: Amen, Amen, pravím vám. Na třetím místě pojímá se slovesně a jest slovesem, jako všechna přání, když A m e n, to jest staniž se, jest odpovědí všech těch, kteří si přejí, a kteří dychtí to, zač se prosí. Tím slovem Amen, jímž by mohl začít i své dílo, neboť značí začátek i konec, končí celé své dílo. A m e n. A m e n. Celé práci předchází úvod, v němž pojednává o Písmu svatém a pak o čtyřech evangelistech. Jsou čtyři, jako čtyry litery v Tetragrammatu; dějiny světa od počátku dělí se na čtyři části. Jsou čtyři zvířata v Apokalypse, jejichž povahy, podstatně rozdílné, symbolicky obrazy povahu čtyř Evangelistů. Je též čtvero velkých proroků ve Starém Zákoně. Ve všem hluboká symbolika. — Celé dílo jest mohutné a vede Slovem k Slovu.¹⁾

¹⁾ Nebylo mi možno dokončiti celou studii; dá-li Bůh, všiml bych si ještě ostatních děl jeho v příštím ročníku a jeho filosofie. —

CO ŽIVOT DAL.

Co život dal? Dal nám toho příliš bolestného a odhalil naši českou duši do naha. Ukázal nám, jak ubohými jsme, kteří jsme si mysleli, že jsme největšími mezi národy a postavil nás ve špatné světlo před Evropou. Čeho jsme se dočkali nyní na Slovensku, jest přímo hrozné. Ztrácíme město za městem, lid slovenský prochází s holým životem na Moravu před krutými Maďary, naši lidé, naši legionáři padají v zajetí bolševické soldatesky, a zatím pan ministr Národní obrany řeční u Lipan, a řeč jeho jest plná nesmyslů a bombastických frází; zatím pan ministr Národní obrany si dává hrát dvě sola na slovenském večírku a tancuje je na znamení své lásky k slovenskému lidu s umhošťskými děvčaty. Kdosi k tomu podotkl: »Proč jste si zvolili studenta ministrem vojenství?« Doplnil bych: »Studenta nedostudovaného«.

Když byla vyhlášena samostatnost národa českého a slovenský lid po dlouhé porobě se přimýkal k republice české, aby s ní vytvořil silnou a velkou republiku československou, zajásali jsme radostí a přáli toho sjednocení i sobě i slovenskému kmeni. Slováci zřeli v nás silnější větev slovanskou, jež by je mohla opravdově bránit proti všem útokům zvenčí. A již tehdy, za persequce maďarské v šedesátých a sedmdesátých letech (od r. 1868) vyvstávali lidé, v nichž kmitala myšlenka na nejužší politické spojení obou zemí, sesilovaná právě činy maďarských divochů. Literárně, po stránce jazykové, byla provedena sice odluka od spisovné řeči české Ludvíkem Štenem r. 1844, mnozí noví spisovatelé, třeba Hurban Vajanský, nepřáli si jednotné řeči spisovné, bojíce se, aby nevnikly tím zhoubné prvky v umění slovenské vůbec, ale přece ozvala se časem z obou stran slova, toužící i v tom ohledu po spisovné řeči jedné. Ostatně, zříme, jak bohatá a krásná jest literatura slovenská, jakých výšek již dospěla a můžeme čekat, že stále bude stoupati. Za války bylo vytýčeno se strany českých vůdců za hranicemi i doma, že po hrozné válečné tragedii musí býti spojeny obě větve v jednom státu, což se konečně zdařilo.

Slováci vytvořili s námi jeden stát a čekali od nás sílu, pochopení, opravdové uvědomování. Brzy však byli zklamáni. Naše vojsko, bývalé rakouské, bez kázně a bez vyšších pojmů o spravedlnosti a morálce, počínalo si způsobem přímo odporným. Všude, kam vnikali, zavlékali své mravy či nemravy, lid zbožný, prostý, ale dobrý, byl jim pouze ku posměchu, hlavně jeho náboženské přesvědčení bylo vystavováno drzým a nehorázným vtipům nízkého českého člověka, kradlo se jen což a ještě mnoho jiných věcí provádělo. Slováci zřeli, že Češi jsou jen štváči a jejich veliký a vznešený názor o Čechách, jako o lidech, vysoko stojících kulturně, se zvolna rozplýval. Češi nestáli vysoko lidsky. Důstojnictvo, mající dobrý vzor v italském generálu Piccioneovi, znalo namnoze dobře jednu věc, totiž zábavu a tanec.

A naše inteligence, která tam přicházela, nepotěšila též příliš slovenského lidu. Ti učení páni tam nešli z lásky, ale že se dobře platilo, a pak aby prý odstranili ze zatemnělých mozků slovenských tmu Říma. Jen jak si počínali páni profesori na středních školách! Jsouce zvyklí z Čech nevědomostí a lži vychovávat ve studentstvu zášť

proti vši Pravdě, začali tak i na Slovensku. Není divu, že studenti jejich, pohlížející s úctou na odkaz svých matek, vstípení v jejich srdce, na náboženství, ozvali se proti tomuto nízkému činu svých profesorů, kteří v odvetu je pak jen terorisovali a pronásledovali, jak mohli, ač ne vždy se zdarem. Nemenší radost měl lid z úředníků. Jejich chování bylo leckdy nejvýše hrubé a urážející; když jim to však bylo vytčeno, omlouvali se zatemnělostí a nechápavostí tamějšího lidu.

Jest pochopitelné, že zástupci slovenského lidu a vůdcové protestovali proti tomu jednání. Ježto bylo zříti, že hlavně se útočí proti náboženskému citění, snažili se kněží zorganizovati lid a bránit se, pokud možno, onomu proudu nepřátelskému. Odnesli si za to, hlavně první z nich, kněz Andrej Hlinka, nadávky z našeho Nár. shrom., vytýkalo se jim vlastizrádci a maďaroni a kdesi cosi. Zatím však zříme, že neuvrhli Slovensko ve zkázu tito maďaroni a vlastizrádci, nýbrž ti, již chtěli se svými frázemi zničit čistotu slovenského lidu, různí ti páni socialisté, ministři nevyjímaje.

Studentstvo slovenské bylo postaveno samostatností před nové obzory a nevědělo, kterou si zvolit cestu a jakými směry postupovat. Svaz pokrokového studentstva sezval si všechno studentstvo československé republiky na sjezd do Prahy a začali do nich nalévat své rozumy. Příznačným znakem českého pokrokového studenta jest, že své ubohé názory uplatňuje způsobem nedůstojným inteligenta, že za každým jeho slovem rozvírá se ohromná jáma nevědomosti, a že v prvé své větě, kterou pronáší, útočí na tmu katolicismu, Říma atd. To se přirozeně těm Slovákům příliš nelíbilo. Proto přišli mezi studentstvo katolické do Olomouce, a odcházejíce tiskli nám ruce. Začala tvrdá práce na Slovensku, na středních školách. Školy jsou prý státní a proto se činily a činí tomu studentu všelijaké potíže. Než, oni se přece sdružují. »Nemůžeme stát netečně, nemůžeme stát každý o sebe, lebo tie kalné prúdy, ktoré dnes sta dravé šelmy prebiehajú po našom Slovensku, by nás iste pohltly. Keď nás bude viacej pohromade, keď budeme tvorit skálopevný hrad; daromné sú prúdy, daromné vlnobytie, my sdružení — ako maják v mori — stáť budeme a divé prúdy pod naším bezvládne budú húčať. Poviem otvorene: nám katolíckym študentom ide o vieru, ktorú nám zbožná mamička hlboko do srdca vštípila, aby sme mali potešenie pre celý svoj život! — Nám, katolíckym študentom, nenle viera nejakým krásnym poetickým stredovekým snom, nenie niečim takým, čo sa mení dľa doby a módy, ako káby, sice je ona »hlúposťou«. Nám je viera dielom Božím v človeku, právom Boha na dušu a srdce ľudské, vyšším svetlom i vyššou nebeskou milosťou. My takto hľadáme na vieru a chceme ostať pri nej. A keď vidíme, a dobre vidíme, že v Čechách a po Moravě tisíce a tisíce študentov — sdružených pod prapúrom »Volnei Myšlenky« — pracuje proti cirkvi, proti viere, proti pápežovi, proti kňazom, keď chystá sa rúcať to, čo vyrástlo s krví martýrov — my katolícki študenti máme stranu stáť a dívať sa na nich bezbožnú prácu? Nie! A stokrát nie! Naši predkovia z hrobov by vstávali a šli by žalovať Bohu i

svetu na svých mezdárných potomkov.« — Psal tato slova student od Váhu v Slovákku 31. května 1919 a patří z nich mužná a vědomá odhodlanost a jest z nich cítit láska. Nemáme strachu, že studenti s takovým nadšením zapadnou, nebou budou umlčeni. Ba, čím více se bude proti nim vystupovat, tím více bude rozdmýchována ona láska a nadšení, a budou růsti.

Jest na tom slovenský student ještě z jednoho stanoviska špatně. Schází mu totiž kniha. Když jim vláda něco pošle, pak jsou to hatlamny. A volají a děkují, když jim někdo něčím vypomůže a nějaké naše, katolické knihy jim zašle.

Na prázdniny si chystají sjezd do Ružomberku, kde se spojí »organisované čiasťky v organisovaný celok, ktorý bude dost silný na to, aby dedictvo cyrillo-metodejské (vieru) tak oddal svojim potomkom, ako ho od zbožných predkov dostal čisté a nepoškvrnené.« Přijdou i čeští katoličtí studenti, aby ruku v ruce pracovali a bude-li třeba, i společně trpěli.

Odbočil jsem trošinku. Tož, Slováci pocítovali k nám Čechům dosti oprávněné nedůvěry, která tímto neštěstím, tímto fiaskem, jež zavinila česká vláda ještě více vzrostla. Třeba opravdových činů a skvělých, aby ona nedůvěra zmizela.

Zdá se a píše to rád, jako nerad jsem ostře kritisoval nízkost, že naše inteligence si trochu oné důvěry již vydobývá. Slyšel jsem poslední dobou i ve slovenských novinách, že právě české učitelstvo a česká inteligence na Slovensku dlejí udržuje naději a vzněcuje ji ve Slovácích v těchto krutých chvílích. Jakoby všechna zášť vymizela, ostří se ubrousilo a vlast volající své syny, by jí pomohli, ježto jest v nebezpečí, utužuje všechny v jednotě. Dej Bůh, aby tohle trvalo i dále.

Střední škola. Tenhle převrat, který se u nás udál, ukázal nám všechny slabiny střední školy. Mají se ty slabiny odstranit. Ale jak? Pan ministr vyučování stále mluví o odrakouštění, od církevnění škol, ale ve skutečnosti škola zabředá čím dále tím hlouběji. Ve starém Rakousku byla škola spoutána, nebylo mnohdy možno volněji se proslovit, ale jednu dobrou vlastnost to přece mělo. Mnozí páni profesori, s jejichž inteligencí to nebylo nejlepší, musili aspoň mlčet, kdežto nyní mohou mluvit, a oni mluví nesmysly, nebo štvou. To že je odrakouštění? Dostávají se mi do rukou různé ty středoškolské časopisy, jichž jest dnes jako hub po dešti a co čtu, mne zaráží. Samá zášť, vyjadřovaná bombastickými frásami. Student vycházel ze střední školy bez ujasněného názoru na každou věc. Střední škola dovedla do studenta nejvýše vtlouci spoustu pouček a znechutiti mu veškeru práci. Takový student se nám ukazuje i v těch časopisech. Nestudoval a nemyslí. Nestuduje a nemyslí ani teď. Tak třeba v otázce náboženství. Když chce si objasniti nějaký systém filosofický, musím sednout a studovat ho, studovat se všech možných hledisek. Náš student, po příkladu svých profesorů, odpravuje deseti řádkami celou církev, náboženství a když se ty řádky přečtou, pak vidí se a čtou hrozné nesmysly. Zde by měl pan ministr nasadit všechny síly. Naučit studenta býti studentem, totiž studere, t. j. snažit se, usilovat o vědu, práci, pravdu. Jinak střední škola bude čím dále horší, a z ní budou vycházeti velcí nedoukové, nedovedoucí stavět, nýbrž jen bourat.

Těžké postavení má na nynější střední škole katecheta. Po půl roce jest uštván, vysílen, neschopen opravdové práce. Náš student mu namnoze znesnadňuje veškeru činnost způsobem až neuvěřitelným. Vykládá-li v náboženství o některém článku víry, směje se suchým dogmatům; vyhledává ve všech možných brožurkách námitky, jimiž mu znemožňuje pokračovat a rozhovorit se o mnohých důležitých otázkách, rozhazuje mezi svými kolegy pobuřující letáky, ubíjí zkrátka svého katechetu jak může. Je to silné memento pro ty, kteří mohou a mají povinnost starati se o rozřešení poměru církve ke státu. Jinak by to šlo po prázdninách ještě hůře. Volali jsme již dříve po konfesijní škole (2. čís. St. Hl.) a je ten hlas nyní tím naléhavější. Od nynější školy si neslibujeme nic, jako si od ní mohou málo slibovat, kteří si v ní libují. Učme se trošinku od ciziny, hlavně od Francie. Jak tam konfesijní školy prosperují! A vycházejí z nich lidé mravně založení, myslící, a jevíci zájem o hluboké otázky. Ne jako u nás studenti, ukázející se jako »lvi korsa« na promenádách, dvořící se a kazící patnáctileté dívky, třeba z pensionátů, blýskající se na tanečních zábavách, po případě na různých národních slavnostech, ale s prázdnotou v nitru.

Česká prostřednost a nevychovanost. Denník »Čech« přinesl před nedávnem zprávičku, jež odhaluje českého inteligenta do naha. Dovolují si ji otisknout beze změny, aniž co přidám, neboť ta fakta, jež vystavuje, sama sebou mluví dosti hlasitě: »V jednom z pražských klášterů, kde mají velkou knihovnu i obrazárnu, hásil se jeden z vyšších důstojníků francouzských, kteří jsou v Praze ustanoveni ke službám mezinárodním; však je po Praze potkáváte. Přišel jako sta jiných prohlédnout si sbírky a památky. Přidělen mu byl k průvodu kterýsi profesor pražský. (Jména jeho jen ze šetrnosti neudáváme, abychom jej zbytečně neblamovali; redakci je však známo a nejsme neochotni pověděti je veřejně. Pozn. red.) — Byl přidělen onomu vyššímu důstojníkovi jako tlumočník. V klášteře byl však dán důstojníkovi kněz, jenž by jej sbírkami provedl; tlumočník byl zbytečný, protože ten kněz uvítal oba pány čistou frančinou. Důstojník žasl nad bohatstvím sbírek, knihovny i obrazárny, a nějak netají se údivem. A s knězem hovořil o umění, literatuře francouzské atd. atd.

Byl uveden do t. zv. létního refektáře, kde na stropě je velkolepá freska, malovaná jedním ze starých bratří řádových; představuje hostinu nebeskou. Důstojník byl nadšen: »To je prostě velkolepé!« A hned poznával: »To je obraz hostiny nebeské, zde Kristus, zde to a to,« a jásavě hlíal zrakem nádheru fresky.

Kněz vysvětloval mu jednotlivosti i přenesený význam obrazu — důstojník přizvukoval, tápal se i sám hned vysvětloval; byl prostě unesen.

A tu promluvil také pražský profesor, český člověk: »Jen je-li ta hostina nebeská pravdivá,« a cosi jako: povídačka o nebi.

Škoda, že slov nepronesl jen česky, aby jim rozuměl jen kněz, také Čech, a aby jim byl nerozuměl důstojník. Čeští kněží jsou jim zvyklí! Na neštěstí pronesl je pan profesor francouzsky...

A tu se stalo, co pan profesor asi sotva očekával: Důstojník obrátil se k němu a pravil mu nadmíru zdvořile a chladně: »Pane profesore, svou poznámkou jste mi pokazil celý velkolepý dojem,

jež jsem si chtěl odnésti z tohoto nádherného domu. Ale svou poznámkou jste se také nešetrně dotkl jednoho z našich hostitelů, pod jejich střechou, dotkl jste se jeho přesvědčení i jeho vědomostí, neboť důstojný pán jistě ovládá svůj předmět a o nebi mnoho musil se učit. Ostatně, pane profesore, dotkl jste se také mne, neboť — (a tu se panu profesorovi uklonil) — já jsem věřící katolík...»

Jak se tvářil pan profesor, nepovíme. Jen prozradíme, zakoktal: »Pardon, odpusťte, já jsem jen žertoval...«

A důstojník na to: »O věcech svatých, pane profesore, se nežertuje!«

Pan profesor??? To si domyslete.

Důstojník pak obrátil se ke knězi a pravil: »Důstojnosti, je nás zde řada, kteří bychom chtěli jít k sv. přijímání a neznáme zde kněze, jenž by nás francouzsky vyzpovídal...«

Prozradíme pak, že opravdu celá řada francouzských důstojníků přistoupila ku sv. přijímání v jednom z klášterů na Novém Městě Pražském.

V onom klášteře pak byl viděn i francouzský důstojník ještě vyšší hodnosti, nevíme, nebyl-li to dokonce důstojník hodnosti nejvyšší, jenž při Vzkříšení s chotí a dcerou svojí, nesouce v rukou hořící svíce, kráčeli pokorně se skloněnou hlavou za opatem, nesoucím pod baldachýnem Sanctissimum...»

Na uvážení. Doslyším se, že na Československu a v Posázaví vystupují venkované houfně z Církve. Jaká je toho příčina? Dochází k onomu vystupování po různých schůzích, jež pořádají páni bratři Špatný, Frabša et consortes. Nemyslím, že by ti lidé, kteří odpadají, najednou poznali bídu Církve, nikoliv. Již déle rozzírala je skepse, neb aspoň byli s Církví lhostivi. Ale jsou mnozí mezi nimi, kteří jako stádo dělají totéž, co druzí: Odštěpují se a není nikoho, kdo by je zadržel? Kněží! Napadají mi misionáři a jejich těžká práce, ale korunovaná vítězstvím.

Práce. Příliš se mluví o práci a síle, o zodpovědnosti, o našich velikých úkolech v budoucnu. Než, často to hovoření bývá důkazem, že opravdu se těch ctností nedostává, a že snažení po nich nemá intensity, jež by byla s to proniknout celý život a změnit jej. Zdá se mi, že to platí i o nás. Kamkoliv se obrátím, všude unavuje můj zrak červená, či modrá barva papíru, oznamující schůzi za schůzí, zajdu-li si poslechnout nějakou přednášku na tu schůzi, slyším samé rozvíňování programů, samé stranické štvání proti jiným politickým stranám, samé odsuzování, samé rozněcování k zášti a hněvu, ohnivě a mnohmluvně resoluce nic nepravící, ale málokdy bývám mile překvapen velikou myšlenkou, hlášením lásky vzájemné. Nameivýš, když řečník za ohromného jásootu a potlesku všech přítomných se zmůže na frásí: »Teď jsme odstranili tmou Říma a vybudujeme novou morálku lásky.« Jak se začíná vštěpovat ta nová morálka lásky? Asi takto: Slova, jež cituji o lásce, byla proslovena na jedné schůzi. Hned po nich — pan řečník, jako většina řečníků objíždělicích a řečnicích a předvolebních schůzích potřebuje získat co nevíce členů do své organizace na úkor druhé strany — mluvil o »parádním programu strany«, o vyvlastnění velko-statků. A při tom, když odoravil Řím a své posluchače nadchl pro novou lásku, pustil se do —

agrárníků. To bylo ostatně jeho věcí. Ale on své posluchače tak rozplamenil proti těm bratrům z druhého tábora — morálka lásky užívá často slova: bratr — že vyvolal u svých přívrženců slova nadávek a poznámky, jež stydno opakovat. Vždy jsem myslil, že Láska k bližnímu začíná přemáháním sebe, potlačením egoismu, a že jest založena na Lásce k Tvůrci, Pánu všehomíra. Dnešní doba učí však jinak. Mluví a hlásá lásku a myslí, že ji vypěstí třídním bojem, uvolněním všech náruživostí lidských, potlačením nebo úplným vymýcením Boha ze srdcí lidských. Je to jen trošinku správné? Co by říkal sám pan řečník, kdyby opoziční strana nabyla na schůzi vrchu a prakticky i.e názor přednášejícího, srovnala mu kůži?

Nemělo by se spíše radit a pobádat k onomu popření egoismu a vážné opravdové práce? Bude nám třeba hodně mravní velikosti v budoucnu. Budeme obklopeni Němci a Maďary. Veškeren slovanský svět vzhlíží k nám Čechům jako k národu opravdu vyspělému a kulturně vysoko stojícímu. I cizina patří na nás s jakousi úctou. Jest nezbytno pracovat, bychom si udrželi ono postavení, nejen to, jsme toho povinni před těmi, kteří byli před námi, i kteří přijdou po nás. — Jistě, až láska k práci zasvěcené celému tak drazé vykoupenému národu pronikne náš život, odpadne i to zbytečné mluvení a štvání. Na jednom táboře v Praze 1. května proslovil kterýsi řečník: »Dosáhli jsme šlodinné doby pracovní, ale nám to nestačí, my chceme pracovat více.« Jistě myslil, po práci v továrně že se bude věnovati dělník vzdělání svého nitra, k vlastnímu sesílení vnitřnímu, ježto »celý národ bude z kvádrů, bude-li každý jednotlivec jeho z křemene«, podle hlubokých slov našeho velikého a drahého Nerudy. Někdo si mohl slova řečníkem přednesená vykládati též ve smyslu opačném: »Chceme jen 6 hodin práce«, ale to by bylo nesprávné.

Pan Herben dokázal, jak lehce a snadno lze býti polyhistorem v moderním slova smyslu, totiž vědcem, který o všem mluví a téměř ničemu nerozumí. Chtěl hned najednou odpravit katolicismus u nás sesměšněním jesuitů, sv. Jana i papežství, podle něho sloupů katolicismu. Jakým způsobem? Herbenovsky, totiž sprostě a nevědecky. Bylo mu pěkně dokázáno v »Čechu«, že jest lhářem. A takových pánů se v Čechách hemží jako hmyzu. A jako jedovatý hmyz všechny čisté vody otravují, pouštějíce do nich hnís svých zkažených a bolavých srdcí. Zvláštní, národ jejich nedovede odstranit. V jiné zemi by byl takový člověk či tací lidé nemožnými.

Svaz, Mladá Generace si občas vzpomene, že existuje Česká Liga akademická. Též ve svém 12.—13. čísle věnuje tomu klerikálnímu studentu noticku, a hned v otázce, týkající se jeho místnosti. Doporučoval bych panu pisateli, aby se o těch věcech informoval, jinak píše nesmysly. Pan Fialka s pohrdáním mluví o práci Ligy. Pravda, nevykřikujeme vše, co děláme, do veřejnosti, poněvadž nepracujeme, aby se nám dostalo odměny od lidí, ani nepracujeme pouze pro lidi. Ale když již jsme při té práci. Co opravdového vykonal Svaz, který trvá již dosti dlouho a organizuje prý přes 5000 posluchačů? Čteme o tom v téměř čísle Ml. G. Tam se ovšem mluví o stagnaci, která trvá již hodně dlouho, a kterou nedstraní žádná manifestace a napadání katolického studentstva. Co dokázal Svaz se svým středoškolským svazem? Uznává se, že se musí pracovat a jak je

to možno, když něco přes 100 lidí — a přece Svaz reprezentuje všechno studentstvo!! — se účastní voleb a ti ještě velikého interasu o spolek nemají? Pan V. G. píše ve článku »Stagnace«: »Stará se studentstvo o svou sociální otázku tak, jak je tohle zapotřebí? Velká schůze, a po ní? Najdete 10—20 lidí, kteří by se sešli ku práci? Stagnace. Nezájem... Do sociální komise přijdou 3—4 lidé. Valná hromada »Svěpomoci«, kde má se hovořiti o organizaci výdělečné práce studentské. Přijde as 15 lidí. Pame, zde byste se mohli od ligistův učit! Ptáte se, kde jest chyba a kde možnost nápravy? Já bych vám poradil a jste-li hlubší, než ti ostatní, o nic se nezajímající, vyslechnete mne. Hleďte poznat Pravdu, Dobro a Krásno, proniknout se jimi a jednat podle toho. Pak jistě budete k sobě poutat a ku práci více lidí. Ale když jen mluvíte, a co mluvíte, projadřuje zášť a malost, pak se nedivte, že s vámi nikdo nepočítá a počítat nebude. Tolik ad hoc. Svaz nepřeje Lize ani těch dvou místností, které má v Lažanském paláci. Je to vidět ze škodolibosti, s jakou o tom píše. Z toho, co se v místnostech děje, se Svazu zpovídat ligisté nepotřebují a jistě nepůjdou, ale volati rektorát techniky proti Lize, jest při nejmenším nekolegiální. Když ligisté přenechali šest zařízených místností Cizineckému úřadu za dvě, je to jen znamením její veliké obětavosti. Než, pánové, pište jen dále o Lize, aspoň jí uděláte reklamu mezi vysokoškolským studentstvem.

Demonstrace studentstva. Je jisto, že se veřejnost stará o své studentstvo příliš macešsky, a že se ohlédá po něm teprve tehdy, když ho nejnnutněji potřebuje. A jest smutné, že teprve manifestacemi a líčením své bídy musí český student se domáhati nápravy. Kdo zná jen trochu poměry studentské v Praze, sezná, že k manifestaci nedělní, i k těm ostrým protestům musilo jednou dojít. Jenom, aby se již veřejnost rozpemněla na své povinnosti ke studentstvu a pomohla mu vystudovat. Kolik jest již případů, že student bídne vystuduje, a když má klidit ovoce své práce, padá, podřít, jako mladý stromek, nemohoucí sesílit a dáti ovoce. Jedna věc však hlavně bolestně se dotkla. Řečník pronesl strašná slova, platící vysokoškolské studentce. »Krev se bouří v žilách nad zprávou, že naše kolegyně se musí z bídy prodávati.« Musí? Myslí pan kolega, že musí? To by bylo lépe pro ty dívky, kdyby místo vysokoškolského studia zastávaly místo služek, aby měly čistá srdce. Je v těch slovech promesených panem řečníkem též kus obžaloby veškeré naší výchovy. Dívka, mající vznešený názor o mravnosti, se nikdy prodávati nebude. A i kdyby byla nejchudší, ne. Neodpovídá to skutečnosti, snad se mi namítne; pak zde stojím před hrozným zjevem, před úpadkem. A nikdy bych se neodvážil generalisovat. Znáám některé slečny, studující na vysoké škole, které mají o mravnosti prazvláštní pojem, ale prodávají-li se, pak ne z bídy, nýbrž že jsou mravně, ať již číkoliv vinou, nízké. A znám studentky opravdu chudé, bídne se protloukající a z jejich pohledu natří čistota. Ať obrátí naše společnost, a hlavně páni z ministerstva školství, svůj zřetel k výchově. Jinak by se mohla, snad v brzké době, slova páně řečnickova generalisovati ale nejen o chudé studentce, nýbrž o studentce vůbec.

Legionáři. Měl jsem je rád, když jsem o nich slyšával, jak hrdině za naši vlast a za nás bojují na bojištích francouzských, ruských a ital-

ských. Byli to hrdinové, před nimiž dlužno se sklonit. Když přijel náš pan prezident Masaryk a kolem automobilu, v němž seděl, jsem zřel legionáře, plesal jsem i byl jsem dojat. Jejich pevný krok, jejich mramorová přímo tvář mluvily mi o velikosti jejich duší. Šli, vědomi si své důstojnosti. Mám je ještě radši, když jsem jich několik poznal. Jsou to legionáři francouzští. Znal jsem je před válkou, ale jak se změnili ti jinoši! Jsou vážni jejich názor takový ucelený a povznesený nad všechnen prach. A jak milují svoji vlast! Mohli bychom se od nich učit. Než, část naší české veřejnosti jakoby je nenáviděla. Je to právě ta veřejnost, která se za války jen hrbila a pro stát, pro samostatnost jeho nepřilíš toho vykonala. Veřejnost, hovící jen svým náruživostem, nedovedoucí v sobě podřiditi to nízké tomu vyššímu. Zdají se jim legionáři malými vlastenci, nejsou-li stádovití, odsuzují-li jejich jednání ubohé a odsouzení hodné. Již veřejně jsem slyšel několik ostrých slov, jež pronesli legionáři proti nám a bolestně se mne dotklo, jak bylo naloženo s legionářem-invalidou v chrámu Týnském rozvášněným davem. Jaká lítost mluví z dopisu, který tento muž, obětující vlasti a i těm, kteří takto s ním jednali, svůj život, napsal do »Národních Listů« dne 18. května 1919! Ještě něco jsem u těch legionářů pozoroval. Naučili se v cizině, v bojích, mítí úctu k cizímu přesvědčení a k náboženství. Je dojemné, jak hovoří o náboženství, i když sami nevěří. Je to znakem vysoké vyspělosti duševní, již nemá ani náš voják, ani náš člověk. Dokázal to již tolikrát a bude ještě dlouho trvat, než stane se podobným těm legionářům. Jest na legionářích, aby hleděli proniknout náš český život svým duchem a trpělivě nás učili. Budou mítí snad nevďěčné žáky, ale co nedokáže Lásky, Lásky k vlasti a národu, jež tolik milují?

Národní shromáždění. Působilo přímo bolest poslouchat členy Nár. S., když se projednávala osnova zákona o rozluce manželské. Řeči a námitky, jež bylo slyšet, vyvolávaly ve mne hnus, a ten hnus se stupňoval, když padla podobná slova z úst ženy, slečny Zemínové a Landové-Stychové. Tak že může mluvit žena? Snad je tomu zvyklá ze schůzí a její vykřičený a neženský hlas ženy nepřipomíná. — Nazývají se ti různí pánové, zasedající v N. S., samozvanci, a víme, že je to pravdivě plnou pravdou, jako je to pravdivé o celé vládě. Rozhodují o otázce hlubokého obsahu pro celý národ a rozhodují o ní způsobem nižším, než chasníci. Nevím, jak jest v takovém prostředí těm duším opravdu inteligentním, jako prof. Dr. Mareš, V. Dyk a málo četní jiní, ale jistě jest jim tam dusno. Hlavní věc, že věci nejdůležitější se projednávají za jeden den. Snadno a rychle.

Jak se měníme. »Právo Lidu« s p. Stivínem byli nadšenými obhájci bolševismu. Pan Stivín byl svého času dokonce jmenován čestným prezidentem republiky maďarské. Když začal neúspěch na Slovensku, totéž »P. L.« a titíž páni měli plná slova vlastenectví. A co nyní čtu? »Šmerlův pozdrav maďarským bolševikům. Hlásíme se otevřeně po bok budapeštských dělníků, posíláme jim upřímné soudružské pozdravy ve chvíli, když spadá na ně neúspěch, když kde kdo bude od nich ustupovati, když můžeme čekat, že na ně a přes ně na revoluci prolet. hnutí budou sypati kletby a nadávky všeho měšťáckého světa. Za toho stavu nemohli jsme více než působiti, aby

také českého vojska nebylo použito k účelnému tažení přes demarkační čáru. Tuto povinnost, pokud bylo v našich silách, jsme splnili... atd.» (Soc. Dem., 11. č., z 9. května.) Tak se ovšem psalo před katastrofou na Slovensku a vláda mlčela. Nyní jsou za to zabijeni naši legionáři a vojáci a konec konců se bude vybírat po ulicích na sirotky po padlých na Slovensku. To dovede udělat vláda ve prospěch svých synů, kteří musí napřed sejít hroznou smrti se světa.

Kláštéry. Česká vláda zamýšlí okkupovat kláštéry. Není prý bytů a kdesi cosi a jde se na kláštéry. Svého času se tak šlo na místnosti katolického spolku vysokoškolského »České Ligy akademické« a nyní na kláštéry. A tehdy, když se ono bezprávní dílo vysokoškolskému spolku, katolická veřejnost mlčela a jsem zvědav, promluví-li již jednou a rázně své veto. Nejsem obhájcem klášterů, neboť mnohé dělají katolickému jménu toliko hanbu, ale pro spásu duší nevykonají dnes naprosto nic, leda že pohoršením odvádějí duše od Krista. Ale jsou opět některé, které jsou sídlem opravdového života podle Krista i střediskem vědy a umění. Třeba Emausy či klášter Redemptoristů v Praze. A ty by si měl dáti katolický lid okkupovat? Obzvláště Emausy se svým uměním — stačí jen vejítí dovnitř, abys vše zřel — se svým chorálním zpěvem, se svou liturgií byly by ztrátou nenahraditelnou. Ať již nedím, že by neměla vláda sahati po takových klášterech již z ohledu na věřící cizince, kteří naleznou v nich výborné zpovědníky a inteligentní kněze. A tolik se mluví o slovanské liturgii. Odkud vlastně vyjde a může vyjítí opravdové dílo, než z takového kláštera, kde mohou mniši studovat a uskutečnit podobnou ideu? Myslím, že by to měli kněží uvážiti, kterým na tom musí záležeti. Proto ne pryč se všemi kláštéry.

Česká mše svatá. Četl jsem, že důstojný pán S. Bouška sloužil česky nejsvětější oběť mše svaté. Bodlo mne to, jakoby mi někdo mluvil o schismatu a chechtal se, jak český kněz si váží a poslouchá nařízení církevních. A bylo prý při té mši svatě »nabito«. Věřím, to se jistě přihrnula všechna sebranka, aby se »podívala«. Za chvíli se mohli jíti podívat na nějaké neřádstvo.

LITERATURA.

Příliš se vydává a tiskne. Sice za příliš draho, ale doufejme, že i zde nastane nyní nějaký obrát k lepšímu. třeba mnoho z těch věcí ještě ceny pranepatrné. Tak jakoby bylo znáti na těch výtvorech neucelenost. Jež jest příznakem naší doby. Hojně se překládá, nejvíce z francouzské literatury a i z jiných. Zkrátka, je vidět v našem literárním životě veliký ruch. Všimneme si zde jen několika publikací.

Dr. Alois Lang, Náboženský problém Novalisův. Olomouc, 1919. Nákladem Matice Cyrilo-Metodějské v Olomouci.

Čtu díla Langova nesmírně rád. Zdají se mi kritickými básněmi. Měl jsem ten dojem, když jsem četl jeho studii o Jakobu da Todi i studii k Poutníku Cherubinskému Angela Silena i dílo o Susovi, německém mystiku středověkém. Všechny jsou psány umělcem krásného stylu i psychologem, nořícím se hluboko do duše lidské. Ba právě tehdy, když jest dílo geniů, jež snaží se rozpytovat, obestřeno jakousi tajemnou clonou, jest jeho studie nejkrásnější. Odhaluje jemně onu

clonu, zvolna, aby se nepomačkala a vystavuje před námi nádherný obraz, na nějž patříme se zvláštní radostí. — Novalis jest jedním z oněch tajemných a neprobádatelných romantiků německých, kteří nás vábí právě svou tajemností. Člověk přečte Hymny k noci i jiné jeho básně, ale aby mohl říci, že poznal opravdu jejich tvůrce, to stěží. Je toho příčinou i styl i myšlenka, již odívá svým slovem. P. Lang snaží se, pokud možno, vrhnouti záblesky světla do jeho nitra, aby se mohlo vidět. A hlavně ho zajímá Novalisův proces náboženský, »jenž se podobá tajemnému rytmu rozčeřené hladiny mořské, jeinuž lze naslouchat, nikoliv však vyslovit.« Poznává na několika místech, že mu zůstala i po studiu duše umělceva nerozřešitelnou a záhadnou. Pátrá v díle N., hlavně v Hymnech k Noci, v Křesťanství nebo v Evropě, Duchovních písních, náboženských zlomcích z r. 1800 a posledních zápiscích, jaké asi stanovisko zaujímal tento zvláštní duch ke křesťanství a protestantismu ve svém krátkém životě, jaké stoupání a klesání se jeví v jeho nitru v tom ohledu. Tvrzení, že by Novalis zakotvil v katolicismu, vyvrací, ba dovozuje, že v posledních náboženských zlomcích stojí docela na půdě reformační. Ovšem »není půdou tou některá z historických konfesí protestantských, ale pramen, z něhož všechny vyvěraly a duch, jímž se všechny vyznačovaly. Je to úsilí, zbavit víru autority zevní a přenést těžiště její do mravního vědomí jedincova.« (126.) P. Lang řeší a luští záhadu nejen nitra Novalisova, ale chce zachytit celé ovzduší romantismu německého tehdejší doby, a možno říci, že se mu to zdařilo.

Dr. Josef Laichter. Uměním k životu. Otázky a názory XLIV.

Pan Laichter by měl napsati ještě jednu knihu, lepší této, knihu o Životě. V díle Uměním k životu mluví ustavičně o životě, až již je to směšné, tím spíše, že má o životě dosti zvláštní názory. Pan Laichter kritizuje jednotlivá díla, tak na př. práce Martenovy, Sezimovy, Svobodové, Kunětické, Macharovy, Mrštíkovi a jiných ještě a dokazuje v nich, pokud líčí život, obsahují život či ne. Nepravím, pokud jsou životná, nýbrž pokud líčí život. V první stati »O podstatě umění a zodpovědnosti spisovatelově« rozvinuje svůj názor na umění, vlastně ne svůj, k němuž se probíl životem, nýbrž názor, který jednoduše přejal od jiných. Studie celá, toť několik citátů, jež p. Laichter svým způsobem rozřeďuje, až nechutně. Pokud se týče stylu páne kritika, jest chudý, snaží se býtí vědeckým, ale zůstává toliko opotřebovaným. Mnohdy mi připadá jako styl profesora, »jemuž stále o něco běží, o něco jde.« Kniha tato není ostatně ničím novým. Již dříve byly jednotlivé stati uveřejňovány v »Naší době«, a již tehdy bylo poukázáno na jejich malost. Byl to Dr. F. X. Šalda, který myslím, ve »Volných Směrech« proti nim bojoval.

PŘEKLADY

Wilde, Kněz a ministrant a fragmenty z De profundis. Praha, Grosman a Svoboda. 4 K. Přeložil a předmluvou opatřil Jan Rey.

Když před léty se objevil v českém světě literárním Wilde, byl uvítán i odmítán. Některým, a byli to hlavně lidé z tábora katolického, se zdál druhým Verlainem, pokud se týče jeho obrácení. Nevím, ale zdá se mi, kdykoliv čtu knihu »De profundis« příliš strojeným a nevím mnohdy, zda

možno bráti jeho slova vážně. V knize přítomné, jakémusi klíči k jeho vnitřnímu životu, je několik míst, které se zdají tomu nasvědčovat. Mluví o katolicismu a jest příznačno, co v něm hledal a našel. Příznačno nejen pro něho, nýbrž pro dekadenty vůbec. Ulpí na povrchu, nesestoupí do hlubin. Tím se vyznačují jejich konverse — ať jmenuji Huysmanse. — »Pociťoval jsem a pociťuji ještě nyní nejsladší radosti v náboženství: ne v těch, běžných náležitostech náboženského života, aniž v každodenní jednotvárnosti svých kněžských povinností — tomu jsem se vždy bránil. Ne, moje slast pramení z estetické krásy naší bohoslužby, z extase zbožného uctívání a z vášnivé horlivosti, jímž předchází dlouhý půst a náboženská rozjímání. »A našel jste posily v modlitbě?« tázal se rektor. »Posily? Ne! Naopak rozkoš, vznícení — ba i divokou slast hříchu!« (Kněz, 38.) Myslím, že by Wilde podepsal ta slova i po vyjití ze žaláře. Kniha obsahuje zpodobění mladého kněze staršímu rektorovi. Jest psána krásným stylem, který se zdařilo panu překladateli běžně tlumočiti. A čistě wildovským jest konec, smrt jinocha a mladého kněze při nejsvětější oběti. K dílu jest přidán dopis umělcův k příteli lordu Alfredu Douglasovi, který z důvodů osobních byl svého času vytrhnut z knihy »De profundis«. — Jeden z nejlepších Wildeových dopisů. Studie předeslaná informuje o životě Wildeově.

Hilaire Beloe, Čtyři pocestní. Stará Říše, Morava. Dobré dílo. Sv. 53. Přeložil Antonín Ludvík Stříž.

Jest radostno sednouti po únavné četbě různých moderních autorů k tomuto dílu a osvěžiti se. Z celého díla přechází jas a veselost a co zvláštního, čistota, která vane na čtoucího téměř z každého řádku díla, věc jistě v moderních literaturách, jak se mám předvádějí, velice řídká. Celým dílem dýše láska spisovatelova k rodnému kraji Sussexu. Miluje svůj rodný kraj a zdá se mu, že se blíží svému soudu. Rád by ho uchránil tak, jak jest, navždy. Ale věda, že toho nemůže, chce si aspoň uchovati jeho obraz. »Proto zachytil jsem písmem, co se mi přihodilo už před tolika lety, když jsem se potkal s jedním mužem a potom s druhým, a všichni čtyři jsme se sebrali a prošli celým naším krajem Sussexem, s konce do konce.« Je to líčení všech krás, jež zřeli cestující ti čtyři pocestní a líčení zážitků na té cestě. Jsou zde čtyři rozdílné osoby — jak mistrně je umělec odlíčil a odstíňoval — Autor, Námořník, Básník a Sedovous, svérázní mužové každý svým okem pohlížející na svět a všechny jeho problémy a úsudky jejich, břitké často, ale pravdivé, jsou zachyceny v přítomné knize. Mluví o Sussexu, o poesii, umění, lásce, náboženství o všech možných zjevech, vysmívají se šosáctví a sešněrovanosti nynějšího rozumářského světa — krásně vystihuje onen posměch vypravování a vystoupení sussexského lorda v anglické sněmovně — zazpívají si občas písničky prosté, ale dýšící radostí, až konečně dostihnou země, po níž všichni toužili. Dílo samo jest skvostné a silné i po stránce umělecké. Styl výrazný. Na překladu jest viděti, že Beloea o. Stříž, jeden z nečetných interpretů cizích genů, kteří pochopili autora.

J. London, Syn vlka. A. Srdce, Praha.

Rada obrazů ze severních komčin Ameriky. Rada postav, zápasících s krutou přírodou a bijících se houževnatě. A všechno, i ti lidé, ať již nebojácí a odvážní, ať již lenliví a tím padající, i ta

příroda se svou zimou a svým sněhem, líčeno jest umělcem opravdovým, mnohdy jen tak mahozeno, řekl bych. —

Hamsun, Blouznivci. A. Srdce. 6 K.

Jste zaraženi při čtení. Cítíte všude jakoby severskou mlhu. Ale při tom, jak jsou jednotlivé osoby a jejich činy lidské. Žijí, žijí svým životem od Rolandsena počínaje. Tento zvláštní člověk, zdánlivě všední, ale právě tou všedností zakrývající silný život vnitřní, jest středem díla. On způsobuje, že začíná se žít, svým jednáním vnáší novou krev do ztuhlého života severského. — Osoby vykresleny jsou pěkně. Dílo to, jakož i dílo Londonovo, přeložil p. Ivan Schulz. Čte se lehce.

J. K. Huysmans, Marta. Příběh nevěstky.

Je to jedno z prvních děl autorových, kdy tleskal naturalismu, a snad nejslabší jeho dílo vůbec i po stránce umělecké, stylistické, i po stránce psychologické. Nudné popisování příběhů padlé ženy. Autor chce též mluvit o zhnusení si života, které doléhalo na tu ženu, ale vypadá to bledě. Škoda čísti. —

Rachilde, Srdce mlýna, Napodobení smrti. Al. Srdce, Praha.

Jest v díle té ženy jakási chmura, či chcete-li, chmurná kráska. Málokde prozařuje slunce, a když přece prorazí, tož tak silně jest zastřeno temnými mraky. »Srdce mlýna«, prvá povídka a daleko lepší druhé, dokazuje totéž. Vášeň ženy; vystupňovaná a vyhrocená až k zločinu, jest obsahem jejím. Spisovatelka staví tuto vášeň do divoké přírody, do lesů s rozebranými skalinami a hrůzu budící samotou, i přivádí ji do mlýna, kde jí za oběť padá starý, dobrácký mlynář. Rachilde bystrým postřehem proniká srdce lidské, hlavně srdce ženy a svým tvrdým štětcem je maluje. Neboť jest u té ženy cosi tvrdého, přímo mužského, pokud se týče umění. I ty krajiny, i ty lesy, jež líčí ve svém díle, patří na nás jaksi necitelně a tiše. Zdá se mi, že maluje svým slovem. Pan Levý, který přeložil tato dvě dílka, provedl čin jistě veliký. Je těžko čísti Rachilde, právě pro její malebné popisy, ale též těžko přeložit ji, aby nebyla setřeno mnoho krásy s jejího díla.

S. Obstfelder, Kříž. Historie lásky. K. Neumannová. Svazek 157. Knih dobrých autorů.

Běhu všechny ty »historie lásky« do ruky s velikou nedůvěrou. Vždy na 100 stránkách sentimentální mluvím o lásce, vlastně o soužití, většínou tělesném, dvou osob. Tato kniha, jež rovněž patří mezi ně, předvádí ženu, ztroskotavši v manželství a nalezší lepší život v lásce k jinému muži, malému darmošlapovi. Spisovateli spočívá láska ve vůni vlasů, a proto též tak dopadá. Tělo a zase tělo. Pouhá milostná historie pro dámské budoary.

Aleš Ušeničnik, Kniha o životě. Ze slovinštiny přeložil Alois Jašek-Studýnský. Nákladem Matice Cyr.-Methodějské. K 6.—

Ví vlastně člověk, co jest život? Byla kdysi pronesena Ježíšem Kristem věta: »Já jsem Cesta, Pravda a Život«, a jindy »Kdo věří ve mně, byť i umřel, živ bude na věky«. Proto pohlíží křesťanství na život nejen pokud se nám jeví v té krátké době na této zemi, nýbrž i za hranicemi jejími na onom světě. Spisovatel se snaží zachytiti, jak pohlíželi na život jednotliví národové, od nejstarších dob počínaje, jak se tento názor odráží v jejich literatuře a jejich umění. Hojnými citáty dovozuje svá tvrzení, takže někdy připadá ona práce jen jako sbírka sebraných citátů. Posléze přistupuje

ke křesťanství, kde již sám tvoří a zdají se mi tudíž ony kapitoly nejsilnějšími. Stojí za nimi již autor sám, patříci do hloubek katolicismu a vyvážející z nich pravé perly. Celou práci zakončuje pak radostným hymnem sv. Františka z Assisi na Boha, »sluneční píseň«. To již se hlásí sám autor k jedině správnému optimismu křesťanství, prýsticimu z Chudoby, Pokory a Lásky.

Dílo doprovázeno jest věcnými poznámkami a přidána studie překladatelova o autoru. — Doporučuji knihu hlavně našemu studentstvu. K.

Theophile Gautier, Charles Baudelaire. Přeložil Ot. Levý, vyšlo u Srdce.

Th. Gautier, zakladatel směru »l'art pour l'art« snaží se v této knize slohem bohatým a hledaným vyvolat v čtenáři dojmy číře básnické a smyslové, jak na něj působily při čtení díla Baudelairova a osobní styk s ním — jeť Gautier po výtce kritik dojmový a popisný. Z této studie poznáte, v jaké společnosti Baudelaire se pohyboval, s kterými spisovateli a lidmi přišel do styku — budete poučeni o různých podivnůstkách lidí, hlásajících »la fin de siecle«, dovíte se o hašiši a opiu, o jejich podivuhodných účincích. Seznáte konečně něco ze života Baudelairova... Autor sám jest nadšen suggestivní formou a stylem Baudelairovým, prožívá spolu s ním všechny ony tisícové stavy duševní; hýří při tom barvami a tóny, řečí svou snaží se vystihnouti toliké odstíny díkce dekadentů. Jedním slovem: je to krásné hromadění slov, jež chce, abychom se vžili a vcítili v nejtajnější dojmy, jež došly zpracování v duševní dílně umělcově. Bohužel, nedosahuje autor toho vždy; leckdy nepodává více, než objasní několika paprsky mlživou sféru, v níž hluboko skrývá se neosvětlené jádro tvorby básnickovy. Není to kritické hodnocení pod zorným úhlem tří základních ideí Dobra, Pravdy a Krásna — kritika, která odhaduje, byť jen od oka, na kolik se podařilo umělcovi přiblížiti se k oněm ideálům v Umění. Konečně připustíme-li (ač je to věcí kritika a nikoliv čtenáře kritické knihy), že máme se přenést do sféry a prostředí básnickovy tvorby, pak řeknu hned, že tato kniha je příliš oslabena spoustou mádných slov, než aby působila bezprostředně. Konec konců není povinností čtenáře kritické statě, aby majdřive prožíval dojmy kritika samého, a pak teprve aby se květnatou dekorací prokousával k vlastnímu jádru básnickovy tvorby. V tom případě je účelnější vzíti do ruky dílo básnickovo a čísti... Tím vůbec se vyznačuje kritika impresionistická a dekadentů výzpec, že chutnají spíše povrch, dle všech pravidel školy dekadentní koří se formě — možno říci, že i spolutvoří, ale nikdy nekritisují.

H.

DIVADLO.

Anton Pavlovič Čechov: **Višňový sad.** (Hráno na Národním divadle.) — **Čelka.** (Hráno v Městském divadle na Král. Vinohradech.)

Ať už jakkoliv pohlížíme na oprávněnost dramatických děl Čechovových a na jejich cenu, nesmíme se přece nikdy brániti, aby tento čin impresionismu života byl předveden na jevišti. Pro tu náladovost, již vyvolávají a udržují jeho hry od prvé věty až do posledního slova, pro tu náladovost, která hraje sama, stupňuje se, vzrůstá a proniká celou bytostí, vsřebávají se do tvé krve, svírají tvé srdce nevyslovitelným steskem, a rozpačují tvůj mozek nesnesitelnou tíhou zármutku a

bolesti. A tak na konec řekneš, co je do schemat a formulek, jež poetikové vytvořili a pomyslíš si, že stojíš před novým druhem dramatu, o němž víš dobře, že jeho konstrukce je dle běžného pojmu hodně nedramatickou, jehož osoby nejsou hrdiny, jak jsme na ně uvykli z klasických her a v němž se nadarmo ptáš, jakou vinu vlastně odpykávají.

Ačli ovšem není jejich vinou na př. ve »Višňovém sadu« to, že se narodily na svaté, velké Rusi, a že pocházejí z úpadkových rodin statkářských, žijících ve věku, jenž vedle jejich výsad a statku smete nezbytně i jejich zemlené, mdlé a umdlévající duše, jestliže se neaklimatisují a jestliže nepochopí to, co káže Trofimov, »že už je čas začít pravý život, že je třeba vykoupiti minulost, skončiti s ní...« To symbolisuje Čechov »Višňovým sadem«. Není takového po celé Rusi i »ve Slovníku« o něm zmínka, ale vyrostl za starých dob a »když večer nebo v noci jdete zahradou, tu stará kůra ve stromech svítí matně a zdá se, že višně vidí to, co bylo před stem, před dvěma sty lety a že těžké vidění je tísní«. A nutno pro to překonat lásku k višňovému sadu, dnes je už celé Rusko naše zahrada, jak káže Trofimov; anebo nutno »začítí žiti novým životem, založit novou zahradu višňovou, lepší a krásnější, než byla tato.« jak utěšuje Aňa svou matku. Tak je višňový sad symbolem života všech význačnějších osob kusu — a snad i všech podružných, nejvíce ovšem své majitelky, jenž je sice osou kusu, ačkoliv nemožno říci hlavní osobou. S ní je osud sadu spjat nejvíce a vizte Ljubovinu lásku k zahradě: rodina je prodloužena skrz na skrz; ale může ji zachrániti vykácení sadu, jak radí Lopachin, a vystavění vil pro měšťáky na jejím místě. Ljubov však a Gašev, její deklamující bratr a nepraktický snilek, raději prodají celý statek, než aby sami přikročili k dílu zkázy. Zahrady ovšem nezachrání a tak do jejich slov při odchodu a do rachotu vozu, jenž je odváží, slyšeti údery seker o stromy. Ona a Gašev se ovšem těžko loučí se sadem a domem, pro ni je ztracen celý život, vše je pro ni ztraceno, ale mladí ti budou žiti jinak, než dosud, přizpůsobí se té próse života, neúprosného a tvrdého, takového, jak jej reprezentuje Lopachin, a založí si s ní snad doopravdy novou zahradu, snad lepší a krásnější, poněvadž ji vybudují dle vlastního srdce svým vlastním rozumem a svými pracujícíma rukama.

A jací úpadkoví lidé vystupují v »Čejce«. Lidé, kteří chodí věčně ve smutku po svém životě, lidé nešťastní a nespokojení, kteří se trápí pro to, čeho nemohou dosáhnouti, poněvadž nemají dosti vůle, aby toho dosáhli; oni si nedovedou vytvořit svůj život, nýbrž život tvoří je, určuje jejich osudy, a oni jsou jako loutky v jeho rukou, jsou jako »čejka, již to láká k jezeru... a náhodou přide člověk, spatří ji a zahubí.« Tak podléhá každý svému okolí a svým zvyklostem, každý je jinak nešťastný, některý svou slabostí, jiný zase svou láskou. Medvěděnko je zamilovaný do dcery správce Máši, Máša miluje Trepleva, mladého autora, »dekadenta«, syna herečky Arkadiny. A zatím Treplev touží po Nimě, s níž si sice zatím dobře rozumí, jež však při vši lásce k němu dychtí po světě, po slávě a štěstí, a přeje si býti herečkou slavnou jako je Arkadina a jako je Trigorin, její milenec a spisovatel, jehož romány se hodně čtou. A proto opouští Trepleva, zamiluje se do Trigorina a uteče s ním; ale Trigorin se jí nabaží a pokorně se vrací k Arkadině, jejíž podporu a je-

jehož lichocení potřebuje k tvoření. Nina hraje v kočulicích společnostech, někdy dobře, někdy špatně, přichází do rodného kraje Trepleva (jehož jméno je zatím už známo). Jemu zpovídá se ze svého osudu a ze své lásky k Trigorinu, jehož stále miluje, a dozrává, že čemu se v životě naučila a co je podkladem jejího »řemesla« hereckého i Treplevova spisovatelského, je umění trpět. Trpět a věřit v budoucnost. S tím odchází — a Treplev? Treplev to nedovede a proto umírá samovraždou. Tak jedině Nina, »Čejka«, stává se po přestálém utrpení a přes utrpení, jež ji čeká, jedinou tvůrčí osobou, která si sama určuje život kladně a hodnotně.

Hra sama, poněvadž je více koncentrovaná na jedinou osobu, je pevnější konstrukce než Višňový sad, ale jinak daleko nedostihuje onoho kouzla náladovosti a citovosti, jímž právě Višňový sad působí. Šráček.

Ivo Vojnovič: **Smrt matky Jugovičů**. Dramatická báseň ve třech zpěvech. (Hráno v Národním divadle dle překladu Jana Hudce.)

Na den sv. Víta r. 1389 s bolestí vzpomínali Srbové; jejich Kosovo pole je jim tímž neblahým místem: jako nám Bílá Hora, třebaže příčiny i jejich i naši porážky tkvěly už daleko před tím v minulosti a třebaže byly i daleko jiné, než se všeobecně tvrdí a věří. Dnes ovšem už jsou rány zhojeny a národové žijí opět svým životem, ale ale vzpomínka na osudné chvíle národa bude vždy bolestnou a tajemnou pro naše srdce; bude však mimo to i zdrojem nejlepší a neiryzejší vlastenecké poesie. U nás dosud tragédie Bílé Hory neměla svého básníka, za to zkazky o Kosovu vyvolaly u Srbů řadu národních eposů a zlásky i Vojnoviče, jenž vytvořil báseň, již můžeme klásti na roveň pro obdobný význam Ibsenovu »Peeru Gyntovi«.

Devět synů měla matka Jugovičů, všechny i s mužem je vyslala proti Turkům. Doma zůstalo jen devět jejich žen a jejich děti. Než ty jsou ještě veselé a ani snachy necítí dosud meštství, jen Nadělija tuší něco hrozného a přece má takovou touhu »po slunci, štěstí, útěše a spáse«. Marně, neboť katastrofa na Kosovu je už dovršena a jen jediný z Jugovičů, její muž Domjan, unikl z boje, »aby si měl mstít radš spasit, nežli slavně na Kosovu ležet«. Hle, vizte matku, Srbku! Potupa je to pro něj a pro ní, že z bojiště utíká a nazpět nechť se vrátí na svoje místo, byť třeba i pro čest tam padl. A tak Andělija sotvaže uvítala muže, už jej zase ztrácí a ví dobře, že navždy a proto v posledním políbení pod jeho dýkou umírá. Damjan na bojišti padl rekovně a slavně, s praporem rodu v ruce. Boj ovšem dopadl už špatně. Na bojišti je plno mrtvol, ale obilí — »symbol nového života« — tam přes to zraje a domorodí »mrtvým chystají chleba, třeba vstanou«. Občas přeženou tam Turci-otrokáři houfy zajaté ráje, anebo uslyšíš slepého guslara a užšíš dívku Kosovku, jež obchází bojiště a vyhledává raněné, aby je občerstvila. A hle, Matka! Damiana hledá, aby z jeho ruky přijala prapor, jak slíbila. Od dívky Kosovky slyší, jak hrdinně padl. V tom jde průvod pohřební kolem, s Lazarovou hlavou a tam za Lazarem na štítu ruka utatá a křečovitě třímající prapor. Ano, je to ona, neboť hle, jaký div, sama se otvírá a prapor odevzdává matce, již hořem srdce puká. Jaká látka pro guslara!

A dílo Vojnovičovo? Je z nejkrásnějších celé světové literatury. Jeho Matka je symbolem celého mučednického národa, hrdá a tvrdá na venek, ale srdce jí bolem pukne, až svou povinnost vykoná. A vedle této ideové myšlenky ta kouzelná mluva básně! Chvillemi nerozeznáš, zda to nezní slova guslarova, za chvíli slyšíš zas verše s takovou náplní lyriky, že bys málem zapomněl, že posloucháš historii o Kosovu, kdyby tě nepřipamatovaly ostatní znaky na jihoslovanskou poesii, o níž můžeme říci, že zůstala národní přes to, že vznikla rukou moderního básníka! Šráček.

A. N. Ostrovskij: **Bouře**. Drama o pěti dějstvích. (Hráno v Národním divadle dle překladu V. Červinky.)

Mladá ještě provdala se Kateřina za Kabanova. Kabanov je hodný sice muž, ale Kateřina k němu pravé lásky nepocítila a mimo to zhnusí ji manželství matka Kabanova, ovládající svým despotismem celou rodinu.

Není proto divu, že se zamiluje do mladého Borise, vzdělaného synovce kupce Dikoje; jako bouře roste v ní tento hřích — a když Kabanov odjede a když její lehkomyšlná sestra Varvara jí styk s Borisem umožní, schází se s ním každou noc. V tom přijede muž; Kateřina neumí se přetvářati jako Varvara, svědomí ji trápí a tak za hrozných bouřek vyznává se muži před matkou i ostatními ze svého hříchu. Muž, ačkoliv jí sám vše odpouští, chová se k ní, jak mu matka příkazuje, jako k provinilé a stále se jen opíjí, ona pak se mučí svým hříchem, »jež nemůže smýt, poněvadž ji nijak netrestají.« I Boris odjíždí a přichází se rozloučit. Tak nezbude Kateřině nic, domova, toho dávno už u Kabanovů pro ni není a proto nač nésti dále to břímě hříchu? Vždyť ten, kdo jí má rád, ten se bude modlit!... Drama, vzniklé v letech šedesátých minulého století, počítá se mezi nejlepší hry Ostrovského. Dnes ovšem zdá se nám, známe-li ženy Ibsenových dramát, duše Kateřiny dost mělkou, ale přes to hra zasluhuje naší pozornosti pro výstižné vykreslení jednotlivých osob. Stačí uvést jen Varvaru nebo Dikoje.

HUDEBNÍ PŘEHLED.

Doplňuji kritiku Čelanského trilogie, začatou v 1. čísle »Života«. Doplnění to ovšem týká se jen druhé části »Noe«, poněvadž třetí část »Mojžíš« vůbec provedena nebyla. Připojuji jen několik slov. Pravím, že to, co jsem napsal o prvé části, platí i o druhé a umím-li jen trochu hádati, tedy v budoucnosti i o třetí. Musil by to být náhlý zázrak, abych se mýlil. Nešťastná hudba, vlastně žádná hudba, chaos, plný triviálnosti až k omrzení. Škoda, že nemohu Čelanskému jako skladateli projevit tytéž sympatie, jaké k němu jako dirigentovi chovám.

Hudební událostí památného významu bylo čtvrté provedení Berliozovy »Velké smuteční mše« ke konci dubna a na začátku května t. r. Byla to národní trýzna za československé bojovníky, padlé za vlast. Cím jest »Christus« Lisztovi čím »Lés Béatitudes« C. Franckovi, tím jest »Requiem« H. Berliozovi: životním dílem. Životnost ta nespočívá ovšem v hudebním zpracování, nýbrž v idej.

Vylíčit hudebně hrůzy posledního soudu bylo životní touhou velikého Francouze od počátku jeho umělecké tvorby. Již některé žakovské práce

zasvětil té myšlence, v »Requiem« pak ji vtělil v mohutný, nezapomenutelně působící obraz hrůzy, lítosti a spravedlnosti Boží, jež dle slov Kristových budou posledními údery lidského života zde na zemi, jeho dohrou a zúčtováním.

Není to Berlioz první, kterého zaujal tento velikolepý Kristův obraz posledního soudu. Již nesmrtelný Michel Angelo a jiní byli mu předchůdci. Není jistě také ani posledním. Berliozovu náklonnost k tomuto právě náboženskému tematiku vysvětliti možno jemu vrozenou schopností a touhou dramaticky tvořit. Touto pozoruhodnou vlastností uměleckou stal se ve svých smělejších dílech vůdcem nového směru v hudbě a prvním ve slavném triumvirátu Berlioz, Liszt, Wagner.

Ve volbě rozhodovala i jeho záliba v náboženském mysticismu, posvátných textech a obrazech, jež v srdci zbyla přes všechny pohromy duševní jako krásná památka vroucí zbožnosti a živé víry z mládí. Slovným podkladem celého díla je mešní formulář za zemřelé, kterého katolická církev užívá ve své liturgii. Perlou textu jest starobylá, mohutná sequence »Dies irae« Tomáše Cellanského (kol. r. 1250). Její hudební zpracování je stěžejním bodem celého díla. V místech přímého líčení posledního soudu Berlioz užívá vedle hlavního orchestru ještě čtyř malých orchestrů žestových a množství nástrojů bicích. Tím vyvolává ohromný dojem v srdcích posluchačů a pokud to možno lidským silám a hudebním prostředkům, vybavuje v mysli jejich přiměřený obraz posledního soudu.

Requiem bylo napsáno ve třech měsících roku 1836. Berlioz praví, že pracoval je s velikým nadšením a bohatostí hudebních myšlenek, které ani nepostačil zachycovat na papír. Po strastiplné cestě, jakou berou se díla velikých lidí, bylo Requiem provedeno po prvé v Paříži v Dómě invalidů dne 5. prosince 1837 na památku padlého generála Damrémonta, ač původně mělo býti smuteční oslavou padlých hrdinů v červnové revoluci.

V Praze po prvé provedl je Knittl s Hlaholem r. 1885. R. 1904 provedeno bylo A. Piskáčkem po druhé.

Letošní provedení byla vesměs zdařilá. Vyznívala velikou obětavostí a dovedností jak pánů dirigentů Ostrčila a Křičky, tak i ohromného počtu účinkujících. Byla posvěcena pietní láskou a vděčností, kterou každý v srdci pocítil. Sblížila nás opětně s milými Francouzi a spojila nás s nimi ke společné tryzně za padlé hrdiny, s tím ovšem rozdílem, že Francouzové v čele se svým národním hrdinou maršálem Fochem vzpomínali jich v katolických chrámech své drahé vlasti, kdežto národ náš dosud jen na koncertních podiích. —

Zdařilý hudební rozbor k letošním provedením pořídil a u Fr. Urbánka vydal Dr. Otakar Zich. S některými jeho filosoficko-náboženskými výklady, v rozboru uvedenými, nesouhlasím. Je v nich trochu neupřímnosti, mělkosti a pověstné tendenčnosti, se kterou se dnes stále všude u nás bojuje proti katolicismu. Myslím zvláště na subjektivní názor páně doktorův o pantheistickém Bohu, opěvovaném prý Beethovenem (v jehož knihovně byla zařaděna jemu nad jiné milá a jím nesčíslněkrát čtená a obdivovaná knížka Tomáše Kempenského »Následování Krista«) v »Missa sole mnisa«, a tvrzení, že u Berliozova »Re-

quiem« nejde vůbec o cit náboženský, že je to pouze velikolepá vidina dramatická. Slověním těm bych uvěřil, kdybych dovedl jen na okamžik při poslouchání Berliozova »Requiem« nepřemýšlet a necítit, a kdybych mohl od Berliozova »Requiem« abstrahovati všecko to, co právě je posvěcuje, velikými činí a co v něm i působí.

Byla by to nedůslednost, nepoctivost a rozpor mezi textem a hudbou, kdyby Berlioz svým dílem nechtěl v nás nic jiného vyvolati než pouhou dramatickou vidinu, když myšlenkou posledního soudu, tedy myšlenkou čistě náboženskou, se zabýval po celou řadu let, když ji uskutečňuje, sáhl k textu katolické liturgie, když dílo své provedl v katolickém chrámu, kde ne cit dramatický, nýbrž cit náboženský vládne a má vládnouti, když dílo své posvětil padlým hrdinům, o jejichž životě posmrtném tedy nepochyboval, jak náboženství křesťanské nás tomu učí.

V tom, myslím, že p. doktor se dopustil něčeho lapsu linguae. Mně Berliozovo »Requiem« jest dílem náboženským citem prodchnutým a také i nábožensky působícím. Ovšem předpokládá i jistou náboženskou disposici posluchačům, aby jim nebylo jen pouhou dramatickou vidinou.

Konečně Berliozovi to mikterak neškodí, když bez ostychu postavíme jeho dílo vedle slavných náboženských děl nesmrtelných geniů, hluboce věřících, katolicky věřících; tím jen Berlioz získá. Vždyť aspoň v umění měli bychom se vyvarovati falešné domněnky, dnes skutečně opakováním až hrozné, že by snad právě náboženství a musím hned dodatí náboženství katolické, člověka jen snižovalo, otupovalo a olupovalo o všecken vzlet a nadšení. To jest řeč slepců, kteří zakrývají oči před jasnou krásou nesmrtelných děl věřících geniů, kteří v církvi se zrodili, jí posvětili svá veledíla a v ní i umřeli, řeč hluchých, kteří zacpávají uši před mohutným, jásavým výkřikem křesťanského umění, jež v tónech a v barvách náboženských děl, ve věžích kamenných katedrál proniká až k nebesům. —

R. 1867, nedlouho před svou smrtí, Berlioz napsal: »Kdybych byl odsouzen k tomu, abych spalil všechna svá díla, byla by to partitura »Requiem«, za niž bych prosil o milost.« Před smrtí člověk nežertuje, aniž mluví v parabolách. Tímto vyznáním Berlioz sám nejlépe vysvětluje, čím mu bylo jeho »Requiem«.

Requiem je skutečně něčím hlubším, než pouhou dramatickou vidinou, jest mohutnou řečí lidského srdce, v Boha a věčnost věřícího, jest modlitbou, kterou se člověk na kolenu, v slzách, se sepiatýma rukama modlí před svým věčným Tvůrcem a Soudcem. —

V koncertě pořádaném dne 2. května t. r. v Obecním domě na počest Francie, uvedena byla jakožto 1. číslo programu novinka nedávno zemřelého francouzského impresionisty Claude Debussyho »Le fils prodigue« (Marnotratný syn), lyrická scéna pro dva mužské hlasy (tenor, a bas) a jeden ženský (soprán) s průvodem orchestru. Text jest poetická parafrase Kristova podobení synu; líčí návrat syna v náručí jej oplakávajících a vzpomínajících rodičů. Nejnéžnější lyrismus, rozplývající se v sladkobolných vzpomínkách matky na syna, vyžaduje trpělivosti posluchačovy, aby se nestal trochu fádním. Hudba je roztomilá pavučinová, veskrze francouzská.

Druhým číslem programu byla C. Francka Symfonie D-dur.

Jediná symfonie tohoto podivuhodného Francouze ale dostačuje, aby mu zajistila čestné místo mezi největšími symfoniky a hudebními mysliteli. Co čisté, jásavé i tiché radosti, co přesvědčivé síly a důvěry tryská z tohoto nádherného díla, v němž idea víry kráčí po jasných vábících cestách k vítězství, duši posluchačovu s sebou unáší a dává jí zakoušeti blaživých plodů víry.

Jásavý, božsky velebný motiv víry jest nezapomenutelný. Znova a znova se vrací v srdce posluchačovo a člověk mimoděk jako dítě se těší, kdy zase uslyší tak šťastnou, konejšivu hudbu jednoho z vyvolených.

Jan N. Boháč.

UMĚLECKÉ VÝSTAVY

Výstava Al. M. Muchy cyklu »Slovanská eposy« v Klementinu. Pan A. Mucha si předsevzal provésti veliké dílo. Čtěl a chce totiž — neboť dílo ještě není dokončeno — »řadou obrazů znázorniti slavné chvíle našeho národa a všech větví slovanských od nejstarších dob až do dneška«, tak totiž praví v předmluvě ke katalogu výstavy. Pracuje na tom díle od r. 1911 a dosud dokončil 11 pláten, z nichž vystavuje 5. Myšlenka jest veliká a poutá i v nynější době, avšak míním, že jest nad síly p. Muchovy. Aspoň, co podal, to dokazuje. Vystavuje Slavnost Svantovítovu na Rujaně, Zrušení nevolnictví na Rusi, Miliče z Kroměříže, Kázání Husovo v kapli Betlémské a Schůzku na Křížkách, a všechna ta díla jsou pouhou dekorací, ničím více. V »Slavnosti Svantovítově na Rujaně« nezachytil nikterak oně radosti, prýstící ze zvlnění citu náboženského i z čistého pojmání přírody, ani úděsu při přepadení od nepřátel. Při »Zrušení nevolnictví na Rusi« jest krásným panorámou Kremlu, zahaleného v mlhy, ale abyste vyčetli z té masy lidí kupcích se kolem místa, z něhož bylo ohlašováno zrušení nevolnictví, jejich vnitřní dění, abyste zřeli, jak působí ono prohlášení na ty různé vrstvy, tlačící se ke Kremlu, toho nečekejte. Byli přece přítomni mladí i staří, mužici i kupci, měšťáci i aristokracie, ale to je p. M. asi vedlejší věcí. A »Milič z Kroměříže«? Kde jest vlastně a ty ženy dole sedící, co se v nich děje? Odhazují šperky, ale metažte se proč, nebo si zodpovězte tu otázku někde ve skrytu, nikdy si jí však nezodpovíte před dílem umělcovým. Zdá se, že nezná nitra lidského srdce při takovém převratu. Je třeba asi zažítí onoho vnitřního přelomu; měl jsem ten dojem již, když jsem viděl jeho Otče náš. A podobně nezvíte nic z obrazu Kázání Husovo v kapli Betlémské nic z duševního přerodu lidí. Jediné, co se mi zdá silným i opravdu uměleckým z celé výstavy, jest zachycení královny Žofie, poslouchající kázání Mistrovo a pak na druhé straně stojícího starce, snad nejlepší postavy vůbec. Hus sám? Všechno jiné jest v té osobě, jen ne Hus. Ještě lépe působí Hus — zní to paradoxně — na fotografii obrazu. »Schůze v Křížkách« nepřevyšuje nikterak ostatních. Celkem působí dílo Muchovo velice trapně. K.

Výstava obrazů Václava Radimského. (Topičův Salon — červen 1919.) V dubnu před dvaceti lety viděli jsme souborná díla V. Radimského naposledy. Od té doby mnohé a mnoho se změnilo v českém malířství a ještě více v krajínářství. — Tehdy jsme Radimského obdivovali, zvláště po

jeho úspěších v Paříži. Nyní obdivujeme se mu tím více. V čem spočívá vlastně náš obdiv? Jedině v tom, že pokračoval ve vývoji svého umění (a pokračoval šťastně), že nezašel, že nedal se zlákatí ničím, ač žil v chaotickém víření všelijakých formulí, definic a technik malířského umění.

Radimský jest malířem výjimečné, až podivuhodné zručnosti a jasného, rychlého zírání par excellence. Zůstal stále tím starým impresionistou, jakým se učil být ve fontaineblanském lesíku, v Barbizonu, tím věrným impresionistou v nejpřísnějším slova smyslu, věrným svému krajínářskému světu kolem řeky Seiny a jemuž Spiritus rector byla impresse. Z vlhkého Barbizonu odstěhoval se do vesnice Giverny na říčce Eure v kraji normandském.

Zde žije prostě jako normandský sedlák. Má svoji ložku, kde má své plovoucí atelier a odkud maluje ty močálové paseky na březích říček, tučné louky a pastviny polité sluncem, břehy vroubené vrbský a hluboké tůně z rákosin...

To je jeho kraj...

Nebo si zajde na brálově zelené a obilné nivy normandské, v aleje mohutných, rozsochatých dubů, na prášné cesty, úvozy a rozbrázděné silnice, aby zde studoval plastiku normandské půdy, její formulaci a pohyb terénu. (Kosatcová louka v květu. — Cesta močály v Normandii.) K jednotlivým detailům kraje vrací se znova a několikrát. A tu podává vždy něco nového, bohatší impressi v jiném osvětlení, v jiném postřehu nebo v jiné barevné náladě. Radimský vychází do kraje z rána, kdy kraj leží ještě v modravém oparu a navečer, před třešňově červeným západem slunce a dny nejbohatší žně bývají u něho na jaře a v klidném podzimu.

I do vesnic si zajde... a maluje v úzkých ulicích normandských (Vesnice na břehu Seiny), mezi zdmi zahrad s převyšujícími koši vonících keřů po prudkých deštích anebo s ovocným stromovím (Jabloně v květu) — ba i do širokých zelenářských zahrad se zatoulá... Radimského krajiny dovedou nám vypravovati mnoho o jednotlivnostech a osudech života normandského sedláka. Kraj u něho je celkem liduprázdný; jen na ovroubených, rozteklých říčkách plovou vory, tažené vlečným parníkem...

Kraj normandský jest tichý, znavený, jakoby ležel v agonii smutku a tichého vzdoru ve vysluněném zrání, — jako šípkový keřík, když se zachytí v modrém, srážném bazaltovém lomu, — se ztrnulým výkřikem hrůzy a panenským úsměvem a posledním vydechnutím ze sežehnutých trav. (Řeka L'Epte v topolích. — Větrná nálada.)

Radimský jest dobrým psychologem a interpretem Normandie, jehož »každý obraz mluví o smutku všedního života, o našem ubohém, dočasném pobytu, o našem bídném přehrabování v trošce plátně, která se nahromadila na povrchu nepatrné planety.« (George Moore.)

Kolorit obrazů Radimského pohybuje se mezi perletovou šedí vrb (Jitro na řece) a modrofialovou u stínů dálav, od barevné skvrny, kdy štětec dotkne se jen plátna, až k plošnému manášení barvy při širokých listech leknínů... (Před bouří na jetelišti. — Močál na podzim k večeru.)

Těšíme se, že Radimský zatoulá se i do našich krajů a že jeho hojná a bohatá žeň dojmů přispěje k bližšímu poznání charakteru našich polí, říček a lesů, ba i k peripetii v našem krajínářství. Hepar.

PABĚRKY.

Spisovatel p. Jaroslav Durych rozeslal své »Výstražné slovo k českým básníkům«. Je pozoruhodné a silné. Vystupuje ostře proti dělání politiky od mnohých básníků. Byli zavlčeni do politických stran, »aby svými díly pomáhali reklamě volební a časopisecké, aby ta která strana se mohla chlubit, že má ve svém táboře, nebo že dokonce fedruje tolik a tolik básníků té a té hodnostní třídy; aby různé tlusté nestvůry trojlaločných brad a úzkých očí nemusily se báti výtky nekulturnosti, máte býti ozdobnými pavími péry, zastrčenými do olýsalých zadků politických mrch. Namlouvá se vám, že prý také politice rozumíte a nerozumíte-li, máte se snažit to dohonit studiem životopisů a spisů vynikajících politiků a p.... Snad vás v prvních dnech zmátla jiskřička naděje, že »osobozená vlast bude k vám poněkud ušlechtlejší, že vás bude slyšet!« ale dnes už se takovému klamu oddávat nemůžete. Chátra od vás chtěla sprostoty, vzdělanci si žádají, abyste »promluvili«. Chce se vám jísti a psaní sprostot se honore. Politické strany mají peníze, ale nechťejí za tyto peníze od vás jen tu a tam nějakou sprostotu »mimochodem«, nýbrž chtějí vás celé... Nedávno vyloučili největšího z vás ze svého prostředí, poněvadž se nemohl odhodlati usednouti na zadělané bidlo jejich latriny a účastniti se mezi jejich zadnicemi vlastenecko-pokrokového koncertu a různých hrdinství dle jejich fasony. Bylo to velice správné, ale na výsledek ještě počkejme! Čekají, že na místo něho usedne mezi ně nějaký hbitější kloboučník, tovaryš, který byl na zkušené, pekař a pekařka, krčmář a krčmářka. Já se však domnívám, že z těchto nikdo nesedne na jejich smrdutý lep, kdo z nich opravdu si ještě zachoval aspoň špetku odporu k páchnoucím věcem. A vy, básníci, byste se dali zlákat a nasedli byt jim kolem —? — Má pan Durych silná slova, ale, bohužel, pravdivá. —

V revui »Červen« píše kdos v květnovém čísle o zákonu o rozluce manželství, projednávaném ve sněmovně, aby mohl psáti proti »klerikálům«: »Té ochoty ke kastě zhola neproduktivní! Zde přímo řve zastaralost měšťáckého reprezentantního systému, který připouští k spolurozhodování kasty a třídy, které nejen že pranic neprodukují, nýbrž v nejhorším smyslu slova cizopasí na těle společnosti. Ústupky nás mohou boleti jen z politických důvodů, jen proto, že se považuje za nutno činiti koncese černé hlíze... Bude to (rozlučka totiž rodin v Církvi jsoucích, když budou musit vystoupiti z ní, aby se mohli dáti rozvésti) jeden

z dobrých červů, který pomůže rozrušiti dokonale nejněbezpečnější církevně středověká pouta.« — Ten pán, který to psal, jest, jak se zdá, buď blázen, nebo pitomec, nebo obojí dohromady.

V časopisu »Národ« (30. května) rozepisuje se p. Trýb ve článku »Hlas volajícího na poušti« zajímavě o poměru církve ke státu. »Absolutní nevěrec je tvorem tvrdošíjně hliněným až po směšnost. Člověku myslícímu je třeba pochopiti, že osudným sebeklamem jest domněnka, že náboženství špatně hlásané jest špatné... Učení křesťanské bylo z prvních, které, nevšímajíc si duší národů, pronikalo ke všem. Je to přirozené — byloť učením útěchy ponížených, učením, povznášejícím ctoka-věc na člověka, dávajíc mu duši. Bylo to učení revoluce duší, pokojná a pokorná revolta ubohých a bezprávných, učení socialistické, vlastně komunistické. »Jdouce, učte všechny národy«. Kdyby bylo křesťanství zachovalo tuto vznešenou metodu této zásady, nebylo by dnes jiného náboženství, nebylo by již dávno docházelo k vraždění válečnému a všechny sociální problémy byly by jím už dávno vyřešeny. Všechny systémy socialistických nauk nejsou nic proti Novému Zákonu. Ale učitelé křesťanští přestali se záhy spokojovati s touto svojí vznešenou důstojností a dali přednost státí se knížaty církve. Od stáda svých chudých počali pošilhávati k přepychům dvorů. Kdyby byli jen nějaký čas vytrvali, byly by se rozplynuly »dvory« v moři křesťanské lásky, bratrství a milosrdenství. Ale odhodili zbraně pokory, obětavosti a čistoty za lesk a radost pokladů, které rez kazí a moli sežirají. Láska, dobřechinění, trpělivost a pokora zůstala jen v ústech jejich po úřední hodiny jejich zaměstnání — ale duše jejich naplnily se pýchou, pokrytectvím a lží... Jisto jest, že národ náš nemůže býti bez Boha, že duše dětí nutno zušlechtiti naukami duchovní pokory a lásky. Na vás (hierarchii a kněžstvu), prokážete-li schopnost, jest odložiti starou kutnu přetvářky a panovačnosti, neboť vám musí býti jasné, že národ náš je syt náboženských metod od Koniáše až po pana Bielika. Toliko blázen mohl by žádati, aby hlasatelé víry byli světci. Ale jedině je bezpodmínečně nutno, abyste setřásli prach světských rejdů s obuvi své, vstupující na místa boží. — Kdo necítí síly k životu čistému, životu sebeobětování na cestě následování Krista, svleč roucho své a hledej si zaměstnání ve víru věcí světských. Je nutné, abyste všemu, co Kristus hlásal, sami věřili, a plníce vůli jeho, sami první příklad dali mnohým.« — Bylo by třeba citovati celý článek, zajímavý jako pila, a opravdový. Slyšte!

ŽIVOT

(STUDENTSKÁ HLÍDKA)

KULTURNÍ REVUE

ROČNÍK I.

1918—1919

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLAD.: ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ, PRAHA II.,
VORŠILSKÁ 1. - TISKEM ČESKOSL. AKC. TISKÁRNY, PRAHA II., SPÁLENÁ 15

Obsah I. ročníku „Života“

<i>Jos. Andrič:</i>	Kulturně politická organisace v příštím jihoslovanském státě	—	—	13, 90
<i>V. B.:</i>	Odchod	—	—	19
<i>Jan N. Boháč:</i>	Raffaelova sv. Cecilie	—	—	68
	Řídil rubriku hudební			
<i>Dr. J. Hanuš:</i>	Náboženské školy (zv. svobodné) ve Francii	—	—	34, 77
	Katolické university a koleje při státních universitách ve Sp. státech severoamerických	122		
<i>F. Heppner</i>	Ant. Slaviček ve svých dopisech	—	—	10, 38, 79
	Z listů Giovanni Segantiniho	—	—	87, 116
	Podzimní interieur (báseň)	—	—	17
<i>J. Krlín:</i>	Arnošt Hello, jeho život a dílo	—	—	20, 42, 102, 142
	Několik úvah z nynější doby	—	—	47, 131
	Kněz — obět	—	—	97
	Život	—	—	65
	Řídil statě „Co život dal“ a kritiky literární.			
<i>J. Kuhnel:</i>	Ano a Ne	—	—	73
<i>A. Melka:</i>	Náš apoštolát	—	—	96
	Apoštolát v Duchu Svatém	—	—	120
<i>Dr. Neubauer:</i>	Československá strana lidová	—	—	136
<i>Dr. F. X. Novák:</i>	Meditace o radosti	—	—	3
	K otázce náboženské v Čechách	—	—	85
	Individualism a práce	—	—	125

Dr. Josef Novák :									
Učitel a žák	—	—	—	—	—	—	—	—	44
Ant. Novák:									
Katolická reformace	—	—	—	—	—	—	—	—	40
K Husovým oslavám	—	—	—	—	—	—	—	—	140
B. Pečínková :									
Vůdce (báseň)	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Episoda (báseň)	—	—	—	—	—	—	—	—	13
Nad sněžnou čáru (báseň)	—	—	—	—	—	—	—	—	34
K. Reban :									
Čeho nám nejvíce třeba	—	—	—	—	—	—	—	—	66
K náboženské krizi naší mladé generace	—	—	—	—	—	—	—	—	137
VI. Růžička:									
Několik časových úvah	—	—	—	—	—	—	—	—	50
J. Smrček :									
Inter arma	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Domů (pastel)	—	—	—	—	—	—	—	—	39
Řídil petit 1. čísla „St. Hl.									
Spalding-Lankaš									
Příležitost	—	—	—	—	—	—	—	—	52, 95
B. Sobin									
Dva večery	—	—	—	—	—	—	—	—	18
J. Trkal :									
Impromptu (báseň)	—	—	—	—	—	—	—	—	9
Básně	—	—	—	—	—	—	—	—	135
Trnka :									
Jedinec a společnost	—	—	—	—	—	—	—	—	113
J. Znorov :									
Písničky	—	—	—	—	—	—	—	—	37, 76, 116
Českému srdci	—	—	—	—	—	—	—	—	44
Věky	—	—	—	—	—	—	—	—	47
Sloky v proze	—	—	—	—	—	—	—	—	73
Sursum corda	—	—	—	—	—	—	—	—	124
J. Žal :									
A neminou se drahou svou? (báseň)	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Na bojiště	—	—	—	—	—	—	—	—	17
I padla věž a pád její byl veliký (báseň)	—	—	—	—	—	—	—	—	66
Tulákovy snímky z ulice	—	—	—	—	—	—	—	—	101
Pahýl (báseň)	—	—	—	—	—	—	—	—	26
Pohádka (báseň)	—	—	—	—	—	—	—	—	139

Čtěte a objednejte si:

S. S. S.,

**památník na I. pracovní sjezd studentských
sociálních sdružení v Olomouci
na Květnou neděli 1919.**

Vyšel nákladem ústředí Katolického studentstva československého. Objednej si každý, kdo se chceš poučiti o programu a hnutí našeho katolického studentstva.

Cena velmi vkusně upravené knížky je K 2'60
a dlužno ji objednat v sekretariátu Matice cyrilometo-
dějské v Olomouci, Kanovnická ulice.

1. číslo „JITRA“ již vyšlo
čas. katol. stud.

Druhé vyjde po prázdninách. Cena ročníku o 10 číslech
pro stud. 5 K, pro nestud. 7 K.

Redakce a administrace: Praha II., Voršilská č. 1.

Spisy dr. F. X. Nováka:

**Pohledy do života bohoslovců
a kněží. - Problémy kněžské.**

Díla Novákova by se měla státi, ač psána pro kněze,
brevířem moderního člověka katolického. Jsou psána
hlubokým myslitelem a umělcem silného stylu.

„V máji života“ Vydalo Ústředí katol.
stud. československého
Praha II., Voršilská 1. Je to knížečka psaná pro mladou
ideální duši s úplným pochopením. Řeší poměr jinocha
k dívce, jeho pohled na lásku, na život, vše procítěně.

„ŽENA“, časopis vydávaný v Hradci Králové.
Vážně a opravdově, jak dlužno pohlí-
žeti na ženskou otázku, řeší tento časopis problémy ny-
nější. Všimá si života nejen našich žen, nýbrž i žen
z ciziny. I výběr překladů jest přílehavý a dbáno nej-
význačnějších autorů. — Doporučujeme!